

Strategia Rozwiązywania
Problemów Społecznych
w Powiecie Zielonogórskim
na lata 2016-2022

Zielona Góra 2016

Spis treści

Słowniczek	4
Wstęp.....	5
Część wprowadzająca	7
1. Podstawy prawne strategii oraz jej kontekst w dokumentach strategicznych	7
1.1. Dokumenty o zasięgu europejskim	8
1.2. Dokumenty o zasięgu krajowym	8
1.3. Dokumenty o zasięgu regionalnym	14
1.4. Dokumenty o zasięgu lokalnym	21
2. Perspektywa finansowa projektów współfinansowanych z Unii Europejskiej na lata 2014-2020	29
Część diagnostyczna	36
3. Diagnoza powiatu zielonogórskiego.....	36
3.1. Teren powiatu zielonogórskiego.....	36
3.2. Charakterystyka ludności powiatu zielonogórskiego w latach 2011-2014	37
3.2.1. Ludność w powiecie zielonogórskim	37
3.2.2. Tendencje demograficzne w powiecie zielonogórskim	43
3.2.3. Wykształcenie i źródła utrzymania mieszkańców powiatu zielonogórskiego	48
3.3. Potencjał gospodarczy oraz pozarządowy i społeczny w powiecie zielonogórskim	51
3.3.1. Potencjał gospodarczy	51
3.3.2. Potencjał pozarządowy i społeczny	52
3.4. Edukacja w powiecie zielonogórskim	57
3.4.1. Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Sulechowie	60
3.4.2. Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii w Przytoku	66
3.4.3. Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii w Zaborze	67
3.4.4. Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy im. Jana Korczaka w Babimoście	68
3.4.5. Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Sulechowie z filią w Zielonej Górze	69
3.5. Problemy społeczne w doświadczeniach instytucji wsparcia i pomocy	72
3.5.1. Problemy społeczne w doświadczeniach ośrodków pomocy społecznej	73
3.5.2. Problemy społeczne w doświadczeniach Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie im. Jana Pawła II w Zielonej Górze	103
3.5.3. Kwestia osób starszych i potrzebujących opieki	126
3.5.4. Kwestia osób bezrobotnych w powiecie zielonogórskim na podstawie danych	

Powiatowego Urzędu Pracy w Zielonej Górze	132
3.6. Analiza STEEPVL	148
3.7. Podsumowanie części diagnostycznej	153
Część programowa	155
4. Misja	155
5. Cele i kierunki działań	155
6. Monitoring i ewaluacja	177
Spis instytucji i organizacji zaangażowanych w tworzenie Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych	178
Spis tabel	180
Spis wykresów	182
Spis rysunków	183

Słowniczek

Powiatowe Centrum – Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie im. Jana Pawła II w Zielonej Górze

Starostwo - Starostwo Powiatowe w Zielonej Górze

Powiat – Powiat Zielonogórski

PUP – Powiatowy Urząd Pracy w Zielonej Górze

GUS – Główny Urząd Statystyczny

SOSW – Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Sulechowie

PPP – Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Sulechowie z filią w Zielonej Górze

POW „Parasol” – Powiatowy Ośrodek Wsparcia dla Osób z Zaburzeniami Psychicznymi „Parasol” w Zielonej Górze

DPS – Dom Pomocy Społecznej w Trzebiechowie z filią w Bełczu

ŚDS- Środowiskowy Dom Samopomocy w Sulechowie

MGOPS – Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej

OPS – Ośrodek Pomocy Społecznej

MOS – Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii

MOW – Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy

WTZ – Warsztaty Terapii Zajęciowej

Wstęp

Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych jest dokumentem, którego istnienie wynika z art. 19 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r. (t. j. Dz. U z 2015r. poz. 163 z późn. zm). Strategia tworzona jest poprzez wymianę doświadczeń i informacji instytucji publicznych i niepublicznych, jednostek samorządowych oraz innych podmiotów działających na terenie powiatu na rzecz jego mieszkańców, w szczególności zaś tych, którzy potrzebują szczególnego wsparcia, integracji oraz pomocy. Niniejsza Strategia opracowana została przez pracowników Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie im. Jana Pawła II w Zielonej Górze przy współpracy między innymi z: ośrodkami pomocy społecznej, urzędami gmin i miast, Powiatowym Urzędem Pracy, Starostwem Powiatowym, poradnią psychologiczno-pedagogiczną, domem pomocy społecznej, ośrodkami socjoterapeutycznymi i wychowawczymi, Domem Dziecka w Klenicy oraz organizacjami pozarządowymi. Zebrane dane posłużyły przede wszystkim do przygotowania części diagnostycznej strategii. Natomiast część programowa strategii powstała na bazie wymiany doświadczeń, informacji oraz własnych spostrzeżeń pracowników wymienionych wyżej instytucji.

Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Zielonogórskim na lata 2016-2022 składa się z trzech zasadniczych części. Pierwsza część dotyczy aspektów prawnych dotyczących działania samorządu lokalnego, jego zadań własnych oraz przepisów prawa z jakich te zadania wynikają. Strategia osadzona jest również w kontekście dokumentów strategicznych europejskich, krajowych, regionalnych oraz lokalnych, co jest konieczne, aby niniejszy dokument nie pozostał jedynie elementem niezbędnym do pozyskiwania dofinansowań z Unii Europejskiej, ale również był adekwatny i spójny z innymi. Wzajemne dopasowanie tych dokumentów sprawia, że zawarte w strategii działania programowe są realne do wykonania, a określone wskaźniki możliwe do osiągnięcia.

Druuga część strategii to dokładna diagnoza powiatu zielonogórskiego oraz sytuacji społecznej mieszkańców. W tej części znajdują się nie tylko dane dotyczące liczby mieszkańców czy poziomu wykształcenia, lecz również istotne dane na temat sytuacji społeczno-ekonomicznej powiatu. Dane z Powiatowego Centrum, ośrodków pomocy społecznej, Powiatowego Urzędu Pracy, Głównego Urzędu Statystycznego oraz innych jednostek organizacyjnych powiatu a także instytucji niepublicznych ukazują tendencje jakie panują w powiecie zielonogórskim w zakresie problemów społecznych jego mieszkańców.

Trzecia część jest częścią programową, w której zostały określone misja i cele oraz

działania programowe do realizacji w latach 2016-2022. Dzięki współpracy wielu pracowników wspomnianych wyżej instytucji sformułowane zostały priorytetowe działania, sposób ich wdrożenia oraz ewaluacji w powiecie zielonogórskim.

Część wprowadzająca

1. Podstawy prawne strategii oraz jej kontekst w dokumentach strategicznych

Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych ma na celu zdiagnozowanie i zniwelowanie do minimum uznanych za niepożądane zjawisk społecznych, wspieranie mieszkańców powiatu w sytuacjach trudnych oraz rozwijanie działań, które mogą zapobiec tym problemom. Dlatego opracowywanie strategii nie może być oderwane od uwarunkowań prawnych, które w wielu sytuacjach określają schemat postępowania. Za znaczące w niniejszej strategii należy uznać następujące akty prawne:

- Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U z 2015r. poz. 163 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz. U. z 2015 r. poz. 332 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (t.j. Dz. U z 2011 r. Nr 127 poz. 721 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (t.j. Dz. U. z 2005 r. Nr 180, poz. 1493 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (t.j. Dz. U. z 2014 r. poz. 1118 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (t.j. Dz. U. z 2012 r. poz. 1356 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (t.j. Dz. U. z 2012 r. poz. 124 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 20 kwietnia 2003 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (t.j. Dz. U. z 2013 r. poz. 674 z późn. zm.)
- Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (t.j. Dz. U. z 2011 r. Nr 43 poz. 225 z późn. zm.),

Poza wymienionymi wyżej aktami prawnymi podczas realizacji strategii może zajść konieczność korzystania oraz odwoływania się do innych uregulowań prawnych, niezbędnych do rzetelnego realizowania założonych w strategii działań programowych.

Do uregulowań prawnych należą również różnego rodzaju dokumenty strategiczne, zarówno te o zasięgu regionalnym, jak i te o zasięgu krajowym oraz europejskim. Jest tych dokumentów wiele i zdecydowana większość z nich zawiera w swojej treści odniesienia do kwestii problemów społecznych lub też wzmacniania społeczności w różnych sferach życia społeczno-gospodarczego. W tej części pojawią się odniesienia do kilku najważniejszych dokumentów programowych o różnym zasięgu terytorialnym.

1.1. Dokumenty o zasięgu europejskim

W dokumencie **Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu** znajduje się odniesienie do trzech priorytetów:

- 1. rozwój inteligentny:** rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji;
- 2. rozwój zrównoważony:** wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej;
- 3. rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu:** wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

Aby powyższe priorytety były możliwe do realizacji do 2020 roku Komisja Europejska proponuje realizację kilku nadrzędnych celów w Unii Europejskiej, tj.:

- a) wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 20-64 lat powinien wynosić 75%;
- b) na inwestycje w badania i rozwój należy przeznaczać 3% PKB Unii;
- c) należy osiągnąć cele „20/20/20” w zakresie klimatu i energii (w tym ograniczenie emisji dwutlenku węgla nawet o 30%, jeżeli pozwolą na to warunki);
- d) liczbę osób przedwcześnie kończących naukę szkolną należy ograniczyć do 10%, a co najmniej 40% osób z młodego pokolenia powinno zdobywać wyższe wykształcenie;
- e) liczbę osób zagrożonych ubóstwem należy zmniejszyć o 20 mln.

Aby każde państwo członkowskie mogło dopasować strategię Europa 2020 do swojej szczególnej sytuacji, Komisja proponuje, aby powyższe wymierne cele unijne przełożyć na krajowe cele i metody działania.

1.2. Dokumenty o zasięgu krajowym

Polska jako państwo członkowskie Unii Europejskiej posiada różnego rodzaju strategie odnoszące się bezpośrednio do dokumentów o zasięgu europejskim. W niniejszym opracowaniu

przywołane zostaną najważniejsze dokumenty o zasięgu krajowym oraz regionalnym.

- **Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju** jest dokumentem tzw. długookresowym na podstawie którego prowadzona jest polityka rozwoju określająca główne trendy, wyzwania oraz koncepcję rozwoju kraju w perspektywie długookresowej.

Głównym celem przedstawionych w tym dokumencie działań jest poprawa jakości życia Polaków. Osiągnięcie tego celu powinno być mierzone, z jednej strony, wzrostem produktu krajowego brutto (PKB) na mieszkańca, a z drugiej zwiększeniem spójności społecznej oraz zmniejszeniem nierównomierności o charakterze terytorialnym, jak również skalą skoku cywilizacyjnego społeczeństwa oraz innowacyjności gospodarki w stosunku do innych krajów.

Osiągnięcie strategicznego celu kluczowego będzie możliwe dzięki podjęciu działań w trzech obszarach zadaniowych obejmujących odpowiednie kierunki interwencji:

- obszar konkurencyjności i innowacyjności (modernizacji), obejmujący:
 - innowacyjność gospodarki i kreatywność indywidualną,
 - Polskę cyfrową,
 - kapitał ludzki,
 - bezpieczeństwo energetyczne i środowisko,
- obszar równoważenia potencjału rozwojowego regionów Polski (dyfuzji), obejmujący:
 - rozwój regionalny,
 - transport,
- obszar efektywności i sprawności państwa, obejmujący:
 - kapitał społeczny,
 - sprawne państwo.

- **Strategia Rozwoju Kraju 2020. Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo** należy do tzw. dokumentów średniookresowych. Stanowi ona najważniejszy dokument, określający cele strategiczne rozwoju kraju do 2020 r., kluczowy dla określenia działań rozwojowych, w tym możliwych do sfinansowania w ramach obecnej perspektywy finansowej UE na lata 2014-2020 oraz 9 zintegrowanych strategii, służących realizacji założonych celów rozwojowych: Strategia

Innowacyjności i Efektywności Gospodarki, Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego, Strategia Rozwoju Transportu, Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko, Sprawne Państwo, Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego, Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie, Strategia Rozwoju Systemu Bezpieczeństwa Narodowego RP, Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa.

Głównym celem strategii średniookresowej staje się wzmocnienie i wykorzystanie gospodarczych, społecznych i instytucjonalnych potencjałów zapewniających szybszy i zrównoważony rozwój kraju oraz poprawę jakości życia ludności.

W odniesieniu do Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych najważniejszym obszarem strategicznym jest obszar trzeci czyli Spójność społeczna i terytorialna, w którym to znalazły się następujące cele:

III.1. Integracja społeczna

III.1.1. Zwiększenie aktywności osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym

III.1.2. Zmniejszenie ubóstwa w grupach najbardziej nim zagrożonych

III.2. Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych

III.2.1. Podnoszenie jakości i dostępności usług publicznych

III.2.2. Zwiększenie efektywności systemu świadczenia usług publicznych

III.3. Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju oraz integracja przestrzenna dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych

III.3.1. Tworzenie warunków instytucjonalnych, prawnych i finansowych dla realizacji działań rozwojowych w regionach

III.3.2. Wzmacnianie ośrodków wojewódzkich

III.3.3. Tworzenie warunków dla rozwoju ośrodków regionalnych, subregionalnych i lokalnych oraz wzmacniania potencjału obszarów wiejskich

III.3.4. Zwiększenie spójności terytorialnej

W odniesieniu do celu III.3 duże znaczenie ma **Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020**, która jest dokumentem określającym cele i sposób działania podmiotów publicznych, a w szczególności rządu i samorządów województw, w odniesieniu do polskiej przestrzeni dla osiągnięcia strategicznych celów rozwoju kraju. Dokument wyznacza cele polityki rozwoju regionalnego, w tym wobec obszarów wiejskich

i miejskich, oraz definiuje ich relacje w odniesieniu do innych polityk publicznych o wyraźnym terytorialnym ukierunkowaniu. Celem strategicznym polityki regionalnej, określonym w KSRR, jest efektywne wykorzystywanie specyficznych regionalnych oraz terytorialnych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia celów rozwoju kraju – wzrostu, zatrudnienia i spójności w horyzoncie długookresowym. **KSRR** ustala trzy cele szczegółowe do 2020 roku:

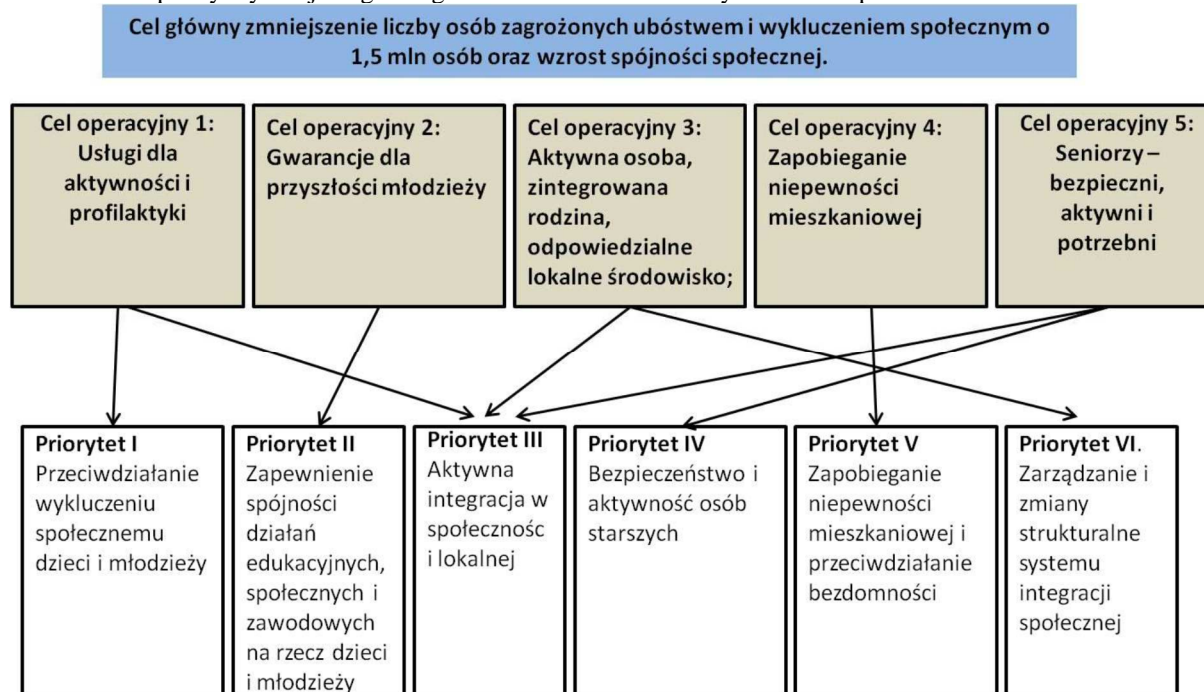
1. wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów,
2. budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie procesom marginalizacji na obszarach problemowych,
3. tworzenie warunków dla skutecznej, efektywnej i partnerskiej realizacji działań rozwojowych ukierunkowanych terytorialnie.

Ze względu na charakter tego dokumentu nie ma konieczności odnosić się do wszystkich 9 zintegrowanych strategii oraz wszystkich innych znaczących dokumentów krajowych. Ważne jest, by wiedzieć o nich i zdawać sobie sprawę z tego, które z nich, w jakim obszarze wytyczają drogę rozwoju na najbliższe lata. W obszarze problemów społecznych koniecznym jest odniesienie się jeszcze do trzech dokumentów.

- **Krajowy Program Przeciwdziałania Wykluczeniu Społecznemu 2020. Nowy wymiar aktywnej integracji.** Według diagnozy znajdującej się w opisywanym dokumencie woj. lubuskie ma jeden z najwyższych wskaźników zagrożenia ubóstwem lub wykluczeniem społecznym plasując się na trzecim miejscu tuż za woj. lubelskim i woj. świętokrzyskim.

Poniżej znajduje się rysunek opisujący cel główny, cele operacyjne oraz priorytety znajdujące się w Krajowym Programie Przeciwdziałania Wykluczeniu Społecznemu 2020. Poszczególne priorytety obejmują również działania, jakie mają zostać podjęte, aby zrealizować wskaźnik ujęty w celu głównym, czyli zmniejszenie liczby osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym o 1,5 mln osób.

Rysunek 1 Cele i priorytety Krajowego Programu Przeciwdziałania Wykluczeniu Społecznemu 2020

Źródło: Krajowy Program Przeciwdziałania Wykluczeniu Społecznemu 2020.

- **Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020** opiera się na nowatorskiej koncepcji polegającej na budowaniu kapitału ludzkiego w pięciu etapach życia: 1) wczesne dzieciństwo, 2) edukacja szkolna, 3) edukacja na poziomie wyższym, 4) aktywność zawodowa, uczenie się dorosłych i rodzicielstwo, 5) starość.

Głównym celem działań zaplanowanych w Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego jest rozwijanie kapitału ludzkiego poprzez wydobywanie potencjałów osób, tak aby mogły one w pełni uczestniczyć w życiu społecznym, politycznym i ekonomicznym na wszystkich etapach życia. Celami szczegółowymi są:

1. wzrost zatrudnienia,
2. wydłużenie okresu aktywności zawodowej i zapewnienie lepszej jakości funkcjonowania osób starszych,
3. poprawa sytuacji osób i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym
4. poprawa zdrowia obywateli oraz efektywności systemu opieki zdrowotnej
5. podniesienie poziomu kompetencji oraz kwalifikacji obywateli.

- **Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020**

Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego opiera się na przekonaniu, iż kapitał społeczny jest ważnym czynnikiem rozwoju kraju, wymagającym wzmocnienia. Podejmowane

działania powinny przyczyniać się do wzrostu wzajemnego zaufania Polaków i sprzyjać poprawie zaufania do instytucji i organów państwa. Ważnym elementem inicjowanych zmian powinno być wzmocnienie gotowości Polaków do działania na rzecz dobra wspólnego. Szeroka diagnoza przygotowana dla potrzeb SRKS stanowiła podstawę dla wyodrębnienia czterech obszarów kluczowych, w których w najbliższych latach konieczna jest interwencja państwa, realizowana w partnerskim współdziałaniu z obywatelami.

Główny cel określono jako wzmocnienie udziału kapitału społecznego w rozwoju społeczno-gospodarczym Polski, który będzie realizowany przez cztery **cele szczegółowe oraz ich priorytety**:

1. Kształtowanie postaw sprzyjających kooperacji, kreatywności oraz komunikacji:
 - 1.1 Wspieranie edukacji formalnej w zakresie metod nauczania sprzyjających kooperacji, kreatywności i komunikacji oraz rozwijanie demokratycznej kultury szkoły.
 - 1.2 Wspieranie edukacji innej niż formalna ukierunkowanej na kooperację, kreatywność i komunikację społeczną.
2. Poprawa mechanizmów partycypacji społecznej i wpływu obywateli na życie publiczne:
 - 2.1. Wspieranie mechanizmów współpracy instytucji publicznych z obywatelami.
 - 2.2. Rozwój i wzmocnianie zorganizowanych form aktywności obywatelskiej.
 - 2.3. Wzmocnienie integracji i solidarności społecznej.
3. Usprawnienie procesów komunikacji społecznej oraz wymiany wiedzy.
 - 3.1. Zwiększanie dostępności informacji i poprawa jakości komunikacji w sferze publicznej.
 - 3.2. Wspieranie mediów w kształtowaniu więzi społecznych, kulturowych i demokracji.
4. Rozwój i efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego i kreatywnego:
 - 4.1. Wzmocnienie roli kultury w budowaniu spójności społecznej.
 - 4.2. Wzmocnienie znaczenia kultury w rozwoju społeczno-gospodarczym.

Powyższe cele szczegółowe są ze sobą powiązane i przenikają się. Realizacja poszczególnych priorytetów i kierunków działań w odniesieniu do jednego celu szczegółowego wpływa na osiągnięcie pozostałych celów szczegółowych oraz celu strategicznego. Do pełnej realizacji wszystkich celów niezbędne jest współdziałanie różnych podmiotów aktywnych w sferze społecznej: podmiotów publicznych, organizacji społecznych, administracji samorządowej czy podmiotów prywatnych.

1.3. Dokumenty o zasięgu regionalnym

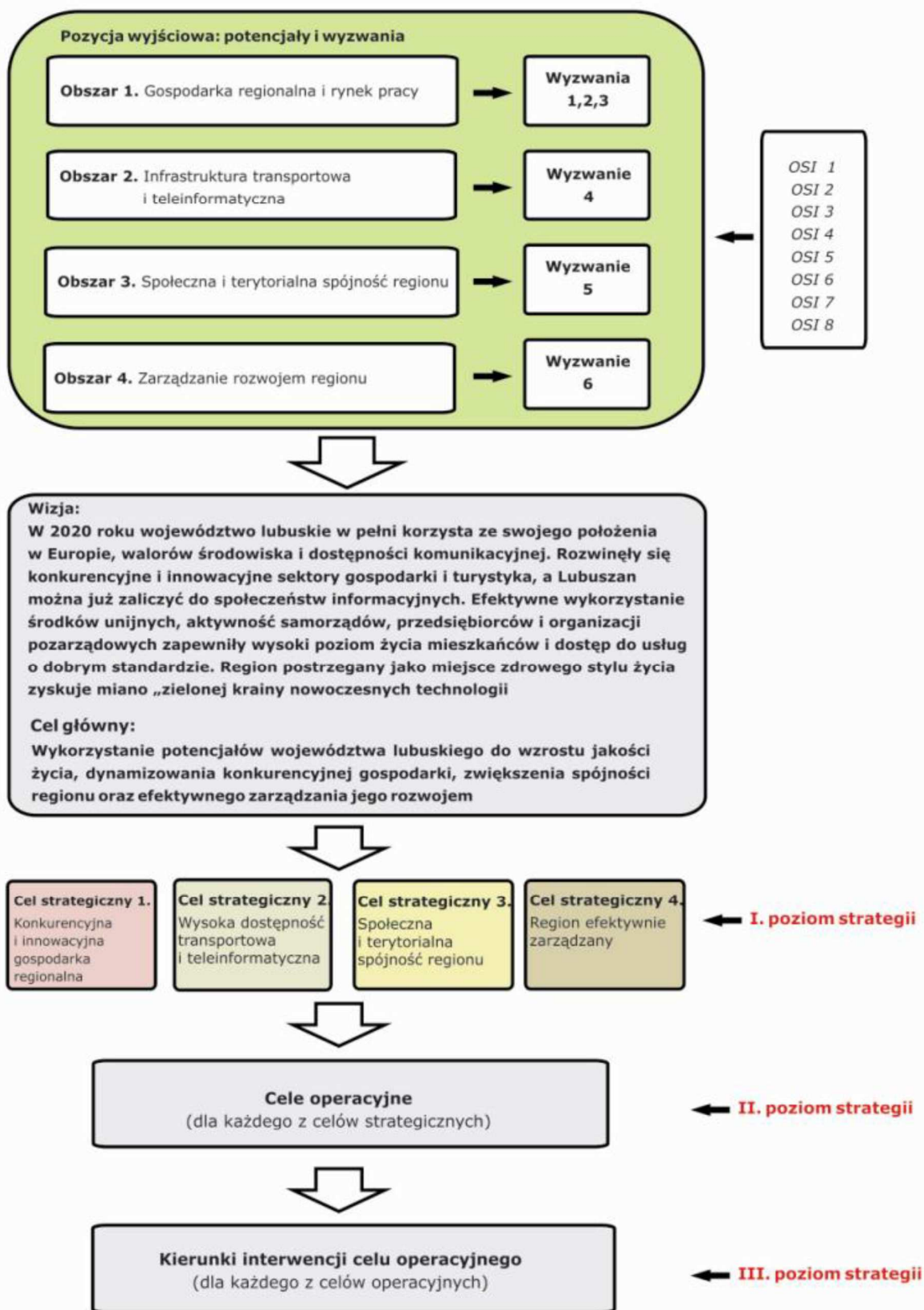
▪ Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020

Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020 stanowi najważniejszy dokument samorządu województwa, określający kierunki rozwoju regionalnego i wskazujący obszary szczególnej interwencji. Łączy w sobie diagnozę stanu regionu, stojące przed nim wyzwania rozwojowe i aspiracje jego mieszkańców. Strategia funkcjonować będzie jako plan postępowania władz regionalnych, tak w procesie zarządzania województwem, jak i w inicjowaniu oraz rozwijaniu mechanizmów współpracy pomiędzy samorządem terytorialnym, sferą biznesową i mieszkańcami województwa. Uwzględnienie w Strategii dokumentów planistycznych szczebla międzynarodowego i krajowego gwarantuje skorelowanie procesów rozwojowych województwa lubuskiego z podstawowymi założeniami europejskiej i krajowej polityki rozwoju regionalnego.

Główny cel to wykorzystanie potencjałów województwa lubuskiego do wzrostu jakości życia, dynamizowania konkurencyjnej gospodarki, zwiększenia spójności regionu oraz efektywnego zarządzania jego rozwojem.

Realizacji celu głównego strategii służyć będzie realizacja 4 celów strategicznych. Każdemu celowi strategicznemu przyporządkowane są cele operacyjne, a tym z kolei kierunki interwencji. Zakłada się, że w ramach poszczególnych kierunków interwencji będą realizowane konkretne projekty.

Rysunek 2 Struktura Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020.

▪ **Strategia Polityki Społecznej Województwa Lubuskiego na lata 2014-2020**

W tym dokumencie wyznaczono cztery priorytety. Za podstawowy priorytet polityki społecznej województwa wyznaczono **wyrównywanie szans rozwojowych dzieci i młodzieży**. W obliczu przewidywanego starzenia się populacji niezbędne jest wykorzystanie potencjału młodego pokolenia. Podstawowym zadaniem jest praca na rzecz prawidłowego funkcjonowania rodziny, w tym zapewnienie opieki nad małymi dziećmi. Na szczególną uwagę zasługuje realizacja działań na rzecz rodzin wielodzietnych (w tym Karty Dużej Rodziny). Inną sferą polityki jest zapewnienie równego dostępu do edukacji i kultury dzieciom i młodzieży ze środowisk ubogich oraz niwelowanie wszelkiego rodzaju ograniczeń napotykanym przez dzieci i młodzież niepełnosprawną. Skutki destrukcji systemu społecznego koncentrują się szczególnie na młodym pokoleniu. Niezwykle istotnym zadaniem jest także prowadzenie profilaktyki zdrowotnej oraz promocji zdrowego stylu życia.

Cele strategiczne w ramach tego priorytetu są następujące:

- wspieranie rodziny w wypełnianiu jej funkcji, w tym szczególnie opiekuńczo-wychowawczej oraz zapewnianie dzieciom i młodzieży z rodzin ubogich pomocy socjalnej,
- zwiększanie dostępu do różnych form edukacji, dóbr kultury, kultury fizycznej,
- zapewnianie dzieciom i młodzieży niepełnosprawnej dostępu do edukacji i rehabilitacji,
- promocja zdrowia.

Drugim priorytetem regionalnej polityki społecznej jest **zapobieganie wykluczeniu społecznemu osób i rodzin ubogich, objętych bezrobociem oraz ich integracja ze społeczeństwem**. Zakres wykluczenia, jego koszty społeczne i materialne są nie do udźwignięcia przez społeczeństwo, dlatego też polityka społeczna służyć powinna zmniejszaniu tego zjawiska. W Strategii odniesiono się do sytuacji osób niepełnosprawnych w kontekście likwidacji różnego typu ograniczeń, do osób uzależnionych i ich rodzin w zakresie pokonania skutków uzależnienia i ich integracji ze społeczeństwem. Racjonalne wykorzystanie środków na przeciwdziałanie wykluczeniu wymagać będzie zidentyfikowania grup wysokiego ryzyka, co pozwoli na prowadzenie efektywnych programów profilaktycznych. Służyć temu będą przede wszystkim skuteczne narzędzia aktywnej integracji, m.in. środki unijne oraz podejmowanie działań na rzecz rozwoju ekonomii społecznej. Istniejące systemy wsparcia społecznego są dobrą podstawą do wprowadzania

nowych rozwiązań systemowych, aktywizujących adresatów pomocy społecznej i zapewniających efektywne formy pomocy.

Cele strategiczne są następujące:

- przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych poprzez zatrudnianie i likwidację barier architektonicznych, urbanistycznych i w komunikowaniu się,
- profilaktyka i rozwiązywanie problemów uzależnień,
- przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka oraz ich integracja ze społeczeństwem.

Doskonalenie systemu wsparcia społecznego jest kolejnym priorytetem Strategii. Istniejąca infrastruktura i zasoby kadrowe pozwolą na sprostanie wyzwaniom demograficznym – starzeniu się populacji, jak i na prowadzenie reintegracji i aktywizacji społecznej. Ważnym zadaniem w realizacji tego priorytetu jest podnoszenie kwalifikacji kadr pomocy i integracji społecznej, które przyczynią się do podnoszenia jakości świadczonych usług. Samorząd województwa winien inspirować społeczność regionu do kreowania i realizacji polityki społecznej.

Cele strategiczne trzeciego priorytetu to:

- wspieranie samorządów lokalnych w zapewnieniu usług środowiskowych oraz instytucjonalnych,
- doskonalenie kompetencji zawodowych służb społecznych.

Wspieranie społeczeństwa obywatelskiego poprzez m.in. zwiększenie aktywności społecznej pozwoli na rozwiązywanie różnego typu problemów w środowisku lokalnym i przyczyni się do promocji wolontariatu. W ramach tych działań zajmować się należy również problematyką przestrzegania praw obywatelskich i przeciwdziałania dyskryminacji. Ubóstwo, wykluczenie społeczne są często źródłem występowania dyskryminacji i nietolerancji.

Cele strategiczne czwartego priorytetu to:

- rozwijanie współpracy z podmiotami III sektora,
- promowanie aktywności obywatelskiej,
- zapobieganie dyskryminacji, ksenofobii, rasizmowi i związanej z nimi nietolerancji.

▪ **Lubuski Program Rozwoju Ekonomii Społecznej na lata 2015-2020 – wspólna wizja pozytywnych zmian**

Tabela 1 Struktura Lubuskiego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej na lata 2015-2020

CEL GŁÓWNY: WZROST ZNACZENIA EKONOMII SPOŁECZNEJ DLA ROZWOJU SPOŁECZNO – GOSPODARCZEGO WOJEWÓDZTWA LUBUSKIEGO	
<p>Cel szczegółowy 1: Zwiększenie świadomości i partycypacji społeczności lokalnych w rozwoju ekonomii społecznej</p>	<p>Priorytet I. Promocja ekonomii społecznej jako narzędzia zmian społeczno-gospodarczych</p> <ul style="list-style-type: none"> - Działanie I.1: Promowanie i rozwijanie aktywności obywatelskiej - Działanie I.2: Promowanie dobrych praktyk w zakresie ekonomii społecznej - Działanie I.3: System wsparcia kompetencji lokalnych liderów ekonomii społecznej <p>Priorytet II. Edukacja dla ekonomii społecznej</p> <ul style="list-style-type: none"> - Działanie II.1: Edukacja w zakresie ekonomii społecznej na poziomie szkolnym - Działanie II.2: Ekonomia społeczna w Ochotniczych Hufcach Pracy - Działanie II.3: Projekty edukacyjne na rzecz ekonomii społecznej i praktyczne przygotowanie studentów do społecznego biznesu - Działanie II.4: Rozwój ekonomii społecznej w kontekście kapitału społecznego - Działanie II.5: Studia podyplomowe w zakresie ekonomii społecznej, rozwoju lokalnego, rewitalizacji społecznej
<p>Cel szczegółowy 2: Zwiększenie udziału podmiotów ekonomii społecznej w realizacji regionalnych i lokalnych polityk publicznych</p>	<p>Priorytet III. Partnerstwo na rzecz zadań i usług publicznych</p> <ul style="list-style-type: none"> - Działanie III.1: Wspieranie rozwoju usług użyteczności publicznej realizowanych poprzez ekonomię społeczną - Działanie III.2: Klauzule społeczne (modelowe rozwiązania, promocja, doradztwo) oraz społecznie odpowiedzialne zamówienia publiczne - Działanie III.3: Wsparcie rozwoju partnerstw/klastrów w zakresie ekonomii społecznej
<p>Cel szczegółowy 3: Wzrost aktywności zawodowej poprzez system integracji, reintegracji zawodowej i społecznej</p>	<p>Priorytet IV. Rozwój zatrudnienia w sektorze ekonomii społecznej</p> <ul style="list-style-type: none"> - Działanie IV.1: Przygotowanie do aktywności zawodowej - Działanie IV.2: Wspieranie rozwoju zatrudnienia - Działanie IV.3: Publiczne służby zatrudnienia i pomocy społecznej jako instytucje wspierające
<p>Cel szczegółowy 4: Budowa zintegrowanego systemu wsparcia rozwoju ekonomii społecznej</p>	<p>Priorytet V. Koordynacja i instytucjonalizacja ekonomii społecznej</p> <ul style="list-style-type: none"> - Działanie V.1: Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Zielonej Górze jako organizator procesu koordynacji i monitorowania sektora ekonomii społecznej - Działanie V.2: Rada Programowa Partnerstwa na rzecz ekonomii społecznej jako forum ekonomii społecznej województwa lubuskiego - Działanie V.3: Współpraca ROPS i Regionalnego Komitetu Rozwoju ES ze Zrzeszeniem Prezydentów, Burmistrzów i Wójtów Województwa Lubuskiego oraz Konwentem Starostów w działaniu na rzecz rozwoju ekonomii społecznej <p>Priorytet VI. Infrastruktura wsparcia ekonomii społecznej</p> <ul style="list-style-type: none"> - Działanie VI.1: Ośrodki wsparcia ekonomii społecznej - Działanie VI.2: Wsparcie na tworzenie miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych - Działanie VI.3: Fundusz pożyczkowy i poręczeniowy jako

Źródło: Lubuski Program Rozwoju Ekonomii Społecznej na lata 2015- 2020.

▪ **Lubuska Strategia Zatrudnienia na lata 2011-2020**

Lubuska Strategia Zatrudnienia na lata 2011-2020 mierza do systematycznej poprawy na lubuskim rynku pracy, opierającej się na inteligentnym i zrównoważonym rozwoju gospodarki, sprzyjającym włączeniu zawodowemu i społecznemu.

Tabela 2 Zestawienie celów strategicznych i operacyjnych Lubuskiej Strategii Zatrudnienia na lata 2011-2020

Zestawienie celów strategicznych i operacyjnych Lubuskiej Strategii Zatrudnienia na lata 2011-2020				
Cele główne i operacyjne Strategii				
1. Poprawa zasobu miejsc pracy i zwiększenie aktywności zawodowej ludności	2. Dostosowywanie kwalifikacji kadr do zmieniających się potrzeb rynku pracy	3. Promocja włączenia zawodowego i społecznego	4. Wzmacnianie efektywności podejmowanych działań	
1.1. Zwiększenie liczby miejsc pracy	2.1. Upowszechnianie informacji o możliwościach kształcenia zawodowego	3.1. Wzmocnienie motywacji osób w szczególnej sytuacji do reintegracji zawodowej i społecznej	4.1. Rozwój partnerskiego podejścia do konstrukcji i podejmowania działań	
1.2. Zmniejszenie skali szarej strefy	2.2. Poprawa dostosowywania kierunków kształcenia do potrzeb pracodawców, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb wynikających z wdrażania innowacji w gospodarce	3.2. Rozwój aktywnej integracji	4.2. Doskonalenie kwalifikacji kadr jednostek zaangażowanych w realizację Strategii	
1.3. Zwiększenie aktywności zawodowej ludności	2.3. Podniesienie poziomu kształcenia w szkołach zawodowych	3.3. Promocja prozatrudnieniowych postaw, sprzyjających włączeniu zawodowemu i społecznemu	4.3. Poszerzanie wiedzy o lubuskim rynku pracy	
1.4. Rozwój mechanizmów stabilizujących rynek pracy	2.4. Umożliwienie nabywania doświadczenia zawodowego przez młode osoby			
	2.5. Wsparcie rozwoju kształcenia ustawicznego w formach pozaszkolnych			

Zródło: Lubuska Strategia Zatrudnienia na lata 2011-2020.

- **Wojewódzki Program Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej na lata 2013-2016**

Tabela 3 Struktura celów Wojewódzkiego Programu Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej na lata 2013-2016

Cel główny	Stworzenie systemowych rozwiązań wspierających rodzinę oraz rozwój pieczy zastępczej w województwie lubuskim
Cel szczegółowy 1	Podniesienie społecznej świadomości o znaczącej roli rodziny
Cel szczegółowy 2	Wspieranie działań w obszarze pracy z rodziną oraz pomocy w opiece i wychowaniu dziecka
Cel szczegółowy 3	Rozwój systemu rodzinnej pieczy zastępczej
Cel szczegółowy 4	Zapewnienie środowiska rodzinnego dzieciom kwalifikowanym do przysposobienia

Źródło: Wojewódzki Program Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej na lata 2013-2016.

- **Wojewódzki Program Pomocy Społecznej**

Tabela 4 Struktura celów Wojewódzkiego Programu Pomocy Społecznej

Cel główny	Zmniejszenie skali ubóstwa mieszkańców województwa lubuskiego
Cel szczegółowy 1	Zapobieganie wykluczeniu społecznemu dzieci i młodzieży
Cel szczegółowy 2	Doskonalenie systemu wsparcia dla osób starszych
Cel szczegółowy 3	Poprawa jakości usług świadczonych na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz wykluczonych społecznie
Cel szczegółowy 4	Wspieranie osób i rodzin w przewyciężeniu trudnej sytuacji życiowej
Cel szczegółowy 5	Rozwój społeczeństwa obywatelskiego

Źródło: Wojewódzki Program Pomocy Społecznej

- **Wojewódzki Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie**

Tabela 5 Struktura celów Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie

Cel główny	Ograniczenie zjawiska przemocy w rodzinie oraz skutków stosowania przemocy w województwie lubuskim
Cel operacyjny 1	Rozszerzenie oferty form pomocy i wsparcia dla osób uwikłanych w przemoc
Cel operacyjny 2	Wysoka jakość i skuteczność udzielanej pomocy rodzinom doznającym przemocy
Cel operacyjny 3	Edukacja społeczna i promocja postaw społecznych oraz działań wolnych od przemocy

Cel operacyjny 4	Poszerzenie wiedzy nt. zjawiska przemocy wśród dzieci, młodzieży – ograniczenie występowania zachowań agresywnych wśród uczniów
Cel operacyjny 5	Rozwój instytucji świadczących profesjonalną pomoc osobom pokrzywdzonym oraz ich rodzinom
Cel operacyjny 6	Wypracowanie wspólnych działań przez organizacje pozarządowe

Źródło: Wojewódzki Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie

▪ **Wojewódzki Program Integracji Osób Niepełnosprawnych**

Tabela 6 Struktura celów Wojewódzkiego Programu Integracji Osób Niepełnosprawnych

Cel główny	Zwiększenie uczestnictwa osób niepełnosprawnych w życiu społecznym oraz przeciwdziałanie ich wykluczeniu społecznemu
Cel szczegółowy 1	Wzrost poziomu wykształcenia oraz podniesienie kwalifikacji zawodowych osób niepełnosprawnych poprzez działania na rzecz ich aktywizacji zawodowej
Cel szczegółowy 2	Doskonalenie profilaktyki oraz systemów wsparcia skierowanych do osób niepełnosprawnych oraz ich rodzin
Cel szczegółowy 3	Wyrównywanie szans osób niepełnosprawnych w życiu społecznym
Cel szczegółowy 4	Zwiększenie aktywności społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych poprzez likwidację barier architektonicznych i urbanistycznych
Cel szczegółowy 5	Kształtowanie właściwych postaw społecznych wobec osób niepełnosprawnych i problematyki niepełnosprawności
Cel szczegółowy 6	Wypracowanie skutecznych działań w zakresie zapobiegania inwalidztwu i innym dysfunkcjom organizmu
Cel szczegółowy 7	Aktywne zaangażowanie organizacji pozarządowych w kreowaniu polityki społecznej na rzecz osób niepełnosprawnych oraz ich rodzin

Źródło: Wojewódzki Program Integracji Osób Niepełnosprawnych

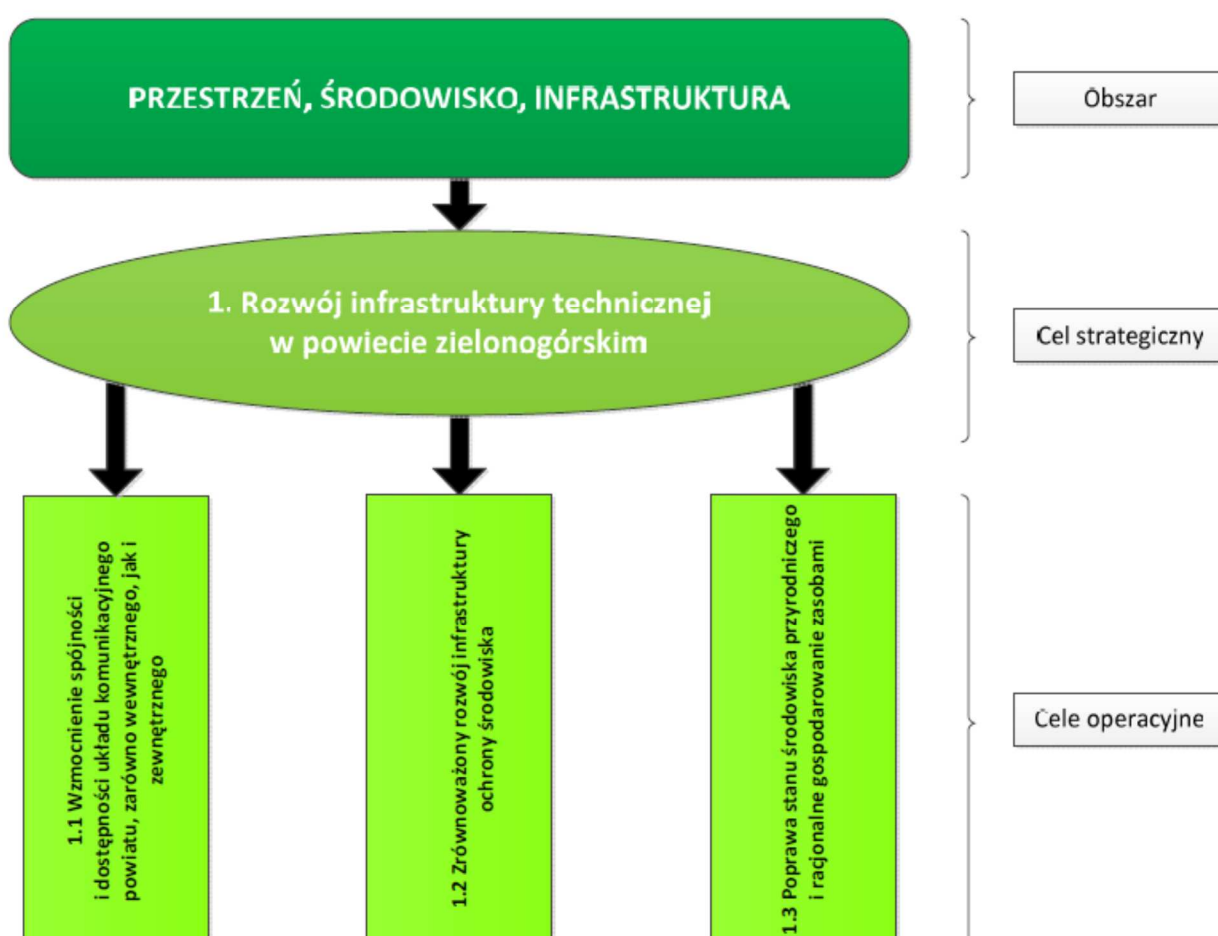
1.4. Dokumenty o zasięgu lokalnym

▪ **Strategia Rozwoju Powiatu Zielonogórskiego na lata 2014-2022**

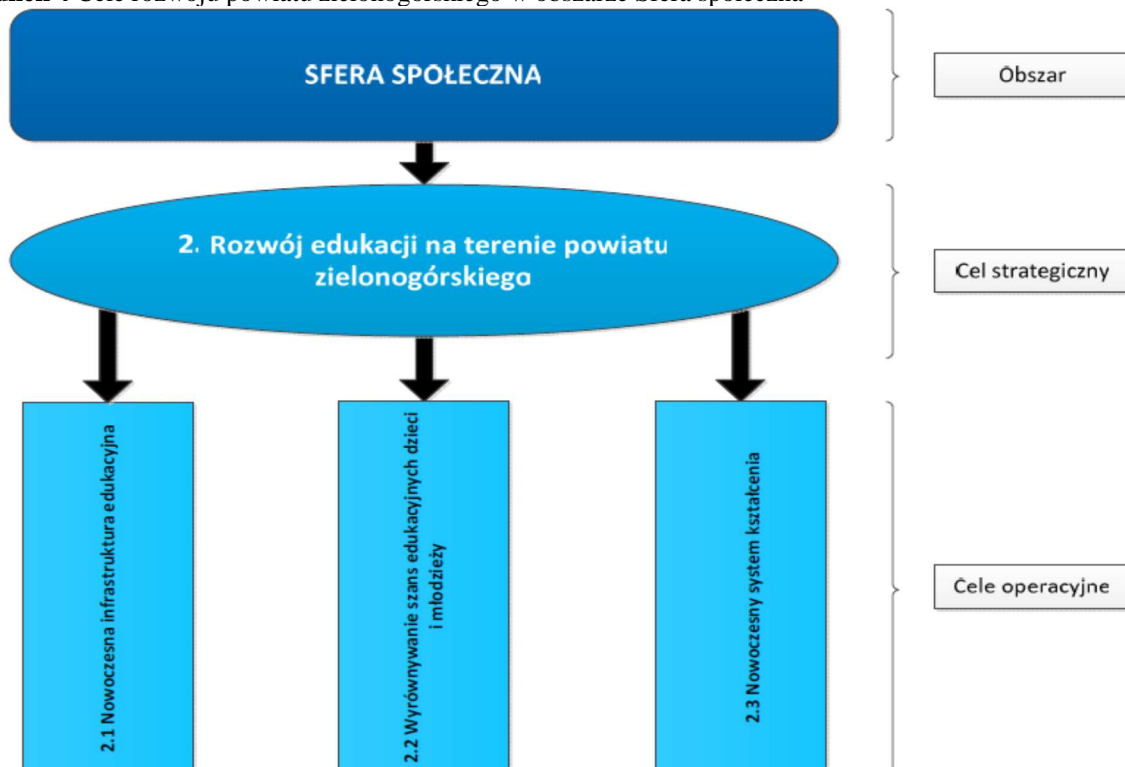
Jednym z podstawowych instrumentów zarządzania podmiotami jest strategia rozwoju, będąca scenariuszem przyszłości, do którego dążą władze samorządowe. Strategia identyfikuje najistotniejsze problemy rozwojowe, formułuje misję, cele strategiczne oraz wariantowe opcje rozwoju odnoszące się do sposobów osiągnięcia założonych celów. Określa też kierunki i granice działania władz publicznych. Podstawową funkcją strategii powinno

być z jednej strony dostarczanie informacji o długookresowych uwarunkowaniach rozwoju, z drugiej strony – deklarowanie woli władz do podjęcia określonych przedsięwzięć. Tak rozumiana strategia powinna w swoich założeniach przyczyniać się do zwiększania konkurencyjności jednostki terytorialnej oraz – w dalszej perspektywie – do wzmocnienia jej strategicznej pozycji. Strategia Rozwoju Powiatu Zielonogórskiego na lata 2014-2022 określa osiem celów strategicznych, z których każdy ma wyodrębnione cele operacyjne. Schematy tych celów, zaczerpnięte bezpośrednio ze Strategii Rozwoju Powiatu Zielonogórskiego, wyglądają następująco:

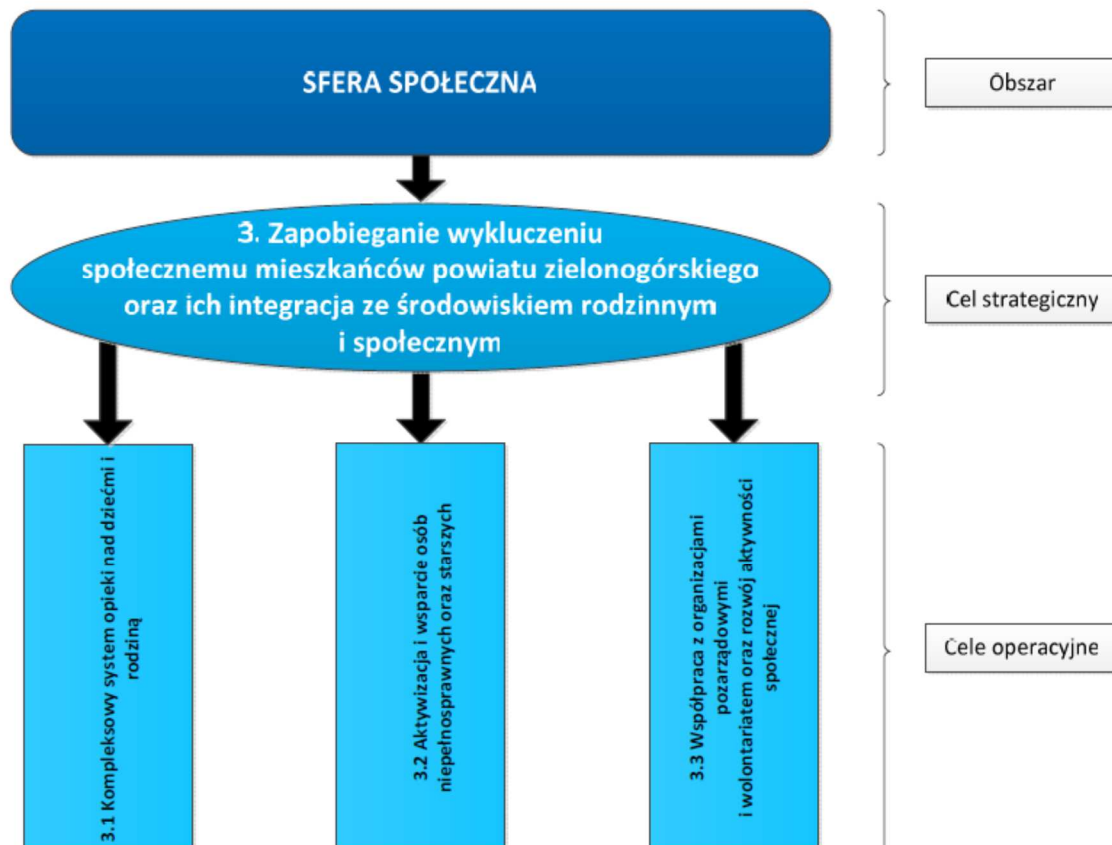
Rysunek 3 Cele rozwoju powiatu zielonogórskiego w obszarze Przestrzeń, Środowisko, Infrastruktura

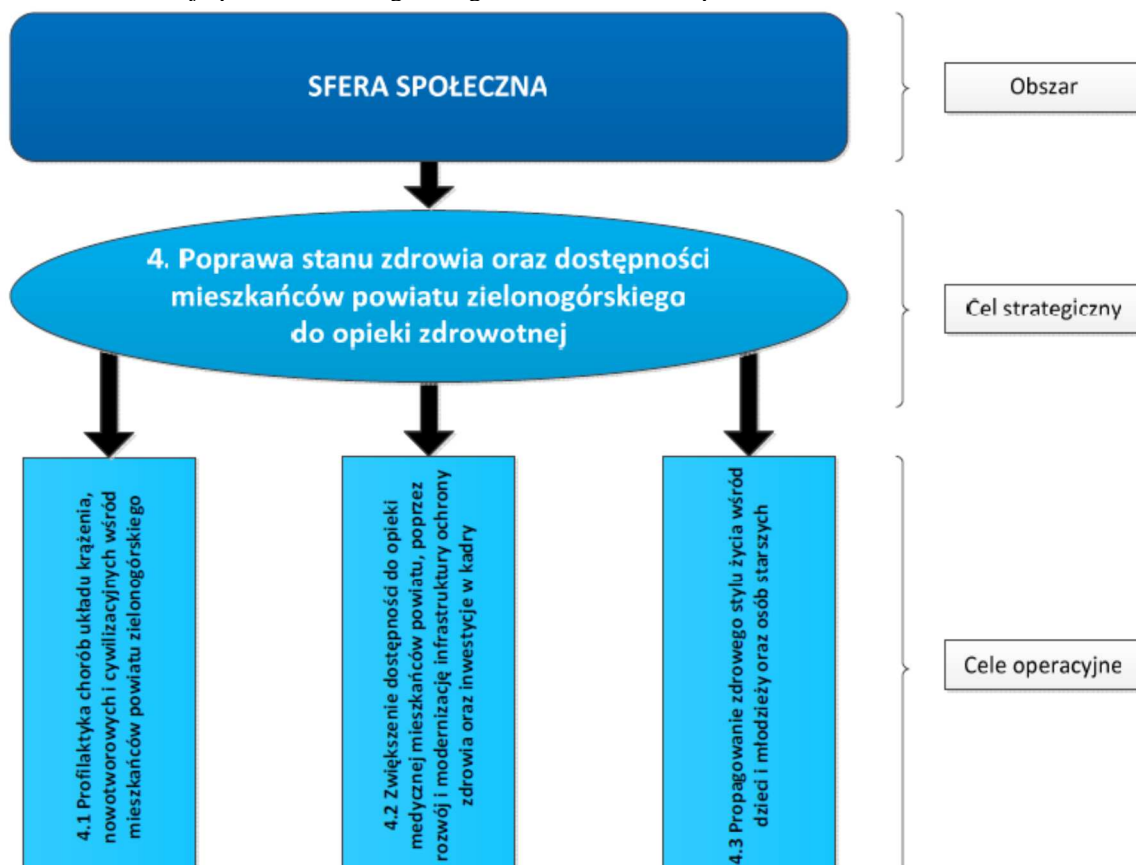
Rysunek 4 Cele rozwoju powiatu zielonogórskiego w obszarze Sfera społeczna

Rysunek 5 Cele rozwoju powiatu zielonogórskiego w obszarze Sfera społeczna

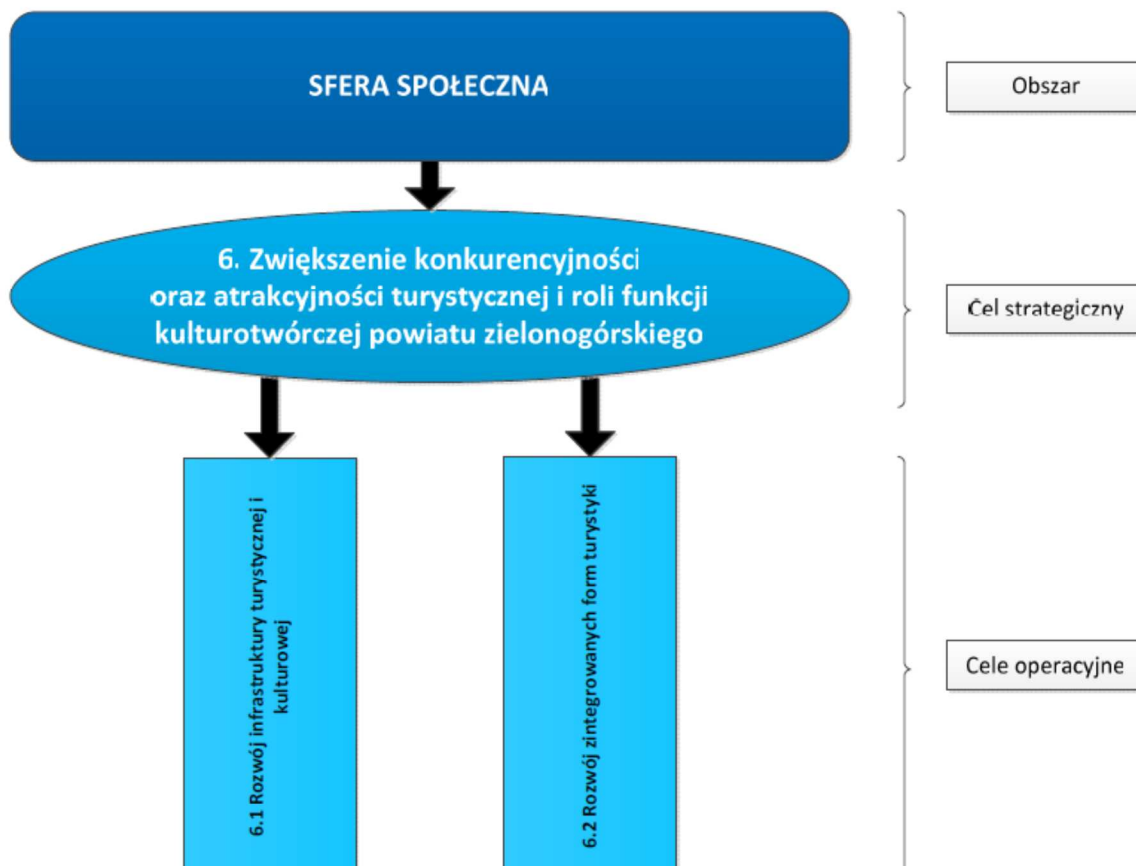
Rysunek 6 Cele rozwoju powiatu zielonogórskiego w obszarze Sfera społeczna

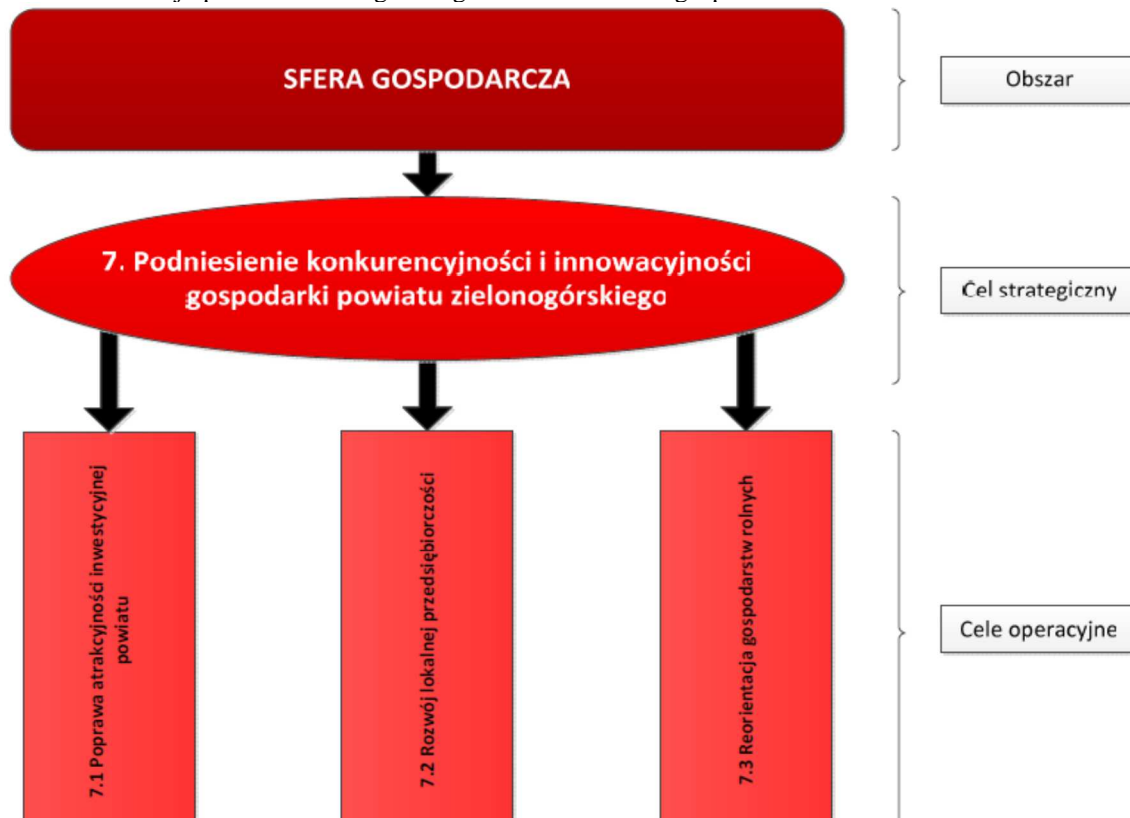
Rysunek 7 Cele rozwoju powiatu zielonogórskiego w obszarze Sfera społeczna

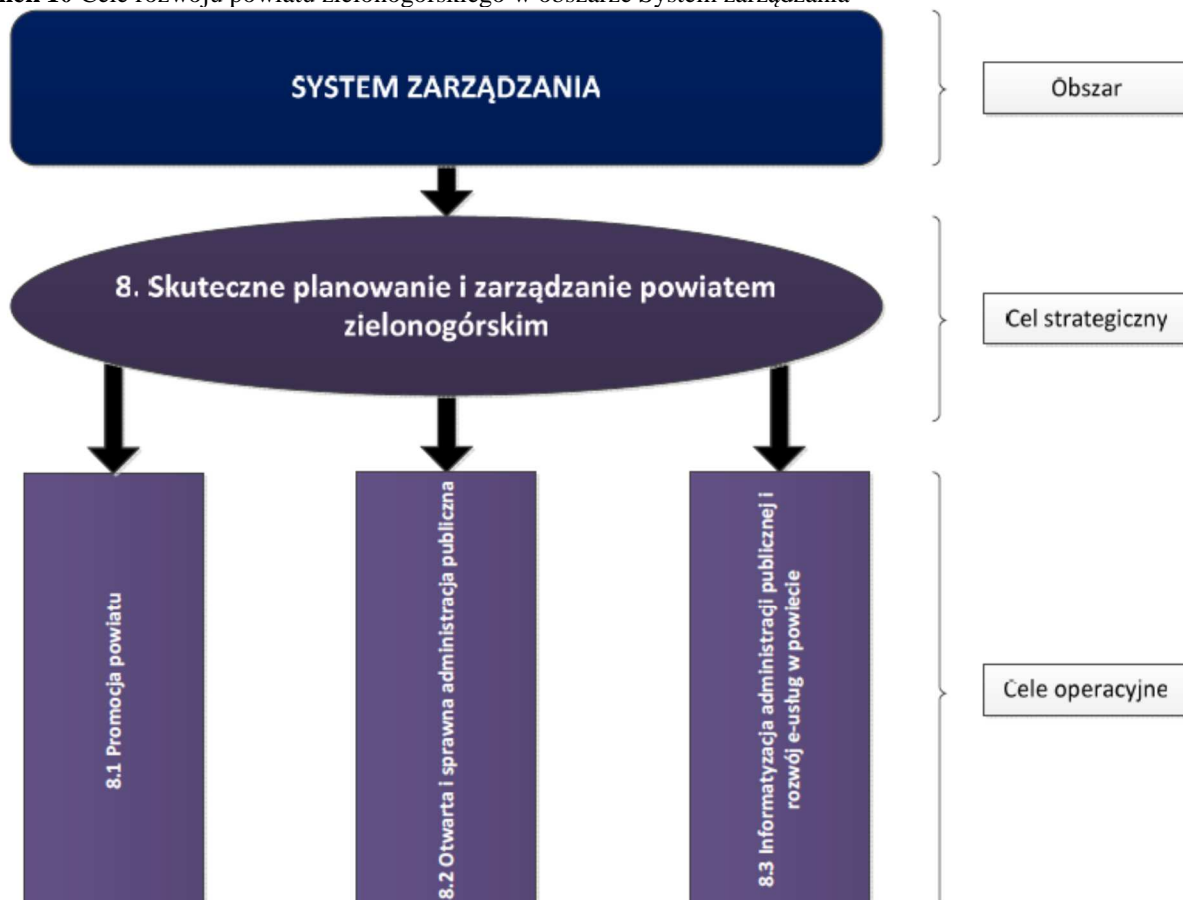
Rysunek 8 Cele rozwoju powiatu zielonogórskiego w obszarze Sfera społeczna

Rysunek 9 Cele rozwoju powiatu zielonogórskiego w obszarze Sfera gospodarcza

Rysunek 10 Cele rozwoju powiatu zielonogórskiego w obszarze System zarządzania

Źródło rysunków 3-10: Strategia Rozwoju Powiatu Zielonogórskiego na lata 2014-2022

Do powyższych celów, szczególnie z obszaru społecznego powrócimy bardziej szczegółowo w części programowej niniejszego dokumentu. Spójność dokumentów regionalnych ma ogromne znaczenie w realizacji zakładanych celów. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Zielonogórskim na lata 2016-2022 jest dokumentem, którego założenia powinny być adekwatne oraz umożliwiające realizację działań i wskaźników zawartych w Strategii Rozwoju Powiatu Zielonogórskiego na lata 2014-2022.

▪ **Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2013-2015**

Tabela 7 Struktura celów Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej

Cel główny	Rozwój pieczy zastępczej w powiecie zielonogórskim
Cel szczegółowy 1	Promowanie idei rodzicielstwa zastępczego.
Cel szczegółowy 2	Wspieranie rodzinnej pieczy zastępczej.

Cel szczegółowy 3	Organizowanie pomocy i wsparcia w usamodzielnianiu się wychowanków rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej.
Cel szczegółowy 4	Dostosowanie instytucjonalnej pieczy zastępczej do potrzeb.

Źródło: Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2013-2015

Na etapie tworzenia jest nowy Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2016 – 2018.

▪ **Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2012-2015**

Tabela 8 Struktura celów Powiatowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie

Cel główny	Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie oraz zwiększenie skuteczności pomocy dla rodzin, w których ten problem występuje.
Cel szczegółowy 1	Zapobieganie występowaniu przemocy w rodzinie poprzez podnoszenie wiedzy i świadomości społecznej mieszkańców powiatu na temat tego zjawiska i możliwości uzyskania wsparcia.
Cel szczegółowy 2	Zmniejszenie negatywnych następstw przemocy w rodzinie dla ofiar i jej świadków.
Cel szczegółowy 3	Zwiększenie kompetencji zawodowych pracowników służb i instytucji zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie i poprawa skuteczności ich działań.
Cel szczegółowy 4	Monitorowanie występowania zjawiska przemocy w rodzinie.
Cel szczegółowy 5	Oddziaływanie na sprawców przemocy poprzez realizację programów korekcyjno-edukacyjnych.

Źródło: Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2012-2015

Na etapie tworzenia jest nowy Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2016 – 2020.

▪ **Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Powiecie Zielonogórskim na lata 2014-2020**

Tabela 9 Struktura celów Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Powiecie Zielonogórskim

Cel strategiczny	Tworzenie społecznych, zawodowych i materialnych warunków dla podniesienia jakości życia niepełnosprawnych mieszkańców powiatu zielonogórskiego oraz ograniczanie zjawiska ich wykluczenia społecznego.
-------------------------	--

Cel szczegółowy 1	Stworzenie zintegrowanego systemu działań umożliwiających osobom niepełnosprawnym aktywny udział w życiu społeczności lokalnej.
Cel szczegółowy 2	Przeciwdziałanie dyskryminacji i realizacja praw osób niepełnosprawnych.
Cel szczegółowy 3	Zniesienie barier architektonicznych, technicznych, w komunikowaniu się i transportowych.
Cel szczegółowy 4	Wspieranie osób niepełnosprawnych i ich rodzin poprzez system pomocy społecznej.
Cel szczegółowy 5	Wyrównanie szans w zakresie edukacji osób niepełnosprawnych.
Cel szczegółowy 6	Stworzenie możliwości zatrudnienia dla osób niepełnosprawnych.
Cel szczegółowy 7	Zwiększenie możliwości korzystania z opieki zdrowotnej i rehabilitacji.

Źródło: Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Powiecie Zielonogórskim na lata 2014-2020

▪ **Program Aktywności Lokalnej w powiecie zielonogórskim na lata 2014-2020**

Tabela 10 Struktura celów Programu Aktywności Lokalnej w powiecie zielonogórskim

Cele ogólne	1) Wzrost aktywności społeczno - zawodowej wchodzących w dorosłość wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych i rodzin zastępczych oraz ich otoczenia. 2) Podniesienie poziomu umiejętności społeczno-zawodowych osób niepełnosprawnych oraz ich otoczenia. 3) Wzmocnienie funkcjonowania rodzin zastępczych.
Cel szczegółowy 1	Wzmocnienie motywacji uczestników do podnoszenia kwalifikacji zawodowych.
Cel szczegółowy 2	Podniesienie kompetencji społecznych w zakresie komunikacji interpersonalnej.
Cel szczegółowy 3	Podniesienie samooceny uczestników programu.
Cel szczegółowy 4	Przełamanie obaw związanych z radzeniem sobie w trudnych sytuacjach życiowych.
Cel szczegółowy 5	Zwiększenie poczucia pewności siebie w kontekście zmiany swojej sytuacji życiowej.
Cel szczegółowy 6	Wzrost poczucia integracji społecznej uczestników programu.
Cel szczegółowy 7	Poczucie sprawstwa w środowisku lokalnym uczestnika programu.
Cel szczegółowy 8	Pozytywne wzmocnienie rodzin zastępczych jako instytucji wspierających rodzinę.
Cel szczegółowy 9	Pozytywne nastawienie otoczenia społecznego do działań podejmowanych przez uczestnika programu.

Źródło: Program Aktywności Lokalnej w powiecie zielonogórskim na lata 2014-2020

2. Perspektywa finansowa projektów współfinansowanych z Unii Europejskiej na lata 2014-2020

Powyżej przytoczone zostały różnego rodzaju dokumenty strategiczne dotyczące planów rozwojowych na najbliższe lata w kontekście kraju oraz regionu. Wszystkie strategie, niezależnie od zasięgu, mają jeden wspólny mianownik – ich założenia oparte są w dużej mierze na możliwości dofinansowania realizacji poszczególnych celów, o różnym zasięgu, ze środków Unii Europejskiej planowanych do wykorzystania w latach 2014-2020. Już dziś wiemy, że ze względu na opóźnienia we wprowadzaniu programów finansowych, środki te będą do wykorzystania do 2022 roku. Aby możliwe było korzystanie z tych pieniędzy, każde z województw zobowiązane było do przygotowania regionalnego programu operacyjnego, w którym określone zostaną cele i kierunki działań na najbliższe lata. Województwo lubuskie, jako jedno z pierwszych, otrzymało decyzję o zatwierdzeniu Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020 przez Komisję Europejską. Dzięki temu możliwe było przygotowywanie dokumentów do realizacji RPO i wystartowanie z realizacją różnych programów konkursowych i pozakonkursowych. RPO-Lubuskie 2020 zakłada również realizowanie projektów partnerskich będących projektami angażującymi podmioty z różnych sektorów: administracji publicznej, gospodarki oraz organizacji pozarządowych. Jest to duże wyzwanie dla wszystkich sektorów, niosące jednak nadzieję na realizację projektów trafiających we wszystkie potrzeby beneficjentów.

Ze względu na zakres tematyczny niniejszego opracowania, poniżej zostały uwzględnione jedynie te osie priorytetowe, w ramach których możliwe jest pozyskiwanie środków finansowych na niwelowanie szeroko rozumianego pojęcia problemów społecznych, w tym przede wszystkim walkę z marginalizacją i wykluczeniem społecznym oraz zagrożeniem tymi niekorzystnymi zjawiskami.

▪ Regionalny Program Operacyjny – Lubuskie 2020

Spośród dziewięciu osi priorytetowych duże znaczenie w obrębie polityki społecznej mają cztery osie priorytetowe, w ramach których wyznaczone zostały priorytety inwestycyjne oraz cele szczegółowe.

- **Oś priorytetowa 6 – Regionalny rynek pracy.** Celem głównym tej osi to poprawa jakości obecnych i przyszłych kadr gospodarki.

Tabela 11 Struktura osi priorytetowej 6 Regionalny rynek pracy

Priorytet inwestycyjny	Cel szczegółowy OP 6
PI 8i	Podniesienie zdolności do zatrudnienia osób pozostających bez pracy, znajdujących się w szczególnie niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, tj. kobiet, osób w wieku 50+, niepełnosprawnych, długotrwale bezrobotnych i osób o niskich kwalifikacjach.
PI 8iii	Poprawa zdolności do samozatrudnienia osób pozostających bez pracy.
PI 8 iv	Wzrost aktywności zawodowej osób wyłączonych z rynku pracy z powodu opieki nad małymi dziećmi.
PI 8v	Dostosowanie przedsiębiorstw i ich pracowników do zmian zachodzących w gospodarce. Upowszechnienie aktywizacji zawodowej osób zwolnionych lub przewidzianych do zwolnienia.
PI 8vi	Wzrost możliwości zatrudnienia lub utrzymania zatrudnienia przez osoby zagrożone opuszczeniem rynku pracy ze względu na stan zdrowia, w szczególności osoby 50+.

Źródło: Regionalny Program Operacyjny – Lubuskie 2020

Oś priorytetowa 6 zawiera 7 działań w ramach których możliwe będzie uzyskanie dofinansowań:

Działanie 6.1 – „Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych oraz poszukujących pracy i jednocześnie nie posiadających zatrudnienia realizowana przez powiatowe urzędy pracy”, którego celem jest podniesienie zdolności do zatrudnienia osób pozostających bez pracy znajdujących się w szczególnie niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, tj. kobiet, osób w wieku 50+, z niepełnosprawnościami, długotrwale bezrobotnych i osób o niskich kwalifikacjach.

Działanie 6.2 – „Aktywizacja zawodowa osób pozostających bez pracy niezarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy”, którego celem jest zwiększenie mobilności na rynku pracy.

Działanie 6.3 – „Wsparcie dla samozatrudnienia”, którego celem jest poprawa zdolności do samozatrudnienia osób pozostających bez pracy.

Działanie 6.4 – „Równość szans kobiet i mężczyzn na rynku pracy”, które zakłada wzrost aktywności zawodowej osób wyłączonych z rynku pracy z powodu opieki nad małymi dziećmi.

Działanie 6.5 – „Usługi rozwojowe dla MMŚP”. Celem Działania jest dostosowanie przedsiębiorstw i ich pracowników do zmian zachodzących w gospodarce.

Działanie 6.6 – „Adaptacja przedsiębiorstw do zmian”, którego celem jest

upowszechnianie aktywizacji zawodowej osób zwolnionych lub przewidzianych do zwolnienia.

Działanie 6.7 – „Profilaktyka i rehabilitacja zdrowotna osób pracujących i powracających do pracy oraz wspieranie zdrowych i bezpiecznych miejsc pracy”, którego celem jest wzrost możliwości zatrudnienia lub utrzymania zatrudnienia przez osoby zagrożone opuszczeniem rynku pracy ze względu na stan zdrowia, w szczególności osoby 50+.

- **Oś priorytetowa 7 – Równowaga społeczna.** Celem głównym OP 7 jest zmniejszenie obszarów wykluczenia społecznego i niwelowanie dysproporcji społecznych.

Tabela 12 Struktura osi priorytetowej 7 Równowaga społeczna

Priorytet inwestycyjny	Cel szczegółowy OP 7
PI 9i	Wzrost zdolności do zatrudnienia osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym.
PI 9 iv	Zwiększenie dostępności wysokiej jakości usług społecznych dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.
PI 9 v	Wzmocnienie sektora ekonomii społecznej w regionie.

Źródło: Regionalny Program Operacyjny – Lubuskie 2020

Oś priorytetowa 7- Równowaga społeczna jest szczególnie ważna dla ośrodków pomocy społecznej oraz powiatowych centrów pomocy rodzinie w województwie lubuskim ze względu na to, że właśnie w tej osi przewidziano środki finansowe na realizację projektów jednostek pomocy społecznej. Z tej osi skorzystać mogą również inne instytucje świadczące swoje usługi w zakresie aktywnej integracji oraz usług społecznych, w tym organizacje pozarządowe i podmioty ekonomii społecznej. W tej osi przewidziano 6 działań:

Działanie 7.1 – „Programy aktywnej integracji realizowanie przez ośrodki pomocy społecznej”, którego celem jest wzrost zdolności do zatrudnienia osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym.

Działanie 7.2 – „Programy aktywnej integracji realizowanie przez powiatowe centra pomocy rodzinie”, którego celem jest wzrost zdolności do zatrudnienia osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym.

Działanie 7.3 - „Programy aktywnej integracji realizowanie przez inne podmioty”, którego celem jest wzrost zdolności do zatrudnienia osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym.

Działanie 7.4 – „Aktywne włączanie w ramach podmiotów integracji społecznej”, którego celem jest wzrost zdolności do zatrudnienia osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym.

Działanie 7.5 – „Usługi społeczne”, którego cel zakłada zwiększenie dostępności wysokiej jakości usług społecznych dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Działanie 7.6 – „Wsparcie dla OWES i ROPS we wzmacnianiu sektora ekonomii społecznej”, którego zakładanym celem jest wzmocnienie sektora ekonomii społecznej w regionie, poprzez trwałą integrację społeczną i zawodową osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz poprawę jakości funkcjonowania podmiotów ekonomii społecznej w regionie poprzez zapewnienie komplementarności, spójności i trwałości rozwiązań ekonomii społecznej, wspieranych m.in. ze środków EFS.

- **Oś priorytetowa 8 – Nowoczesna edukacja.** Cel główny OP 8 to poprawa jakości kształcenia w regionie.

Tabela 13 Struktura osi priorytetowej 8 Nowoczesna edukacja

Priorytet inwestycyjny	Cel szczegółowy OP 8
PI 10i	Zwiększenie liczby miejsc w edukacji przedszkolnej i podniesienie kompetencji uczniów w przedszkolach. Podniesienie u uczniów kompetencji kluczowych oraz właściwych postaw i umiejętności niezbędnych na rynku pracy, oraz rozwijanie indywidualnego podejścia do ucznia, szczególnie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.
PI 10iii	Upowszechnienie kształcenia ustawicznego osób dorosłych, w tym będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy.
PI 10iv	Zwiększenie zdolności do zatrudnienia uczniów szkół i placówek oświatowych kształcenia zawodowego. Zwiększenie umiejętności zawodowych osób dorosłych.

Źródło: Regionalny Program Operacyjny – Lubuskie 2020

W osi priorytetowej 8 wyznaczono 5 działań, w których trzy mają wyznaczone również poddziałania. Działania w OP 8 są następujące:

Działanie 8.1 – „Poprawa dostępności jakości edukacji przedszkolnej”, którego celem jest zwiększenie liczby miejsc w edukacji przedszkolnej i podniesienie kompetencji uczniów w przedszkolach.

Działanie 8.2 – „Wyrównywanie dysproporcji w jakości kształcenia na poziomie ogólnym oraz dostosowanie oferty edukacyjnej do potrzeb uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych i zdrowotnych”, którego zakładanym celem jest podniesienie

u uczniów kompetencji kluczowych oraz właściwych postaw i umiejętności niezbędnych na rynku pracy, oraz rozwijanie indywidualnego podejścia do ucznia, szczególnie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

Działanie 8.3 – „Upowszechnienie kształcenia ustawicznego związanego z nabywaniem i doskonaleniem kwalifikacji zawodowych”, którego celem jest upowszechnianie kształcenia ustawicznego osób dorosłych, w tym będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy.

Działanie 8.4 – „Doskonalenie jakości kształcenia zawodowego”, którego celem jest zwiększenie zdolności do zatrudnienia uczniów szkół i placówek oświatowych kształcenia zawodowego.

Działanie 8.5 – „Doskonalenie umiejętności zawodowych osób dorosłych”, którego celem jest zmniejszenie dysproporcji w upowszechnieniu kształcenia zawodowego osób dorosłych, zwłaszcza na terenach wiejskich i miejskich zagrożonych degradacją.

- **Oś priorytetowa 9 – Infrastruktura społeczna.** Celem głównym tej osi jest wzrost dostępności i poprawa jakości usług społecznych, zdrowotnych i edukacyjnych w regionie.

Tabela 14 Struktura osi priorytetowej 8 Nowoczesna edukacja

Priorytet inwestycyjny	Cel szczegółowy OP 9
PI 9a	Poprawiona dostępność wysokiej jakości infrastruktury zdrowotnej. Poprawiona jakość infrastruktury społecznej uwzględniająca obszary deficytowe.
PI 9b	Zmniejszenie zagrożenia ubóstwem na obszarach marginalizowanych.
PI 10a	Zwiększona dostępność wysokiej jakości edukacji przedszkolnej. Lepsza jakość infrastruktury edukacji ogólnej na poziomie podstawowym, gimnazjalnym i ponadgimnazjalnym. Zwiększona dostępność oraz poprawa warunków kształcenia i szkolenia zawodowego.

Źródło: Regionalny Program Operacyjny – Lubuskie 2020

W osi priorytetowej 9 wyznaczono 3 działań, z których każde ma wyznaczone również poddziałania. Działania w OP 9 są następujące:

Działanie 9.1 – „Infrastruktura zdrowotna i usług społecznych”, którego celem jest

poprawiona dostępność do wysokiej jakości infrastruktury zdrowotnej.

Działanie 9.2 – „Rozwój obszarów zmarginalizowanych”, którego zakładanym celem jest przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i ubóstwu poprzez dokonanie rewitalizacji obszarów zdegradowanych pod względem fizycznym oraz społecznym.

Działanie 9.3 – „Rozwój infrastruktury edukacyjnej”, którego celem jest zwiększenie jakości kształcenia oraz jego dostępności na różnych poziomach edukacyjnych, w tym poprawa infrastruktury i warunków kształcenia.

▪ **Program Operacyjny – Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020 oraz Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020**

Znaczącą zmianą w zasadach finansowania działań współfinansowanych przez Unię Europejską jest podział środków na te możliwe do dyspozycji ze szczebla centralnego (Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju) oraz ze szczebla regionalnego (Instytucja Pośrednicząca – Lubuski Urząd Marszałkowski). Opisane powyżej osie i działania w ramach RPO Lubuskie 2020 będą finansowane ze środków przekazanych bezpośrednio do dyspozycji w województwie lubuskim. Natomiast Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020 należy do programów finansowych ze szczebla krajowego. Zmiana ta ma znaczenie ze względu m.in. na możliwość podnoszenia kwalifikacji przez kadry pomocy społecznej. W ubiegłej perspektywie finansowej tego rodzaju działania odbywały się poprzez realizację działania 7.1.3 przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Zielonej Górze, który organizował szkolenia, kursy, studia podyplomowe dla kadr pomocy społecznej w województwie lubuskim. W obecnej perspektywie finansowej tego rodzaju działania będą prowadzone centralnie przez odpowiednie ministerstwa. PO WER jest programem komplementarnym do RPO i uzupełnia zaplanowane w nim działania.

PO WER zakłada realizację następujących osi priorytetowych:

- Oś 1 Osoby młode na rynku pracy,
- Oś 2 Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji,
- Oś 3 Szkolnictwo wyższe dla gospodarki i rozwoju,
- Oś 4 Innowacje społeczne i współpraca ponadnarodowa,
- Oś 5 Wsparcie dla obszaru zdrowia,
- Oś 6 Pomoc techniczna.

Szczególne znaczenie dla polityki społecznej mają następujące działania:

Działanie 2.5 – Skuteczna pomoc społeczna,

Działanie 2.6 - Wysoka jakość polityki na rzecz włączenia społecznego i zawodowego osób niepełnosprawnych,

Działanie 2.7 - Zwiększenie szans na zatrudnienie osób szczególnie zagrożonych wykluczeniem społecznym,

Działanie 2.8 - Rozwój usług społecznych świadczonych w środowisku lokalnym,

Działanie 2.9 - Rozwój ekonomii społecznej,

Działanie 2.14 - Rozwój narzędzi dla uczenia się przez całe życie,

Działanie 2.15 - Kształcenie i szkolenie zawodowe dostosowane do potrzeb zmieniającej się gospodarki,

Działanie 4.1 - Innowacje społeczne,

Działanie 4.2 - Programy mobilności ponadnarodowej,

Działanie 4.3 - Współpraca ponadnarodowa,

Działanie 5.2 - Działania pro jakościowe i rozwiązania organizacyjne w systemie ochrony zdrowia ułatwiające dostęp do niedrogich, trwałych oraz wysokiej jakości usług zdrowotnych.

Część diagnostyczna

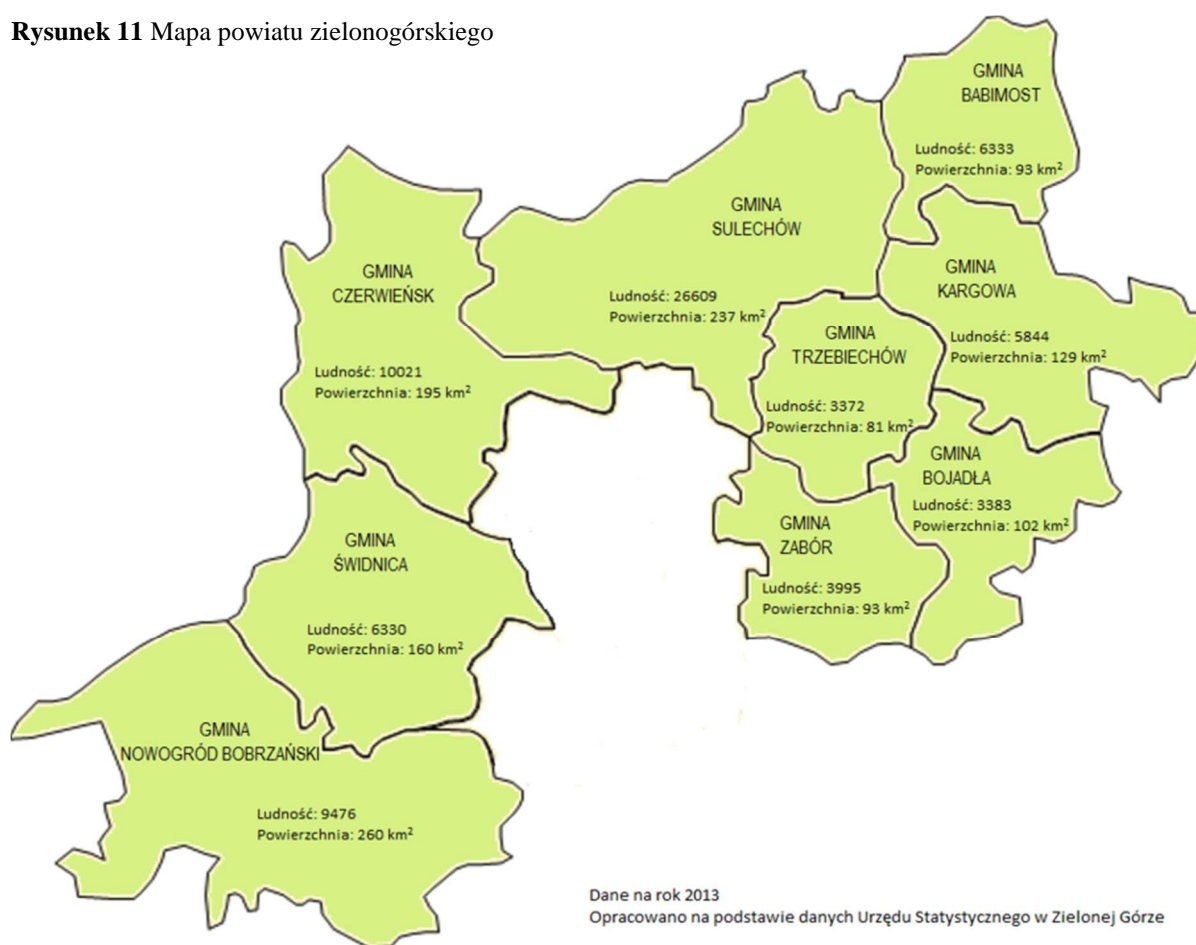
3. Diagnoza powiatu zielonogórskiego

3.1. Teren powiatu zielonogórskiego

Powiat zielonogórski liczy 1350 km². Jest położony w środkowo – wschodniej części województwa lubuskiego. Liczy blisko 75,4 tys. mieszkańców. Na powiat składa się 9 gmin: **Babimost, Bojadła, Czerwieńsk, Kargowa, Nowogród Bobrzański, Sulechów, Świdnica, Trzebiechów, Zabór**. Jego obszar jest dość wyraźnie podzielony na dwie części. Sprawczynią podziału jest rzeka Odra. Powiat sąsiaduje z miastem Zielona Góra (działającym na prawach powiatu grodzkiego), które 1 stycznia 2015 r. połączyło się z gminą Zielona Góra, tworząc jedną z większych aglomeracji w Polsce.

W związku ze zmianą podziału administracyjnego, od powiatu zielonogórskiego z dniem 1 stycznia 2015 r. odłączona została gmina wiejska Zielona Góra. Analizowane w części diagnostycznej dane dotyczą lat 2011-2014, w niektórych tabelach nadal wykorzystywane są dane dotyczące gminy Zielona Góra. Tam, gdzie istniała możliwość oddzielenia tej gminy zostało to zrobione.

Rysunek 11 Mapa powiatu zielonogórskiego

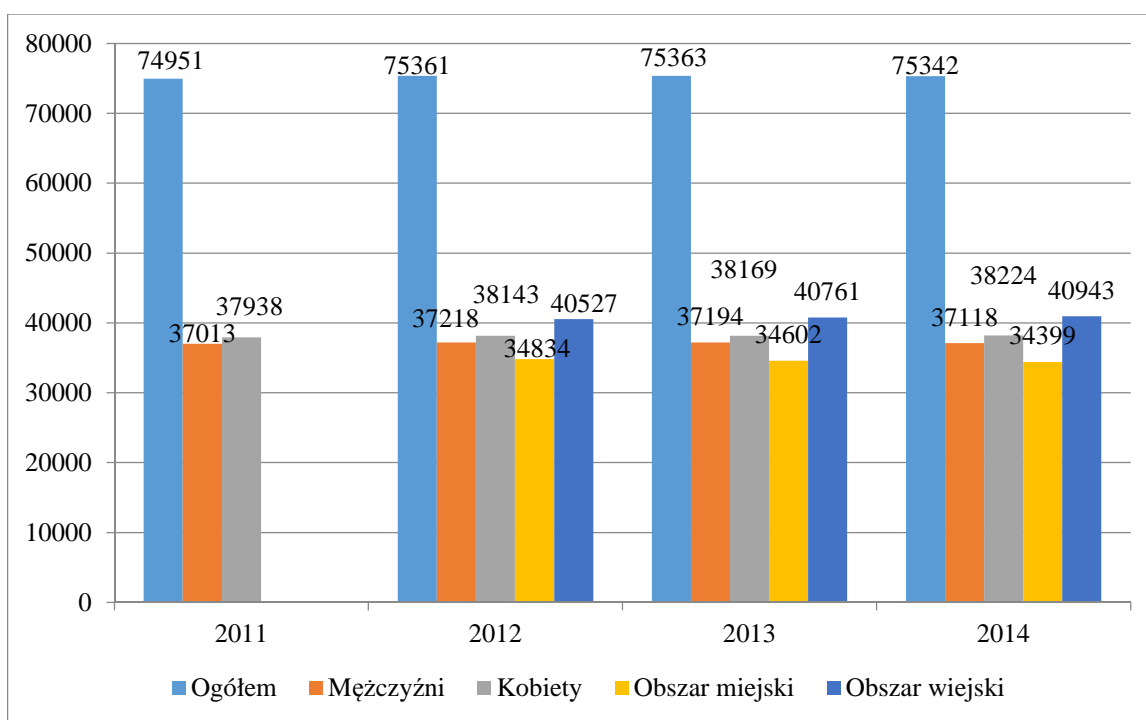

3.2. Charakterystyka ludności powiatu zielonogórskiego w latach 2011-2014

3.2.1. Ludność w powiecie zielonogórskim

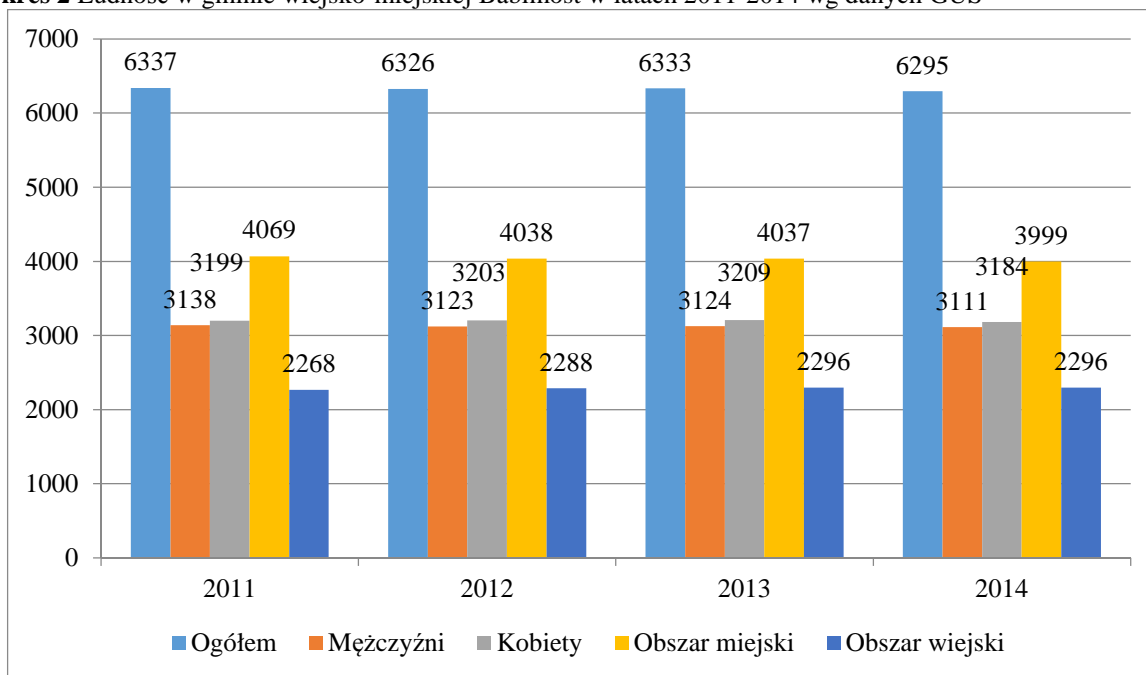
Z danych GUS za lata 2011-2014 wynika, że liczba mieszkańców w powiecie zielonogórskim na przestrzeni ostatnich 4 lat nieznacznie wzrasta. Pierwszy z poniższych wykresów przedstawia ludność powiatu zielonogórskiego w podziale ze względu na płeć oraz miejsce zamieszkania (teren wiejski lub miejski). Wynika z niego, że ponad 54% osób zamieszkuje tereny wiejskie, oraz że kobiet jest nieznacznie (ok.1%) więcej niż mężczyzn. Kolejne wykresy przedstawiają strukturę mieszkańców w poszczególnych gminach w podziale na płeć oraz w gminach wiejsko-miejskich w podziale na osoby zamieszkujące obszar wiejski i miejski.

Wykres 1 Ludność w powiecie zielonogórskim w latach 2011-2014 wg danych GUS (bez gminy Zielona Góra)

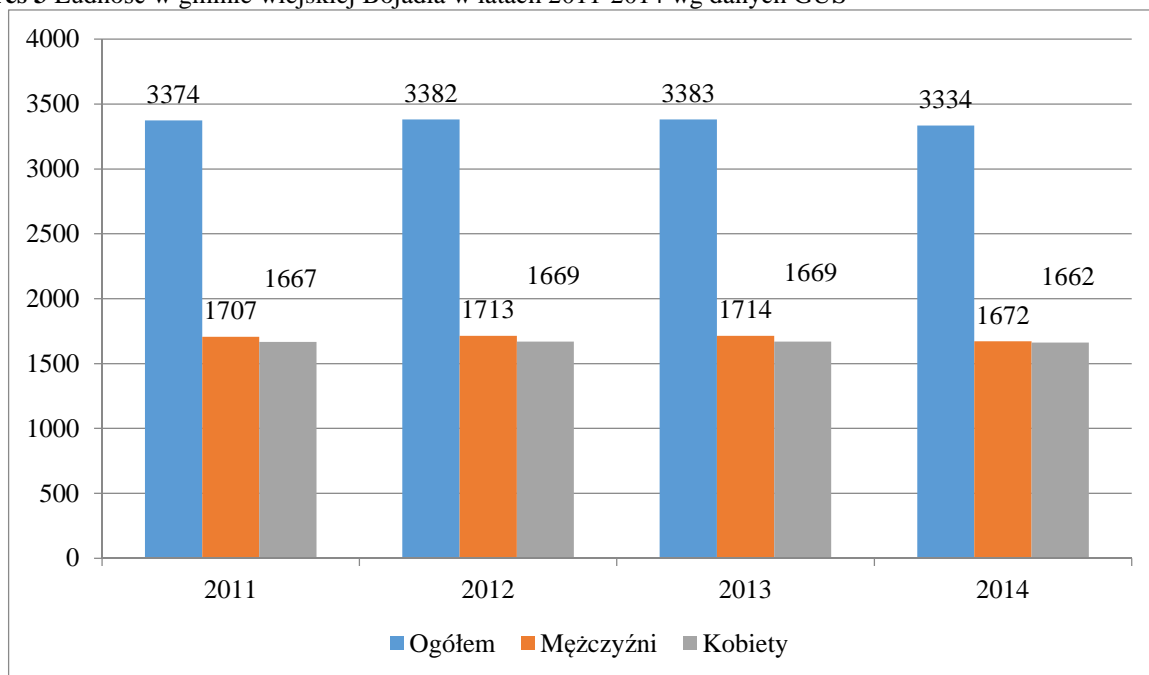
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS za lata 2011-2014

Wykres 2 Ludność w gminie wiejsko-miejskiej Babimost w latach 2011-2014 wg danych GUS

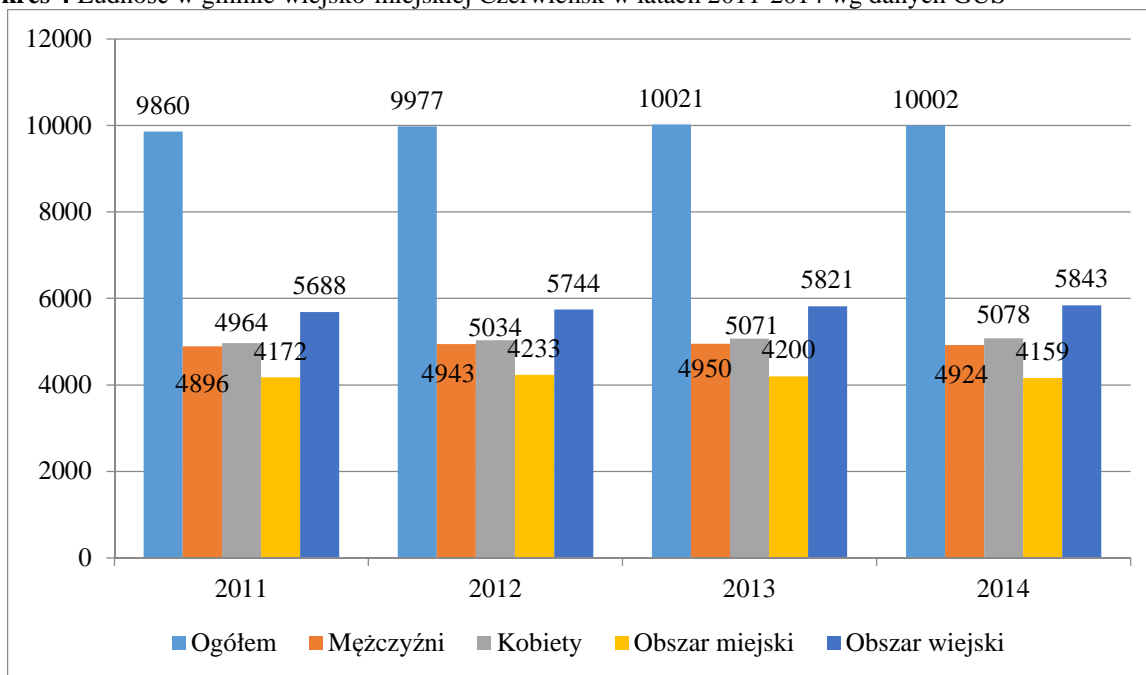
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS za lata 2011-2014

Wykres 3 Ludność w gminie wiejskiej Bojadła w latach 2011-2014 wg danych GUS

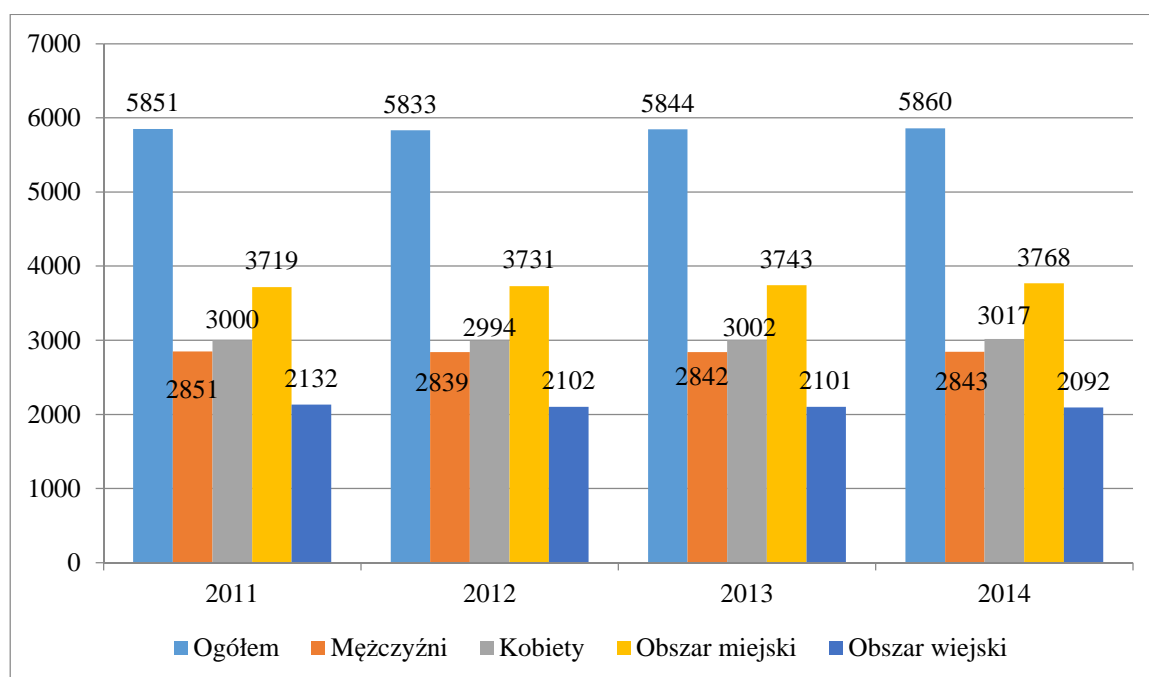
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS za lata 2011-2014

Wykres 4 Ludność w gminie wiejsko-miejskiej Czerwieńsk w latach 2011-2014 wg danych GUS

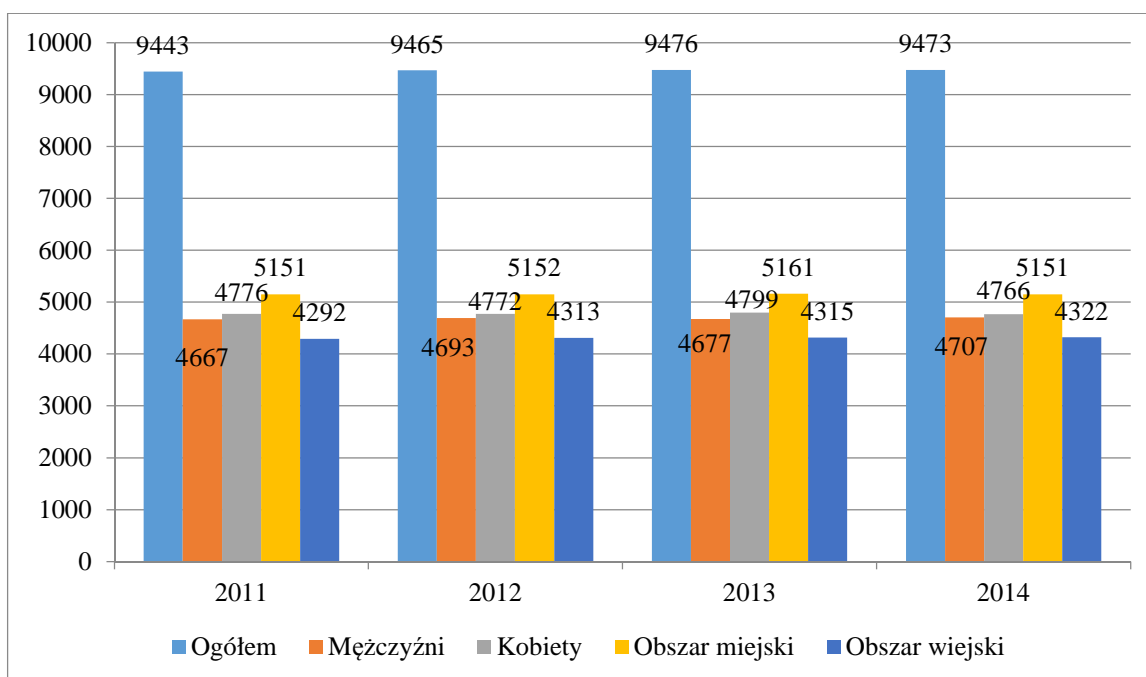
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS za lata 2011-2014

Wykres 5 Ludność w gminie wiejsko-miejskiej Kargowa w latach 2011-2014 wg danych GUS

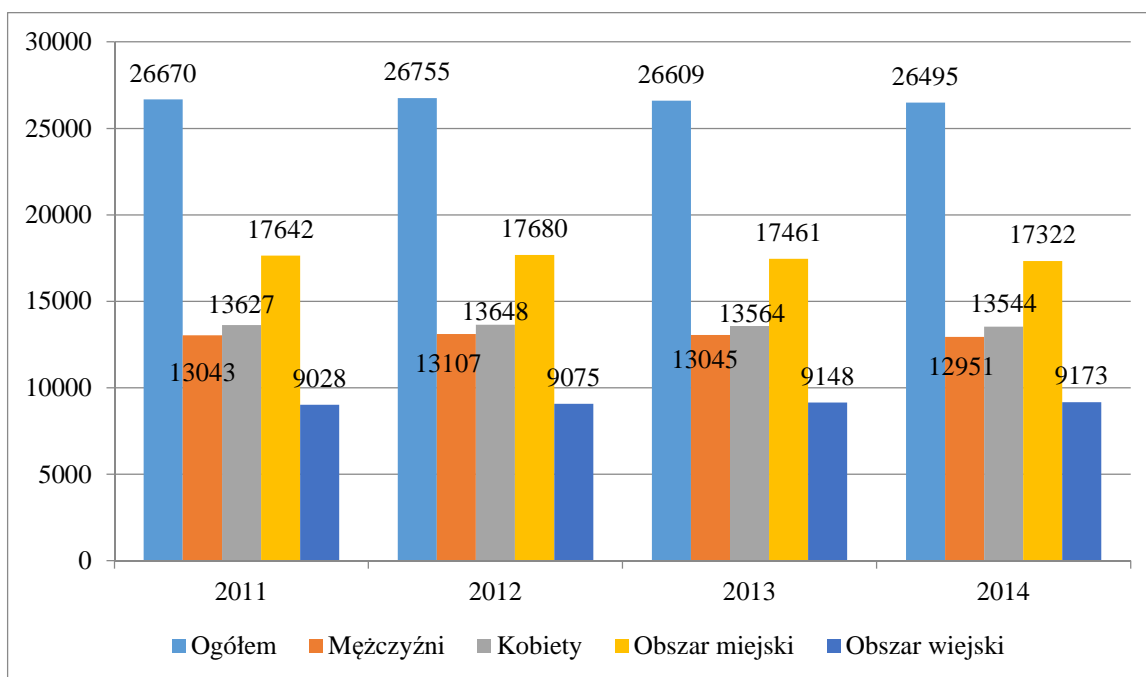
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS za lata 2011-2014

Wykres 6 Ludność w gminie wiejsko-miejskiej Nowogród Bobrzański w latach 2011-2014 wg danych GUS

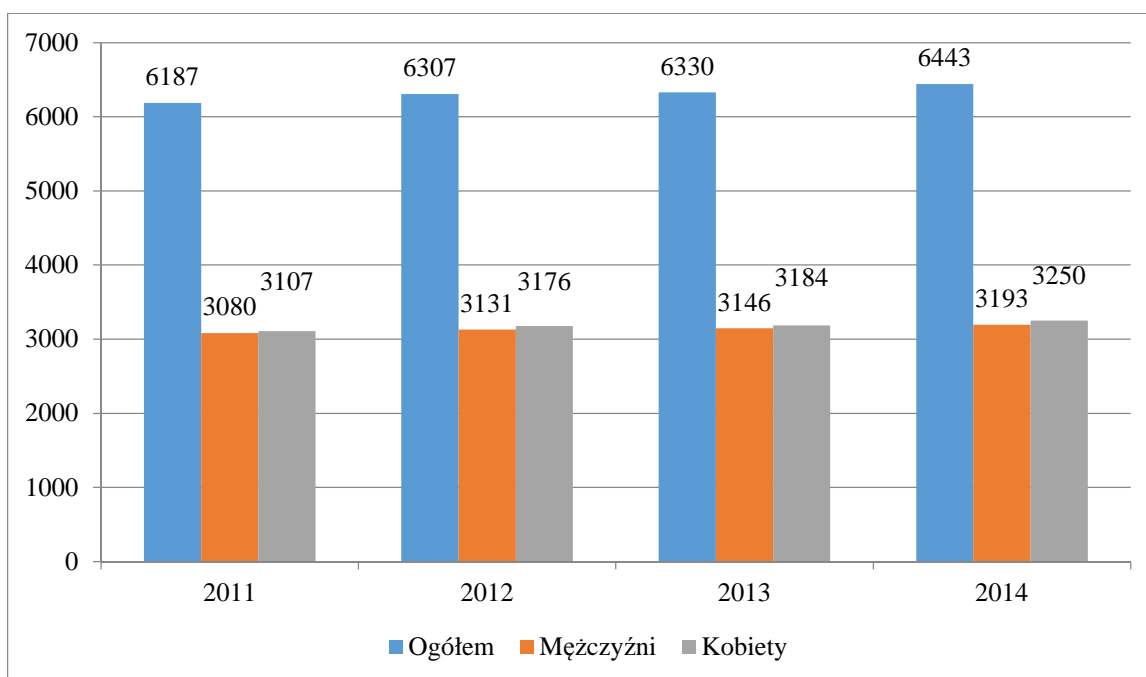
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS za lata 2011-2014

Wykres 7 Ludność w gminie wiejsko-miejskiej Sulechów w latach 2011-2014 wg danych GUS

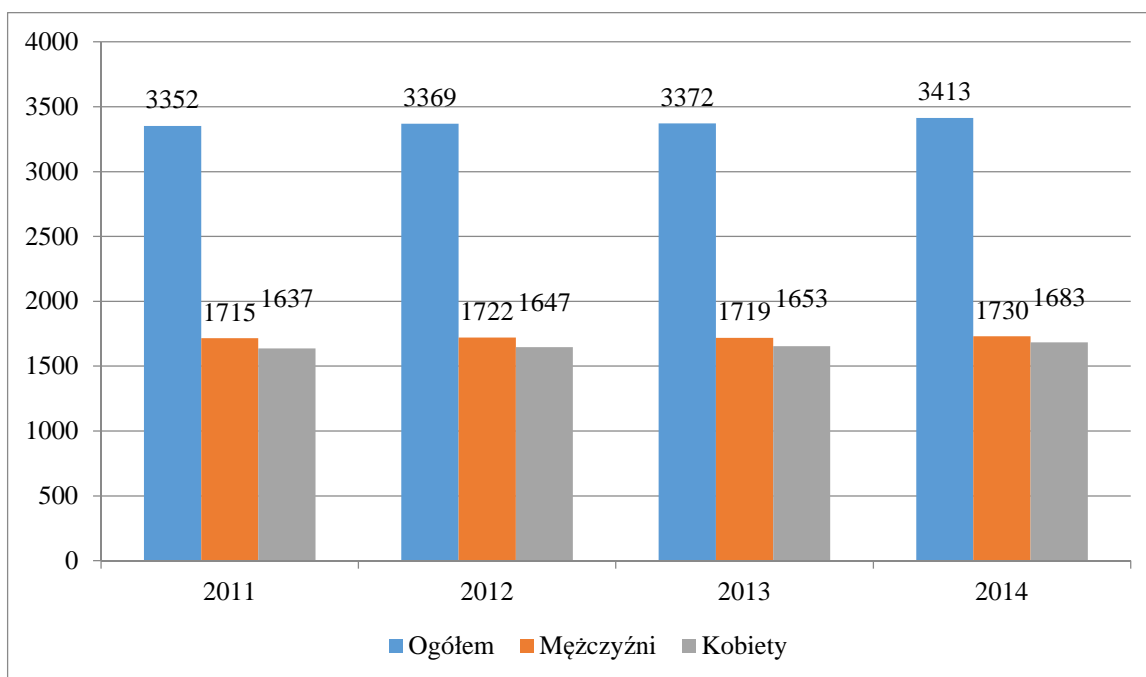
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS za lata 2011-2014

Wykres 8 Ludność w gminie wiejskiej Świdnica w latach 2011-2014 wg danych GUS

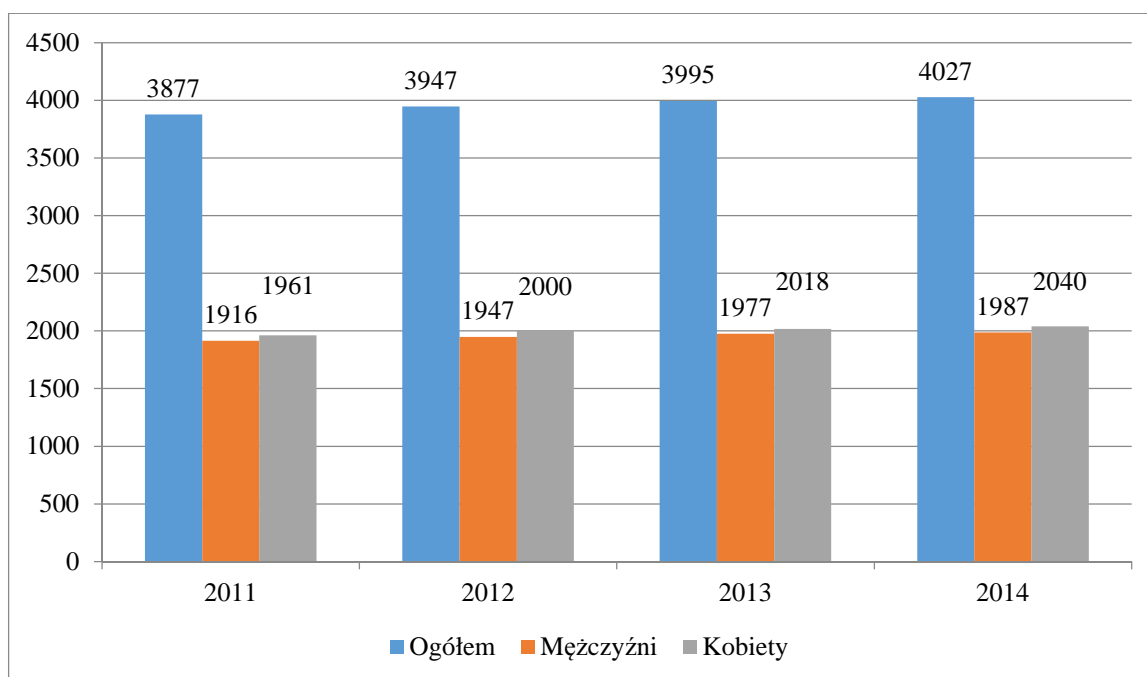
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS za lata 2011-2014

Wykres 9 Ludność w gminie wiejskiej Trzebiechów w latach 2011-2014 wg danych GUS

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS za lata 2011-2014

Wykres 10 Ludność w gminie wiejskiej Zabór w latach 2011-2014 wg danych GUS

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS za lata 2011-2014

W odniesieniu powierzchni poszczególnych gmin w powiecie do liczby ludności w danej gminie można zauważyć, że nie jest to stosunek proporcjonalny. Największą pod względem powierzchni w powiecie zielonogórskim jest gmina Nowogród Bobrzański (260 km² – 19,25%), w której zamieszkuje 12,57% ludności powiatu, co stawia tę gminę, w tym względzie, na trzecim miejscu. Kolejną pod względem wielkości jest gmina Sulechów (237 km² – 17,55%), w której zamieszkuje najwięcej osób – 35,16% ogółu populacji powiatu. Trzecie miejsce pod względem powierzchni zajmuje gmina Czerwieńsk (195 km² – 14,45%) będąca jednocześnie drugą w kolejności w ilości mieszkańców – 13,27%. Następnie plasują się: gmina Świdnica (160 km² – 11,85%) i 8,55% mieszkańców, gmina Kargowa (129 km² – 9,55%) i 7,78% mieszkańców, gmina Bojadła (102km² – 7,55%) najmniej licznie zaludniona – 4,42% mieszkańców, gmina Babimost (93km² – 6,8%) i 8,35% mieszkańców, gmina Zabór (93km² – 6,8%) i 5,34% mieszkańców oraz gmina Trzebiechów najmniejsza pod względem powierzchni (81km² – 6,00%) oraz plasująca się na przedostatnim miejscu pod względem ilości mieszkańców – 4,53%.

3.2.2. Tendencje demograficzne w powiecie zielonogórskim

Z analizy danych z Głównego Urzędu Statystycznego wynika, że w powiecie zielonogórskim w ostatnich latach spada liczba osób w wieku przedprodukcyjnym, czyli dzieci oraz młodzieży uczącej się oraz wzrasta liczba osób w wieku poprodukcyjnym, czyli osób będących poza rynkiem pracy – na emeryturach bądź rentach. Liczba osób w wieku produkcyjnym - osób pracujących zawodowo – również się zmniejsza. Jest to tendencja, która dotyczy nie tylko powiatu zielonogórskiego lecz jest problemem na poziomie europejskim. Ujemny lub bliski zeru przyrost naturalny powoduje, że młode pokolenia są mniej liczne niż liczba ludzi wkraczających kolejno w okres produkcyjny oraz poprodukcyjny. Starzejące się społeczeństwo niesie za sobą wiele trudności, których rozwiązań systemowych w najbliższych latach będzie należało poszukiwać. Ten aspekt będzie musiał zostać rozpatrzony, jako jeden z priorytetowych, również w powiecie zielonogórskim.

Poniższe tabele przedstawiają dane dotyczące liczby ludności w powiecie w podziale na wiek przedprodukcyjny, produkcyjny i poprodukcyjny. Najwięcej osób zamieszkuje tereny gminy Sulechów – stąd, wskaźniki liczebności poszczególnych grup wiekowych są w tej gminie najwyższe. Najmniej mieszkańców liczą gminy Bojadła i Trzebiechów – grupy wiekowe są tam zatem najmniej liczne.

Wspomniany problem starzejącego się społeczeństwa nie jest widoczny w liczbach na pierwszy rzut oka. Głębsza analiza przytoczonych danych pozwala zauważyć, że w 2011 roku osoby w wieku przedprodukcyjnym stanowiły 19,44% społeczności powiatu, a w 2014 roku – 18,59%, czyli o 0,85% mniej. Podobnie zmniejszyła się liczba osób w wieku produkcyjnym – w 2011 stanowiły te osoby 66,20% populacji mieszkańców powiatu, natomiast w 2014 roku o 1,26% mniej – 64,94%. Tendencja spadkowa nie dotyczy jednak osób w wieku poprodukcyjnym. Tych osób w ciągu trzech lat przybyło nam w powiecie 2,11%. W 2011 było takich osób 14,36%, natomiast w 2014 już 16,47%.

Obserwując liczebność poszczególnych grup wiekowych, można potwierdzić tezę o starzeniu się społeczeństwa. W 2011 roku różnica między grupą wiekową 0-4 lat, a grupą wiekową osób powyżej 70 roku życia wynosiła 2,51% na korzyść osób starszych, natomiast w 2014 roku różnica ta zwiększyła się do niemal 3%. Analiza danych wskazuje, że pozornie niewiele zmieniająca się liczebność poszczególnych grup wiekowych ma spore znaczenie statystyczne. Patrząc na poniższe tabele, można odnieść wrażenie, że spada liczba osób w obu grupach, jednak w odniesieniu do ogółu populacji powiatu okazuje się, że udział procentowy osób starszych do tych najmłodszych zwiększa się.

Tabela 15 Struktura wiekowa ludności w gminach powiatu zielonogórskiego w latach 2011-2014

Teren	Osoby w wieku przedprodukcyjnym				Osoby w wieku produkcyjnym				Osoby w wieku poprodukcyjnym			
	2011	2012	2013	2014	2011	2012	2013	2014	2011	2012	2013	2014
Powiat zielonogórski	14571	14384	14143	14007	49617	49673	49318	48924	10763	11304	11902	12411
Gmina Babimost	1282	1247	1236	1215	4045	4026	3992	3970	1010	1053	1105	1110
Gmina Bojadła	671	652	634	609	2152	2163	2154	2125	551	567	595	600
Gmina Czerwieńsk	2003	2008	1990	1946	6596	6612	6559	6497	1261	1357	1472	1559
Gmina Kargowa	1190	1167	1149	1161	3798	3768	3747	3716	863	898	948	983
Gmina Nowogród Bobrzański	1855	1799	1782	1759	6311	6302	6254	6180	1277	1364	1440	1534
Gmina Sulechów	4799	4754	4648	4617	17871	17824	17563	17306	4000	4177	4398	4572
Gmina Świdnica	1227	1246	1215	1216	4114	4176	4204	4265	846	885	911	962
Gmina Trzebiechów	702	681	661	672	2167	2183	2196	2187	483	505	515	554
Gmina Zabór	842	830	828	812	2563	2619	2649	2678	472	498	518	537

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS za lata 2011-2014

Tabela 16 Struktura wiekowa ludności w powiecie zielonogórskim w podziale na grupy wiekowe w latach 2011-2014 wg danych GUS

	0-4				5-9				10-14				15-19				20-24			
	2011	2012	2013	2014	2011	2012	2013	2014	2011	2012	2013	2014	2011	2012	2013	2014	2011	2012	2013	2014
Powiat zielonogórski	4144	4021	3849	3732	3523	3712	3892	4052	4108	3972	3741	3726	4917	4746	4561	4290	5839	5671	5534	5388
Gmina Babimost	304	313	318	204	294	290	291	291	412	375	348	349	440	444	448	414	485	463	443	455
Gmina Bojadła	182	185	172	167	165	160	160	162	193	182	179	178	221	217	213	184	258	256	243	252
Gmina Czerwieńsk	572	566	538	518	500	523	557	575	569	559	520	521	648	633	630	586	714	722	728	698
Gmina Kargowa	353	340	329	325	289	288	302	327	341	342	318	313	368	365	349	323	458	433	413	408
Gmina Nowogród Bobrzański	515	499	485	461	458	472	493	522	507	485	458	458	684	636	598	552	742	746	750	735
Gmina Sulechów	1421	1375	1315	1288	1144	1229	1298	1370	1297	1261	1196	1156	1660	1570	1482	1418	2178	2065	1963	1849
Gmina Świdnica	331	307	284	288	323	361	374	367	335	331	326	355	420	413	378	379	475	456	452	432
Gmina Trzebiechów	226	208	191	181	161	179	194	209	189	192	183	176	217	199	189	178	266	252	251	255
Gmina Zabór	240	228	217	200	189	210	223	229	265	245	213	220	259	269	274	256	263	278	291	304

	25-29				30-34				35-39				40-44				45-49			
	2011	2012	2013	2014	2011	2012	2013	2014	2011	2012	2013	2014	2011	2012	2013	2014	2011	2012	2013	2014
Powiat zielonogórski	6508	6466	6351	6161	6257	6407	6438	6409	5668	5838	6008	6146	4511	4746	4904	5151	4619	4503	4428	4367
Gmina Babimost	517	546	535	500	486	471	494	511	517	503	488	484	369	404	418	423	407	381	381	383
Gmina Bojadła	290	275	273	251	285	284	272	275	240	266	288	292	208	206	198	208	186	195	207	209
Gmina Czerwieńsk	864	855	820	794	851	863	872	867	770	847	869	877	619	625	657	711	559	547	560	544
Gmina Kargowa	545	542	551	527	486	462	481	495	438	469	468	477	328	357	375	394	378	336	314	311
Gmina Nowogród Bobrzański	764	758	742	713	802	822	808	792	740	751	802	811	608	630	638	669	566	576	571	584
Gmina Sulechów	2432	2393	2356	2303	2236	2381	2403	2361	1901	1884	1934	2031	1532	1616	1641	1688	1726	1665	1605	1532
Gmina Świdnica	482	493	494	496	490	510	491	491	504	501	517	535	416	456	497	532	370	382	360	380
Gmina Trzebiechów	275	290	282	292	286	279	282	287	232	259	266	269	184	186	199	216	199	192	188	179
Gmina Zabór	339	314	298	169	335	335	335	330	326	358	376	370	247	266	281	310	228	229	242	245

	50-54				55-59				60-64				65-69				70 i więcej			
	2011	2012	2013	2014	2011	2012	2013	2014	2011	2012	2013	2014	2011	2012	2013	2014	2011	2012	2013	2014
Powiat zielonogórski	5754	5429	5158	4915	5980	6072	6073	5994	4817	5079	5263	5389	2278	2677	3188	3700	6028	6022	5975	5922
Gmina Babimost	447	447	431	436	475	447	433	420	367	413	437	436	218	235	265	301	599	594	603	588
Gmina Bojadła	234	223	205	178	256	260	271	262	224	224	228	238	131	141	165	182	301	318	290	296
Gmina Czerwieńsk	719	681	605	593	849	828	825	788	692	733	764	780	259	319	402	488	675	676	674	662
Gmina Kargowa	433	427	423	395	394	398	406	403	369	373	361	387	176	219	275	303	495	482	479	472
Gmina Nowogród Bobrzański	667	601	579	571	769	783	762	734	657	686	711	704	247	311	374	462	717	709	705	705
Gmina Sulechów	2185	2055	1951	1817	2174	2234	2229	2254	1712	1811	1852	18187	864	993	1196	1375	2208	2223	2188	2166
Gmina Świdnica	513	467	457	428	499	555	557	546	382	393	443	470	182	208	231	264	465	474	471	478
Gmina Trzebiechów	254	235	228	222	258	264	270	267	216	223	224	234	93	124	144	172	296	287	281	283
Gmina Zabór	302	293	279	275	306	303	320	320	198	223	243	253	108	127	136	153	272	269	267	270

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS za lata 2011-2014

3.2.3. Wykształcenie i źródła utrzymania mieszkańców powiatu zielonogórskiego

Z danych Narodowego Spisu Powszechnego z 2011 roku wynika, że w powiecie zielonogórskim jest najwięcej osób z wykształceniem średnim i policealnym (29,17%) oraz zasadniczym zawodowym (26,48%). Najwięcej osób z wykształceniem wyższym jest w grupie wiekowej 25 – 29 lat (29,16% tej grupy). Następnie pod tym względem plasują się grupy wiekowe 30 – 34 oraz 35 – 39 lat. W grupie 20-24 lata jest najwięcej osób z wykształceniem średnim i policealnym – 54,36% grupy. Wysoki wskaźnik (od 29,26% do 34,40% danej grupy wiekowej) wykształcenia średniego i policealnego jest również w grupach wiekowych kolejno: 25-29 lat, 50-54 lata, 30-34 lata, 55-59 lat oraz 35-39 lat. Najwyższe wskaźniki wykształcenia zawodowego są w grupach wiekowych 45-49 lat (40,75%), 50-54 lata (39,37%) oraz 55-59 lat (39,18%). Również w grupach wiekowych 40-44 lata i 35-39 lat powyżej 35% osób posiada wykształcenie zasadnicze zawodowe. Natomiast w grupie wiekowej 65 lat i więcej znalazła się największa grupa osób z ukończonym wykształceniem podstawowym (49,79%) oraz osób bez ukończonego wykształcenia podstawowego (8,12%).

Z powyższej analizy wynika, że osoby młodsze częściej niż osoby starsze osiągają wyższe wykształcenie. Wynikać to może, między innymi, z lepszego dostępu do edukacji obecnie niż kilkadziesiąt lat temu. Dodatkowo, zmieniający się rynek pracy wymaga od osób poszukujących pracy posiadania kompetencji, spełniających wysokie wymagania pracodawców – także w zakresie posiadanego wykształcenia. Należy jednak pamiętać, że wykształcenie zawodowe, niedoceniane w ostatnich latach przez nacisk kładziony na edukację ogólnokształcącą, jest obecnie coraz bardziej pożądane przez pracodawców w regionie. Niedobór osób wykształconych w takich zawodach, jak ślusarz, dekarz czy stolarz, powinien spowodować zmiany w profilach kształcenia w szkołach zawodowych i zwiększyć ilość edukujących w tych kierunkach klas. Jednocześnie ważne jest, by profile kształcenia były adekwatne do zapotrzebowania na rynku pracy, co wskazuje na konieczność podejmowania partnerskiej współpracy pomiędzy szkołami, a zakładami pracy w regionie.

Tabela 17 Poziom wykształcenia mieszkańców powiatu zielonogórskiego wg spisu powszechnego w 2011 roku (dane razem z gminą Zielona Góra) wraz z podziałem na wiek

	Poziom wykształcenia (liczba osób)								
	Ogółem	Wyższe	Średnie i policealne ogółem	Średnie i policealne – średnie zawodowe	Średnie i policealne – średnie ogólnokształcące	Zasadnicze zawodowe	Gimnazjalne	Podstawowe ukończone	Podstawowe nieukończone i bez wykształcenia szkolnego
Powiat zielonogórski	80589 100%	11104 13,78%	23511 29,17%	13128 16,29%	8595 10,67%	21338 26,48%	4601 5,71%	14292 17,73%	1422 1,76%
15-19 lat	6318 100%	0 -	445 7,04%	61 0,97%	384 6,08%	189 2,99%	3824 60,53%	1643 26,01%	43 0,68%
20-24 lat	7274 100%	658 9,05%	3954 54,36%	1432 19,69%	2366 35,53%	1134 15,59%	630 8,66%	327 4,50%	25 0,34%
25-29 lat	8091 100%	2396 29,61%	2602 32,16%	1576 19,48%	820 10,13%	1594 19,70%	92 1,14%	430 5,31%	31 0,38%
30-34 lat	7916 100%	2025 25,58%	2452 30,98%	1473 18,61%	774 9,78%	2208 27,89%	8 0,10%	452 5,71%	13 0,16%
35-39 lat	7128 100%	1506 21,13%	2086 29,26%	1235 17,33%	687 9,64%	2604 36,53%	13 0,18%	424 5,95%	33 0,45%
40-44 lat	5717 100%	1023 17,89%	1718 30,05%	109 2,43%	523 9,15%	2157 37,73%	7 0,12%	487 8,52%	27 0,47%
45-49 lat	5963 100%	885 14,84%	1859 31,18%	1235 20,71%	421 7,06%	2430 40,75%	4 0,07	522 8,75%	19 0,32%
50-54 lat	7358 100%	834 11,33%	2531 34,40%	1617 21,98%	707 9,61%	2897 39,37%	0 -	761 10,34%	19 0,26%
55-59 lat	7241 100%	632 8,73%	2286 31,57%	1495 20,65%	606 8,37%	2837 39,18%	0 -	1234 17,04%	24 0,33%
60-64 lat	5752 100%	557 9,68%	1726 30,01%	989 17,19%	529 9,20%	1883 32,74%	4 0,07%	1450 25,21%	35 0,61%
65 i więcej lat	9586 100%	588 6,13%	1851 19,31%	905 9,44%	777 8,11%	1404 14,65%	19 0,20%	4773 49,79%	778 8,12%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Narodowego Spisu Powszechnego 2011

Powiat zielonogórski jest regionem bogatym w pola i lasy. Stąd, można by było przypuszczać, że większa liczba osób będzie się utrzymywała z pracy w rolnictwie. Okazuje się

jednak, że praca taka jest źródłem utrzymania jedynie dla 1,29% mieszkańców powiatu. Na pierwszym miejscu plasuje się natomiast praca najemna poza rolnictwem, która stanowi źródło utrzymania dla 33,12% mieszkańców. 31,41% mieszkańców powiatu jest utrzymywana przez inne osoby. Do tej grupy zaliczyć należy osoby w wieku przedprodukcyjnym oraz osoby długotrwale bezrobotne, czy też osoby z niepełnosprawnością uniemożliwiająca podjęcie zatrudnienia. Trzecim, najczęściej deklarowanym źródłem utrzymania, jest pobieranie emerytury (14,63%). Poniżej 5% mieszkańców powiatu utrzymuje się z pracy na rachunek własny (poza rolnictwem). Z przedstawionej analizy wynika, że ponad 52% mieszkańców powiatu jest nieaktywna zawodowo z różnych powodów: emerytury, renty lub bycia utrzymywanym przez inne osoby. Biorąc pod uwagę zmiany demograficzne w regionie, jest to zjawisko niepokojące. Wpływy do budżetu powiatu czy gminy zależą również od wpływów z opłat wnoszonych przez mieszkańców. Niska liczebność grupy osób pracujących powoduje, że wysokość tych wpływów jest mniejsza, a co za tym idzie budżet powiatu i gmin mniejszy. Długotrwałość takiej sytuacji może prowadzić do deficytów budżetowych na realizację zadań jednostek administracji publicznej, w tym ośrodków pomocy społecznej, szkół, służby zdrowia, powiatowego centrum pomocy rodzinie oraz zadłużenia samorządów lokalnych.

Tabela 18 Źródła utrzymania mieszkańców powiatu zielonogórskiego wg spisu powszechnego w 2011 roku (dane razem z gminą Zielona Góra)

	Źródła utrzymania (liczba osób)								
	Ogółem	Praca najemna poza rolnictwem	Praca na rachunek własny poza rolnictwem lub dochody z wynajmu	Praca w rolnictwie	Niezarobkowe źródło, emerytura	Niezarobkowe źródło, renta	Pozostałe źródła	Utrzymywani	Nieustalone
Powiat zielonogórski	93375	30925	4212	1206	13659	6027	3696	29331	4319
	100%	33,12%	4,51%	1,29%	14,63%	6,45%	3,96%	31,41%	4,63%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Narodowego Spisu Powszechnego 2011

3.3. Potencjał gospodarczy oraz pozarządowy i społeczny w powiecie zielonogórskim

3.3.1. Potencjał gospodarczy

W powiecie zielonogórskim od kilku lat na wzrostowym poziomie utrzymuje się liczba przedsiębiorstw. W sektorze publicznym następują nieznaczne zmiany. Sektor prywatny natomiast jest tym, dzięki któremu liczba podmiotów gospodarczych wzrasta. Jest to tendencja sprzyjająca rozwojowi niedużych rodzinnych firm, które stanowią większość w obecnej strukturze sektora prywatnego. Na terenie powiatu działa także kilka dużych przedsiębiorstw, które prowadzą na terenie powiatu swoje fabryki, m.in.: NESTLE, Rockwool, IKEA Industry, ARCOBALENO. Dla wielu gmin powiatu zielonogórskiego wspomniane fabryki są jedynymi dużymi zakładami pracy w pobliżu. Dużą wartością powiatu są niewykorzystane tereny inwestycyjne gdzie mogą powstawać nowe miejsca pracy. Obecnie pozyskiwanie inwestorów nie jest jednak łatwe. Gminy, chcące zachęcić inwestorów do budowania fabryk na ich terenie, powinny mieć przygotowany plan inwestycyjny, który zachęci przedsiębiorców do inwestowania właśnie na tym terenie. Taką zachętą może być przygotowanie, proponowanego w Strategii Rozwoju Powiatu Zielonogórskiego, coroczny powiatowy katalog ofert inwestycyjnych tzn. terenów, obiektów i projektów dla inwestorów.

Tabela 19 Liczba przedsiębiorstw w powiecie zielonogórskim wg danych GUS za lata 2011-2014

Teren	Podmioty gospodarki narodowej ogółem				Sektor publiczny				Sektor prywatny			
	2011	2012	2013	2014	2011	2012	2013	2014	2011	2012	2013	2014
Powiat zielonogórski	6110	6339	6579	6685	278	272	271	270	5832	6067	6308	6414
Gmina Babimost	483	489	507	521	29	29	30	30	454	460	477	491
Gmina Bojadła	161	173	189	197	10	10	10	10	151	163	179	187
Gmina Czerwieńsk	667	707	740	741	38	34	32	31	629	673	708	710
Gmina Kargowa	529	537	534	533	15	14	14	13	514	523	520	520
Gmina Nowogród Bobrzański	614	646	683	698	29	28	28	27	585	618	655	671
Gmina Sulechów	2532	2587	2636	2663	117	117	117	118	2415	2470	2519	2544
Gmina Świdnica	611	645	690	714	13	13	13	13	598	632	677	701

Gmina Trzebiechów	183	200	219	217	10	10	10	10	173	190	209	207
Gmina Zabór	330	355	381	401	17	17	17	18	313	338	364	383

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Oprócz terenów pod duże inwestycje, powiat zielonogórski jest bardzo korzystnie położony pod względem rozwoju turystyki, agroturystyki, rolnictwa, w tym rolnictwa ekologicznego. Wiele osób sezonowo trudni się zbieraniem runa leśnego, co dla niektórych stanowi jedyny dochód. Niskie kwalifikacje zawodowe osób (szczególnie po 40 roku życia) i zbyt mała ilość ofert pracy sprawiają, że dorywcza lub sezonowa praca staje się źródłem utrzymania dla niemałej grupy mieszkańców powiatu zielonogórskiego. W przypadku tych osób skuteczne w poszukiwaniu zatrudnienia może okazać się przekwalifikowanie zawodowe, możliwe między innymi dzięki zarejestrowaniu w powiatowym urzędzie pracy i udziale w kursach zawodowych, w tym dofinansowanych przez Unię Europejską. W ramach działających programów, osoby planujące założenie własnej działalności, mają możliwość pozyskania bezzwrotnego dofinansowania na zakup wyposażenia, narzędzi lub innych niezbędnych rzeczy.

Wykorzystanie potencjału gospodarczego gmin i powiatu w znaczącym stopniu zależy od podejmowanej między instytucjami współpracy na rzecz promocji regionu jako atrakcyjnego miejsca pod inwestycje gospodarcze.

3.3.2. Potencjał pozarządowy i społeczny

Oprócz działalności gospodarczej ważną rolę w życiu społeczności lokalnych odgrywa gotowość do podejmowania działalności społecznej, w tym angażowanie się w pracę organizacji pozarządowych o różnym charakterze. Z danych GUS wynika, że powiat zielonogórski obfituje w tego typu organizacje. W każdej gminie funkcjonują kluby sportowe, ochotnicze straże pożarne, organizacje pozarządowe, w tym głównie stowarzyszenia. W niektórych gminach liczba organizacji pozarządowych jest na niezmiennym poziomie od 2011 roku (Bojadła, Trzebiechów), w innych co roku pojawiają się nowe (m.in. Czerwieńsk, Nowogród Bobrzański, Sulechów, Świdnica). W 2014 roku GUS podaje, że w powiecie zielonogórskim zarejestrowanych było łącznie 241 organizacji pozarządowych o statusie fundacji, stowarzyszenia lub organizacji społecznej. Z danych Wydziału Edukacji i Spraw Społecznych Powiatu Zielonogórskiego wynika, że w 2014 roku w powiecie zielonogórskim działały 262 organizacje pozarządowe. 85 klubów sportowych (13 uczniowskich klubów

sportowych oraz 72 pozostałe kluby sportowe) działało w obszarze upowszechniania kultury fizycznej i sportu oraz organizowania życia sportowego społeczeństwa. Organizacji o statusie stowarzyszeń ogólnych, zwykłych i fundacji było 177 i działały one w następujących obszarach:

- nauki, edukacji, oświaty i wychowania,
- kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i tradycji,
- pomocy społecznej,
- promocji zatrudnienia i aktywizacji zawodowej,
- promocji i organizacji wolontariatu,
- działań na rzecz osób niepełnosprawnych,
- ochrony i promocji zdrowia,
- ratownictwa i ochrony ludności,
- wspomagania rozwoju gospodarczego w tym rozwoju przedsiębiorczości.

Najwięcej organizacji pozarządowych zarejestrowanych jest w największej gminie powiatu, Sulechowie – w 2014 roku 70. Gminy średniej wielkości mają podobną liczbę zarejestrowanych organizacji: Babimost – 25, Czerwieńsk – 29, Nowogród Bobrzański – 34, Świdnica – 33. Najmniej organizacji społecznych zarejestrowanych jest w gminach Bojadła (8) i Trzebiechów (5). W tych gminach również w ostatnich latach nie pojawiają się nowe organizacje.

Niemniej jednak w aktywności społecznej nie istotna jest ilość zarejestrowanych organizacji lecz poziom ich zaangażowania w życie społeczne powiatu, gmin czy społeczności lokalnych. W każdej gminie istnieją organizacje, które są aktywne i widoczne w środowisku lokalnym oraz te, które nie wykazują aktywności.

Tabela 20 Organizacje pozarządowe w powiecie zielonogórskim w latach 2011-2014 wg danych GUS

Teren	Fundacje				Stowarzyszenia i organizacje społeczne			
	2011	2012	2013	2014	2011	2012	2013	2014
Powiat zielonogórski	8	9	9	11	203	211	217	230
Gmina Babimost	0	0	0	0	23	24	25	25
Gmina Bojadła	0	0	0	1	7	7	7	7
Gmina Czerwieńsk	0	0	0	0	27	28	28	29
Gmina Kargowa	0	0	0	0	16	17	18	19

Gmina Nowogród Bobrzański	2	3	4	5	28	28	27	29
Gmina Sulechów	2	2	2	2	59	59	62	68
Gmina Świdnica	3	3	2	2	23	27	29	31
Gmina Trzebiechów	0	0	0	0	5	5	5	5
Gmina Zabór	1	1	1	1	15	16	16	17

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

W gminie Babimost w 2014 roku zarejestrowanych było 25 stowarzyszeń i organizacji społecznych. Z informacji uzyskanych z Gminy Babimost oraz Ośrodka Pomocy Społecznej w Babimoście wynika, że najaktywniej działają następujące organizacje: Parafialny Zespół Caritas przy parafii p/w Św. Wawrzyńca, Koło Gospodyń Wiejskich w Nowym Kramsku, Gminne Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych i Ich Przyjaciół, Ludowy Klub Sportowy „Klon” w Babimoście, Ludowy Zespół Sportowy „Jedność” z Podmokła, Ludowy Zespół Sportowy „Polonia” z Nowego Kramska, Uczniowskie Kluby Sportowe „Iskra” i „Fenomen” z Babimostu, Towarzystwo Miłośników Ziemi Babimojskiej, Kurkowe Bractwo Strzeleckie, Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów Koło nr 1 Babimost, Związek Żołnierzy Wojska Polskiego im. 45 Pułku Lotnictwa Myśliwskiego w Babimoście, Stowarzyszenie Rozwoju i Ochrony Dziedzictwa Kulturowego Regionu „Przyjaźni Podmokłom”, Stowarzyszenie „Lepsza Przyszłość” z Babimostu, Babimojski Uniwersytet Trzeciego Wieku, Polskie Stowarzyszenie Diabetyków Koło Terenowe w Babimoście. Na terenie Gminy Bojadła działa również Sulechowskie Stowarzyszenie „Amazonek”.

Gmina Bojadła ma zarejestrowanych łącznie 8 organizacji. Aktywna współpraca odbywa się z dwiema organizacjami, w tym tylko jedna zarejestrowana jest na terenie Gminy Bojadła. Wspomniane organizacje to Klub Sportowy „Odra Klenica” oraz Sulechowskie Stowarzyszenie „Amazonek”.

W Gminie Czerwieńsk zarejestrowanych jest około 30 organizacji. Gmina corocznie przeznaczona budżet na współpracę z organizacjami. W ostatnich latach gmina współpracowała z 7 klubami sportowymi w zakresie upowszechniania piłki nożnej, upowszechniania kultury fizycznej w zakresie Rock'nRoll'a akrobatycznego oraz tenisa ziemnego. Na terenie gminy świadczyły pomoc w zakresie poradnictwa organizacje spoza terenu gminy, tj. Lubuskie Stowarzyszenie na Rzecz Kobiet BABA oraz Związek Lubuskich Organizacji Pozarządowych, obie organizacje z siedzibą w Zielonej Górze.

Na terenie Gminy Kargowa zarejestrowanych jest 19 organizacji społecznych. Urząd Gminy Kargowa oraz Ośrodek Pomocy Społecznej w Kargowej wymieniają jako współpracujące takie organizacje jak: Kargowski Uniwersytet Trzeciego Wieku, Miejski Klub Sportowy „Cargovia”, Uczniowskie Kluby Sportowe „Dąbrówka” i „TOP-SPIN”, Lubuski Klub Turystyczny „AGROŚ”, Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Wsi Smolno Wielkie, Stowarzyszenie Muzyczne Forum w Kargowej, Parafialny Zespół Caritas, Centrum Wspierania Rozwoju Społecznego w Kargowej, Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Koło w Smolnie Wielkim oraz Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży przy parafii p/w Św. Wojciecha w Kargowej.

W Gminie Nowogród Bobrzański w 2014 roku zarejestrowane były 33 organizacje. Gmina Nowogród Bobrzański oraz Ośrodek Pomocy Społecznej w Nowogrodzie Bobrzańskim do najbardziej aktywnych zaliczył organizację „Bez barier, bez granic” z Nowogrodu Bobrzańskiego, Terenowy Komitet Ochrony Praw Dziecka Koło w Nowogrodzie Bobrzańskim, Parafialny Zespół Caritas przy parafii p/w Wniebowzięcia NMP w Nowogrodzie Bobrzańskim. Aktywnie na terenie gminy działały również inne organizacje: Lubuskie Stowarzyszenie na Rzecz Kobiet BABA z Zielonej Góry, Stowarzyszenie Wzajemnej Pomocy ARKA, Fundacja Dobroczynności „ATLAS”.

Gmina Sulechów jest gminą największą w powiecie zielonogórskim i wg danych GUS ma najwięcej zarejestrowanych organizacji – 70. Organizacje w Gminie Sulechów realizują różne zadania, w tym niektóre przy współpracy z Policją, placówkami oświatowymi, strażą miejską i żandarmerią (m.in. „Turniej Zebra” na temat wiedzy o ruchu drogowym wśród uczniów szkół podstawowych). Gmina Sulechów corocznie w budżecie przeznaczają pieniądze na dofinansowanie działań organizacji pozarządowych. W ramach tych dofinansowań prowadzone są zajęcia edukacyjne, warsztaty profilaktyczne, zajęcia sportowe, edukacja zdrowotna.

We wspomniane wyżej działania angażują się m.in.: Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe, Hufiec Babimojsko-Sulechowski ZHP, Polski Czerwony Krzyż oraz Sulechowskie Stowarzyszenie „Amazonek”.

Na terenie Gminy Świdnica zarejestrowane są 33 organizacje społeczne. Ośrodek Pomocy Społecznej w Świdnicy współpracuje z Caritas Diecezji Zielonogórsko-Gorzowskiej oraz Polskim Komitetem Pomocy Społecznej, które swoje siedziby mają na terenie miasta Zielona Góra lecz działają również w powiecie zielonogórskim. Wiele organizacji społecznych realizuje zadania publiczne korzystając ze środków pozyskanych w konkursach ofert w Gminie

Świdnica. Do tych organizacji należą m. im.: Stowarzyszenie Inicjatyw Społecznych, Stowarzyszenie „Orkan Drzonów”, Klub Piłkarski Świdnica, Uczniowski Klub Sportowy w Świdnicy, Parafialno-Uczniowskie Stowarzyszenie Sportowo-Rekreacyjne, SKS „Flesz” Świdnica, Stowarzyszenie „Piękne Dęby”, Parafia Rzymsko-Katolicka w Koźli, Stowarzyszenie Jeszcze Żywych Poetów, Stowarzyszenie „Nasza Radomia”, Stowarzyszenie Wspólna Letnica, Stowarzyszenie Przyjazny Buchałów, Stowarzyszenie Sołtysów Gminy Świdnica.

Gmina Trzebiechów ma najmniejszą liczbę zarejestrowanych organizacji społecznych. Jest ich, wg danych GUS, zaledwie 5, jednak, mimo tego, aktywnie działają. Corocznie dotację na realizację zadań z zakresu upowszechniania kultury fizycznej poprzez propagowanie sportu, jako zdrowego stylu życia wśród dzieci i młodzieży, otrzymuje Gminny Klub Sportowy „Piast-Parkovia” Trzebiechów. Przy realizacji różnego rodzaju imprez na terenie gminy angażują się również inne organizacje: Stowarzyszenie na Rzecz Odnowy Dzieła Henrego van de Velde, Gminne Koło Kombatantów, Gminne Koło Emerytów i Rencistów, Komenda Hufca Babimojsko-Sulechowskiego ZHP, koła gospodyń wiejskich, ludowe zespoły sportowe czy Ochotnicza Straż Pożarna.

W Gminie Zabór zarejestrowanych jest 18 organizacji. Każdego roku Gmina Zabór przeznacza budżet na realizację zadań publicznych przez organizacje społeczne. Dofinansowania w drodze konkursów przyznawane są na zadania z zakresu m.in.: wspierania i upowszechniania kultury fizycznej i sportu, ekologii i ochrony zwierząt oraz ochrona dziedzictwa przyrodniczego, wypoczynek dzieci i młodzieży, działalność na rzecz osób niepełnosprawnych, przeciwdziałanie uzależnieniom i patologiom społecznym oraz działalności wspomagającej rozwój wspólnot i społeczności lokalnych.

Warto zauważyć, że na terenie powiatu działają również organizacje pozarządowe, których zasięg działań jest regionalny lub nawet ogólnopolski. Warto w tym miejscu wspomnieć o Caritas Diecezjo Zielonogórsko – Gorzowskiej, której Parafialne Zespoły Caritas działają aktywnie w wielu parafiach, niosąc pomoc i wsparcie dla osób ubogich i potrzebujących. Stowarzyszenie Wspierania Aktywności Obywatelskiej „CIVIS SUM” od połowy 2014 roku prowadzi Biura Porad Obywatelskich na terenie powiatu zielonogórskiego w Bojadłach, Czerwieńsku, Kargowej, Nowogrodzie Bobrzańskim, Sulechowie, Trzebiechowie oraz Zaborze. W ramach działania biur mieszkańcy powiatu mogą zasięgnąć bezpłatnej porady prawnej lub obywatelskiej. Do końca października 2015 roku z pomocy skorzystało ponad 800 osób. Kolejną organizacją, która ma już bardzo duże

doświadczenie w prowadzeniu działań na terenie powiatu zielonogórskiego jest Lubuskie Stowarzyszenie na Rzecz Kobiet „BABA”. W latach 2011-2014 w punktach konsultacyjnych na terenie powiatu zielonogórskiego (głównie w Sulechowie i Nowogrodzie Bobrzańskim) udzielono ponad 3000 porad specjalistów, w tym prawnika, psychologa i psychoterapeuty.

Terenowy Komitet Ochrony Praw Dziecka w Zielonej Górze również świadczył pomoc na rzecz mieszkańców powiatu zielonogórskiego. Z pomocy Ośrodka Interwencji Kryzysowej prowadzonego przez TKOPD w Zielonej Górze w latach 2011-2014 skorzystało 14 osób z Gminy Sulechów, 4 osoby z Gminy Czerwieńsk oraz 2 z Gminy Świdnica.

We wszystkich gminach dużą aktywność wykazują rady sołeckie, ochotnicze straże pożarne, koła gospodyń wiejskich, gminne ośrodki kultury czy kluby sportowe. Wiele gmin dysponuje tzw. świetlicami wiejskimi, którymi zarządzają rady sołeckie, i w których organizowane są obchody różnych uroczystości ważnych dla mieszkańców danych sołectw. Wiele dzieje się również na boiskach sportowych, które wykorzystywane są nie tylko przez lokalne kluby sportowe, ale również przez wszystkich mieszkańców np. w czasie festynów, dożynek i innych imprez.

W rozdziale dotyczącym doświadczeń instytucji wsparcia i pomocy oprócz analizy danych instytucji państwowych znajdują się informacje na temat organizacji wykonujących zadania zlecone przez samorząd terytorialny, w tym prowadzących warsztaty terapii zajęciowej, dom dziecka czy ośrodek wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

3.4. Edukacja w powiecie zielonogórskim

Wszystkie szkoły i placówki oświatowe prowadzone są przez jednostki samorządu terytorialnego, natomiast nadzór merytoryczny nad szkołami sprawuje minister edukacji narodowej i kuratorzy oświaty. Generalnie podmiotami powołanymi do prowadzenia szkół i placówek są jednostki samorządu terytorialnego oraz inne osoby prawne, a więc stowarzyszenia, fundacje czy spółki kapitałowe, jak również osoby fizyczne. Szkoły specjalistyczne mogą również zakładać i prowadzić odpowiedni ministrowie. Zakładanie i prowadzenie publicznych przedszkoli, szkół podstawowych oraz gimnazjów, z wyjątkiem szkół podstawowych specjalnych i gimnazjów specjalnych, szkół artystycznych oraz szkół przy zakładach karnych, zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich, należy do zadań własnych gmin. Zakładanie i prowadzenie publicznych szkół podstawowych specjalnych i gimnazjów specjalnych, szkół ponadgimnazjalnych, szkół sportowych

i mistrzostwa sportowego oraz placówek wymienionych, z wyjątkiem szkół i placówek o znaczeniu regionalnym i ponadregionalnym, należy do zadań własnych powiatu. Co do zadań własnych województwa, to należy do nich zaliczyć zakładanie i prowadzenie publicznych zakładów kształcenia i placówek doskonalenia nauczycieli, bibliotek pedagogicznych oraz szkół i placówek o znaczeniu regionalnym lub ponadregionalnym. Organem prowadzącym szkołę czy inną placówkę nie jest nigdy wójt, burmistrz miasta czy rada powiatu, ani żaden inny organ jednostki samorządu terytorialnego, ale sama jednostka jako całość. Naturalne jest jednak, że jednostki samorządowe, tak jak inne osoby prawne działają przez swoje organy. Organ prowadzący ma obowiązek zapewnienia założonej placówce odpowiednich warunków działalności, w tym warunków materialno-organizacyjnych. Jednym z najważniejszych zadań jednostki samorządu terytorialnego, jako organu prowadzącego szkołę lub placówkę, jest zapewnienie bezpieczeństwa i higienicznych warunków nauki.

Liczba oddziałów w przedszkolach, szkołach podstawowych i gimnazjach w gminach powiatu zielonogórskiego od kilku lat pozostaje na podobnym poziomie. Analizując jednak dokładniej dane otrzymane z gmin, można zauważyć nieznacznie wzrostową tendencję w liczbie oddziałów w szkołach podstawowych oraz spadkową w liczbie oddziałów przedszkolnych i gimnazjalnych.

Tabela 21 Edukacja w powiecie zielonogórskim

Teren	Rok szkolny	Przedszkola		Szkoły podstawowe		Gimnazja	
		Liczba oddziałów	Liczba dzieci	Liczba oddziałów	Liczba dzieci	Liczba oddziałów	Liczba dzieci
Powiat zielonogórski	2011/2012	94*	2165	245	4171	106	2229
	2012/2013	93*	2395	241	4097	104	2142
	2013/2014	104*	2478	237	3847	99	2092
	2014/2015	100*	2246	253	4590	93	1903
Gmina Babimost	2011/2012	11	210	24	396	12	244
	2012/2013	10	215	24	381	11	230
	2013/2014	10	226	24	356	10	217
	2014/2015	9	210	25	371	9	207
Gmina Bojadła	2011/2012	4	90	12	213	6	107
	2012/2013	6	114	12	211	6	100

	2013/2014	6	131	12	199	6	103
	2014/2015	6	112	12	214	6	92
Gmina Czerwieńsk	2011/2012	17	341	38	549	11	218
	2012/2013	18	367	38	550	11	207
	2013/2014	18	396	36	521	11	228
	2014/2015	18	371	39	595	10	198
Gmina Kargowa	2011/2012	6	148	19	425	9	184
	2012/2013	5	114	20	450	9	190
	2013/2014	5	109	20	423	9	197
	2014/2015	5	121	21	423	8	185
Gmina Nowogród Bobrzański	2011/2012	11	228	38	565	13	267
	2012/2013	12	268	35	529	13	261
	2013/2014	13	291	31	518	11	237
	2014/2015	12	253	32	550	10	198
Gmina Sulechów	2011/2012	40	858	77	1384	38	855
	2012/2013	37	951	75	1343	37	807
	2013/2014	46	1004	76	1355	36	786
	2014/2015	44	892	83	1493	34	729
Gmina Świdnica	2011/2012	-	118	15	269	8	160
	2012/2013	-	188	16	286	7	150
	2013/2014	-	113	18	293	6	130
	2014/2015	-	97	20	321	6	114
Gmina Trzebiechów	2011/2012	-	77	10	194	6	112
	2012/2013	-	71	11	186	6	117
	2013/2014	-	75	10	172	6	112
	2014/2015	-	56	11	208	6	105
Gmina Zabór	2011/2012	5	95	12	176	3	82
	2012/2013	5	107	10	161	4	80
	2013/2014	6	133	10	154	4	82
	2014/2015	6	134	10	151	4	75

*7 gmin

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z urzędów gmin powiatu zielonogórskiego

Powiat zielonogórski może się poszczycić **Państwową Wyższą Szkołą Zawodową w Sulechowie**, która działa od 1 lutego 1999 roku. Na terenie powiatu znajdują się trzy szkoły ponadgimnazjalne. Każda z nich oferuje atrakcyjny system kształcenia. W **Liceum Ogólnokształcącym im. gen. Stefana Roweckiego „Grotu” w Czerwieńsku** funkcjonują

klasy o „profilu” wojskowym, pożarniczym i policyjnym. Szybki rozwój szkoły, jako „szkoły mundurowej” zaowocował podpisaniem w roku 2012 roku porozumień o współpracy pomiędzy: szkołą a 4 Zielonogórskim Pułkiem Przeciwlotniczym w Czerwieńsku, Komendą Miejską Policji w Zielonej Górze i Komendą Miejską Straży Pożarnej w Zielonej Górze. Współpraca szkoły z partnerami wzbogaca jej ofertę edukacyjną i promuje jej wizerunek, przyciągając pasjonatów służb mundurowych.

Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych im. gen. Władysława Sikorskiego w Sulechowie stawia na kształcenie techniczne i zawodowe oraz zapewnia naukę w nowoczesnych warsztatach szkolnych. Szkoła kształci uczniów w zawodzie m.in. elektryka, ekonomisty, technika organizacji usług gastronomicznych, technika informatyka, logistyka, kucharza małej gastronomii czy mechatronika. Od lat jest również laureatem wielu prestiżowych konkursów oraz beneficjentem projektów współfinansowanych z funduszy unijnych.

Liceum Ogólnokształcące w Sulechowie, w oparciu o wdrożoną tam w 2010 roku innowację pedagogiczną „Dobre liceum blisko domu”, przyciąga uczniów ofertą kształcenia humanistycznego z podstawami prawa i dziennikarstwa, biologiczno-chemicznego z ratownictwem przedmedycznym, matematyczno-informatyczną z podstawami rysunku technicznego i przestrzennego projektowania komputerowego oraz wojskowego. Liceum od 2012 roku bierze udział w programie „Siatkarskie Ośrodki Szkolne”, co zaowocowało utworzeniem w szkole klasy sportowej. Liceum corocznie zajmuje wysokie pozycje w ogólnopolskim rankingu szkół ponadgimnazjalnych i liceów, a jego uczniowie triumfują w olimpiadach, zwłaszcza ekonomicznych, artystycznych, wiedzy ekologicznej czy wiedzy o prawie.

Na terenie powiatu zielonogórskiego działają również placówki kształcenia specjalnego: Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii w Przytoku, Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Sulechowie, Zespół Szkół Specjalnych przy Szpitalu Rehabilitacyjno-Lecznym dla Dzieci SP ZOZ w Wojnowie oraz Zespół Szkół Specjalnych przy Centrum Leczenia Dzieci i Młodzieży w Zaborze, które są jednostkami organizacyjnymi powiatu.¹

3.4.1. Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Sulechowie

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Sulechowie obejmuje kształceniem, wychowaniem i rewalidacją dzieci niepełnosprawne intelektualnie w stopniu lekkim,

¹ www.powiat-zielonogorski.pl/pl/Powiat/O-powiecie

umiarkowanym, znacznym i głębokim, posiadające orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego oraz opinie o różnego rodzaju terapiach.

W SOSW funkcjonują :

- **różnego rodzaju terapie** wspomagające rozwój dziecka,
- **oddział przedszkolny,**
- **szkoła podstawowa** dla dzieci z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim,
- **szkoła podstawowa** dla dzieci z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym i znacznym,
- **gimnazjum** dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim,
- **gimnazjum** dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowany i znacznym,
- **zasadnicza szkoła zawodowa** dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim kształcąca w zawodzie kucharza,
- **szkoła przysposabiająca do pracy** (na podbudowie gimnazjum) dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym i znacznym,
- **internat** – gdzie podopieczni w dni nauki szkolnej, mają zapewnioną całodobową opiekę, wyżywienie, interesujące sposoby spędzania wolnego czasu,
- **oddział rewalidacyjno-wychowawczy** dla dzieci z niepełnosprawnością w stopniu głębokim.

Z danych w poniższej tabeli wynika, że z zajęć wczesnego wspomagania rozwoju dzieci przedszkolnych korzysta coraz więcej dzieci. Wzrost liczby uczniów zauważalny jest również wśród uczniów szkoły podstawowej specjalnej dla dzieci z niepełnosprawnością umysłową w stopniu lekkim, umiarkowanym, sprzężeniem i autyzmem. Spadek liczby uczniów widoczny jest w grupie uczniów gimnazjum specjalnego oraz zasadniczej szkoły zawodowej. Liczebność klas w pozostałych grupach kształcenia w SOSW pozostaje na podobnym poziomie.

Tabela 22 Oferta Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Sulechowie oraz liczba dzieci uczęszczających do poszczególnych grup

Lp.	Liczba dzieci korzystających z:	2011/2012		2012/2013		2013/2014		2014/2015	
		Liczba oddziałów	Liczba uczniów	Liczba oddziałów	Liczba uczniów	Liczba oddziałów	Liczba uczniów	Liczba oddziałów	Liczba uczniów
1.	zajęć wczesnego wspomaganie rozwoju dzieci przedszkolnych	1	18	1	19	1	22	1	27
2.	przedszkola specjalnego dla dzieci z niepełnosprawnością umysłową w stopniu umiarkowanym	1	7	2	18	3	17	3	18
3.	szkoły podstawowej specjalnej dla dzieci z niepełnosprawnością umysłową w stopniu lekkim, umiarkowanym, sprzężeniem i autyzmem	4	32	4	31	4	35	4	38
4.	gimnazjum specjalnego dla dzieci z niepełnosprawnością umysłową w stopniu lekkim, umiarkowanym, sprzężonym i autyzmem	6	48	4	34	4	31	4	29
5.	zasadniczej szkoły zawodowej dla dzieci z niepełnosprawnością umysłową w stopniu lekkim, autyzmem i sprzężeniem	3	21	2	19	2	15	2	13

6.	ponadgimnazjalnej szkoły przysposabiającej do pracy dla dzieci z niepełnosprawnością umysłową w stopniu umiarkowanym, znacznym, sprzężonym i autyzmem	3	18	4	27	4	28	4	27
7.	zajęć rewalidacyjno-wychowawczych dla dzieci z niepełnosprawnością umysłową w stopniu głębokim	1	10	1	11	1	11	1	12
8.	internatu	4	52	4	41	4	46	4	50

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ze Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Sulechowie

Tabela 23 Poziom kształcenia a gmina pochodzenia

Lp.	Poziom kształcenia	Rok szkolny	Sulechów	Babimost	Trzebiechów	Kargowa	Bojadła	Nowogród Bobrzański	Świdnica	Czerwieńsk	Zabór	Zielona Góra	Inny powiat
1.	Zajęcia wczesnego wspomaganie rozwoju dzieci przedszkolnych	2011/2012	17	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
		2012/2013	17	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0
		2013/2014	17	1	2	0	1	0	0	0	1	0	0
		2014/2015	20	2	2	2	1	0	0	0	0	0	0
2.	Przedszkole specjalne	2011/2012	6	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
		2012/2013	12	1	2	0	1	0	0	0	1	0	0
		2013/2014	12	1	2	0	1	0	0	0	1	0	0
		2014/2015	13	2	2	1	0	0	0	0	0	0	0
3.	Szkoła podstawowa specjalna	2011/2012	20	1	2	0	2	0	0	0	1	2	4
		2012/2013	18	1	4	0	2	0	0	1	0	1	4
		2013/2014	20	2	2	0	4	0	0	1	1	1	4
		2014/2015	22	3	3	1	4	0	0	0	3	0	2
4.	Gimnazjum	2011/2012	25	1	2	3	4	0	0	0	1	5	6
		2012/2013	15	1	1	3	3	0	0	0	0	7	4
		2013/2014	17	0	0	2	3	0	0	1	0	3	5
		2014/2015	14	0	2	3	2	0	0	1	0	2	5
5.	Zasadnicza szkoła zawodowa	2011/2012	11	1	1	3	0	0	0	0	0	2	3
		2012/2013	9	2	2	1	1	0	0	0	0	1	3
		2013/2014	7	2	1	1	2	0	0	1	0	0	1
		2014/2015	7	0	1	2	2	0	0	0	0	0	1

6.	Ponadgimnazjalna szkoła przysposabiająca do pracy	2011/2012	10	3	0	0	0	1	0	2	0	1	1
		2012/2013	15	3	1	1	0	1	0	2	1	2	1
		2013/2014	13	3	1	1	1	0	0	2	1	4	2
		2014/2015	14	2	1	0	0	0	0	2	1	4	3
7.	Zajęcia rewalidacyjno-wychowawcze	2011/2012	7	1	1	0	0	0	0	0	0	0	1
		2012/2013	8	1	1	0	0	0	0	0	0	0	1
		2013/2014	8	1	1	0	0	0	0	0	0	0	1
		2014/2015	9	1	1	0	0	0	0	0	0	0	1
8.	Internat	2011/2012	19	2	2	1	5	0	0	1	2	8	12
		2012/2013	14	2	2	1	3	0	0	2	1	7	9
		2013/2014	15	3	2	1	3	0	0	3	2	5	12
		2014/2015	12	4	2	2	5	0	0	3	2	8	11

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ze Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Sulechowie

Do Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego uczęszcza, z racji lokalizacji, najwięcej dzieci z gminy Sulechów. Z nauki w SOSW korzystają również dzieci z gmin Babimost, Trzebiechów, Kargowa, Bojadła oraz Zielona Góra. Sporadycznie zdarzają się uczniowie z terenu gmin Czerwieńsk, Zabór oraz innych powiatów. Od kilku lat nie odnotowano na liście uczniów z gmin Świdnica oraz Nowogród Bobrzański. Podobna sytuacja dotyczy internatu SOSW.

3.4.2. Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii w Przytoku

Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii w Przytoku jest jednostką organizacyjną powiatu zielonogórskiego. Wychowankowie do ośrodka kierowani są na podstawie orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego z uwagi na zagrożenie niedostosowaniem społecznym, wydawanym przez poradnie psychologiczno-pedagogiczne. Do 2012 roku uczniowie byli kierowani również z nakazu sądu rodzinnego.

Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii w Przytoku prowadzony jest dla dzieci, które z powodu zaburzeń rozwojowych, trudności w uczeniu się i zaburzeń w funkcjonowaniu społecznym zagrożone są niedostosowaniem społecznym lub uzależnieniem i wymagają stosowania specjalnej organizacji nauki, metod pracy i wychowania oraz specjalistycznej pomocy psychoedukacyjnej.

Placówka dysponuje 72 miejscami, które co roku obłożone są maksymalnie. Ośrodek przeznaczony jest dla chłopców i dziewcząt. Największą grupę wychowanków stanowią chłopcy w wieku 15-18 lat.

Oferta zajęć w placówce jest szeroka i obejmuje:

- zajęcia socjoterapeutyczne,
- psychoterapię grupową i indywidualną,
- terapię rodzin,
- psychoedukację,
- program profilaktyczny dotyczący uzależnień od środków psychoaktywnych i narkotyków,
- doraźne wsparcie emocjonalne i psychiczne,
- zajęcia korekcyjno-kompensacyjne,
- zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze,
- terapia metodą Tomatisa,
- kółka zainteresowań (Klub Młodego Wędkarza, kółko teatralne, kółko plastyczne, kółka sportowe – piłka ręczna, koszykówka, nordic walking, kółko kulinarne),
- zajęcia kynoterapeutyczne,
- zajęcia arteterapeutyczne,
- poradnictwo psychologiczne.

Ponadto dzieci mogą uczestniczyć w organizowanych dla nich okazjonalnych imprezach ośrodkowych, uroczystościach, wycieczkach, biwakach, zajęciach tanecznych (hip-hop,

zumba), konkursach szkolnych i pozaszkolnych oraz cyklicznych wydarzeniach, tj.: ABC Dobrego Wychowania, Zdrowy Styl Życia, Turniej Tenisa Stołowego, Zawody o Puchar Dyrektora MOS.²

3.4.3. Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii w Zaborze

Do Młodzieżowego Ośrodka Socjoterapii w Zaborze przyjmowani są uczniowie realizujący obowiązek szkolny, od 13 roku życia do ukończenia Gimnazjum, nie dłużej jednak niż do końca roku szkolnego w tym roku kalendarzowym, w którym uczeń kończy 18 lat. MOS przyjmuje wychowanków na wniosek rodziców i przy woli wychowanka przebywania w MOS. Podstawą przyjęcia do MOS jest posiadanie orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego dla uczniów zagrożonych niedostosowaniem społecznym oraz pozytywny wynik rozmowy kwalifikacyjnej. W celu przyjęcia wychowanka do MOS, jego rodzice składają do właściwego starosty powiatowego lub właściwego prezydenta miasta, wniosek o skierowanie dziecka do Młodzieżowego Ośrodka Socjoterapii w Zaborze. Ośrodek podlega Urzędowi Marszałkowskiemu w Zielonej Górze, jest finansowany z budżetu państwa. Nadzór pedagogiczny nad placówką sprawuje Kuratorium Oświaty w Gorzowie Wlkp. poprzez swoją delegaturę w Zielonej Górze.

Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii w Zaborze przyjmuje:

- osoby z rodzin dysfunkcyjnych, zaniedbaną, tzw. "trudną młodzież",
- młodzież nadwrażliwą, nadpobudliwą, a także wycofaną i zahamowaną,
- młodzież obciążoną różnymi przejawami fobii szkolnej, funkcjonującą wadliwie w zadaniach i relacjach społecznych, wyposażoną w ślady urazowe wynikające z urazowych kontaktów ze środowiskiem.

Misją Młodzieżowego Ośrodka Socjoterapii w Zaborze jest:

- wspieranie systemu wychowawczego szkół masowych poprzez pomoc młodzieży gimnazjalnej o szczególnych potrzebach społecznych w osiągnięciu sukcesu szkolnego na poziomie klas gimnazjalnych;
- aktywizacja społeczna młodzieży zagrożonej wykluczeniem i marginalizacją zgodnie ze standardami rozwiązywania tych problemów przyjętymi w krajach Unii Europejskiej.

Cel pobytu w Młodzieżowym Ośrodku Socjoterapii w Zaborze:

² Informacje z Młodzieżowego Ośrodka Socjoterapii w Przytoku

- Podczas pobytu w Ośrodku wychowankowie uczestniczą w socjoterapii i uzupełniają zaległości w nauce. Korzystają z kadry Ośrodka i wsparcia grupy przy dużej samodzielności i partnerskim podejmowaniu i realizacji kolejnych zadań.
- Efektem pobytu jest przygotowanie wychowanka do dalszej nauki w szkole masowej z minimalizacją problemów, które spowodowały skierowanie go do Ośrodka.³

W latach 2011-2015 w Młodzieżowym Ośrodku Socjoterapii w Zaborze przebywało 199 wychowanków w wieku od 13 do 18 lat, z czego 17 osób z powiatu zielonogórskiego.

3.4.4. Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy im. Janusza Korczaka w Babimoście

Ośrodek jest przeznaczony dla chłopców w normie intelektualnej, którzy mogą realizować obowiązek szkolny w V i VI klasie szkoły podstawowej oraz szkole gimnazjalnej. Wychowankowie umieszczani są w Młodzieżowym Ośrodku Wychowawczym w Babimoście na podstawie orzeczeń wydanych przez sąd. Ośrodek podlega Urzędowi Marszałkowskiemu w Zielonej Górze, jest finansowany z budżetu państwa. Nadzór pedagogiczny nad placówką sprawuje Kuratorium Oświaty w Gorzowie Wlkp. poprzez swoją delegaturę w Zielonej Górze.

W placówce prowadzone są systematycznie zajęcia wyrównawcze, korekcyjno-kompensacyjne, psychoterapia, terapia Biofeedback, socjoterapia. W ośrodku propagowane są również zajęcia czytelnicze we współpracy z Biblioteką Publiczną w Babimoście. Prowadzone są zajęcia profilaktyczne dotyczące szkodliwości używek. Chłopcy współredagują gazetki ściennie dotyczące szkodliwości palenia, używania środków psychoaktywnych czy alkoholu. W placówce realizowane są zajęcia w ramach różnego rodzaju kół zainteresowań, m.in.: piłki nożnej, piłki siatkowej, piłki plażowej, piłki koszykowej, tenisa stołowego, kółka szachowego, muzycznego, dziennikarskiego, plastycznego, wędkarskiego, pszczelarskiego, kulturystycznego, informatycznego czy winoroślarskiego. Ośrodek dysponuje salą sportową, wielofunkcyjnym boiskiem oraz rowerami.

Wychowankowie placówki odnoszą sukcesy w wielu dziedzinach. Reprezentują ośrodek podczas eliminacji oraz w mistrzostwach Polski w piłce halowej, a także w szóstkach piłkarskich na boiskach trawiastych, w piłce siatkowej oraz piłce siatkowej plażowej, tenisie

³ <http://www.moszabor.szkolnastrona.pl/>

stołowym, w rozgrywkach szachowych, sztafetowych biegach przełajowych, w zawodach wędkarskich oraz strongmenowych.

Na terenie placówki prowadzone są spotkania dla rodziców, podczas których wykorzystywane są elementy pedagogizacji oraz „Szkoły dla Rodziców”. W ramach tych zajęć pokazywane są sposoby radzenia sobie z trudnościami związanymi z wychowaniem nastolatków. Kadra pedagogiczna ośrodka wspiera również rodziców podczas odwiedzin oraz rozmów telefonicznych.

W Młodzieżowym Ośrodku Wychowawczym w Babimoście w latach 2011-2015 przebywało jedynie czterech chłopców z powiatu zielonogórskiego. Chłopcy kierowani byli do ośrodka z powodu braku realizacji obowiązku szkolnego, trudności wychowawczych oraz popełniania czynów karalnych.⁴

3.4.5. Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Sulechowie z filią w Zielonej Górze

Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna w Sulechowie z filią w Zielonej Górze udziela pomocy psychologicznej, pedagogicznej, logopedycznej oraz pomocy w wyborze kierunku kształcenia.

Do podstawowych zadań poradni należy:

- wspomaganie wszechstronnego rozwoju dzieci i młodzieży, efektywności uczenia się, nabywania i rozwijania umiejętności negocjacyjnego rozwiązywania konfliktów i problemów oraz innych umiejętności z zakresu komunikacji społecznej,
- profilaktyka uzależnień i innych problemów dzieci i młodzieży, udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej dzieciom i młodzieży z grup ryzyka,
- terapia zaburzeń rozwojowych i zachowań dysfunkcyjnych,
- pomoc uczniom w dokonywaniu wyboru kierunku kształcenia, zawodu i planowaniu kariery zawodowej,
- pomoc rodzicom i nauczycielom w diagnozowaniu i rozwijaniu potencjalnych możliwości oraz mocnych stron uczniów,
- udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej dzieciom i młodzieży niepełnosprawnej oraz ich rodzicom,
- prowadzenie edukacji prozdrowotnej wśród uczniów, rodziców i nauczycieli,

⁴ Informacje od Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego im. Janusza Korczaka w Babimoście

- wspomaganie wychowawczej i edukacyjnej funkcji rodziny,
- wspomaganie wychowawczej i edukacyjnej funkcji szkoły.

Działania poradni wyrażają się poprzez :

1. Diagnozę psychologiczną, pedagogiczną i logopedyczną, która prowadzi do rozpoznania i określenia możliwości (potencjału) dzieci i młodzieży oraz ich indywidualnych potrzeb edukacyjno - wychowawczych , a w szczególności do:

- rozpoznania przyczyn trudności w nauce oraz problemów przystosowawczych uczniów, określania rodzaju i zakresu niezbędnej pomocy psychologiczno – pedagogicznej,
- diagnozy dzieci i młodzieży z zaburzeniami i odchyleniami rozwojowymi, wymagającymi kształcenia specjalnego, uwzględnienia zajęć rewalidacyjno – wychowawczych,
- diagnozy psychologicznej, pedagogicznej i logopedycznej dzieci i młodzieży, których stan zdrowia uniemożliwia lub znacznie utrudnia uczęszczanie do szkoły,
- opracowania diagnozy badanych dzieci i młodzieży.

2. Konsultacje dla rodziców, nauczycieli i uczniów, które dotyczą przede wszystkim:

- wspomagania rozwoju dziecka,
- wspomagania wychowania dzieci i młodzieży,
- rozwiązywania problemów edukacyjnych, przystosowawczych, problemów dojrzewania i innych,
- udzielania pomocy merytorycznej pedagogom, logopedom, nauczycielom.

3. Terapię, w tym:

- różnego rodzaju formy terapii psychologicznej i pedagogicznej, dla dzieci i młodzieży,
- indywidualną terapię dla dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi,
- logoterapię dla dzieci i młodzieży w wieku przedszkolnym i szkolnym,
- inspirowanie działalności terapeutycznej w przedszkolach, szkołach i placówkach rejonu.

4. Psychoedukację, w ramach której poradnia:

- wspomaga wychowawczą funkcję rodziny,
- wspomaga rozwój dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi,
- wspomaga rozwój dzieci i młodzieży ze specjalnymi uzdolnieniami,
- wskazuje możliwości rozwijania umiejętności wychowawczych rodziców

i nauczycieli.

5. Doradztwo w zakresie:

- doradztwa psychologicznego, pedagogicznego, logopedycznego dla dzieci młodzieży, rodziców, nauczycieli, pedagogów i psychologów szkolnych,
- pomagania uczniom w dokonywaniu wyboru kierunku kształcenia, zawodu i planowania kariery zawodowej.

6. Działalność profilaktyczna prowadzona poprzez:

- działalność informacyjną, edukacyjną i konsultacyjną w zakresie zapobiegania patologiom społecznym,
- udzielanie specjalistycznej pomocy dzieciom i młodzieży zagrożonym niedostosowaniem społecznym oraz ich rodzinom,
- inicjowanie różnych form pracy wychowawczej w środowisku szkolnym i pozaszkolnym dzieci i młodzieży.

7. Działalność informacyjną dla rodziców, nauczycieli i uczniów. Pracownicy poradni realizują zadania placówki również poza poradnią, w środowisku dzieci i młodzieży, w tym w razie potrzeby - środowisku rodzinnym.⁵

W latach 2011 – 2015 (do marca 2015) struktura diagnoz, ze względu na rodzaj diagnozy w Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Sulechowie z filią w Zielonej Górze, przedstawia się następująco:

Tabela 24 Struktura diagnoz Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Sulechowie z filią w Zielonej Górze ze względu na rodzaj diagnozy

Rok	Diagnoza psychologiczna	Diagnoza pedagogiczna	Diagnoza logopedyczna
2011/2012	1157	1135	815
2012/2013	1053	927	671
2013/2014	989	874	497
2014/2015 (do marca 2015r.)	581	430	375

Źródło: dane z Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Sulechowie z filią w Zielonej Górze

⁵ <https://pppsulechow.edupage.org/>

Tabela 25 Struktura diagnoz Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Sulechowie z filią w Zielonej Górze ze względu na poziom kształcenia dzieci

Rok	Dzieci przedszkolne	Szkoła podstawowa	Gimnazjum	Szkoła ponadgimnazjalna
2011/2012	549	1174	658	71
2012/2013	727	1220	410	55
2013/2014	733	1068	428	45
2014/2015 (do marca 2015r.)	455	682	204	26

Źródło: dane z Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Sulechowie z filią w Zielonej Górze

3.5. Problemy społeczne w doświadczeniach instytucji wsparcia i pomocy

Problem społeczny jest to zjawisko uznawane za niepożądane, które spotyka się z krytyczną oceną znacznej liczby ludzi, a ponadto wydaje im się ono możliwe do przezwyciężenia przez zbiorowe działanie. Socjolog Janusz Sztumski, określił cztery elementy, aby dane zjawisko uznać za problem społeczny:

- problem społeczny jest **zjawiskiem niepożądanym**;
- **wywołuje krytykę** znacznej liczby ludzi;
- jest zjawiskiem **możliwym do przezwyciężenia**;
- można go przezwyciężyć przez **zbiorowe działanie**.

Warto pamiętać, że to co w skali globalnej wydaje się problemem społecznym, w skali indywidualnej może nim nie być. Odmienna kultura, religia czy wyznawane wartości mogą również zmieniać percepcję zjawiska i w niektórych regionach niektóre problemy mogą być uznawane za normę. Jest to szczególnie ważna informacja z punktu widzenia działania aparatów pomocy społecznej. Niejednokrotnie zdarza się, że klienci u których diagnozujemy problem, nie zgadza się z tą diagnozą i w związku z tym, praca z nim jest utrudniona, a czasem wręcz niemożliwa. Problemem społecznym może być: bezrobocie, wykluczenie społeczne, dyskryminacja, wykorzystywanie do pracy nieletnich, ale także brak podjazdów dla niepełnosprawnych, migracja zarobkowa itp.

System pomocy społecznej jest natomiast narzędziem, które umożliwia przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych tym, którzy nie są w stanie sami ich pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Pomoc społeczna wspiera ich w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach

odpowiadających godności człowieka. Zadaniem pomocy społecznej jest także zapobieganie trudnym sytuacjom życiowym przez podejmowanie działań zmierzających do usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem. Pomoc społeczną organizują organy administracji rządowej (minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego, wojewodowie) i samorządowej (marszałkowie województw, starostowie na poziomie powiatów oraz wójtowie, burmistrzowie (prezydenci miast) na poziomie gmin. Realizując zadania pomocy społecznej współpracują oni, na zasadzie partnerstwa, z organizacjami społecznymi i pozarządowymi, Kościołem Katolickim, innymi kościołami, związkami wyznaniowymi oraz osobami fizycznymi i prawnymi.

W niniejszym rozdziale przedstawiona zostanie analiza danych dotyczących działań instytucji i organizacji funkcjonujących w obszarze systemu pomocy społecznej, mających na celu pomoc w przezwyciężeniu problemów społecznych w powiecie zielonogórskim. Będą to dane i informacje z ośrodków pomocy społecznej, powiatowego centrum pomocy rodzinie, powiatowego urzędu pracy, domu dziecka, domu pomocy społecznej, środowiskowego domu samopomocy oraz warsztatów terapii zajęciowej czy ośrodka wsparcia osób z zaburzeniami psychicznymi.

3.5.1. Problemy społeczne w doświadczeniach ośrodków pomocy społecznej

Ośrodki pomocy społecznej realizują zadania wynikające z kilku ustaw. Jedną z ważniejszych jest ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, w której art.7 określa powody udzielania pomocy społecznej osobom i rodzinom. Do katalogu powodów zalicza się w szczególności: 1) ubóstwo; 2) sieroctwo; 3) bezdomność; 4) bezrobocie; 5) niepełnosprawność; 6) długotrwałą lub ciężką chorobę; 7) przemoc w rodzinie; 7a) potrzebę ochrony ofiar handlu ludźmi; 8) potrzebę ochrony macierzyństwa lub wielodzietności; 9) bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych; 10) trudność w integracji cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy udzielone w związku z okolicznością, o której mowa w art. 159 ust. 1 pkt 1 lit. c lub d ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach; 11) trudność w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego; 12) alkoholizm lub narkomanię; 13) zdarzenie losowe i sytuację kryzysową; 14) klęskę żywiołową lub ekologiczną.

Ustawa o pomocy społecznej w art. 15 określa również jej główne zadania, które polegają w szczególności na: 1) przyznawaniu i wypłacaniu przewidzianych ustawą świadczeń; 2) pracy socjalnej; 3) prowadzeniu i rozwoju niezbędnej infrastruktury socjalnej; 4) analizie i ocenie zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej; 5) realizacji zadań wynikających z rozeznaczonych potrzeb społecznych; 6) rozwijaniu nowych form pomocy społecznej i samopomocy w ramach zidentyfikowanych potrzeb.

Kolejną, wiążącą dla ośrodków pomocy społecznej ustawą, jest ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych, w której art. 2 określa, że świadczeniami rodzinnymi są: 1) zasiłek rodzinny oraz dodatki do zasiłku rodzinnego; 2) świadczenia opiekuńcze: zasiłek pielęgnacyjny, specjalny zasiłek opiekuńczy oraz świadczenie pielęgnacyjne; 3) zapomoga wypłacana przez gminy, na podstawie art. 22a; 3a) świadczenia wypłacane przez gminy na podstawie art. 22b; 4) jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka; 5) świadczenie rodzicielskie. Zgodnie z art. 20 § 3. realizacja świadczeń rodzinnych może zostać powierzona, w formie pisemnej, m.in. kierownikowi ośrodka pomocy społecznej a także do wydawania w tych sprawach decyzji. Paragraf 4 tego samego artykułu wskazuje również, że *„W przypadku upoważnienia kierownika ośrodka pomocy społecznej, w ośrodku tym tworzy się komórkę organizacyjną do realizacji świadczeń rodzinnych. Realizacja świadczeń rodzinnych nie może powodować nieprawidłowości w wykonywaniu zadań pomocy społecznej, a także nie może naruszać norm zatrudnienia pracowników socjalnych określonych w przepisach o pomocy społecznej.”*

Ośrodki pomocy społecznej odpowiedzialne są również za pracę z rodziną na podstawie zlecenia tego zadania przez gminę. Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej w art. 10 określa co następuje: „Art. 10. 1. Pracę z rodziną organizuje gmina lub podmiot, któremu gmina zleciła realizację tego zadania na podstawie art. 190.

2. W przypadku gdy wyznaczonym na podstawie ust. 1 podmiotem jest ośrodek pomocy społecznej, w ośrodku można utworzyć zespół do spraw asysty rodzinnej.

3. Praca z rodziną jest prowadzona w szczególności w formie:

- 1) konsultacji i poradnictwa specjalistycznego;
- 2) terapii i mediacji;
- 3) usług dla rodzin z dziećmi, w tym usług opiekuńczych i specjalistycznych;
- 4) pomocy prawnej, szczególnie w zakresie prawa rodzinnego;
- 5) organizowania dla rodzin spotkań, mających na celu wymianę ich doświadczeń oraz

zapobieganie izolacji, zwanych dalej „grupami wsparcia” lub „grupami samopomocowymi”.

4. Praca z rodziną jest prowadzona także w przypadku czasowego umieszczenia dziecka poza rodziną.”

Również ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie w art. 6 określa zadania własne gminy, do których należy w szczególności tworzenie gminnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w tym: 1) opracowanie i realizacja gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie; 2) prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie w szczególności poprzez działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie; 3) zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia; 4) tworzenie zespołów interdyscyplinarnych.

Zgodnie z art. 41. Ustawy z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (t.j. Dz. U. z 2012 roku poz. 1356 z późn. zm.) „Prowadzenie działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych oraz integracji społecznej osób uzależnionych od alkoholu należy do zadań własnych gmin. W szczególności zadania te obejmują: 1) zwiększanie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu; 2) udzielanie rodzinom, w których występują problemy alkoholowe, pomocy psychospołecznej i prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie; 3) prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii, w szczególności dla dzieci i młodzieży, w tym prowadzenie pozalekcyjnych zajęć sportowych, a także działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo-wychowawczych i socjoterapeutycznych; 4) (uchylony); 5) wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych, służącej rozwiązywaniu problemów alkoholowych; 6) podejmowanie interwencji w związku z naruszeniem przepisów określonych w art. 131 i 15 ustawy oraz występowanie przed sądem w charakterze oskarżyciela publicznego; 7) wspieranie zatrudnienia socjalnego poprzez organizowanie i finansowanie centrów integracji społecznej.

2. Realizacja zadań, o których mowa w ust. 1, jest prowadzona w postaci gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, stanowiącego część strategii rozwiązywania problemów społecznych, uchwalanego corocznie przez radę gminy. Program jest realizowany przez ośrodek pomocy społecznej, o którym mowa w przepisach o pomocy

społecznej, lub inną jednostkę wskazaną w programie. W celu realizacji programu wójt (burmistrz, prezydent miasta) może powołać pełnomocnika.

3. Wójtowie (burmistrzowie, prezydenci miast) powołują gminne komisje rozwiązywania problemów alkoholowych, w szczególności inicjujące działania w zakresie określonym w ust. 1 oraz podejmujące czynności zmierzające do orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu w zakładzie leczenia odwykowego.

4. W skład gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych wchodzi osoby przeszkolone w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych.

5. Zasady wynagradzania członków gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych określa rada gminy w gminnych programach rozwiązywania problemów alkoholowych.

Ostatnie dwie wymienione ustawy, ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz ustawa o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, bezpośrednio związane są z realizacją zadań własnych przez gminę. Jednak ze względu na charakter obu ustaw władze gminne mają możliwość wyznaczenia do realizacji tych zadań odpowiedniego podmiotu. Najczęściej znaczącą większość zadań wynikających z wyżej wymienionych ustaw realizują ośrodki pomocy społecznej, co potwierdza, że są to jednostki obciążone wieloma zadaniami.

Do grudnia 2014 roku powiat zielonogórski liczył 10 gmin, w których działało 10 ośrodków pomocy społecznej. Od dnia 01.01.2015r., po zmianie granic administracyjnych powiatu zielonogórskiego oraz włączeniu gminy Zielona Góra do powiatu grodzkiego i miasta Zielona Góra, w powiecie zielonogórskim pozostało 9 gmin, w których funkcjonuje 9 ośrodków pomocy społecznej, realizujących zadania zdefiniowane w wymienionych wyżej ustawach.

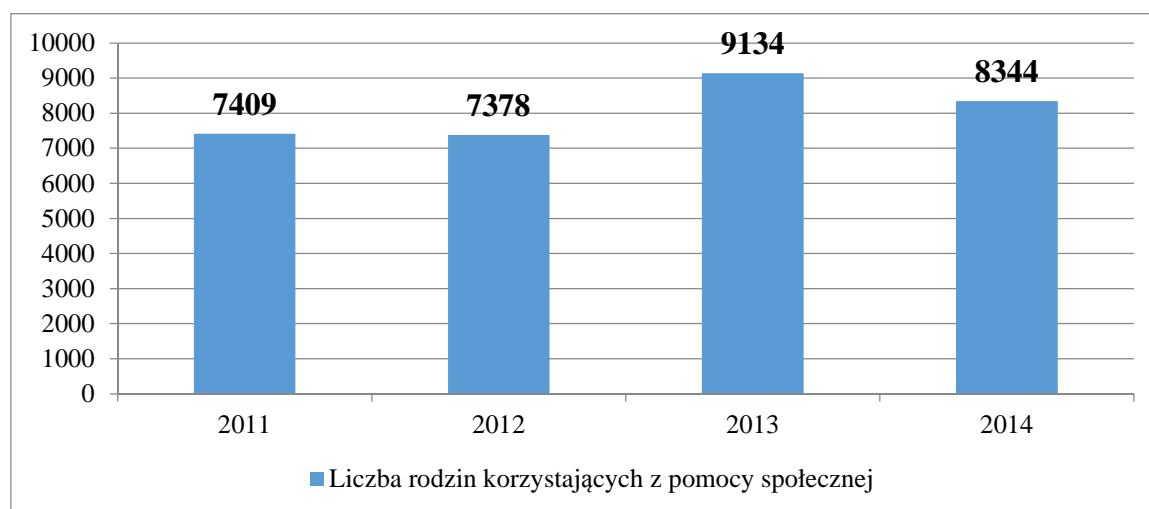
Jednym z głównych kryteriów dostępu do świadczeń z tytułu pomocy społecznej jest tzw. kryterium dochodowe, które podlega weryfikacji co 3 lata, z uwzględnieniem wyniku badań progu interwencji socjalnej. W latach 2011-2012 (do 30.09.2012r.) próg dochodowy dla osoby samotnie gospodarującej wynosił 477,00 zł a dla osoby w rodzinie 351,00 zł. Od 1.10.2012 r. do 30.09.2015 r. próg dochodowy wynosił odpowiednio 542,00 zł dla osoby samotnie gospodarującej oraz 456,00 zł dla osoby w rodzinie. Z dniem 1.10.2015 r. próg dochodowy podniósł się o 92,00 zł dla osoby samotnej oraz o 58,00 zł dla osoby w rodzinie. Do korzystania ze świadczeń rodzinnych uprawnia dochód nieprzekraczający 539,00 zł

na członka rodziny, chyba że w rodzinie jest również osoba z niepełnosprawnością, wówczas dochód nie może przekroczyć 623,00 zł na osobę.

Kryterium dochodowe ogranicza w pewnym stopniu dostęp do świadczeń pomocy społecznej i świadczeń rodzinnych jednak nie przesądza o niemożności udzielenia pomocy. Jak wspomniano na początku niniejszego podrozdziału osobami uprawnionymi do korzystania z pomocy społecznej są osoby, które nie tylko doświadczają ubóstwa, ale również innych niekorzystnych zjawisk społecznych. Praca socjalna, praca środowiskowa oraz inne formy pracy w pomocy społecznej nie wyczerpują możliwości działania na rzecz poprawy jakości życia mieszkańców społeczności lokalnej. Ośrodki pomocy społecznej nie tylko, często potocznie utożsamiane jedynie z tą formą pomocy, przydzielają i wypłacają świadczenia lecz również działają na rzecz społeczności lokalnej, próbując aktywizować mieszkańców do poprawy jakości życia w danej miejscowości poprzez zaangażowanie ich w działania na rzecz wspólnego dobra. Jako dobrą praktykę można wskazać wspólne porządkowanie terenów pod utworzenie boisk sportowych, placów zabaw czy terenów rekreacyjnych dla ogółu mieszkańców czy też angażowanie ośrodków pomocy społecznej w konsultacje społeczne dotyczące np. planów zagospodarowania w gminie.

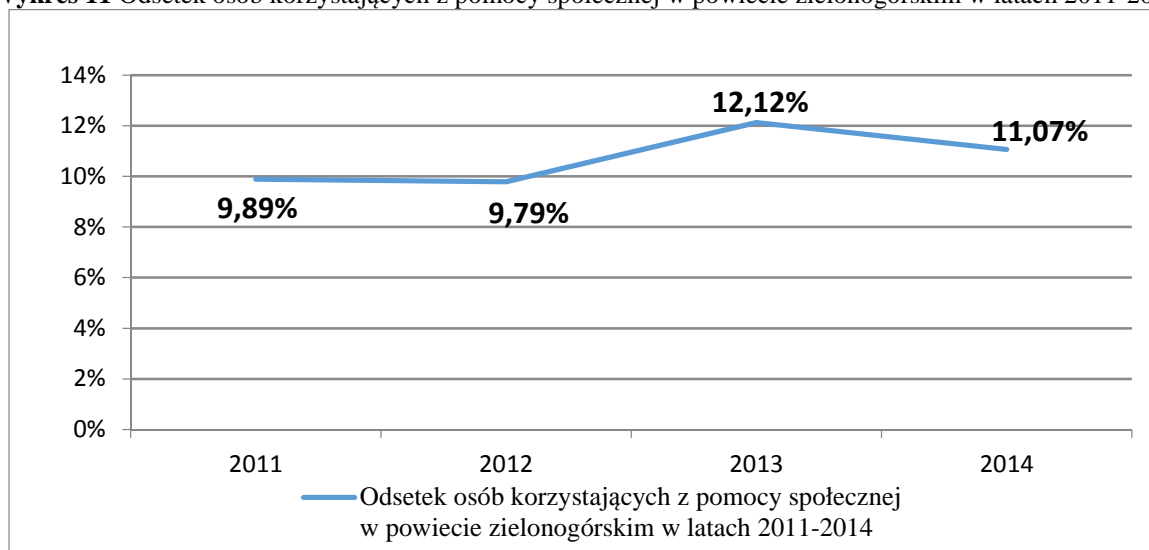
Liczba osób korzystających z pomocy ośrodków pomocy społecznej jest zmienna i zależy od wielu czynników, m.in. od wysokości kryteriów dochodowych czy poziomu bezrobocia w regionie. W latach 2011-2014 z pomocy ośrodków pomocy społecznej, jedynie z tytułu ustawy o pomocy społecznej skorzystało w powiecie zielonogórskim średnio 8 066 rodzin rocznie. Najwięcej rodzin skorzystało ze świadczeń w 2013 roku, kiedy też stopa bezrobocia w regionie była na wysokim poziomie – 15,2%.

Tabela 26 Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej w powiecie zielonogórskim w latach 2011-2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z ośrodków pomocy społecznej z powiatu zielonogórskiego

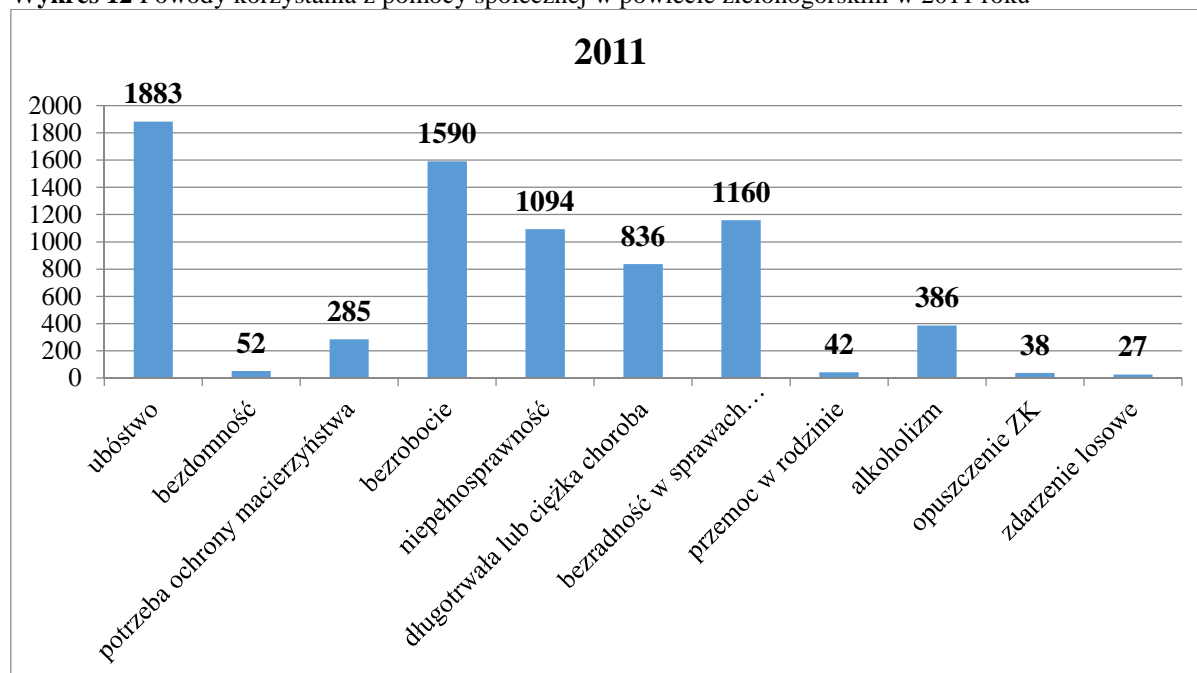
Wykres 11 Odsetek osób korzystających z pomocy społecznej w powiecie zielonogórskim w latach 2011-2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z ośrodków pomocy społecznej w powiecie zielonogórskim w latach 2011-2014

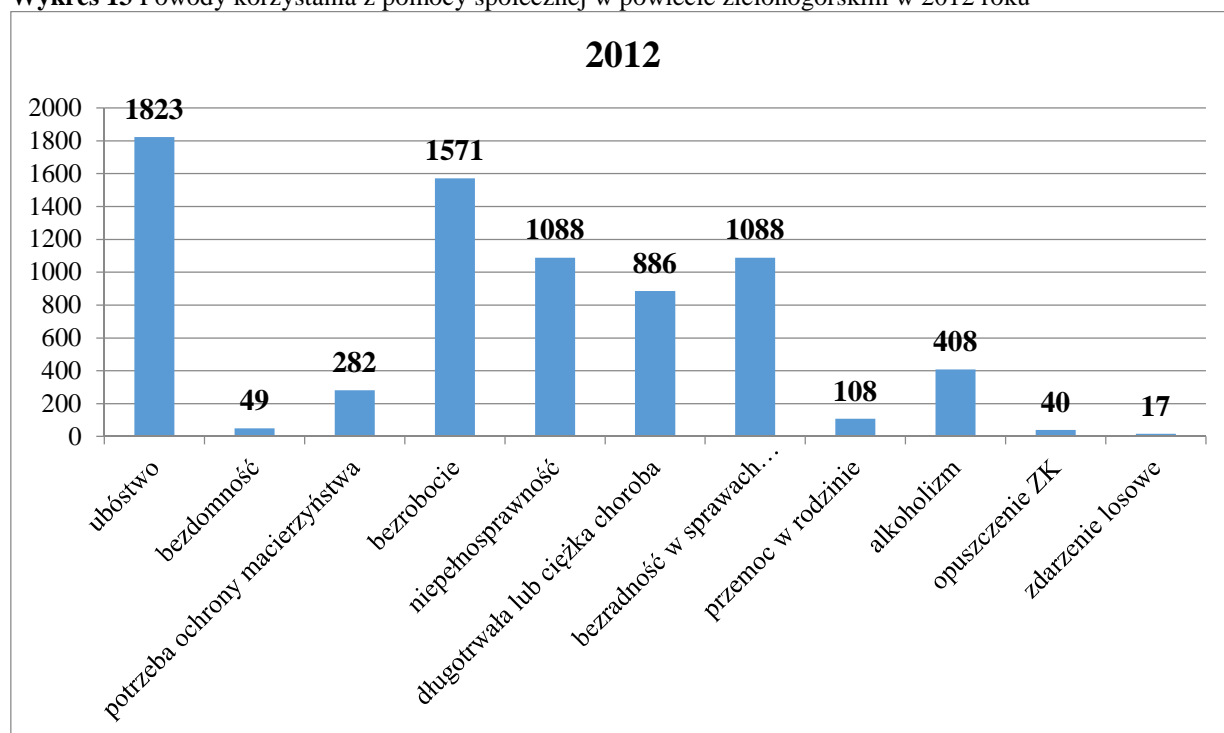
Wśród najczęstszych powodów korzystania z pomocy społecznej w powiecie zielonogórskim w latach 2011-2014 plasują się kolejno: 1) ubóstwo, 2) bezrobocie, 3) bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, 4) niepełnosprawność, 5) długotrwała lub ciężka choroba, 6) alkoholizm, 7) potrzeba ochrony macierzyństwa. Pozostałe powody pojawiają się znacznie rzadziej, sporadycznie lub w ostatnich latach w ogóle.

Wykres 12 Powody korzystania z pomocy społecznej w powiecie zielonogórskim w 2011 roku

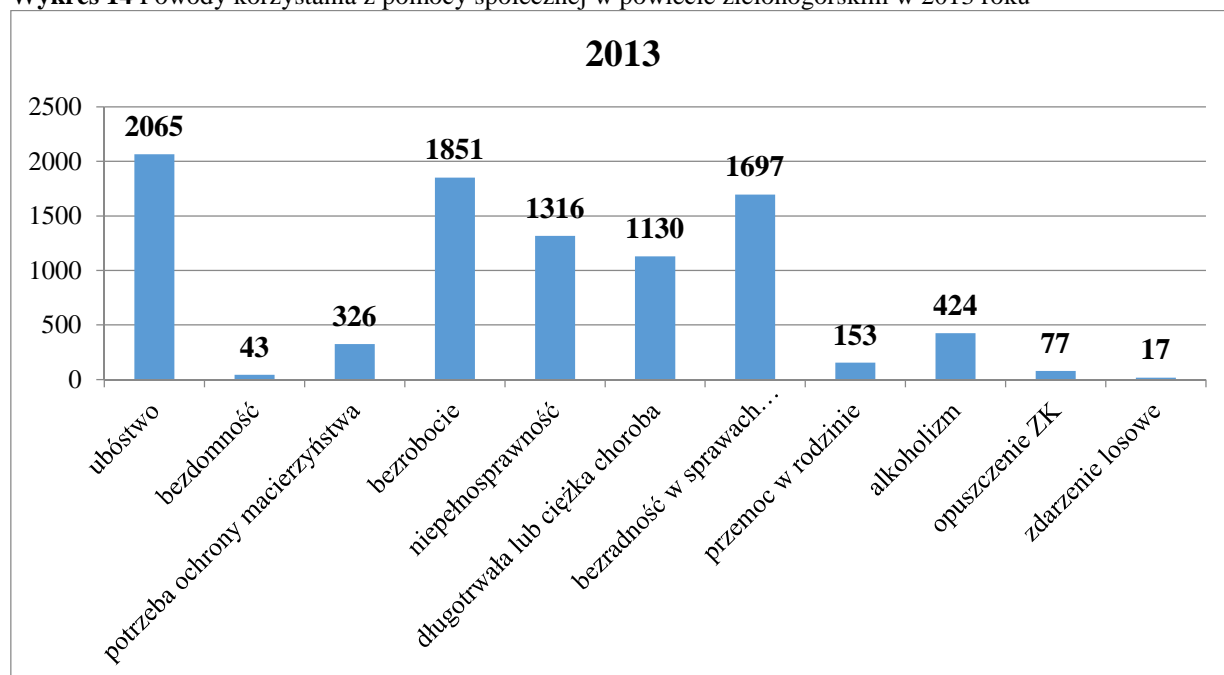
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z ośrodków pomocy społecznej

Wykres 13 Powody korzystania z pomocy społecznej w powiecie zielonogórskim w 2012 roku

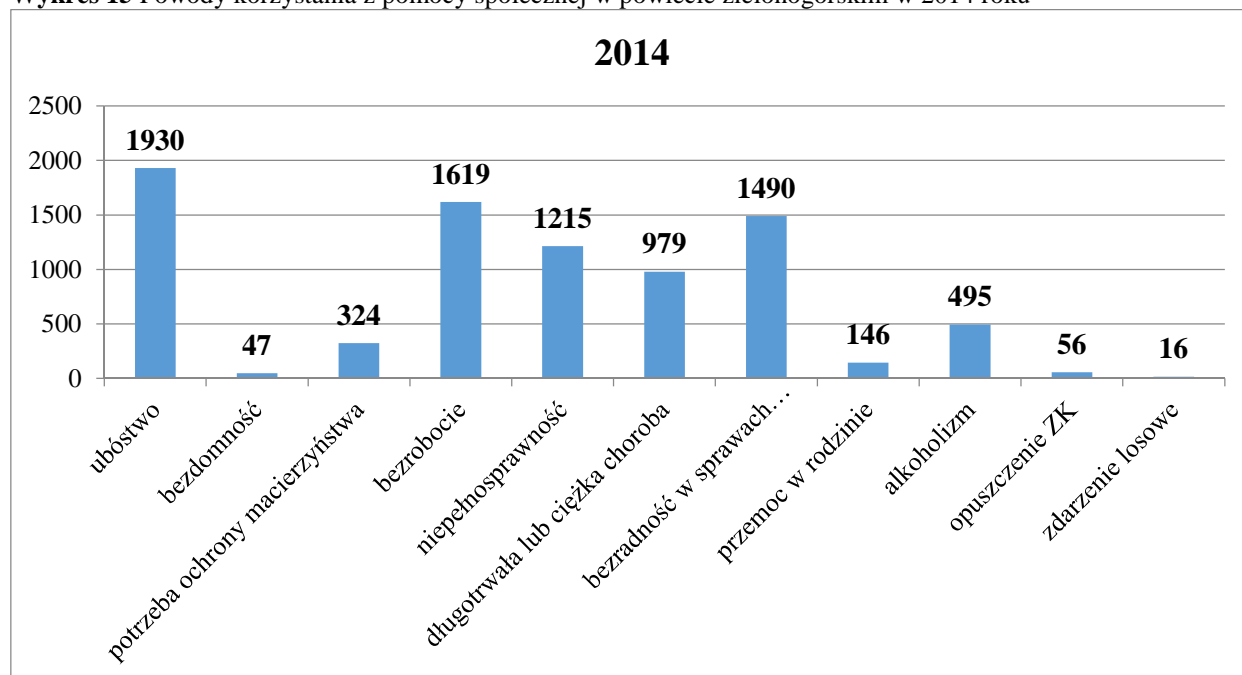
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z ośrodków pomocy społecznej

Wykres 14 Powody korzystania z pomocy społecznej w powiecie zielonogórskim w 2013 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z ośrodków pomocy społecznej

Wykres 15 Powody korzystania z pomocy społecznej w powiecie zielonogórskim w 2014 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z ośrodków pomocy społecznej

W poniższych zestawieniach tabelarycznych przedstawione zostały powody korzystania z pomocy społecznej w kolejnych latach w poszczególnych gminach. Również w tym zestawieniu najczęstszymi powodami korzystania z pomocy społecznej są ubóstwo, bezrobocie, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych czy niepełnosprawność. Rzadko pojawiają się takie powody jak klęski żywiołowe, sytuacje kryzysowe, sieroctwo, handel ludźmi, narkomania czy trudności po opuszczeniu placówki opiekuńczo-wychowawczej. W latach 2011-2014 nie zanotowano w żadnej z gmin powiatu zielonogórskiego pomocy w integracji osobom, które uzyskały status uchodźcy. Zważając na obecny napływ uchodźców do Europy oraz politykę Unii Europejskiej w sprawie rozdziału uchodźców wśród krajów członkowskich wysoce prawdopodobne jest, że w najbliższych latach sytuacja ta może się zmienić, a zarazem stanowić ogromne wyzwanie dla instytucji pomocy społecznej w naszym regionie.

Tabela 27 Powody korzystania z pomocy społecznej w podziale na gminy w roku 2011

	Babimost	Bojadła	Czerwieńsk	Kargowa	Nowogród Bobrzański	Sulechów	Świdnica	Trzebiechów	Zabór	Ogółem w powiecie
Ubóstwo	40	64	338	331	284	422	163	137	104	1883
Sieroctwo	0	0	0	0	0	0	2	0	0	2
Bezdomność	2	0	14	3	4	22	4	0	3	52
Potrzeba ochrony macierzyństwa	30	0	58	13	61	41	30	40	12	285
Bezrobocie	2	64	266	319	265	384	147	69	74	1590
Niepełnosprawność	46	40	193	157	167	345	43	57	46	1094
Długotrwała lub ciężka choroba	62	54	22	162	120	279	83	19	35	836
Bezradność w sprawach opiekuńczo wychowawczych	28	25	107	172	98	617	26	79	8	1160
Przemoc w rodzinie	0	0	0	0	16	26	0	0	0	42
Potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Alkoholizm	2	13	42	52	48	159	16	36	18	386
Narkomania	0	0	0	0	3	5	1	1	0	10
Trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego	3	2	3	1	10	9	5	4	1	38
Brak umiejętności przystosowania do życia młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Zdarzenie losowe	3	1	8	2	0	2	11	0	0	27
Sytuacja kryzysowa	0	0	0	0	0	2	0	0	0	2
Kłęska żywiołowa lub ekologiczna	0	0	0	0	2	0	0	0	0	2
Ogółem w gminach	218	263	1051	1212	1076	2313	531	442	301	7409
Procent mieszkańców gminy korzystających z pomocy społecznej	3,44%	7,79%	10,66%	20,71%	11,39%	8,67%	8,58%	13,19%	7,76%	9,89%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z ośrodków pomocy społecznej

Tabela 28 Powody korzystania z pomocy społecznej w podziale na gminy w roku 2012

	Babimost	Bojadła	Czerwińsk	Kargowa	Nowogród Bobrzański	Sulechów	Świdnica	Trzebiechów	Zabór	Ogółem w powiecie
Ubóstwo	40	72	338	284	279	411	156	141	102	1823
Sieroctwo	0	0	0	0	0	0	2	0	0	2
Bezdomność	4	0	12	2	3	23	3	1	1	49
Potrzeba ochrony macierzyństwa	31	24	44	10	60	29	30	39	15	282
Bezrobocie	2	75	259	278	274	386	148	74	75	1571
Niepełnosprawność	56	32	169	129	148	391	49	72	42	1088
Długotrwała lub ciężka choroba	64	54	27	153	117	321	91	23	36	886
Bezradność w sprawach opiekuńczo wychowawczych	26	28	101	134	106	564	27	99	3	1088
Przemoc w rodzinie	0	1	0	0	34	66	5	0	2	108
Potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Alkoholizm	3	18	28	41	56	191	21	34	16	408
Narkomania	0	0	0	0	5	6	2	0	0	13

Trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego	5	2	3	2	11	9	1	6	1	40
Brak umiejętności przystosowania do życia młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Zdarzenie losowe	2	0	2	0	1	2	9	0	1	17
Sytuacja kryzysowa	0	0	0	0	0	3	0	0	0	3
Kłęska żywiołowa lub ekologiczna	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ogółem w gminach	233	306	983	1033	1094	2402	544	489	294	7378
Procent mieszkańców gminy korzystających z pomocy społecznej	3,68%	9,05%	9,85%	17,71%	11,56%	8,98%	8,63%	14,51%	7,45%	9,79%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z ośrodków pomocy społecznej

Tabela 29 Powody korzystania z pomocy społecznej w podziale na gminy w roku 2013

	Babimost	Bojadła	Czerwińsk	Kargowa	Nowogród Bobrzański	Sulechów	Świdnica	Trzebiechów	Zabór	Ogółem w powiecie
Ubóstwo	45	77	353	297	319	527	195	138	114	2065
Sieroctwo	0	0	0	0	0	0	3	0	0	3
Bezdomność	4	0	10	2	4	14	7	0	2	43
Potrzeba ochrony macierzyństwa	29	33	72	1	79	24	45	32	11	326
Bezrobocie	2	81	253	268	303	598	179	85	82	1851
Niepełnosprawność	58	35	180	108	171	544	103	69	48	1316
Długotrwała lub ciężka choroba	67	54	73	123	148	438	164	31	32	1130
Bezradność w sprawach opiekuńczo wychowawczych	17	25	126	149	140	1049	54	130	7	1697
Przemoc w rodzinie	0	0	0	0	55	85	8	1	4	153
Potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Alkoholizm	1	14	35	38	59	188	35	32	22	424

Narkomania	0	1	0	0	4	10	4	0	0	19
Trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego	7	5	7	6	15	15	13	6	3	77
Brak umiejętności przystosowania do życia młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze	0	0	0	0	0	0	6	0	0	6
Trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Zdarzenie losowe	1	0	3	2	0	4	6	1	0	17
Sytuacja kryzysowa	0	0	0	0	0	3	3	0	0	6
Kłęska żywiołowa lub ekologiczna	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1
Ogółem w gminach	231	325	1112	994	1297	3499	826	525	325	9134
Procent mieszkańców gminy korzystających z pomocy społecznej	3,65%	9,61%	11,10%	17,01%	13,69%	13,15%	13,05%	15,57%	8,14%	12,12%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z ośrodków pomocy społecznej

Tabela 30 Powody korzystania z pomocy społecznej w podziale na gminy w roku 2014

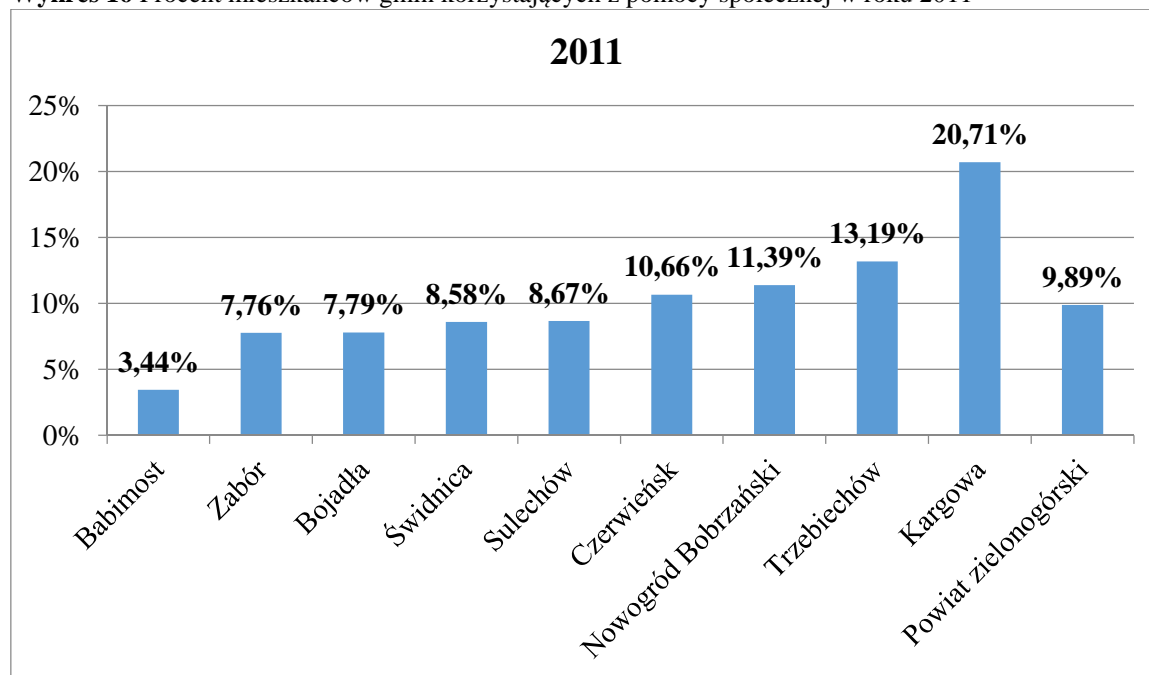
	Babimost	Bojadła	Czerwińsk	Kargowa	Nowogród Bobrzański	Sulechów	Świdnica	Trzebiechów	Zabór	Ogółem w powiecie
Ubóstwo	45	38	335	269	292	525	182	130	114	1930
Sieroctwo	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Bezdomność	3	0	18	2	5	14	3	0	2	47
Potrzeba ochrony macierzyństwa	24	28	68	3	75	42	47	27	10	324
Bezrobocie	1	74	233	220	269	477	178	76	91	1619
Niepełnosprawność	47	29	179	109	166	449	119	64	53	1215
Długotrwała lub ciężka choroba	46	50	72	124	135	286	206	28	32	979
Bezradność w sprawach opiekuńczo wychowawczych	7	22	136	178	110	872	34	121	10	1490
Przemoc w rodzinie	0	0	3	0	45	86	6	0	6	146
Potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Alkoholizm	2	9	39	31	42	276	31	41	24	495

Narkomania	0	1	0	0	5	9	4	0	0	19
Trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego	1	2	7	2	10	12	13	5	4	56
Brak umiejętności przystosowania do życia młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze	0	0	0	0	0	0	2	0	0	2
Trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Zdarzenie losowe	1	2	2	2	0	3	4	1	1	16
Sytuacja kryzysowa	0	0	0	0	0	3	0	0	0	3
Kłęska żywiołowa lub ekologiczna	0	0	0	0	0	2	0	1	0	3
Ogółem w gminach	177	255	1092	940	1154	3056	829	494	347	8344
Procent mieszkańców gminy korzystających z pomocy społecznej	2,81%	7,65%	10,92%	16,04%	12,18%	11,53%	12,87%	14,47%	8,62%	11,07%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z ośrodków pomocy społecznej

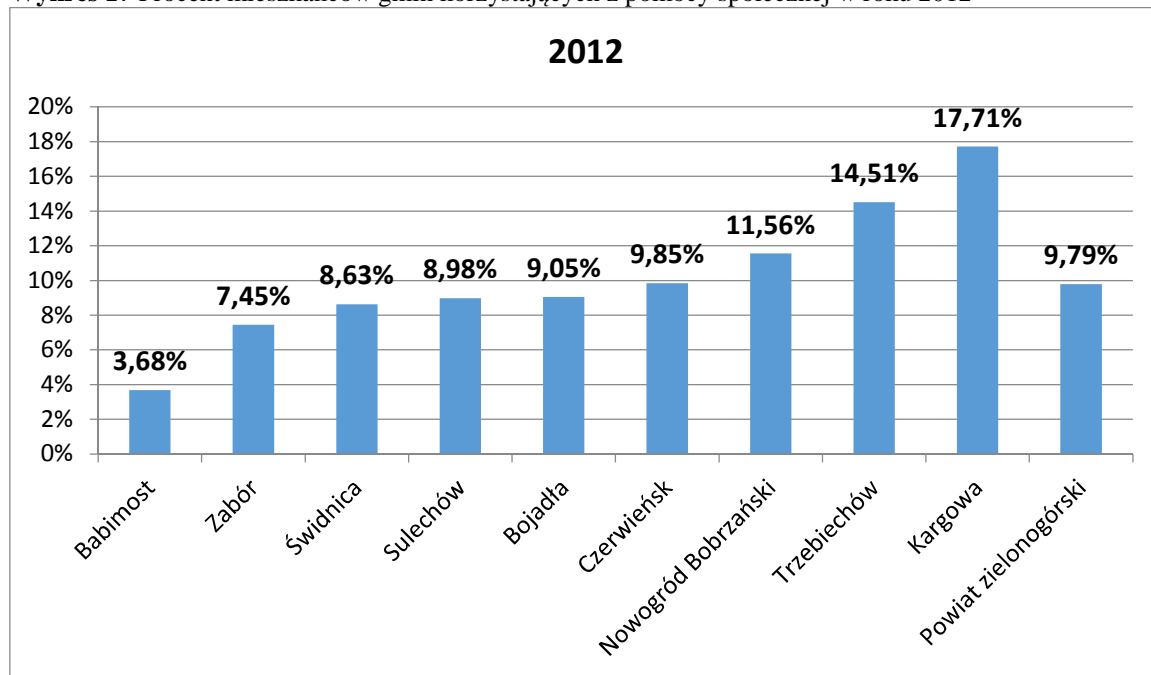
W latach 2011-2014 w powiecie zielonogórskim najwięcej osób skorzystało z pomocy ośrodka pomocy społecznej w gminie Kargowa. Co roku procent mieszkańców objętych pomocą społeczną w tej gminie zmniejsza się, lecz wciąż jest najwyższy (2011 – 20,71%, 2014 – 16,04%). Drugie miejsce pod względem ilości mieszkańców korzystających z pomocy społecznej zajmuje gmina Trzebiechów. W roku 2011 wynosi ponad 13%, by w latach 2012 i 2013 być w fazie wzrostowej i ponownie w roku 2014 spaść do 14,5%. Gmina Nowogród Bobrzański w latach 2011-2013 plasowała się na trzecim miejscu pod względem ilości mieszkańców korzystających z pomocy społecznej, jednak w 2014 roku miejsce to przejęła gmina Świdnica, która w poprzednich latach znajdował się wśród gmin o niższym wskaźniku korzystających z pomocy społecznej. Do gmin o najniższym wskaźniku korzystania z pomocy społecznej w latach 2011-2014 należą: gmina Babimost o rekordowo niskim wskaźniku procentowym, bo wskazującym od 2,81% do 3,68%, gmina Zabór ze wskaźnikami 7,45% - 8,62% oraz gmina Bojadła ze wskaźnikami 7,65% - 9,61%. W pozostałych gminach poziom korzystania z pomocy społecznej jest na średnim poziomie. Wyraźnie jednak widać, że w roku 2011 (poza gminą Kargowa) z pomocy społecznej skorzystało proporcjonalnie najmniej mieszkańców powiatu, a w roku 2013 najwięcej. W 2014 roku widać niewielki spadek procentowy liczby osób korzystających z pomocy społecznej, jednak wciąż w porównaniu do roku 2011 i 2012 wskaźnik pozostaje wyższy.

Wykres 16 Procent mieszkańców gmin korzystających z pomocy społecznej w roku 2011

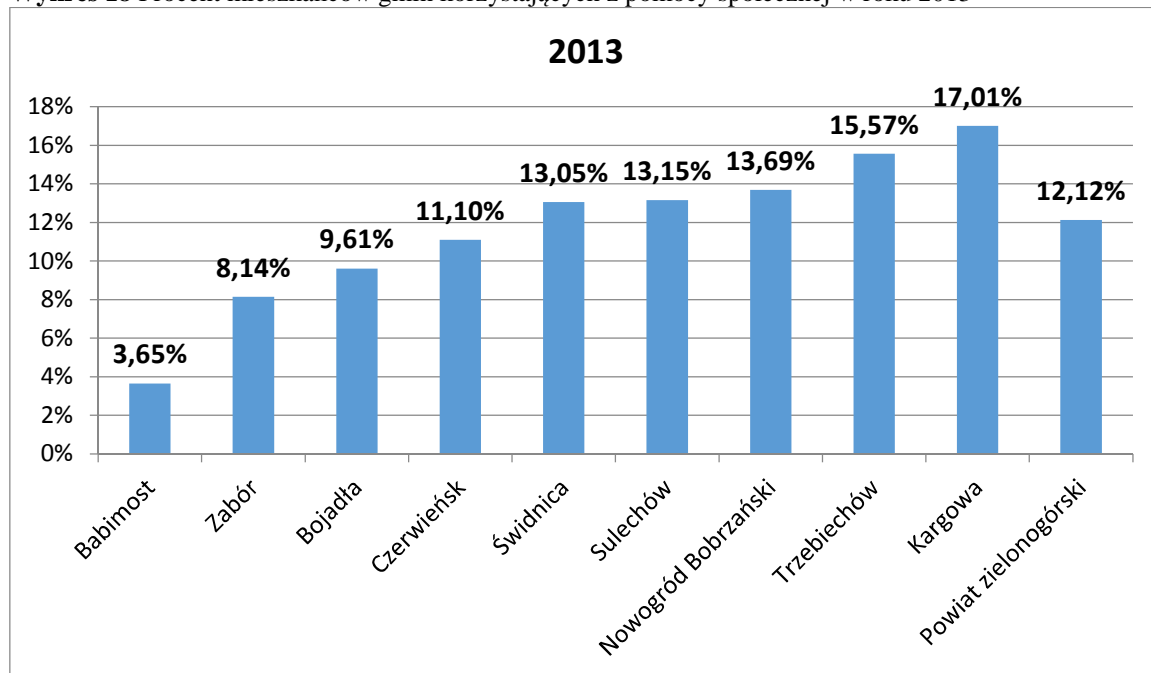
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z ośrodków pomocy społecznej

Wykres 17 Procent mieszkańców gmin korzystających z pomocy społecznej w roku 2012

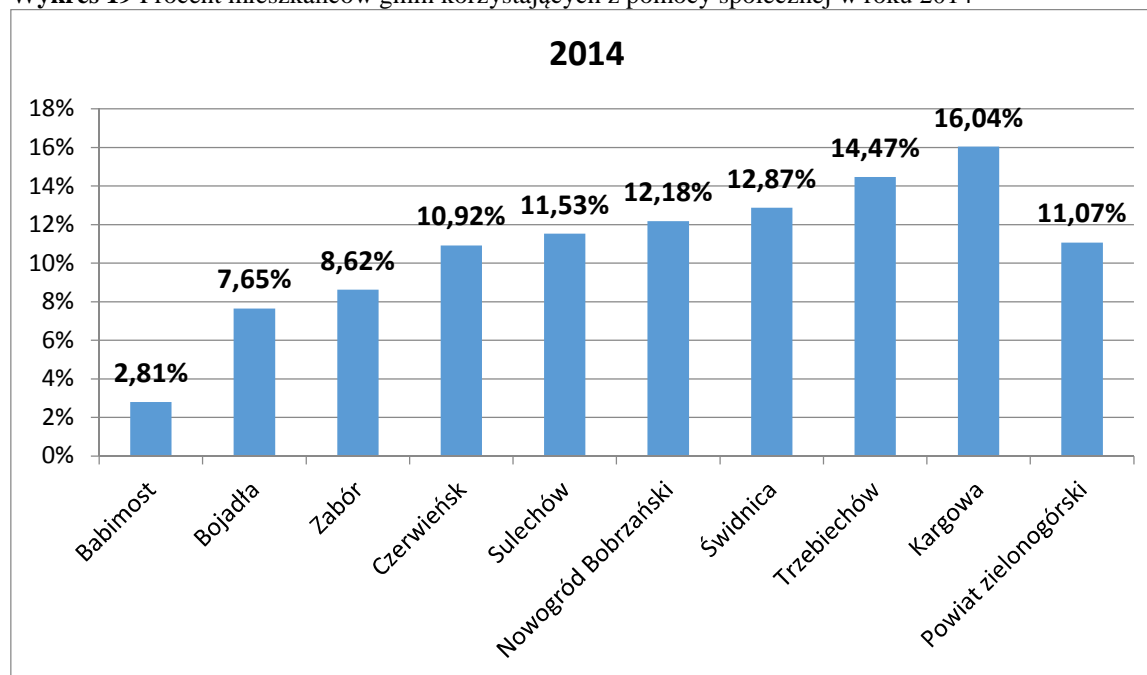
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z ośrodków pomocy społecznej

Wykres 18 Procent mieszkańców gmin korzystających z pomocy społecznej w roku 2013

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z ośrodków pomocy społecznej

Wykres 19 Procent mieszkańców gmin korzystających z pomocy społecznej w roku 2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z ośrodków pomocy społecznej

Ilość środków finansowych wykorzystanych na pracę ośrodków pomocy społecznej w powiecie zielonogórskim w latach 2011-2014 sukcesywnie wzrastała i stanowiła, w 2011 roku ponad 34 mln zł, a w roku 2014 niemal 40 mln zł. Wyższa kwota na wykresie nr 20 obejmuje ogół wydatków dziewięciu ośrodków pomocy społecznej działających w powiecie zielonogórskim. Na te wydatki składają się finanse na realizację zadań własnych oraz zadań zleconych. Na sumę wydatków składają się następujące elementy:

- świadczenia rodzinne i fundusz alimentacyjny (Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (t.j. Dz. U. z 2015 r. poz. 114 z późn. zm.), Ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (t.j. Dz. U. z 2015 r. poz. 859 z późn. zm.);
- program wspierania osób pobierających świadczenie pielęgnacyjne (Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (t.j. Dz. U. z 2015 r. poz. 114 z późn. zm.) oraz Uchwała Nr 182/2011 Rady Ministrów z dnia 27 września 2011 r. w sprawie ustanowienia rządowego programu wspierania osób pobierających świadczenie pielęgnacyjne);
- składki zdrowotne i składki społeczne opłacane za świadczeniobiorców (Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (t.j. Dz. U. z 2015 r. poz. 581 z późn. zm.), Ustawa z dnia 13

października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. Dz. U. z 2015 r. poz. 121 z późn. zm.);

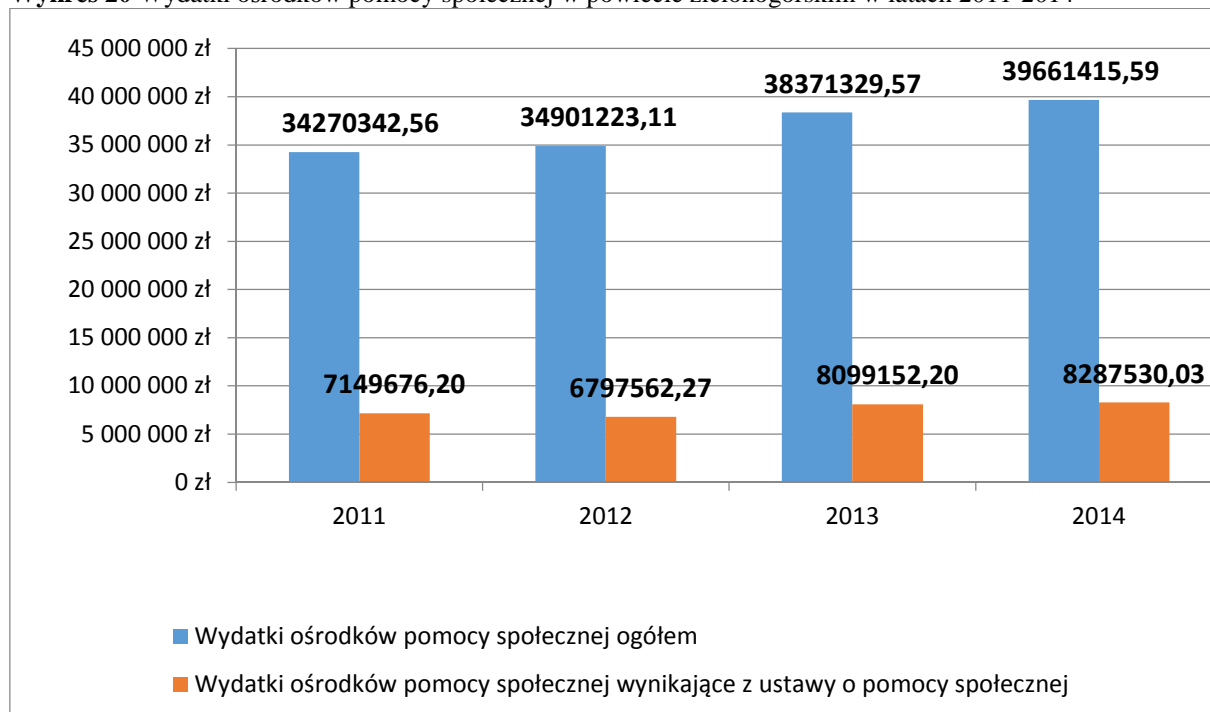
- zasiłki i pomoc w naturze (Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U z 2015r. poz. 163 z późn. zm.);
- pomoc materialna o charakterze socjalnym - stypendia szkolne i zasiłki szkolne (Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (t.j. Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572 z późn. zm.);
- współfinansowanie pobytu dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej (Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz. U z 2015 poz. 332 z późn. zm.);
- program „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” (Uchwała Nr 221 Rady Ministrów z 10 grudnia 2013 r. w sprawie ustanowienia wieloletniego programu wspierania finansowego gmin w zakresie dożywiania „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” na lata 2014–2020);
- utrzymanie ośrodka pomocy społecznej;
- realizacja projektów dofinansowanych ze środków Unii Europejskiej⁶.

Kwota niższa, stanowiąca od niemal 7 mln zł do ponad 8 mln zł, to wydatki ośrodków pomocy społecznej wynikające jedynie z realizacji ustawy o pomocy społecznej. Kwota ta stanowiła w latach 2011-2014 od 19,48% do 21,11% całości wydatków ponoszonych na działanie ośrodków pomocy społecznej. Wskazuje to jednoznacznie, że **ośrodki pomocy społecznej realizują o wiele więcej zadań, niż te wynikające z ustawy o pomocy społecznej**. Ważne jest, by w świadomości społecznej mieszkańców powiatu zielonogórskiego zaznaczyć ten ważny fakt. Niestety, zmieniające się zadania ośrodków pomocy społeczne nie idą w parze z pozytywną zmianą wizerunku tej instytucji. Warto w tym miejscu podkreślić, że praca ośrodków pomocy społecznej to, poza wydawaniem decyzji administracyjnych dotyczących przyznawania świadczeń, również działania wspierające społeczność lokalną, dbanie o poprawę jakości życia mieszkańców oraz o ich aktywizację na rzecz gminy czy poszczególnych sołectw. Ośrodki pomocy społecznej często realizują również projekty dofinansowane z Unii Europejskiej mające na celu realizację programów aktywności lokalnej, aktywną integrację oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i marginalizacji wśród mieszkańców gminy.

⁶ Dotyczy tylko niektórych gmin powiatu zielonogórskiego.

Wielu pracowników socjalnych zna nie tylko osoby będące klientami ośrodka pomocy społecznej lecz również lokalnych liderów społecznych mających wpływ na innych mieszkańców, a czasem większość mieszkańców poszczególnych miejscowości w gminie.

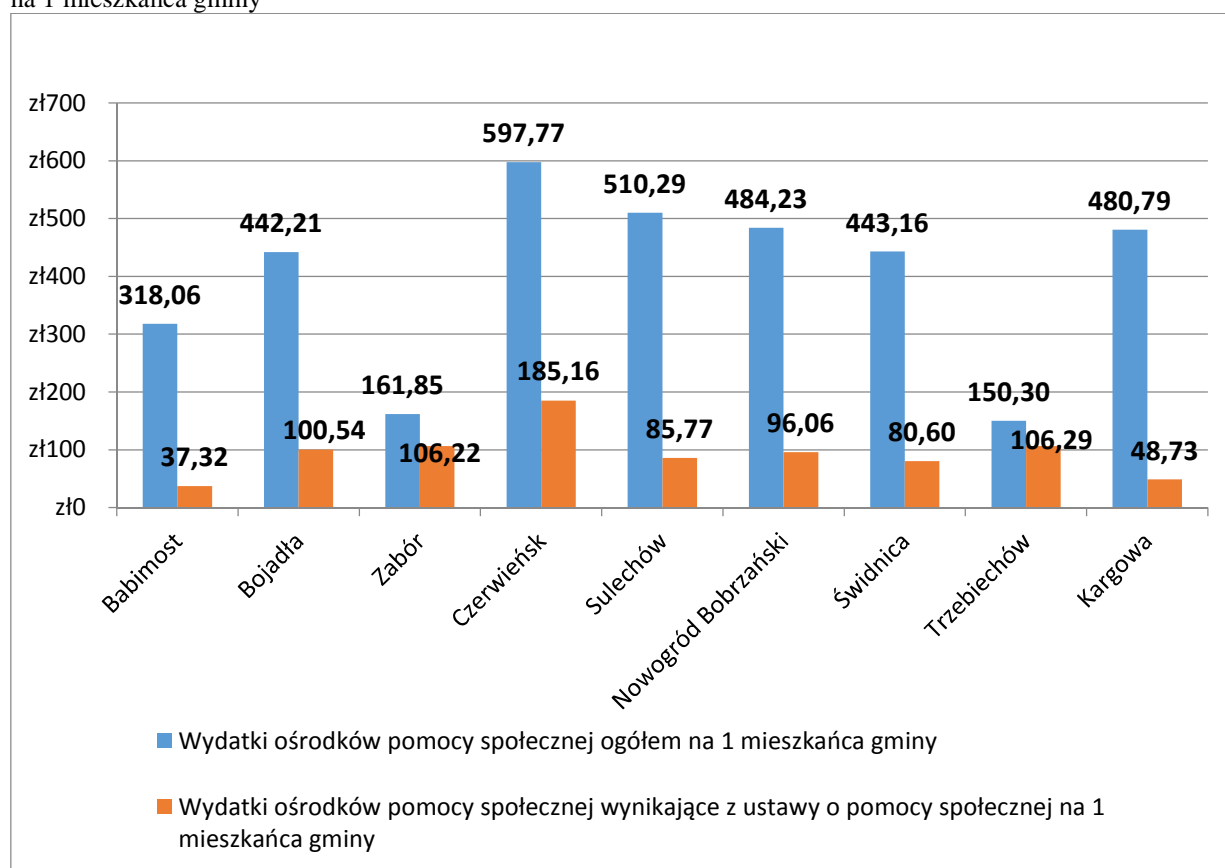
Wykres 20 Wydatki ośrodków pomocy społecznej w powiecie zielonogórskim w latach 2011-2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z ośrodków pomocy społecznej

W 2011 roku gminą, w której w przeliczeniu na jednego mieszkańca wydano najwięcej jest gmina Czerwieńsk, gdzie kwota ta wyniosła 597,77 zł. Na drugim miejscu plasowała się gmina Sulechów ze wskaźnikiem 510,29 zł, trzecie miejsce zajmowała gmina Nowogród Bobrzański gdzie wydano 484,23 zł. Najmniej natomiast wydały kolejno ośrodki pomocy społecznej w Trzebiechowie (150,30 zł), Zaborze (161,85 zł) oraz Babimoście (318,06 zł). Analizując wydatki tylko na realizację zadań wynikających z ustawy o pomocy społecznej największe wydatki na jednego mieszkańca poniosły gminy Czerwieńsk (185,16 zł), Trzebiechów (106,29 zł) oraz Zabór (106,22 zł). Najmniejsze wydatki poniosły gminy Babimost (37,32 zł), Kargowa (48,73 zł) oraz Świdnica (80,60 zł).

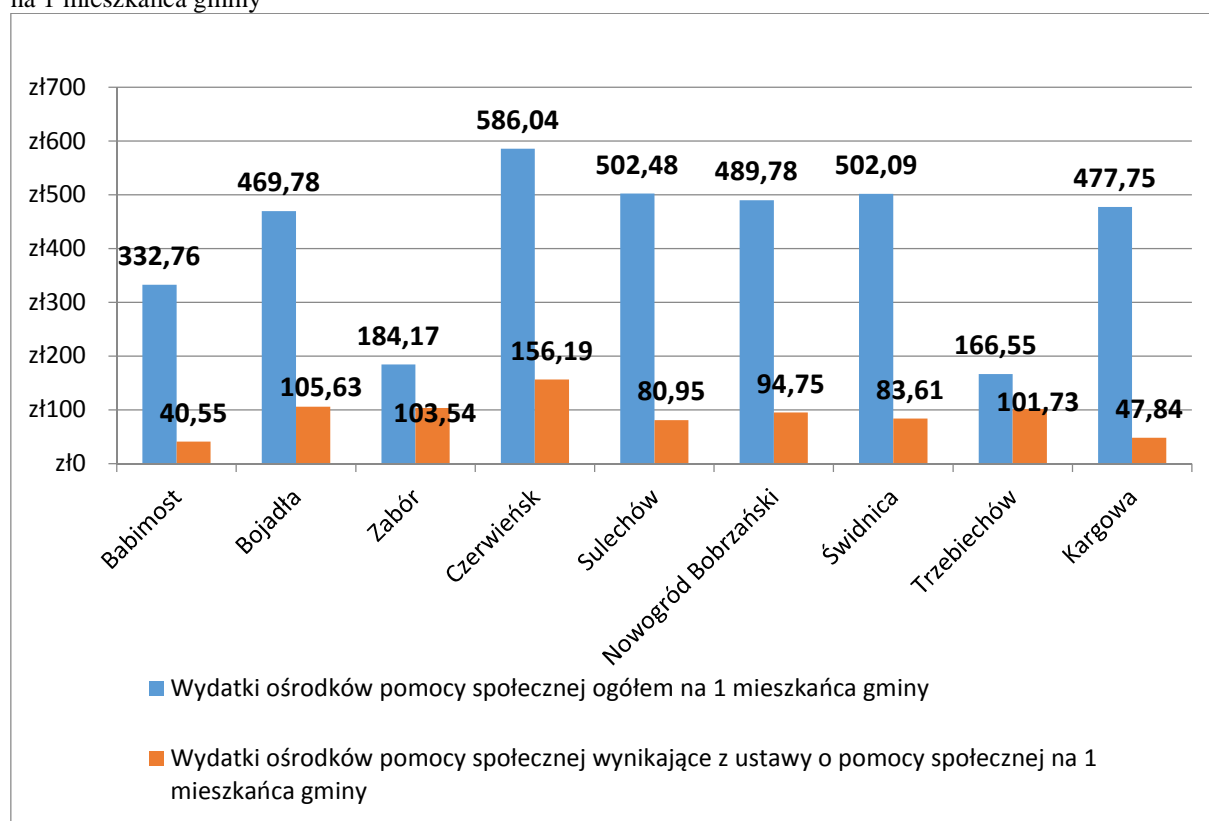
Wykres 21 Wydatki ośrodków pomocy społecznej w powiecie zielonogórskim w 2011 roku w przeliczeniu na 1 mieszkańca gminy

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z ośrodków pomocy społecznej

W roku 2012 najwyższy wskaźnik wydatków nadal należał do gmin Czerwieńsk (586,04zł) oraz Sulechów (502,48zł). Natomiast trzecie miejsce przejęła gmina Świdnica ze wskaźnikiem 502,09 zł. Gminy o najmniejszych wydatkach w przeliczeniu na jednego mieszkańca pozostały bez zmian z kwotami od 166,55 zł w gminie Trzebiechów do 332,76 zł w gminie Babimost. Wydatki wynikające realizacji ustawy o pomocy społecznej największe w 2012 roku były podobnie, jak w roku 2011, w gminie Czerwieńsk (156,19 zł) oraz Zabór (103,54 zł), a także w gminie Bojadła (105,63 zł). W pozostałych gminach wydatki te były na bardzo podobnym poziomie i wynosiły od 80,95 zł do 101,73 zł. W gminach Babimost i Kargowa wydatki były wyraźnie mniejsze i oscylowały w granicach 40,55 zł – 47,84 zł na jednego mieszkańca.

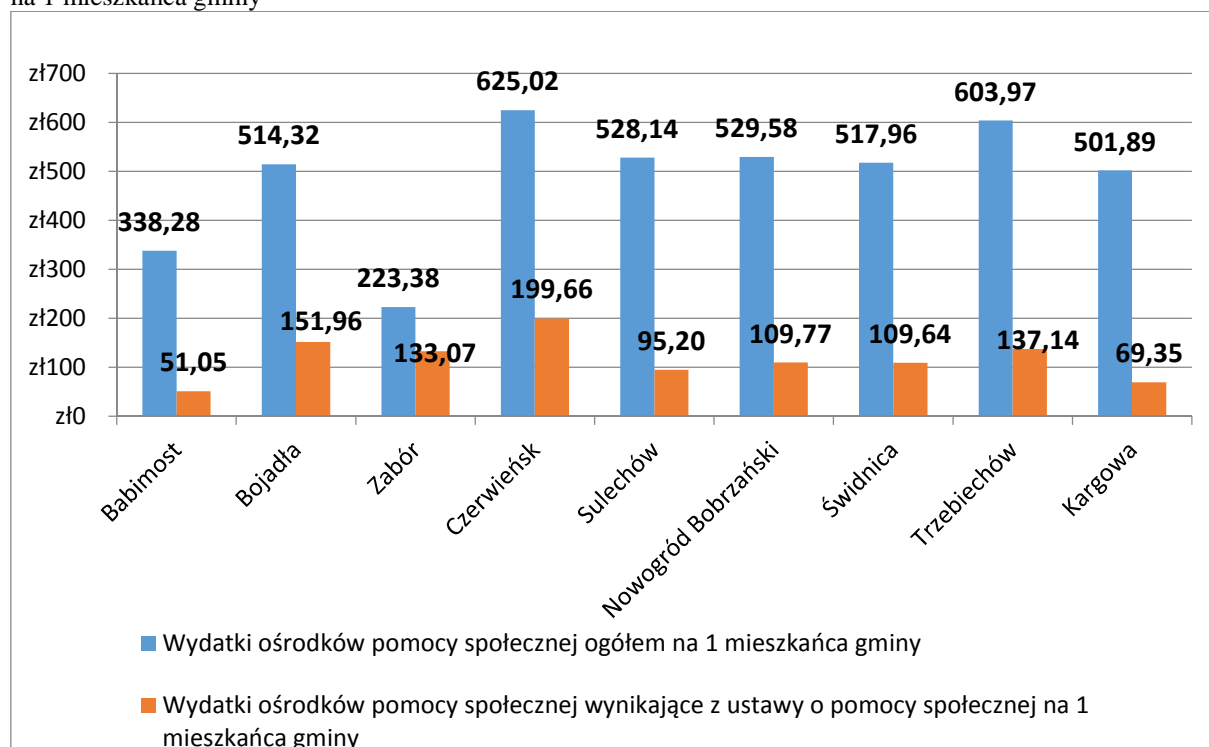
Wykres 22 Wydatki ośrodków pomocy społecznej w powiecie zielonogórskim w 2012 roku w przeliczeniu na 1 mieszkańca gminy

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z ośrodków pomocy społecznej

W 2013 roku po raz pierwszy w dwóch gminach kwota na jednego mieszkańca przekroczyła poziom 600,00 zł. Były to gminy Czerwieńsk (625,02 zł) oraz Trzebiechów (603,97 zł), w której nastąpił ponad trzy i pół krotny wzrost wydatków w porównaniu do lat poprzednich. Najniższy poziom wydatków wykazały po raz kolejny gminy Zabór (223,38 zł) oraz Babimost (338,28 zł). W pozostałych gminach w 2013 roku wskaźnik wydatków na jednego mieszkańca wynosił ponad 500,00 zł. Wydatki wynikające z ustawy o pomocy społecznej były ponownie najwyższe w gminie Czerwieńsk (199,66 zł) oraz Bojadła (151,96 zł). Najniższe wydatki odnotowano w gminie Babimost (51,05 zł), w gminie Kargowa (69,35 zł) oraz gminie Sulechów (95,20 zł). W pozostałych gminach wydatki z ustawy o pomocy społecznej wynosiły powyżej 100,00 zł na jednego mieszkańca.

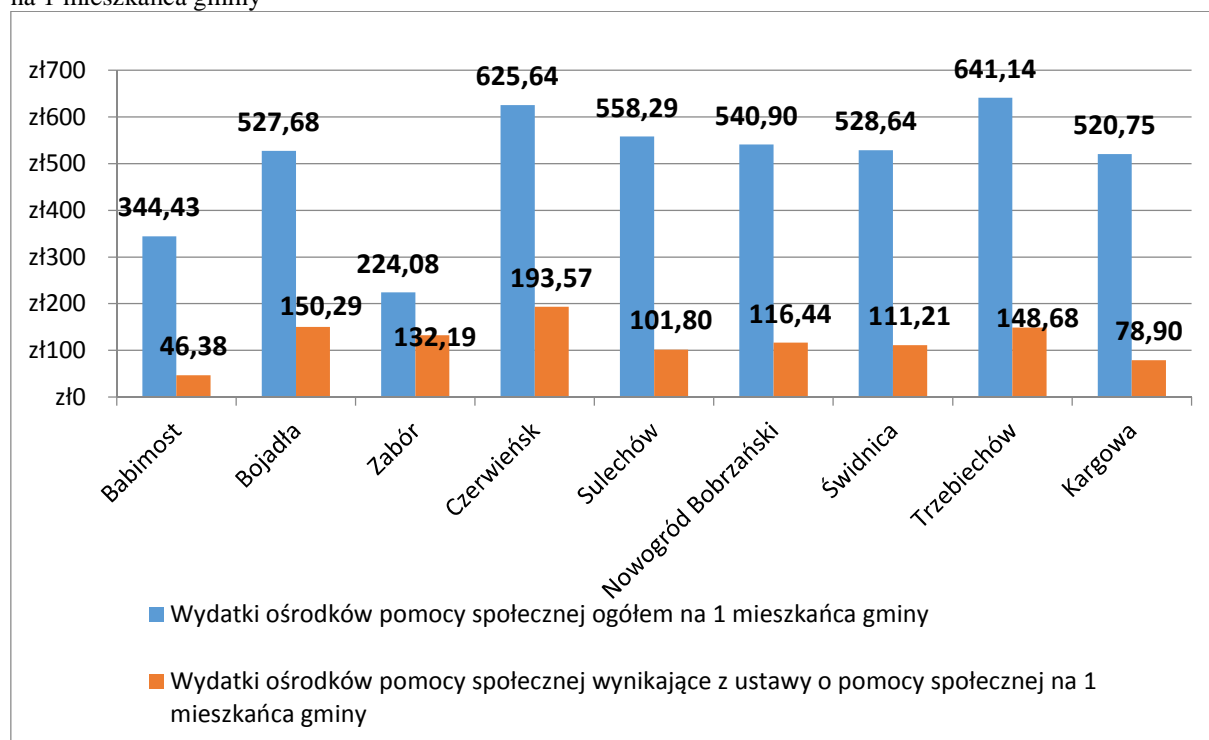
Wykres 23 Wydatki ośrodków pomocy społecznej w powiecie zielonogórskim w 2013 roku w przeliczeniu na 1 mieszkańca gminy

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z ośrodków pomocy społecznej

W 2014 roku gminy Czerwieńsk i Trzebiechów utrzymały wskaźnik wydatków na poziomie ponad 625,00 zł, stając się tym samym gminami o najwyższym poziomie wydatków w ośrodkach pomocy społecznej w powiecie zielonogórskim. Pozostałe ośrodki pomocy społecznej, w większości dysponowały kwotą ponad 520,00 zł na jednego mieszkańca, poza gminami Zabór i Babimost gdzie po raz kolejny wskaźnik wydatków był najniższy i stanowił 224,08 zł w gminie Zabór oraz 344,43 zł w gminie Babimost. W wydatkach na zadania z zakresu ustawy o pomocy społecznej również w 2014 roku największe wydatki poniosły ośrodki pomocy społecznej w Czerwieńsku (193,57 zł), Bojadłach (150,29 zł) oraz Trzebiechowie (148,68 zł). W gminie Babimost, kolejny rok z rzędu, wydatki ośrodka pomocy społecznej wynikające z ustawy o pomocy społecznej były najniższe i wynosiły 46,38 zł. Drugą w kolejności gminą z najmniejszymi wydatkami w tej kategorii była gmina Kargowa (78,90zł). W pozostałych gminach wydatki na jednego mieszkańca przekroczyły 100,00 zł i wynosiły 101,80 zł w gminie Sulechów, 111,21 zł w gminie Świdnica, 116,44 zł w gminie Nowogród Bobrzański oraz 132,19 zł w gminie Zabór.

Wykres 24 Wydatki ośrodków pomocy społecznej w powiecie zielonogórskim w 2014 roku w przeliczeniu na 1 mieszkańca gminy

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z ośrodków pomocy społecznej

Duże zróżnicowanie w ilości środków w poszczególnych ośrodkach pomocy społecznej może mieć różne przyczyny. Na taką sytuację, między innymi, może mieć wpływ zamożność gminy, poziom bezrobocia w gminie oraz liczba osób ubogich i zagrożonych ubóstwem, czy też korzystanie ze środków finansowych w ramach projektów współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej. Niemniej jednak w latach 2011-2014, niezmiennie, gminami o najniższych wydatkach ośrodków pomocy społecznej pozostają gminy Zabór oraz Babimost, które to przeznaczają także najniższą kwotę na realizację zadań z zakresu ustawy o pomocy społecznej. Gminą o najwyższych wydatkach ośrodka pomocy społecznej jest gmina Czerwieńsk, która zarówno w kwocie ogólnych wydatków, jak i wydatków w ramach ustawy o pomocy społecznej jest na pierwszym miejscu. Stosunkowo największy wzrost ogółu wydatków odnotowano w gminie Trzebiechów.

Tabela 31 Wydatki ośrodków pomocy społecznej w powiecie zielonogórskim w latach 2011-2014

		2011	2012	2013	2014
Powiat zielonogórski	Wydatki ośrodków pomocy społecznej ogółem	34 270 342,56 zł	34 901 223,11 zł	38 371 329,57 zł	39 661 415,59 zł
	Świadczenia pieniężne i rzeczowe wynikające z ustawy o pomocy społecznej	7 149 676,20 zł	6 797 562,27 zł	8 099 152,20 zł	8 287 530,03 zł
Gmina Babimost	Wydatki ośrodka pomocy społecznej ogółem	2 015 542,00 zł	2 144 301,00 zł	2 172 770,00 zł	2 205 027,00 zł
	Na 1 mieszkańca gminy	318,06 zł	332,76 zł	338,28 zł	344,43 zł
	Świadczenia pieniężne i rzeczowe wynikające z ustawy o pomocy społecznej	236 484,00 zł	261 279,00 zł	327 891,00 zł	296 931,00 zł
	Na 1 mieszkańca gminy	37,32 zł	40,55 zł	51,05 zł	46,38 zł
Gmina Czerwieńsk	Wydatki ośrodka pomocy społecznej ogółem	5 894 027,00 zł	5 846 913,00 zł	6 263 305,00 zł	6 269 521,00 zł
	Na 1 mieszkańca gminy	597,77 zł	586,04 zł	625,02 zł	625,64 zł
	Świadczenia pieniężne i rzeczowe wynikające z ustawy o pomocy społecznej	1 826 133,00 zł	1 558 362,00 zł	2 000 714,00 zł	1 939 729,00 zł
	Na 1 mieszkańca gminy	185,16 zł	156,19 zł	199,66 zł	193,57 zł
Gmina Nowogród Bobrzański	Wydatki ośrodka pomocy społecznej ogółem	4 572 542,00 zł	4 635 796,00 zł	5 018 272,00 zł	5 125 589,36 zł
	Na 1 mieszkańca gminy	484,23 zł	489,78 zł	529,58 zł	540,90 zł
	Świadczenia pieniężne i rzeczowe wynikające z ustawy o pomocy społecznej	907 079,00 zł	896 808,00 zł	1 040 145,00 zł	1 103 428,00 zł
	Na 1 mieszkańca gminy	96,06 zł	94,75 zł	109,77 zł	116,44 zł

Gmina Świdnica	Wydatki ośrodka pomocy społecznej ogółem	2 741 807,39 zł	3 166 730,15 zł	3 278 708,70 zł	3 406 010,67 zł
	Na 1 mieszkańca gminy	443,16 zł	502,09 zł	517,96 zł	528,64 zł
	Świadczenia pieniężne i rzeczowe wynikające z ustawy o pomocy społecznej	498 672,20 zł	527 328,27 zł	694 021,20 zł	716 526,03 zł
	Na 1 mieszkańca gminy	80,60 zł	83,61 zł	109,64 zł	111,21 zł
Gmina Zabór	Wydatki ośrodka pomocy społecznej ogółem	627 499,17 zł	726 922,96 zł	892 417,87 zł	902 383,56 zł
	Na 1 mieszkańca gminy	161,85 zł	184,17 zł	223,38 zł	224,08 zł
	Świadczenia pieniężne i rzeczowe wynikające z ustawy o pomocy społecznej	411 805,00 zł	408 662,00 zł	531 637,00 zł	532 333,00 zł
	Na 1 mieszkańca gminy	106,22 zł	103,54 zł	133,07 zł	132,19 zł
Gmina Bojadła	Wydatki ośrodka pomocy społecznej ogółem	1 489 804,00 zł	1 588 338,00 zł	1 722 965,00 zł	1 755 595,00 zł
	Na 1 mieszkańca gminy	442,21 zł	469,78 zł	514,32 zł	527,68 zł
	Świadczenia pieniężne i rzeczowe wynikające z ustawy o pomocy społecznej	338 728,00 zł	357 123,00 zł	509 064,00 zł	500 022,00 zł
	Na 1 mieszkańca gminy	100,54 zł	105,63 zł	151,96 zł	150,29 zł
Gmina Kargowa	Wydatki ośrodka pomocy społecznej ogółem	2 813 081,00 zł	2 786 739,00 zł	2 933 016,00 zł	3 043 292,00 zł
	Na 1 mieszkańca gminy	480,79 zł	477,75 zł	501,89 zł	520,75 zł
	Świadczenia pieniężne i rzeczowe wynikające z ustawy o pomocy społecznej	285 145,00 zł	279 052,00 zł	405 291,00	461 106,00
	Na 1 mieszkańca gminy	48,73 zł	47,84 zł	69,35 zł	78,90 zł

Gmina Sulechów	Wydatki ośrodka pomocy społecznej ogółem	13 609 677,00 zł	13 443 873,00 zł	14 053 286,00 zł	14 792 076,00 zł
	Na 1 mieszkańca gminy	510,29 zł	502,48 zł	528,14 zł	558,29 zł
	Świadczenia pieniężne i rzeczowe wynikające z ustawy o pomocy społecznej	2 287 541,00 zł	2 165 918,00 zł	2 533 227,00 zł	2 697 196,00 zł
	Na 1 mieszkańca gminy	85,77 zł	80,95 zł	95,20 zł	101,80 zł
Gmina Trzebiechów	Wydatki ośrodka pomocy społecznej ogółem	506 363,00 zł	561 610,00 zł	2 036 589,00 zł	2 161 921,00 zł
	Na 1 mieszkańca gminy	150,30 zł	166,55 zł	603,97 zł	641,14 zł
	Świadczenia pieniężne i rzeczowe wynikające z ustawy o pomocy społecznej	358 089,00 zł	343 030,00 zł	462 453,00 zł	501 365,00 zł
	Na 1 mieszkańca gminy	106,29 zł	101,73 zł	137,14 zł	148,68 zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z ośrodków pomocy społecznej

Ważną kwestią w pomocy społecznej jest również liczba pracowników socjalnych i asystentów rodziny, jakimi dysponują ośrodki pomocy społecznej. W wielu ośrodkach trudność sprawia równoległe wykonywanie obowiązków związanych z pracą w terenie oraz pracą administracyjną, w tym przyznawaniem świadczeń. Niewystarczająca liczba pracowników socjalnych sprawia, że mimo ustawowego obowiązku oddzielenia działu świadczeń od działu pracy socjalnej, w wielu ośrodkach pomocy społecznej, również w powiecie zielonogórskim, jest to fizycznie niemożliwe. W związku z tym, pracownicy socjalni pracują zarówno w terenie, jak i zajmują się przyznawaniem świadczeń. Z poniższej tabeli wynika, że w powiecie zielonogórskim jest również niewielka liczba zatrudnionych asystentów rodzin, a w niektórych gminach nie ma ich w ogóle. W latach 2011-2014 w niektórych gminach istniała możliwość zatrudnienia dodatkowych pracowników socjalnych i asystentów rodzin dzięki realizacji projektów współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej. Niestety wraz z końcem projektu w większości gmin nie było możliwości zatrudnienia tych osób w ośrodkach pomocy społecznej na stałe. Niewielka liczba pracowników sprawia, że liczba środowisk, w których pracują pracownicy socjalni oraz asystenci rodzin jest wysoka, co może powodować niższą skuteczność podejmowanych przez nich działań. Dlatego też ważnym czynnikiem mogącym zwiększyć skuteczność pomocy społecznej jest zatrudnienie odpowiedniej liczby pracowników w ośrodkach pomocy społecznej.

Tabela 32 Liczba pracowników socjalnych i asystentów rodzin w ośrodkach pomocy społecznej w powiecie zielonogórskim w latach 2011-2014

Liczba pracowników		Gmina Babimost	Gmina Bojadła	Gmina Czerwieńsk	Gmina Kargowa	Gmina Nowogród Bobrzański	Gmina Sulechów	Gmina Świdnica	Gmina Trzebiechów	Gmina Zabór
2011	Asystenci rodziny	0	0	0	0	0	2	2	0	0
	Pracownicy socjalni	2	1	5	2	4 + 1 projekt UE	13	3	1	2
2012	Asystenci rodziny	0	0	3	2	4	2	1	0	0
	Pracownicy socjalni	2	2	5	2	4 + 1 projekt UE	13	3	1	2
2013	Asystenci rodziny	0	0	3	1	2	2	1	0	2
	Pracownicy socjalni	2	2	5	3	4 + 1 projekt UE	13	3	3	2 + 1 projekt UE
2014	Asystenci rodziny	0	0	6	1	2	2	1 + 1 projekt UE	0	3
	Pracownicy socjalni	3	3	5	3	5	13	3	3	2 + 1 projekt UE

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z ośrodków pomocy społecznej

3.5.2. Problemy społeczne w doświadczeniach Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie im. Jana Pawła II w Zielonej Górze

Powiatowe centrum pomocy rodzinie realizuje zadania własne i zlecone z zakresu czterech ustaw: Ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2015 r. poz. 163 z późn. zm.), Ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz. U. z 2015 r. poz. 332 z późn. zm.), Ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (t.j. Dz. U. z 2015 r. poz. 1390) oraz Ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (t.j. Dz. U. z 2011 r. Nr 127 poz. 721 z późn. zm.).

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie im. Jana Pawła II w Zielonej Górze jest jednostką organizacyjną powiatu zielonogórskiego, działającą jako wyodrębniona jednostka budżetowa na podstawie uchwały nr VII/27/99 Rady Powiatu Zielonogórskiego z dnia 18 grudnia 1999 r. Powiatowe Centrum realizuje zadania powiatu z zakresu pomocy społecznej zawarte w art. 19 wspomnianej ustawy, czyli: 1) opracowanie i realizacja powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, wspierania osób niepełnosprawnych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka – po konsultacji z właściwymi terytorialnie gminami; 2) prowadzenie specjalistycznego poradnictwa; 3) przyznawanie pomocy pieniężnej na usamodzielnienie oraz na kontynuowanie nauki osobom opuszczającym domy pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży oraz schroniska dla nieletnich, zakłady poprawcze, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze, specjalne ośrodki wychowawcze, młodzieżowe ośrodki socjoterapii zapewniające całodobową opiekę lub młodzieżowe ośrodki wychowawcze; 4) pomoc w integracji ze środowiskiem osób mających trudności w przystosowaniu się do życia, młodzieży opuszczającej domy pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży oraz schroniska dla nieletnich, zakłady poprawcze, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze, specjalne ośrodki wychowawcze, młodzieżowe ośrodki socjoterapii zapewniające całodobową opiekę lub młodzieżowe ośrodki wychowawcze, mających braki w przystosowaniu się; 5) pomoc cudzoziemcom, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy udzielone w związku z okolicznością,

o której mowa w art. 159 ust. 1 pkt 1 lit. c lub d ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach, mającym trudności w integracji ze środowiskiem; 6) prowadzenie i rozwój infrastruktury domów pomocy społecznej o zasięgu ponadgminnym oraz umieszczanie w nich skierowanych osób; 7) prowadzenie mieszkań chronionych dla osób z terenu więcej niż jednej gminy oraz powiatowych ośrodków wsparcia, w tym domów dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, z wyłączeniem środowiskowych domów samopomocy i innych ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi; 8) prowadzenie ośrodków interwencji kryzysowej; 9) udzielanie informacji o prawach i uprawnieniach; 10) szkolenie i doskonalenie zawodowe kadr pomocy społecznej z terenu powiatu; 11) doradztwo metodyczne dla kierowników i pracowników jednostek organizacyjnych pomocy społecznej z terenu powiatu; 12) podejmowanie innych działań wynikających z rozeznanych potrzeb, w tym tworzenie i realizacja programów osłonowych; 13) sporządzanie sprawozdawczości oraz przekazywanie jej właściwemu wojewodzie, również w formie dokumentu elektronicznego, z zastosowaniem systemu teleinformatycznego; 14) sporządzanie, zgodnie z art. 16a, oceny w zakresie pomocy społecznej; 15) utworzenie i utrzymywanie powiatowego centrum pomocy rodzinie, w tym zapewnienie środków na wynagrodzenia pracowników.

Do zadań Powiatowego Centrum z zakresu administracji rządowej w szczególności należą:

- 1) pomoc uchodźcom w zakresie indywidualnego programu integracji oraz opłacanie za te osoby składek na ubezpieczenie zdrowotne określonych w przepisach o powszechnym ubezpieczeniu w Narodowym Funduszu Zdrowia,
- 2) prowadzenie i rozwój infrastruktury ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
- 3) realizacja zadań wynikających z rządowych programów pomocy społecznej, mających na celu ochronę poziomu życia osób, rodzin i grup społecznych oraz rozwój specjalistycznego wsparcia,
- 4) udzielanie cudzoziemcom, o których mowa w art. 5a ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, pomocy w zakresie interwencji kryzysowej.

Powiatowe Centrum pełni również rolę organizatora pieczy zastępczej na mocy art. 32 ustawy o wpieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Art. 76 wymienionej ustawy wskazuje, że do zadań powiatowego centrum pomocy rodzinie, jako organizatora rodzinnej pieczy zastępczej należy w szczególności: 1) prowadzenie naboru kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej lub prowadzenia

rodzinnego domu dziecka; 2) kwalifikowanie osób kandydujących do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka oraz wydawanie zaświadczeń kwalifikacyjnych zawierających potwierdzenie ukończenia szkolenia, opinię o spełnianiu warunków i ocenę predyspozycji do sprawowania pieczy zastępczej; 3) organizowanie szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka; 3a) zapewnienie badań psychologicznych kandydatom do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka oraz rodzinom zastępczym i osobom prowadzącym rodzinne domy dziecka; 4) organizowanie szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego, wydawanie świadectw ukończenia tych szkoleń oraz opinii dotyczącej predyspozycji do pełnienia funkcji dyrektora i wychowawcy w placówce opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego; 5) zapewnianie rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka szkoleń mających na celu podnoszenie ich kwalifikacji, biorąc pod uwagę ich potrzeby; 6) zapewnianie pomocy i wsparcia osobom sprawującym rodzinną pieczę zastępczą, w szczególności w ramach grup wsparcia oraz rodzin pomocowych; 7) organizowanie dla rodzin zastępczych oraz prowadzących rodzinne domy dziecka pomocy wolontariuszy; 8) współpraca ze środowiskiem lokalnym, w szczególności z powiatowym centrum pomocy rodzinie, ośrodkiem pomocy społecznej, sądami i ich organami pomocniczymi, instytucjami oświatowymi, podmiotami leczniczymi, a także kościołami i związkami wyznaniowymi oraz z organizacjami społecznymi; 9) prowadzenie poradnictwa i terapii dla osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą i ich dzieci oraz dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej; 10) zapewnianie pomocy prawnej osobom sprawującym rodzinną pieczę zastępczą, w szczególności w zakresie prawa rodzinnego; 11) dokonywanie okresowej oceny sytuacji dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej; 12) prowadzenie działalności diagnostyczno-konsultacyjnej, której celem jest pozyskiwanie, szkolenie i kwalifikowanie osób zgłaszających gotowość do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej oraz prowadzenia rodzinnego domu dziecka, a także szkolenie i wspieranie psychologiczno-pedagogiczne osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą oraz rodziców dzieci objętych tą pieczą; 13) przeprowadzanie badań pedagogicznych i psychologicznych oraz analizy, o której mowa w art. 42 ust. 7, dotyczących kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka; 14) zapewnianie rodzinom zastępczym zawodowym i niezawodowym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka poradnictwa, które ma na celu zachowanie i wzmocnienie

ich kompetencji oraz przeciwdziałanie zjawisku wypalenia zawodowego; 14a) zapewnianie koordynatorom rodzinnej pieczy zastępczej szkoleń mających na celu podnoszenie ich kwalifikacji; 15) przedstawianie staroście i radzie powiatu corocznego sprawozdania z efektów pracy; 16) zgłaszanie do ośrodków adopcyjnych informacji o dzieciach z uregulowaną sytuacją prawną, w celu poszukiwania dla nich rodzin przysposabiających; 17) organizowanie opieki nad dzieckiem, w przypadku gdy rodzina zastępcza albo prowadzący rodzinny dom dziecka okresowo nie może sprawować opieki, w szczególności z powodów zdrowotnych lub losowych albo zaplanowanego wypoczynku. Rodziny zastępcze i rodzinne domy dziecka obejmuje się, na ich wniosek, opieką koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej.

Zgodnie z art. 6 ust. 3 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie do zadań własnych powiatu należy w szczególności:

- 1) opracowanie i realizacja powiatowego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie;
- 2) opracowanie i realizacja programów służących działaniom profilaktycznym mającym na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie;
- 3) zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia;
- 4) zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach interwencji kryzysowej.

Powyższe zadania realizowane są przez Powiatowe Centrum.

Do zadań z zakresu ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych realizowanych przez powiatowe centrum pomocy rodzinie należy:

- 1) opracowywanie i realizacja, zgodnych z powiatową strategią dotyczącą rozwiązywania problemów społecznych, powiatowych programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych w zakresie:
 - a) rehabilitacji społecznej,
 - b) przestrzegania praw osób niepełnosprawnych;
- 2) podejmowanie działań zmierzających do ograniczania skutków niepełnosprawności;
- 3) opracowywanie i przedstawianie planów zadań i informacji z prowadzonej działalności oraz ich udostępnianie na potrzeby samorządu województwa;
- 4) współpraca z organizacjami pozarządowymi i fundacjami działającymi na rzecz osób

niepełnosprawnych w zakresie rehabilitacji społecznej i zawodowej tych osób;

5) dofinansowanie:

a) uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych,

b) sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych,

c) zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze przyznawane osobom niepełnosprawnym na podstawie odrębnych przepisów,

d) likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych, w związku z indywidualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych,

e) rehabilitacji dzieci i młodzieży,

f) usług tłumacza języka migowego lub tłumacza-przewodnika;

6) dofinansowanie kosztów tworzenia i działania warsztatów terapii zajęciowej;

7) zlecenie zadań zgodnie z art. 36 w części dotyczącej rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych.

Tabela 33 Wysokość środków finansowych przeznaczonych na realizację zadań przez Powiatowe Centrum, w tym zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz program Aktywny Samorząd

	2011	2012	2013	2014	2015
Ogółem, w tym:	8 006 275,39 zł	9 501 891,68 zł	8 756 388,80 zł	8 802 819,78 zł	7 313 736,60 zł
środki pochodzące z PFRON *	830 997,53 zł	1 670 832,09 zł	1 124 475,10 zł	1 527 840,77 zł	1 255 117,19 zł
środki pochodzące z budżetu Unii Europejskiej	518 990,21 zł	535 624,19 zł	497 379,77 zł	125 429,00 zł	62 392,26 zł

* środki pozabudżetowe

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Centrum

Rodziny zastępcze

Począwszy od 1 stycznia 2012 roku system pieczy zastępczej został wyłączony z zakresu ustawy o pomocy społecznej i został wpisany w ustawę o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Jak już wyżej wspomniano, organizatorem pieczy zastępczej jest powiat lub wyznaczona przez Starostę jednostka organizacyjna powiatu lub inny podmiot,

któremu powiat zleci realizację tego zadania. Starosta Zielonogórski Zarządzeniem Nr 78/2011 z dnia 28 grudnia 2011 roku na organizatora rodzinnej pieczy zastępczej wyznaczył Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie im. Jana Pawła II w Zielonej Górze. Zgodnie z regulaminem organizacyjnym Centrum utworzono Zespół ds. pieczy zastępczej. W latach wcześniejszych, zadanie dotyczące pieczy zastępczej było również realizowane przez Centrum, jednak wówczas w ramach ustawy o pomocy społecznej.

W poniższej tabeli przedstawiona została liczba rodzin zastępczych oraz liczba dzieci umieszczonych w poszczególnych typach rodzin w latach 2011-2015. Spadek liczby rodzin w 2015 roku wynika ze zmian granic administracyjnych powiatu. Z dniem 01 stycznia 2015 roku od powiatu zielonogórskiego odłączona została gmina wiejska Zielona Góra, która obecnie jest częścią powiatu grodzkiego Zielona Góra.

Tabela 34 Rodziny zastępcze w powiecie zielonogórskim w latach 2011-2015

	2011	2012	2013	2014	2015
Rodziny spokrewnione	102	64	65	66	51
Liczba dzieci	126	86	86	88	68
Rodziny niezawodowe	17	44	49	50	27
Liczba dzieci	31	62	81	63	37
Rodziny zawodowe	0	2	5	7	9
Liczba dzieci	0	3	11	22	31
Rodziny pełniące funkcję pogotowia rodzinnego	7	6	5	5	5
Liczba dzieci	51	23	36	22	23
Liczba rodzin razem	126	116	119	128	92
Liczba dzieci razem	208	174	214	195	159

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Centrum

Wraz z wejściem w życie Ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej opiekę nad rodzinami zastępczymi przejęli koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej, którzy są zatrudnieni w ramach powołanego w Powiatowym

Centrum Zespołu ds. pieczy zastępczej. Początkowo ustawa określała maksymalną liczbę rodzin jakie może mieć pod opieką jeden koordynator na 30 rodzin. Jednak po ostatniej nowelizacji ustawy art. 77 pkt. 4 jasno stwierdza, że *Koordynator rodzinnej pieczy zastępczej nie może mieć pod opieką łącznie więcej niż 15 rodzin zastępczych lub rodzinnych domów dziecka*. W związku z tą zmianą w kolejnych latach liczba koordynatorów zatrudnionych w Centrum zwiększała się. Do 31.12.2011 roku opiekę nad rodzinami zastępczymi sprawowali pracownicy socjalni zatrudnieni w Powiatowym Centrum, w roku 2012 wraz z powstaniem Zespołu ds. pieczy zastępczej pracę koordynatora wykonywało 2 pracowników, w 2013 było ich 3, natomiast w roku 2014 – 5, a w 2015 już 7. Dyrektor Powiatowego Centrum stopniowo dążyła do zatrudnienia takiej ilości koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej by spełniać wymogi ustawy.

W ramach działań Zespołu ds. pieczy zastępczej realizowane są również szkolenia kwalifikacyjne dla kandydatów na rodziny zastępcze. Szkolenia prowadzone są przez wykwalifikowanych trenerów programu PRIDE, będących również pracownikami Powiatowego Centrum. W wyniku ukończenia szkoleń kandydaci otrzymują kwalifikacje do pełnienia funkcji rodziny zastępczej niezawodowej oraz zawodowej.

Tabela 35 Koszty świadczeń dla rodzin zastępczych w latach 2011-2015

	2011	2012	2013	2014	2015
Świadczenia dla rodzin zastępczych, w tym wynagrodzenia dla rodzin zastępczych zawodowych	1 588 642,00 zł	2 119 402,00 zł	2 304 367,00 zł	2 212 867,00 zł	2 371 968,00 zł.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Centrum

Dzieci umieszczone w placówkach opiekuńczo-wychowawczych

Do zadań Powiatowego Centrum należy wykonywanie decyzji sądu rodzinnego i umieszczanie dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych. Ze względu na niewystarczającą liczbę rodzin zastępczych, domów dziecka oraz brak rodzinnych domów dziecka w powiecie zielonogórskim bardzo dużo dzieci umieszczanych jest w placówkach opiekuńczo-wychowawczych poza terenem powiatu. W tabeli nr 37 w nawiasach podane są liczby nieobejmujące dzieci z gminy Zielona Góra, która od dnia 1 stycznia 2015 roku nie wchodzi w granice administracyjne powiatu zielonogórskiego. Wraz z odłączeniem gminy

Zielona Góra od powiatu widać spadek liczby dzieci umieszczanych w placówkach. Niestety mimo tego faktu nadal wiele dzieci umieszczanych jest w placówkach odległych od powiatu zielonogórskiego. Najwięcej dzieci przebywających w placówkach pochodzi z gmin Świdnica, Sulechów oraz Czerwieńsk. Wyraźnie widać więc potrzebę utworzenia kolejnej placówki opiekuńczo-wychowawczej w regionie oraz tworzenia rodzinnych domów dziecka, których w chwili obecnej nie ma w ogóle. Za koniecznością utworzenia nowej placówki opiekuńczo-wychowawczej w powiecie zielonogórskim przemawiają również koszty utrzymania dzieci w placówkach poza powiatem, które wahają się od 2300,00 zł do ponad 5500,00 zł miesięcznie. W porównaniu do wymienionych kosztów, utrzymanie wychowanka w Domu Dziecka w Klenicy jest stosunkowo niewysokie i wynosi 3100,00 zł miesięcznie (do 31.12.2014 r. 2900,00 zł).

W powiecie zielonogórskim dysponujemy jedynie 20 miejscami w Domu Dziecka w Klenicy, który prowadzony jest przez Zgromadzenie Sióstr Maryi Niepokalanej Prowincja Polska. W najbliższym czasie niezbędne jest podjęcie działań zmierzających do utworzenia nowej placówki na terenie powiatu. Zarówno niniejsza strategia, jak i tworzony właśnie Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2016-2018 w swoich założeniach strategicznych zakładają powstanie nowej placówki opiekuńczo-wychowawczej. Poczyniono już kroki w pozyskaniu budynków, które będzie można przystosować do prowadzenia tego rodzaju działalności. Celem Powiatowego Centrum jest otwarcie nowej placówki opiekuńczo-wychowawczej przed końcem 2016 roku. W założeniach dotyczących rozwoju pieczy zastępczej ważne miejsce zajmuje również pozyskiwanie nowych rodzin zastępczych, szczególnie niezawodowych i zawodowych.

Tabela 36 Koszty utrzymania wychowanków w placówkach opiekuńczo-wychowawczych w latach 2011-2015

	2011	2012	2013	2014	2015
Utrzymanie wychowanków w placówce opiekuńczo-wychowawczej na terenie powiatu	672 000,00 zł	696 000,00 zł	696 000,00 zł	696 000,00 zł	744 000,00 zł
Utrzymanie wychowanków w placówkach opiekuńczo-wychowawczych poza terenem powiatu	2 483 542,00 zł	2 536 417,00 zł	2 167 496,00 zł	1 916 339,00 zł	1 819 735,00 zł
Razem	3 155 542,00 zł	3 232 417,00 zł	2 863 496,00 zł	2 612 339,00 zł	2 563 735,00 zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Centrum

Tabela 37 Liczba dzieci umieszczonych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych na terenie powiatu i poza powiatem w podziale na gminy w latach 2011-2014

Teren	Razem				Na terenie powiatu (Dom Dziecka w Klenicy)				Poza powiatem			
	2011	2012	2013	2014	2011	2012	2013	2014	2011	2012	2013	2014
Powiat zielonogórski	91 (68)	82 (63)	75 (57)	63 (51)	18 (12)	24 (17)	21 (15)	19 (14)	73 (56)	58 (46)	54 (42)	44 (37)
Gmina Babimost	5	0	0	2	1	0	0	1	4	0	0	1
Gmina Bojadła	4	4	4	4	0	0	0	0	4	4	4	4
Gmina Czerwieńsk	18	19	17	8	4	7	5	3	14	12	12	5
Gmina Kargowa	1	2	2	5	1	1	1	4	0	1	1	1
Gmina Nowogród Bobrzański	6	5	5	6	3	2	2	2	3	3	3	4
Gmina Sulechów	15	13	12	13	1	3	3	3	14	10	9	10
Gmina Świdnica	9	11	10	10	1	3	3	1	8	8	7	9
Gmina Trzebiechów	5	4	4	0	1	1	1	0	4	3	3	0
Gmina Zabór	5	5	3	3	0	0	0	0	5	5	3	3
Gmina Zielona Góra	23	19	18	12	6	7	6	5	17	12	12	7

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Centrum

Usamodzielniani wychowankowie

Co roku placówki opiekuńczo-wychowawcze oraz rodziny zastępcze opuszczają ich wychowankowie, którym przysługują świadczenia na kontynuację nauki, usamodzielnienie finansowe oraz zagospodarowanie w formie rzeczowej. W roku 2011 po opuszczeniu placówki opiekuńczo-wychowawczej pomoc na kontynuowanie nauki wypłacano dla 21 osób, natomiast pomoc na usamodzielnienie finansowe oraz zagospodarowanie w formie rzeczowej otrzymały 4 osoby. Pomoc na usamodzielnienie finansowe otrzymały 3 osoby oraz 8 osób na pomoc na zagospodarowanie w formie rzeczowej opuszczających rodziny zastępcze.

W 2012 roku z pomocy na kontynuowanie nauki skorzystało 17 osób, natomiast pomoc na usamodzielnienie finansowe oraz zagospodarowanie w formie rzeczowej wypłacono 2 osobom opuszczającym placówki opiekuńczo-wychowawcze. Opuszczającym rodziny zastępcze udzielono 1 pomocy finansowej oraz 2 pomoce na zagospodarowanie w formie rzeczowej.

W 2013 roku świadczenie z tytułu kontynuowania nauki przysługiwało 10 wychowankom, wypłacono 2 pomoce na zagospodarowanie oraz 2 pomoce na usamodzielnienie finansowe opuszczającym placówki. Natomiast wśród opuszczających rodziny zastępcze 41 osobom wypłacono pomoc na kontynuowanie nauki oraz 3 osobom pomoc na zagospodarowanie oraz 5 usamodzielnień finansowych.

W 2014 roku Powiatowe Centrum wypłaciło świadczenia z tytułu kontynuowania nauki dla 27 osób, które opuściły placówki opiekuńczo-wychowawcze. Wypłacono również 9 pomocy na usamodzielnienie finansowe oraz 2 na zagospodarowanie w formie rzeczowej. W rodzinach zastępczych 37 osobom wypłacono pomoc na kontynuowanie nauki oraz 7 osobom pomoc na usamodzielnienie finansowe oraz 1 osobie pomoc na zagospodarowanie w formie rzeczowej.

W 2015 roku Powiatowe Centrum wypłaciło świadczenia z tytułu kontynuowania nauki dla 12 osób, które opuściły placówki opiekuńczo-wychowawcze oraz 8 pomocy na usamodzielnienie finansowe oraz 4 na zagospodarowanie w formie rzeczowej. W rodzinach zastępczych 37 osobom wypłacono pomoc na kontynuowanie nauki, 3 osobom pomoc na usamodzielnienie finansowe oraz 3 zagospodarowanie w formie rzeczowej.

Tabela 38 Pomoc finansowa dla osób usamodzielnianych w latach 2011-2015

	2011	2012	2013	2014	2015
Pomoc na usamodzielnienie – rodziny zastępcze	11 529,00 zł	4 941,00 zł	28 011,00 zł	28 011,00 zł	16 482,00 zł.
Pomoc na kontynuowanie nauki – rodziny zastępcze	192 099,00 zł	189 662,00 zł	183 203,00 zł	180 232,00 zł	137 737,00 zł.
Pomoc na zagospodarowanie – rodziny zastępcze	29 964,00 zł	7 815,00 zł	11 380,00 zł	4 940,00 zł	14 785,00 zł.
Pomoc na usamodzielnienie placówki	7 888,00 zł	3 936,00 zł	18 838,00 zł	47 313,00 zł	39 469,00 zł.
Pomoc na kontynuowanie nauki – placówki	74 708,00 zł	53 356,00 zł	86 210,00 zł	105 331,00 zł	40 127,00 zł.
Pomoc na zagospodarowanie – placówki	8 950,00 zł	3 735,00 zł	19 289,00 zł	9 588,00 zł	12 882,00 zł.
Razem	325 138,00 zł	263 445,00 zł	346 931,00 zł	375 415,00 zł	261 482,00 zł.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Centrum

Osoby z niepełnosprawnością

Osoby z niepełnosprawnością zmagają się z szeregiem trudności wynikających z obniżenia ich sprawności fizycznej, psychicznej i umysłowej, ale również z prawidłowym funkcjonowaniem ich w społeczeństwie. Szereg ograniczeń i trudności spowodowanych barierami uniemożliwiającymi aktywne uczestnictwo w życiu społecznym powoduje, że ta grupa społeczna jest bardziej narażona na marginalizację społeczną oraz wykluczenie społeczne. W województwie lubuskim osoby niepełnosprawne stanowią 17% ludności, natomiast w powiecie 19,28% ogółu mieszkańców. Tak wysoki wskaźnik osób z niepełnosprawnością stanowi sygnał, że problem niepełnosprawności w powiecie zielonogórskim jest szczególnie ważny. Osoby niepełnosprawne charakteryzuje niski

wskaźnik aktywności zawodowej. Na sytuację taką ma wpływ to, że osoby niepełnosprawne mają często niskie aspiracje, brakuje im wiary we własne możliwości oraz akceptują siebie, jako stałego konsumenta świadczeń społecznych.

Jak zaznaczono, odsetek osób niepełnosprawnych w powiecie jest znaczny. Fakt ten niesie ze sobą istotne następstwa:

- osoby niepełnosprawne charakteryzuje niska aktywność zawodowa oraz niewystarczająca adaptacja do pracy na wolnym rynku pracy;
- bariery architektoniczne i urbanistyczne są podstawowym ograniczeniem życiowym osób niepełnosprawnych;
- bariery w edukacji osób niepełnosprawnych uniemożliwiają rekompensowanie ich dysfunkcji (w Polsce niespełna 1% osób niepełnosprawnych posiada wyższe wykształcenie);
- bariery w sferze świadomości społecznej są źródłem dyskryminacji osób niepełnosprawnych.⁷

W powiecie zielonogórskim najwięcej osób z niepełnosprawnością stanowią osoby w wieku produkcyjnym (60,68%). Oznacza to, że powinny być aktywne zawodowo, jednak wiele z nich wybiera korzystanie z dostępnych świadczeń państwowych. Z pośród tych osób około 15% ma orzeczony znaczny stopień niepełnosprawności, a około 18% jest niepełnosprawnych biologicznie, co może powodować trudności ze znalezieniem zatrudnienia. Niemal 40% posiada orzeczenie o stopniu umiarkowanym, a nieco ponad 25% o stopniu lekkim niepełnosprawności. Te osoby, mimo pewnych ograniczeń wynikających z ich niepełnosprawności, mogą z pewnością poszukiwać zatrudnienia.

⁷ Strategia rozwoju powiatu zielonogórskiego 2014-2022, s. 134-135

Tabela 39 Osoby z niepełnosprawnością w powiecie zielonogórskim według danych spisu powszechnego z 2011 roku (razem z gminą Zielona Góra)

	Osoby z niepełnosprawnością w powiecie zielonogórskim						
	Ogółem	Osoby niepełnosprawne prawnie w stopniu znacznym	Osoby niepełnosprawne prawnie w stopniu umiarkowanym	Osoby niepełnosprawne prawnie w stopniu lekkim	Osoby niepełnosprawne prawnie w stopniu nieustalonym	Osoby niepełnosprawne w wieku 0-15 lat z orzeczeniem o niepełnosprawność	Osoby niepełnosprawne biologicznie
Powiat zielonogórski	14449	3006	4929	2757	272	531	2956
% wszystkich mieszkańców	19,28%	4,01%	6,58%	3,68%	0,36%	0,71%	3,94%
Osoby w wieku przedprodukcyjnym	752	30	46	11	16	531	118
% w danej grupie	5,20%	0,01%	0,93%	0,40%	5,88%	100%	3,99%
Osoby w wieku produkcyjnym	8168	1211	3203	2087	176	Nie dotyczy	1493
% w danej grupie	60,68%	40,29%	64,98%	75,37%	64,71%		50,51%
Osoby w wieku poprodukcyjnym	5528	1765	1680	659	80	Nie dotyczy	1345
% w danej grupie	38,26%	58,72%	34,08%	23,90%	29,41%		45,50%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Spis powszechny 2011 rok

Oprócz trudności w realizowaniu się w kwestii zawodowej niezwykle ważne są ograniczenia społeczne, które często dotyczą osoby z niepełnosprawnością. Mogą one mieć charakter pierwotny w stosunku do trudności zawodowych. Niska samoocena, brak wiary we własne możliwości i umiejętności, czasami również niskie kwalifikacje zawodowe z pewnością nie wpływają pozytywnie na obraz własnej osoby, w tym bardziej na umiejętność poruszania się po wymagającym otwartym rynku pracy.

Szczególnie trudna jest sytuacja dzieci i młodzieży niepełnosprawnej, wychowywanej często w atmosferze nadopiekuńczości, braku możliwości bycia samodzielnym nie tylko w życiu codziennym, ale również w podejmowaniu własnych, autonomicznych decyzji. Rodzice, starając się dzieciom wynagrodzić ich niepełnosprawność fizyczną, często nieświadomie, uczą dzieci niepełnosprawności i niezaradności społecznej. Takim młodym osobom trudno jest odnaleźć się w rzeczywistości społecznej, zaczynając od umiejętności poradzenia sobie w podstawowych czynnościach w urzędach, funkcjonowania w grupach rówieśniczych z osobami pełnosprawnymi, aż do odnalezienia swojego miejsca na rynku pracy. Trudnością jest również stereotypowe myślenie społeczeństwa, które często sprawia, że niepełnosprawność osób postrzegana jest jako coś, nad czym należy się litować, zawsze pomagać, nawet nie będąc o to poproszonym. Poza tym, niewielka liczba dzieci niepełnosprawnych w szkołach publicznych (wiele dzieci korzysta z nauczania indywidualnego) powoduje brak nawiązywania relacji rówieśniczych pomiędzy dziećmi zdrowymi a niepełnosprawnymi, a tym samym nieumiejętność koegzystencji obu grup w życiu społecznym. Niepełnosprawność członka rodziny, dla niektórych może stanowić problem, którego należy się wstydzić i z tego względu ogranicza się tej osobie możliwość kontaktu z osobami spoza rodziny.

Istnieje wiele problemów społecznych związanych z niepełnosprawnością. Niektóre zadania realizowane przez Powiatowe Centrum mają na celu niwelowanie trudności w życiu społecznym osób z niepełnosprawnościami. Współfinansowanie z PFRON turnusów rehabilitacyjnych, likwidacji barier architektonicznych czy też komunikacyjnych, pomoc w zakupie sprzętu rehabilitacyjnego – to niektóre z zadań realizowanych na rzecz osób z niepełnosprawnością.

Poniższe tabele wskazują liczbę dofinansowanych wniosków oraz kwoty przeznaczone na pomoc osobom z niepełnosprawnością w niwelowaniu ich trudności. Uwagę zwraca z pewnością zadanie dotyczące dofinansowania sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych, na które w ostatnich latach nie wydatkowano środków. W latach

wcześniejszych realizacja tego zadania przebiegała na podstawie realizacji zadań zleconych przez organizacje pozarządowe. Jednak w ostatnich latach projekty trafiające do rozpatrzenia nie spełniały oczekiwań Powiatowego Centrum w zakresie różnorodności i rzeczywistej przydatności dla osób z niepełnosprawnością. W związku z tym Powiatowe Centrum zrezygnowało ze zlecenia tego zadania na rzecz wykorzystania środków w ramach innych działań.

Tabela 40 Informacja o wykorzystanych środkach PFRON na realizację zadań z zakresu rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych w latach 2011-2015

Nazwa zadania	ROK 2011		ROK 2012		ROK 2013		ROK 2014		ROK 2015	
	Liczba osób	Kwota	Liczba osób	Kwota	Liczba osób	Kwota	Liczba osób	Kwota	Liczba osób	Kwota
Dofinansowanie uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych	276	223 834 zł	810	702 925 zł	322	286 891 zł	111	98 787 zł	135	134 603 zł
Dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych	9	64 890 zł	22	103 334 zł	2	29 432 zł	7	48 464 zł	11	128 843 zł
Dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze	627	433 211 zł	688	618 201 zł	463	473 154 zł	722	757 241 zł	602	595 335 zł
Dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych	-	-	138	7 925 zł	-	-	-	-	-	-

Źródło: dane Zespołu ds. pomocy osobom niepełnosprawnym Powiatowego Centrum

Powiatowe Centrum realizuje od 2013 roku pilotażowy program „Aktywny samorząd”, którego głównym celem jest wyeliminowanie lub zmniejszenie barier ograniczających uczestnictwo beneficjentów programu w życiu społecznym, zawodowym i w dostępie do edukacji.

W ramach tego programu można uzyskać dofinansowanie z dwóch modułów. **Moduł I** podzielony jest na obszary oraz ich zadania. **Obszar A** dotyczy barier transportowych i obejmuje następujące zadania: **Zadanie 1** - pomoc w zakupie i montażu oprzyrządowania do posiadanego samochodu; **Zadanie 2** - pomoc w uzyskaniu prawa jazdy kat. B. **Obszar B** dotyczy likwidacji barier w dostępie do uczestnictwa w społeczeństwie informacyjnym i obejmuje następujące zadania: **Zadanie 1** - pomoc w zakupie sprzętu elektronicznego lub jego elementów oraz oprogramowania; **Zadanie 2** – dofinansowanie szkoleń w zakresie obsługi nabytego w ramach programu sprzętu elektronicznego i oprogramowania. **Obszar C** dotyczy likwidacji barier w poruszaniu się i obejmuje następujące zadania: **Zadanie 1** – pomoc w zakupie wózka o napędzie elektrycznym; **Zadanie 2**- pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanego wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym; **Zadanie 3** – pomoc w zakupie protezy kończyny, w której zastosowano nowoczesne rozwiązania techniczne dotyczy. **Obszar D** dotyczy pomocy w utrzymaniu aktywności zawodowej poprzez zapewnienie opieki dla osoby zależnej. **Moduł II** obejmuje pomoc w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym.

Tabela 41 Realizacja programu „Aktywny samorząd” w latach 2013-2015

Moduł	2013	2014	2015
I	23 wnioski na kwotę 132 191,62 zł	26 wniosków na kwotę 216 496,20	8 wniosków na kwotę 29 561,00
II	72 wnioski na kwotę 115 507,00 zł	88 wniosków na kwotę 211 102,00	70 wnioski na kwotę 164 311,00

Źródło: dane Zespołu ds. pomocy osobom niepełnosprawnym Powiatowego Centrum

Tabela 42 Realizacja programu „Aktywny samorząd” w latach 2013-2015 w podziale na Moduły, Obszary i Zadania

Rok	Moduł I																Moduł II	
	Obszar A				Obszar B				Obszar C						Obszar D			
	Zadanie 1		Zadanie 2		Zadanie 1		Zadanie 2		Zadanie 1		Zadanie 2		Zadanie 3					
	Liczba wniosków	Kwota wypłat w zł	Liczba wniosków	Kwota wypłat w zł	Liczba wniosków	Kwota wypłat w zł	Liczba wniosków	Kwota wypłat w zł	Liczba wniosków	Kwota wypłat w zł	Liczba wniosków	Kwota wypłat w zł	Liczba wniosków	Kwota wypłat w zł				
2013	1	1 020	0	0	8	29 085,62	0	0	4	52 000	6	11 306	3	37 980	1	800	72	115 507
2014	2	10 000	0	0	10	51 764	0	0	4	74 124	5	6 270	3	69 750	2	4 588,20	88	211 102
2015	0	0	2	2452	0	0	0	0	0	0	2	2600	1	20000	3	4493	70	164311

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Zespołu ds. pomocy osobom niepełnosprawnym Powiatowego Centrum

Warsztaty Terapii Zajęciowej

Powiat zielonogórski nie prowadzi na swoim terenie Warsztatów Terapii Zajęciowej (WTZ). Mieszkańcy powiatu uczestniczą w warsztatach działających na terenie miasta Zielona Góra, na podstawie porozumienia pomiędzy miastem Zielona Góra a powiatem zielonogórskim.

Mieszkańcy powiatu zielonogórskiego mogli korzystać z jednego z trzech WTZ: WTZ „Tęcza” prowadzonego przez Katolickie Stowarzyszenie na Rzecz Osób Niepełnosprawnych „Tęcza” Diecezji Zielonogórsko-Gorzowskiej, WTZ „Przystań” oraz WTZ „Winnica” prowadzonego przez Spółdzielnię Inwalidów „Rehabilitacja”.

Do zadań WTZ należy przede wszystkim: ogólne usprawnianie uczestników, rozwijanie umiejętności wykonywania czynności życia codziennego, przygotowanie do życia w środowisku społecznym, a także rozwijanie podstawowych oraz specjalistycznych umiejętności zawodowych, umożliwiających późniejsze podjęcie pracy zawodowej w zakładach aktywności zawodowej lub innej pracy zarobkowej. Zajęcia w warsztatach prowadzone są zgodnie z indywidualnym programem rehabilitacji i terapii. WTZ są finansowane w 90% przez Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, a w 10% przez powiat. W okresie 2011-2014 z WTZ korzystały każdego roku 22 osoby. Większość uczestników WTZ pochodziła z gminy Zielona Góra. Kwartalny koszt rehabilitacji jednego uczestnika w części nieobjętej dofinansowaniem ze środków PFRON wynosił 411,00 zł.

Powiatowy Ośrodek Wsparcia dla Osób z Zaburzeniami Psychicznymi „Parasol” w Zielonej Górze

Powiatowy Ośrodek Wsparcia dla Osób z Zaburzeniami Psychicznymi „Parasol” w Zielonej Górze jest to placówka przeznaczona dla osób z upośledzeniem umysłowym i zaburzeniami psychicznymi w rozumieniu ustawy o ochronie zdrowia psychicznego. Prowadzony jest przez Katolickie Stowarzyszenie na Rzecz Osób Niepełnosprawnych „Tęcza” Diecezji Zielonogórsko – Gorzowskiej w ramach realizacji zadania z zakresu administracji rządowej zleconego przez powiat. Celem działania POW „Parasol” jest rehabilitacja zmierzająca do rozwoju ogólnego każdego uczestnika, poprawy zaradności życiowej, sprawności psychofizycznej oraz przystosowania do samodzielnego życia w środowisku społecznym. POW „Parasol” świadczy usługi dostosowane do potrzeb osób z zaburzeniami psychicznymi

i upośledzeniem umysłowym, w tym :

- usprawnianie poprzez zajęcia w następujących sekcjach terapii zajęciowej: kulinarnej, artystycznej, komputerowej i multimedialnej,
- trening zaradności życiowej,
- rehabilitacja społeczna, ruchowa, zawodowa,
- psychoterapia i poradnictwo psychologiczne,
- muzykoterapia,
- biblioterapia,
- promocja zdrowia,
- organizacja czasu wolnego.

Dla uczestników proponowane są różnorodne formy działań usprawniających. Każdy z podopiecznych realizuje indywidualny plan wspierająco - aktywizujący. POW „Parasol” posiada 35 miejsc, jednak w latach 2011-2014 korzystało ze świadczeń Ośrodka od 19 do 23 osób. Środki finansowe na utrzymanie oraz prowadzenie POW „Parasol” pochodzą z budżetu Wojewody.

Przeciwdziałanie przemocy

Realizacja zadania przeciwdziałania przemocy przez Powiatowe Centrum wynika z wcześniej wspomnianej ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. W związku z tym Powiatowe Centrum realizuje Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie. W rozdziale dotyczącym dokumentów o charakterze lokalnym niniejszej strategii wspomniano o celu głównym oraz celach szczegółowych wymienionego programu. Realizacja Powiatowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie zakłada osiągnięcie kilku ważnych rezultatów: 1. Zmianę postaw społecznych wobec zjawiska przemocy w rodzinie; 2. Podniesienie poziomu wiedzy w zakresie skutków stosowania przemocy w rodzinie; 3. Odpowiednie przygotowanie służb i instytucji zobowiązanych do podejmowania działań w zakresie przeciwdziałania występowaniu zjawiska przemocy w rodzinie i monitorowania jej skutków. Osiągnięcie powyższych rezultatów możliwe jest dzięki: zapewnieniu poradnictwa specjalistycznego (poradnictwa prawnego, psychologicznego, pedagogicznego, rodzinnego i socjalnego), realizację działań w zakresie interwencji kryzysowej, w tym udzielenie schronienia, pomocy psychoterapeutycznej i pedagogicznej dla ofiar przemocy, realizację programu korekcyjno-edukacyjnego dla

sprawców przemocy oraz nawiązywanie ścisłej współpracy z różnymi instytucjami w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Zgodnie z powyższym Powiatowe Centrum co roku realizuje program korekcyjno-edukacyjnego dla osób stosujących przemoc w rodzinie, pod nazwą „Trening zastępowania agresji - trening umiejętności komunikacyjnych”. Cykl zajęć prowadzony jest przez dwoje trenerów, którzy realizują program zajęć pozwalających na nabycie umiejętności rozpoznawania i kontrolowania emocji oraz poprawę komunikacji w rodzinie. Co roku w programie bierze udział różna liczba osób, najczęściej skierowanych do programu przez pracowników ośrodków pomocy społecznej, kuratorów lub sąd.

W 2013 roku zespół Powiatowego Centrum opracował i zrealizował program „NIE DLA PRZEMOCY”, w ramach konkursowego Programu Ośłonowego „Wspieranie Jednostek Samorządu w Tworzeniu Systemu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie” organizowanego przez MPiPS (dotacja w kwocie 15 000,00 zł). Celem programu było zwiększenie świadomości nt. zagrożeń jakie płyną z podejmowania nieakceptowanych społecznie zachowań agresywnych. W programie wzięło udział 150 osób mieszkańców powiatu zielonogórskiego i realizowany on był we wszystkich gminach powiatu.

Pracownicy Powiatowego Centrum biorą udział w zespołach interdyscyplinarnych powoływanych przez ośrodki pomocy społecznej oraz w szkoleniach dotyczących tematyki przemocy. Powiatowe Centrum w miarę możliwości stara się zapewniać miejsca w ośrodkach interwencji kryzysowej dla ofiar przemocy oraz monitorować skalę zjawiska w powiecie.

Projekty współfinansowane ze środków Unii Europejskiej

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie im. Jana Pawła II w Zielonej Górze realizowało projekty współfinansowane ze środków Unii Europejskiej w latach 2008-2015. W realizowanym w latach 2008 - 2013 projekcie systemowym pn.: **„Działania na rzecz integracji społecznej mieszkańców powiatu zielonogórskiego”** uczestniczyło łącznie 723 osoby w tym 427 kobiet i 296 mężczyzn. W projekcie wzięło udział 379 osób z niepełnosprawnością. W latach 2014-2015 Centrum realizowało projekt pn.: **„Aktywna integracja moją szansą”**, w którym uczestniczyło łącznie 40 osób, w tym 21 kobiet i 19 mężczyzn, w tym 15 osób z niepełnosprawnością.

Oba projekty skierowane były do mieszkańców powiatu zielonogórskiego, w wieku od 15 do 64 lat (kobiety w wieku do 59 lat), mających trudności w pokonywaniu problemów życia codziennego w tym: osób niepełnosprawnych i ich rodzin, rodzin zastępczych

oraz młodzieży przebywającej w pieczy zastępczej, zarówno w rodzinach zastępczych jak i placówkach opiekuńczo-wychowawczych. W projekcie mogły wziąć udział również osoby z otoczenia z wymienionych powyżej grup docelowych, bezpośrednio związane z uprawnionym uczestnikiem projektu.

Uczestnicy mieli, opracowaną wspólnie ze swoim opiekunem w projekcie, tzw. „indywidualną ścieżkę reintegracji”, która określała potrzeby i możliwości uczestnika. Indywidualna ścieżka reintegracji określała również instrumenty wsparcia z jakich uczestnik skorzysta w trakcie projektu. Do wyboru były cztery instrumenty, w tym: instrument edukacyjny, instrument zawodowy, instrument zdrowotny oraz instrument społeczny.

W ramach aktywizacji edukacyjnej, uczestnicy projektu uczestniczyli w różnego rodzaju kursach i szkoleniach, których celem było podniesienie kwalifikacji i kompetencji. W ramach tego instrumentu uczestnicy realizowali kursy prawa jazdy różnych kategorii, kursy językowe, kursy księgowość, obsługi komputera i inne.

W ramach instrumentu aktywizacji zdrowotnej, uczestnicy korzystali z turnusów rehabilitacyjnych czy indywidualnych spotkań z psychologiem. Na instrument aktywizacji zawodowej składały się spotkania z doradcą zawodowym i tworzenie profilu zawodowego.

Instrument aktywizacji społecznej realizowano przez udział w warsztatach podnoszących kompetencje społeczne uczestników oraz wyjazdy i spotkania integracyjne. W ramach tego instrumentu zrealizowano: warsztat budowania celów, zarządzania czasem i finansami, warsztat komunikacji interpersonalnej, spotkania uspołeczniające (wyjścia do kina, restauracji, kręgielni).

W okresie od początku realizacji projektu „Działania na rzecz integracji społecznej mieszkańców powiatu zielonogórskiego”, tj. od 1 lipca 2008 roku do 31 grudnia 2013 r. wartość wykorzystanych środków wyniosła 3 350 119,59 zł - na przyznane 3 639 560,09 zł , dając wykonanie 92,05%. Realizowany projekt był współfinansowany w 85 % ze środków Unii Europejskiej – Europejskiego Funduszu Społecznego (2 847 601,65 zł), 4,5% z budżetu Państwa (150 755,38 zł) i 10,5% wkładu własnego w tym 224 202,07 zł z budżetu JST (świadczenia na kontynuację nauki dla osób przebywających w zastępczych formach opieki i na usamodzielnienie) oraz 127 560,49 zł ze środków PFRON na dofinansowanie turnusów rehabilitacyjnych dla uczestników projektu i ich opiekunów.

Wartość projektu „Aktywna integracja moją szansą” wynosiła 221 550,87 zł, z tego 85% środków pochodziło z Europejskiego Funduszu Społecznego (188 318,24 zł), a 15% stanowił wkład własny, na który składały się środki powiatu (26 258,63 zł) oraz z

PFRON (6 974,00 zł) – łącznie 33 232,63 zł.

3.5.3. Kwestia osób starszych i potrzebujących opieki

Środowiskowy Dom Samopomocy w Sulechowie

Na terenie powiatu zielonogórskiego, funkcjonuje **Środowiskowy Dom Samopomocy w Sulechowie**. ŚDS obejmuje swoim działaniem obszar gminy Sulechów i przeznaczony jest dla 30 osób z niepełnosprawnością intelektualną. Jako placówka dziennego pobytu w swojej działalności realizuje zadania z zakresu pomocy społecznej, udzielając wsparcia społecznego osobom z zaburzeniami psychicznymi, mającymi trudności w kształtowaniu swoich stosunków z otoczeniem, pozwalając na zaspokojenie ich podstawowych potrzeb życiowych, usamodzielnienie i integrację społeczną. W ŚDS udzielana jest pomoc terapeutyczna, socjalna i rehabilitacyjna zmierzająca do osiągnięcia poprawy funkcjonowania, jakości życia i powstrzymania postępującej regresji. Oferta Środowiskowego Domu Samopomocy wychodzi naprzeciw potrzebom osób niepełnosprawnych intelektualnie, które potrzebują środowiskowego wsparcia, ukierunkowanego na terapię społeczną, dającą możliwość funkcjonowania w grupie, aktywnego spędzania czasu, rozwijania umiejętności z zakresu samoobsługi. Przed rozpoczęciem udziału w zajęciach i w trakcie zajęć uczestnicy ŚDS objęci są opieką specjalistów, tj.: psychologa, neurologa, logopedy, pracownika socjalnego, terapeutów zajęciowych. W ofercie ŚDS realizowane są następujące formy działalności:

- trening umiejętności społecznych i interpersonalnych:
 - nabycie i doskonalenie umiejętności nawiązywania kontaktów, podtrzymywania rozmowy, aktywnego słuchania;
 - dostrzeganie wzajemnych potrzeb, trudności i pomaganie sobie;
 - wzajemna pomoc w różnego rodzaju pracach;
 - wyrabianie właściwych postaw społecznych (nabycie umiejętności do współdziałania w organizowaniu życia grupy, poczucie odpowiedzialności za wspólną własność, czystość, ład i estetykę otoczenia, stosowne zachowania w miejscach publicznych), rozwiązywanie konfliktów;
 - włączenie się do udziału w przygotowaniu różnych uroczystości (imieniny, urodziny, andrzejki, Wigilia, itp.),
- trening samoobsługi:

- sygnalizowanie i załatwianie potrzeb fizjologicznych, samodzielne ubieranie się i rozbieranie, itp.,
- treningi zaradności życiowej i funkcjonowania w życiu codziennym:
 - umiejętność określania pór roku, pory dnia;
 - nabycie umiejętności samodzielnych zakupów;
 - poznanie wartości pieniądza;
 - sprzątanie, pranie;
 - nauka obsługi komputera i kopiowania dokumentów na kserokopiarce,
- trening umiejętności spędzania wolnego czasu:
 - nabycie umiejętności spędzania czasu wolnego, znajomość form czasu wolnego – wdrażanie i aktywizowanie w zakresie różnych form: muzykoterapia, świetlicowe gry towarzyskie, spacer, spotkania towarzyskie,
- trening kulinarny:
 - nauka nakrywania do stołu;
 - sprzątanie kuchni;
 - omówienie zasad i zastosowania sprzętu AGD wraz z zasadami BHP obsługi sprzętu;
 - przygotowanie prostych posiłków,
- poradnictwo psychologiczne obejmujące zajęcia indywidualne i grupowe,
- rehabilitacja ruchowa:
 - ćwiczenia ogólnousprawniające;
 - rozładowanie napięć psychicznych poprzez ćwiczenia relaksacyjne;
 - zabawy sportowe, ćwiczenia bierne, czynne, bierno-czynne;
 - masaż klasyczny,
- zajęcia logopedyczne:
 - diagnoza i rehabilitacja mowy;
 - udoskonalanie aparatu mowy, ćwiczenia ogólnorozwojowe,
- muzykoterapia:
 - rozwijanie sprawności wokalne;
 - redukcja stresów i niepokojów, poprawa komunikacji, integracja,
- terapia zajęciowa:
 - zajęcia plastyczno-techniczne: rysunek, malarstwo, stolarstwo;
 - rozwijanie ekspresji twórczej;
 - rozpoznawanie i wyrażanie własnych emocji,

- zajęcia taneczne:
 - rozwijanie sprawności ruchowej, redukcja stresów i niepokojów, integracja;
- praca socjalna:
 - poradnictwo dla uczestników oraz ich rodzin;
 - pomoc w rozwiązywaniu trudnych sytuacji życiowych.

Z usług Środowiskowego Domu Samopomocy w Sulechowie korzysta od 31 do 35 uczestników w różnym wieku.

Tabela 43 Struktura wiekowa uczestników ŚDS w Sulechowie

Wiek	0-17 lat	18-30 lat	31-40 lat	41-50 lat	Powyżej 50 lat
Liczba osób	11	7	10	4	4

Źródło: opracowanie OPS w Sulechowie

Sporadycznie uczestnikami ŚDS są osoby z innych gmin niż Sulechów, są to gminy Skąpe i Bojadła.⁸

Dom Pomocy Społecznej w Trzebiechowie z filią w Bełczu

Działalność domów pomocy społecznej określa ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej oraz Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 sierpnia 2012 r. w sprawie domów pomocy społecznej. Zgodnie z § 5. 1. ww. rozporządzenia „Dom, niezależnie od typu, świadczy usługi:

- 1) w zakresie potrzeb bytowych, zapewniając:
 - a) miejsce zamieszkania, b) wyżywienie, c) odzież i obuwie, d) utrzymanie czystości;
- 2) opiekuńcze, polegające na:
 - a) udzielaniu pomocy w podstawowych czynnościach życiowych, b) pielęgnacji, c) niezbędnej pomocy w załatwianiu spraw osobistych;
- 3) wspomagające, polegające na:
 - a) umożliwieniu udziału w terapii zajęciowej, b) podnoszeniu sprawności i aktywizowaniu mieszkańców domu, c) umożliwieniu zaspokojenia potrzeb religijnych i kulturalnych, d) zapewnieniu warunków do rozwoju samorządności mieszkańców domu, e) stymulowaniu nawiązywania, utrzymywania i rozwijania kontaktu z rodziną i społecznością lokalną, f) działaniu zmierzającym do usamodzielnienia mieszkańca domu,

⁸ Informacje przygotowane na podstawie danych z OPS Sulechów

w miarę jego możliwości, g) pomocy usamodzielniającemu się mieszkańcowi domu w podjęciu pracy, szczególnie mającej charakter terapeutyczny, jeżeli mieszkaniec spełnia warunki do takiego usamodzielnienia, h) zapewnieniu bezpiecznego przechowywania środków pieniężnych i przedmiotów wartościowych, i) finansowaniu mieszkańcowi domu nieposiadającemu własnego dochodu wydatków na niezbędne przedmioty osobistego użytku, w kwocie nieprzekraczającej 30% zasiłku stałego, o którym mowa w art. 37 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, zwanej dalej „ustawą”, j) zapewnieniu przestrzegania praw mieszkańców domu oraz zapewnieniu mieszkańcom dostępności do informacji o tych prawach, k) sprawnym wnoszeniu i załatwianiu skarg i wniosków mieszkańców domu.

Do października 2012 r. w powiecie zielonogórskim funkcjonowały dwa domy pomocy społecznej w Trzebiechowie i w Bełczu. Rada Powiatu Zielonogórskiego Uchwałą Nr XX/192/2012 r. z dnia 27 września 2012r. połączyła Domy Pomocy Społecznej w Trzebiechowie i w Bełczu. Obecnie Dom Pomocy Społecznej w Trzebiechowie z filią w Bełczu działa na podstawie decyzji Wojewody Lubuskiego Nr PS-1.9423.1.2013.AKac z dnia 21 lutego 2013 oraz decyzji Nr PS-1.9423.1.2013.ETom z dnia 7 stycznia 2014 roku.

Placówka jest jednostką organizacyjną powiatu zielonogórskiego. Dom jest przeznaczony dla osób przewlekle somatycznie chorych oraz niepełnosprawnych fizycznie i jest zlokalizowany w budynkach położonych:

- w **Trzebiechowie** z przeznaczeniem dla 105 osób przewlekle somatycznie chorych i niepełnosprawnych fizycznie.
- w **Bełczu** z przeznaczeniem dla 75 osób przewlekle somatycznie chorych i niepełnosprawnych fizycznie. Znaczącą część mieszkańców w Bełczu stanowią osoby z chorobą Alzheimera.

Dom oferuje swoim podopiecznym usługi w zakresie potrzeb bytowych, gwarantując im miejsce zamieszkania, wyżywienie, odzież i obuwie oraz utrzymanie czystości. Nad zdrowiem i bezpieczeństwem mieszkańców przez całą dobę czuwają pielęgniarki i opiekunowie. Usługi opiekuńcze wykonywane przez pracowników Domu obejmują: udzielanie pomocy w podstawowych czynnościach życiowych, pielęgnację oraz niezbędną pomoc w załatwieniu spraw osobistych. Usługi wspomagające polegają na umożliwieniu mieszkańcom udziału w terapii zajęciowej, podnoszeniu sprawności i aktywności mieszkańców, zaspokajaniu potrzeb religijnych i kulturowych, stymulowaniu nawiązywania, utrzymywania i rozwijania kontaktów z rodziną i środowiskiem, działaniach zmierzających

do usamodzielnienia mieszkańca, umożliwieniu podjęcia pracy terapeutycznej. W Domu prowadzone są usługi terapeutyczne takie jak: psychoterapia, terapia pedagogiczna, muzykoterapia, arteterapia, terapia zajęciowa. Ponadto prowadzone są usługi rehabilitacyjne: fizykoterapia i kinezyterapia. Podopiecznych przyjmuje lekarz rodzinny, a w razie potrzeby mieszkańcy są konsultowani u specjalistów. Zajęcia terapeutyczne prowadzą instruktorzy terapii i rehabilitant, domownicy mają także zapewnioną opiekę duszpasterską. W placówce znajdują się pracownie terapii zajęciowej, sale telewizyjne, biblioteka, pomieszczenia rehabilitacyjne, sala rekreacyjna, jadalnia, kaplica. Budynek domu i jego otoczenie są pozbawione barier architektonicznych. W placówce są organizowane imprezy okolicznościowe, wycieczki, mieszkańcy mogą uprawiać ogród, majsterkować i rozwijać własne zainteresowania. Najważniejszymi problemami placówki są wysokie koszty funkcjonowania, niewystarczający poziom środków finansowych na bieżącą działalność Domu, wynikający z niedofinansowania przez budżet państwa osób przyjętych przed 2004 rokiem (dotyczy mieszkańców na dotacji) oraz niskie wynagrodzenia dla wysoko wykwalifikowanej kadry.⁹

Tabela 44 Powody przyjmowania osób do Domu Pomocy Społecznej w Trzebiechowie w latach 2011-2015

Rok	Liczba osób przyjętych do DPS	Liczba osób niepełnosprawnych przyjętych do DPS	Liczba osób przewlekle somatycznie chorych przyjętych do DPS
2011	23	4	19
2012	32	7	25
2013	32	6	26
2014	21	5	16
2015	10	2	8

Źródło: opracowanie DPS w Trzebiechowie

⁹ Strategia Rozwoju powiatu zielonogórskiego 2014-2022, s. 146-147

Tabela 45 Struktura wiekowa mieszkańców Domu Pomocy Społecznej w Trzebiechowie

Rok	Liczba mieszkańców	Przedział wiekowy 41-60	Przedział wiekowy 61-74	Przedział wiekowy powyżej 74
2011	103	24	35	44
2012	104	24	35	45
2013	105	26	33	46
2014	103	22	38	43
2015	102	25	39	38

Źródło: opracowanie DPS w Trzebiechowie

Tabela 46 Powody przyjmowania osób do Domu Pomocy Społecznej w Trzebiechowie filia w Bełczu w latach 2011-2015

Rok	Liczba osób przyjętych do DPS	Liczba osób niepełnosprawnych przyjętych do DPS	Liczba osób przewlekle somatycznie chorych przyjętych do DPS
2011	30	10	20
2012	24	6	18
2013	37	7	30
2014	22	5	17
2015	15	4	11

Źródło: opracowanie DPS w Trzebiechowie filia w Bełczu

Tabela 47 Struktura wiekowa mieszkańców Domu Pomocy Społecznej w Trzebiechowie filia w Bełczu w latach 2011-2015

Rok	Liczba mieszkańców	Przedział wiekowy 19-40	Przedział wiekowy 41-60	Przedział wiekowy 61-74	Przedział wiekowy powyżej 74
2011	72	2	15	28	27
2012	66	2	14	28	22
2013	75	3	15	33	24
2014	75	3	13	36	23
2015	75	5	12	34	24

Źródło: opracowanie DPS w Trzebiechowie filia w Bełczu

3.5.4. Kwestia osób bezrobotnych w powiecie zielonogórskim na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Zielonej Górze

Politykę rynku pracy oraz zadania jakie konieczne są do jej prowadzenia określa Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (t.j. Dz. U. z 2013 r. poz. 674 z późn. zm.). Zadania samorządu powiatu określa art. 9 ust. 1 niniejszej ustawy. Należą do nich:

- opracowanie i realizacja programu promocji zatrudnienia oraz aktywizacji lokalnego rynku pracy stanowiącego część powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych, o której mowa w odrębnych przepisach;
- pozyskiwanie i gospodarowanie środkami finansowymi na realizację zadań z zakresu aktywizacji lokalnego rynku pracy;
- udzielanie informacji o możliwościach i zakresie pomocy określonej w ustawie;
- udzielanie pomocy bezrobotnym i poszukującym pracy w znalezieniu pracy przez pośrednictwo pracy i poradnictwo zawodowe;
- udzielanie pomocy pracodawcom w pozyskiwaniu pracowników przez pośrednictwo pracy i poradnictwo zawodowe;
- kierowanie bezrobotnych do realizatora działań aktywizacyjnych, któremu marszałek województwa zlecił wykonanie działań aktywizacyjnych;
- realizacja zadań związanych z KFS, w szczególności udzielanie pomocy pracodawcom poprzez finansowanie kształcenia ustawicznego pracowników i pracodawcy;
- rejestrowanie bezrobotnych i poszukujących pracy;
- ustalanie profili pomocy dla bezrobotnych;
- inicjowanie, organizowanie i finansowanie usług i instrumentów rynku pracy;
- inicjowanie, organizowanie i finansowanie szkoleń i przygotowania zawodowego dorosłych;
- opracowywanie badań, analiz i sprawozdań, w tym prowadzenie monitoringu zawodów deficytowych i nadwyżkowych, oraz dokonywanie ocen dotyczących rynku pracy na potrzeby powiatowej rady rynku pracy oraz organów zatrudnienia;
- inicjowanie i realizowanie przedsięwzięć mających na celu rozwiązanie lub złagodzenie problemów związanych z planowanymi zwolnieniami grup pracowników z przyczyn dotyczących zakładu pracy;
- współdziałanie z powiatowymi radami rynku pracy w zakresie promocji zatrudnienia oraz wykorzystania środków Funduszu Pracy;

- współpraca z gminami w zakresie upowszechniania ofert pracy i informacji o usługach poradnictwa zawodowego, szkoleniach, przygotowaniu zawodowym dorosłych, stażach, organizacji robót publicznych oraz prac społecznie użytecznych, realizacji Programu Aktywizacja i Integracja, o którym mowa w art. 62a, oraz zatrudnienia socjalnego na podstawie przepisów o zatrudnieniu socjalnym;
- współpraca z wojewódzkimi urzędami pracy w zakresie świadczenia podstawowych usług rynku pracy, w tym w opracowywaniu i aktualizacji informacji zawodowych;
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków oraz innych świadczeń z tytułu bezrobocia;
- wydawanie decyzji o:
 - a) uznaniu lub odmowie uznania danej osoby za bezrobotną oraz utracie statusu bezrobotnego,
 - b) przyznaniu, odmowie przyznania, wstrzymaniu lub wznowieniu wypłaty oraz utracie lub pozbawieniu prawa do zasiłku, stypendium i innych finansowanych z Funduszu Pracy świadczeń niewynikających z zawartych umów,
 - c) obowiązku zwrotu nienależnie pobranego zasiłku, stypendium, innych nienależnie pobranych świadczeń lub kosztów szkolenia i przygotowania zawodowego dorosłych finansowanych z Funduszu Pracy,
 - d) odroczeniu terminu spłaty, rozłożeniu na raty lub umorzeniu części albo całości nienależnie pobranego świadczenia udzielonego z Funduszu Pracy, należności z tytułu zwrotu refundacji lub przyznanych jednorazowo środków, o których mowa w art. 46, oraz innych świadczeń finansowanych z Funduszu Pracy, o których mowa w art. 76 ust. 7a;
- realizowanie zadań wynikających z koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego państw, o których mowa w art. 1 ust. 3 pkt 2 lit. a–c, oraz państw, z którymi Rzeczpospolita Polska zawarła dwustronne umowy międzynarodowe o zabezpieczeniu społecznym, w zakresie świadczeń dla bezrobotnych, w tym realizowanie decyzji, o których mowa w art. 8a;
- realizowanie zadań wynikających z prawa swobodnego przepływu pracowników między państwami, o których mowa w art. 1 ust. 3 pkt 2 lit. a–c, w szczególności przez:
 - a) realizowanie działań sieci EURES we współpracy z ministrem właściwym do spraw pracy, samorządami województw oraz innymi podmiotami uprawnionymi do realizacji działań sieci EURES,
 - b) realizowanie zadań związanych z udziałem w partnerstwach transgranicznych EURES na terenie działania tych partnerstw;

- realizowanie zadań związanych z międzynarodowym przepływem pracowników, wynikających z odrębnych przepisów, umów międzynarodowych i innych porozumień zawartych z partnerami zagranicznymi;
- badanie i analizowanie sytuacji na lokalnym rynku pracy w związku z postępowaniem o wydanie zezwolenia na pracę cudzoziemca lub postępowaniem o udzielenie zezwolenia na pobyt czasowy, o którym mowa w art. 114 i art. 127 ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach;
- realizowanie zadań związanych z podejmowaniem przez cudzoziemców pracy na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
- organizowanie i finansowanie szkoleń pracowników powiatowego urzędu pracy;
- opracowywanie i realizowanie indywidualnych planów działania;
- realizowanie projektów w zakresie promocji zatrudnienia, w tym przeciwdziałania bezrobociu, łagodzenia skutków bezrobocia i aktywizacji zawodowej bezrobotnych, wynikających z programów operacyjnych współfinansowanych ze środków Europejskiego
- inicjowanie i realizowanie badań i analiz wykorzystywanych w działaniach prowadzonych przez urzędy pracy;
- organizacja i realizowanie programów specjalnych;
- realizowanie programów regionalnych na podstawie porozumienia zawartego z wojewódzkim urzędem pracy;
- przetwarzanie informacji o bezrobotnych, poszukujących pracy i cudzoziemcach zamierzających wykonywać lub wykonujących pracę na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
- współpraca z ministrem właściwym do spraw pracy w zakresie tworzenia rejestrów centralnych na podstawie art. 4 ust. 4;
- inicjowanie i realizowanie projektów pilotażowych.

Wyżej wymieniona ustawa określa również w art. 2 ust. 1 pkt 2 lit. a – m definicję osoby bezrobotnej. Powiatowy urząd pracy, udzielając bezrobotnemu pomocy, niezwłocznie po rejestracji, ustala dla bezrobotnego profil pomocy, oznaczający właściwy ze względu na potrzeby bezrobotnego zakres form pomocy określonych w ustawie. Ustawa określa trzy profile pomocy i formy pomocy stosowane w ramach tych profili:

1) profil pomocy I – pośrednictwo pracy, a także w uzasadnionych przypadkach poradnictwo zawodowe lub formy pomocy, o których mowa w art. 40 ust. 1 i 3a, art. 45, art. 46 ust. 1 pkt 2, art. 60b, art. 61e pkt 2 oraz art. 66k–66n;

2) profil pomocy II – usługi i instrumenty rynku pracy, działania aktywizacyjne zlecone przez urząd pracy oraz inne formy pomocy z wyłączeniem Programu Aktywizacja i Integracja, o którym mowa w art. 62a;

3) profil pomocy III – Program Aktywizacja i Integracja, o którym mowa w art. 62a, działania aktywizacyjne zlecone przez urząd pracy, programy specjalne, skierowanie do zatrudnienia wspieranego u pracodawcy lub podjęcia pracy w spółdzielni socjalnej zakładanej przez osoby prawne oraz w uzasadnionych przypadkach poradnictwo zawodowe.¹⁰

Ustalanie profilu bezrobotnego przez powiatowy urząd pracy jest konieczne od czerwca 2014 roku, kiedy to weszła w życie nowelizacja ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.

Tabela 48 Liczba bezrobotnych ze względu na profil pomocy w powiecie zielonogórskim na podstawie danych PUP

Liczba bezrobotnych z ustalonym profilem pomocy	Profil I	Profil II	Profil III
w końcu miesiąca sprawozdawczego			
czerwiec 2014	183	648	347
lipiec 2014	274	1025	554
sierpień 2014	506	1726	882
wrzesień 2014	572	1961	1115
październik 2014	465	1616	960
listopad 2014	601	2106	1120
grudzień 2014	611	2364	1064
styczeń 2015	490	2078	862
luty 2015	478	2128	833
marzec 2015	297	2327	695
kwiecień 2015	224	2289	656
maj 2015	192	2204	619

¹⁰ Ustawa z dnia 20 kwietnia 2006 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (t.j. Dz. U. z 2013 r. poz. 674 z późn. zm.)4902078

Bezrobocie może nieść za sobą różnego rodzaju skutki: indywidualne, rodzinne, społeczne. Indywidualnymi konsekwencjami bezrobocia (zwłaszcza długotrwałego) dla większości bezrobotnych są:

- pogorszenie standardu życia, a nawet ubóstwo,
- problemy z zagospodarowaniem wolnego czasu,
- poczucie obniżenia statusu,
- ograniczenie lub zaniechanie uczestnictwa w życiu politycznym, kulturalnym i w życiu społeczności lokalnej,
- objawy depresyjne (smutek, przygnębienie, zniechęcenie, zubożenie),
- zaburzenia zdrowia psychicznego (lęk, depresja, dolegliwości psychosomatyczne),
- reakcje emocjonalne – bezrobotni doświadczają negatywnych napięć i emocji, mają niższy poziom poczucia szczęścia, niższy poziom zadowolenia z życia w porównaniu z osobami zatrudnionymi. Towarzyszy temu dyskomfort psychiczny, polegający często na poczuciu bezsilności, a czasami nawet beznadziejności,
- zaburzenia procesów poznawczych (odbiór i przetwarzanie wrażeń) – pozostawanie w stanie bezrobocia zwiększa trudności z koncentracją uwagi, pogarsza orientację w rzeczywistości.

Następstwem trudności finansowych jest obniżenie standardu życia, ale tak że pozbawienie bezrobotnego możliwości nabywania dóbr, które są symbolami statusu. Prowadzi to do obniżenia samooceny pozycji społecznej, jak i do postrzegania przez innych statusu bezrobotnego jako niższego. W miarę trwania bezrobocia pogłębia się izolacja społeczna i jednoczesny spadek aktywności. Pogłębiający się niedostatek, izolacja społeczna, niemożność znalezienia nowego zatrudnienia, zależność od innych, upokorzenia, poczucie obniżenia statusu i zamknięcia w domu pogarszają samopoczucie psychiczne. Zwiększają bowiem niepokój o przyszłość, rozdrażnienie, poczucie bezradności, obniżają samoocenę. Na samopoczucie bezrobotnego silnie wpływają jego wyobrażenia o tym, jak inni go postrzegają i oceniają. Te wyobrażenia wywołują często poczucie napiętnowania.

Wszystkie negatywne skutki bezrobocia odciskają piętno na **funkcjonowaniu rodziny** osoby tracącej pracę. Literatura przedmiotu wskazuje na istnienie tzw. typu rodziny bezrobotnego. Zjawisko to dotyczy rodzin, w których przynajmniej ojciec pozostaje bez pracy i utrzymuje rodzinę z zasiłku dla bezrobotnych lub innych źródeł. Kumulacja negatywnych czynników zlokalizowanych w regionie (makrostrukturalne), w bezpośrednim środowisku zamieszkania rodziny (mezostrukturalne) oraz dotyczących samej rodziny (mikrostrukturalne)

objawia wizję nierzadko pozbawionej pozytywnej wizji życia, doznającej destrukcyjnego oddziaływania bezrobocia – rodziny. Badania psychologiczne wskazują, że bezrobocie w dużym stopniu rzutuje na powstawanie w rodzinie atmosfery napięcia, stresu (nie należy zapominać, że może także wzmacniać więzi rodzinne), obniżenie osiągnięć szkolnych dzieci itp. obniżenie dochodów (poziomu życia) powoduje konieczność zrezygnowania z planów, życia kulturalnego, marzeń. W znacznym stopniu dekomponują realizację ról członków rodziny, zatem konieczna w tym momencie jest umiejętność przeformułowania zadań, obowiązków, planów w zgoła odmiennej sytuacji ekonomicznej. Należy jednak pamiętać, że wymuszana przez utratę dochodów zmiana ról nie zawsze prowadzi do dysfunkcjonalności rodziny, choć przeważnie tak właśnie się dzieje.

Skutki masowego bezrobocia w danym kraju są dotkliwe nie tylko dla samych bezrobotnych i ich rodzin, ale także dla całego społeczeństwa. Chodzi tu o:

- duże koszty świadczeń socjalnych,
- podwyższone podatki i składki ubezpieczeniowe,
- niewykorzystany potencjał ludzkiej pracy,
- poczucie zagrożenia bezrobociem ludzi zatrudnionych,
- nasilenie się społecznej patologii (np. agresja, rozpad tradycyjnych więzi rodzinnych, rozwody, alkoholizm),
- ograniczenie realizacji potrzeb, towarzyszy temu silna frustracja objawiająca się przede wszystkim w aspołecznych zachowaniach,
- demoralizacja mniej odpornych psychicznie jednostek,
- tworzenie potencjalnych warunków społecznych dla rozwoju przestępczości.

Negatywne skutki bezrobocia dotyczą także pracowników jako grupę społeczną oraz społeczności lokalne. Jest to wynikiem zmiany stosunku pracodawców do zatrudnionych, jak i dużą konkurencyjnością na rynku pracy, a także zubożeniem pewnych grup mieszkańców, co w konsekwencji musi prowadzić do reorganizacji zadań gmin i podwyższania wydatków na realizację podstawowych potrzeb członków owych społeczności. Dokonując opisu konsekwencji bezrobocia – czy to w wymiarze jednostkowym, czy podstawowej komórce społeczeństwa – rodzinie, czy w końcu w szeroko pojmowanym społeczeństwie, konieczne jest zwrócenie uwagi na niebezpieczne formowanie się swoistej kultury bezrobotnych („kultura niepracowania”). istnieje wiele czynników sprzyjających formowaniu się kultury bezrobocia:

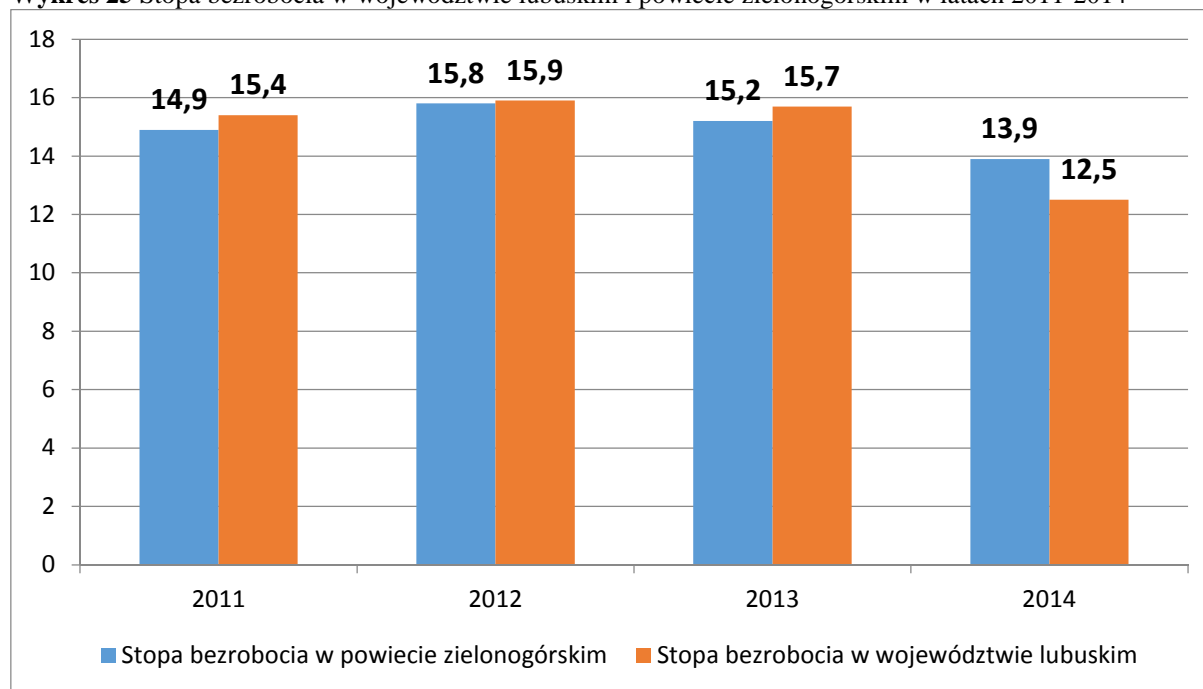
- strukturalne bezrobocie o charakterze długookresowym,

- niskie umiejętności adaptacyjne do nowych warunków egzystencjalnych,
- postawy akceptacji i dostosowania się do nowych, gorszych warunków życia,
- utrata poczucia bezpieczeństwa i dążenie do uczestnictwa w społeczności innych bezrobotnych,
- postrzeganie utraty pracy jako winy innych osób, systemu lub instytucji, w żadnym przypadku jako własnej,
- niska zaradność indywidualna, jak i znikoma aktywność w poszukiwaniu pracy,
- kumulacja niedostatku i biedy wśród osób bezrobotnych,
- wzrost orientacji ukierunkowanych na przetrwanie, a nie na wyjście z trudnej sytuacji,
- ograniczenia myślenia typu perspektywicznego.¹¹

Dane dotyczące poziomu bezrobocia w powiecie zielonogórskim i województwie lubuskim wskazują, że od roku 2011 do roku 2013 stopa bezrobocia zarówno w powiecie jak i województwie była bliska 15% lub je przekraczała. Wysoki poziom bezrobocia zbiega się w czasie z kryzysem gospodarczym, jaki dotknął Europy oraz Polski w latach 2011 – 2014. Dopiero na koniec roku 2014 nastąpił spadek bezrobocia do 12,5% w województwie i 13,9% w powiecie. Tendencja spadkowa stopy bezrobocia w regionie jest widoczna również w roku 2015.

¹¹ Nierówności Społeczne a Wzrost Gospodarczy nr 8/2006 s. 423-434 - Świdlin M., Indywidualne i społeczne skutki bezrobocia na tle globalizacji

Wykres 25 Stopa bezrobocia w województwie lubuskim i powiecie zielonogórskim w latach 2011-2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUP i GUS

Tabela 49 Stopa bezrobocia w powiecie zielonogórskim i woj. lubuskim w latach 2011-2014

Wyszczególnienie		Powiatowy Urząd Pracy ogółem	powiat zielonogórski	województwo lubuskie
31.12.2011	Liczba bezrobotnych	9462	4583	x
	Stopa bezrobocia	x	14,9	15,4
31.12.2012	Liczba bezrobotnych	9771	4945	x
	Stopa bezrobocia	x	15,8	15,9
31.12.2013	Liczba bezrobotnych	9230	4698	x
	Stopa bezrobocia	x	15,2	15,7
31.12.2014	Liczba bezrobotnych	8506	4262	x
	Stopa bezrobocia	x	13,9	12,5
30.06.2015	Liczba bezrobotnych	7604	3087	x
	Stopa bezrobocia	x	brak danych	11,1

Źródło: dane Powiatowego Urzędu Pracy w Zielonej Górze oraz Banku Danych Lokalnych GUS

Mimo zmniejszającej się stopy bezrobocia w powiecie zielonogórskim, nadal większość bezrobotnych stanowią kobiety. W latach 2011-2014 kobiety stanowiły od 53% do 56% wszystkich zarejestrowanych bezrobotnych w powiecie zielonogórskim. Wśród osób bezrobotnych z roku na rok zmniejsza się udział osób z prawem do zasiłku. W roku 2011 było ich niemal 16%, w 2012 ponad 18%, natomiast od roku 2013 widać spadek liczby osób uprawnionych do zasiłku do ok. 12,5%. Jednocześnie wzrasta liczba osób bez prawa do zasiłku i na koniec 2014 roku wynosiła ponad 87% wszystkich zarejestrowanych bezrobotnych.

Tabela 50 Liczba bezrobotnych w podziale na gminy powiatu zielonogórskiego (stan na 31.12.)

Lp.	Gmina	Liczba bezrobotnych ogółem				Kobiety				Liczba bezrobotnych z prawem do zasiłku				Liczba bezrobotnych bez prawa do zasiłku			
		2011	2012	2013	2014	2011	2012	2013	2014	2011	2012	2013	2014	2011	2012	2013	2014
1.	Babimost	160	200	215	173	103	122	137	112	26	41	21	20	134	159	194	153
2.	Bojadła	217	223	236	176	107	115	124	101	27	30	32	21	190	193	204	155
3.	Czerwieńsk	602	582	534	502	315	306	282	261	86	110	71	67	516	472	463	435
4.	Kargowa	249	279	280	247	140	153	172	137	46	42	27	42	203	237	253	205
5.	Nowogród Bobrzański	541	617	548	504	288	320	284	265	83	113	66	60	458	504	482	444
6.	Sulechów	1360	1 462	1 459	1 227	814	796	778	703	237	289	197	140	1 123	1 173	1 262	1 087
7.	Świdnica	236	300	237	255	129	161	133	138	37	65	34	39	199	235	203	216
8.	Trzebiechów	163	181	205	154	96	100	102	79	19	31	15	17	144	150	190	137
9.	Zabór	200	225	216	243	113	111	118	133	32	35	41	31	168	190	175	212
10.	Zielona Góra	855	876	768	781	491	451	431	409	146	177	99	108	709	699	669	673
	Razem z gm. Zielona Góra	4 583 100%	4 945 100%	4 698 100%	4 262 100%	2596 56,64%	2635 53,29%	2 561 54,51%	2 338 54,86%	739 16,12%	933 18,87%	603 12,84%	545 12,79%	3 844 83,88%	4 012 81,13%	4 095 87,16%	3 717 87,21%
	Razem bez gm. Zielona Góra	3728 100%	4 069 100%	3 930 100%	3 481 100%	2105 56,46%	2184 53,67%	2 130 54,20%	1 929 55,41%	593 15,91%	756 18,58%	504 12,82%	437 12,55%	3 135 84,09%	3 313 81,42%	3 426 87,18%	3 044 87,45%

Źródło: dane Powiatowego Urzędu Pracy w Zielonej Górze

Osoby bezrobotne, zarejestrowane w powiatowym urzędzie pracy, mogą, oprócz określenia profilu pomocy i przygotowania indywidualnego planu działania, uzyskać również status osoby będącej w szczególnej sytuacji na rynku pracy.

Osoba w szczególnej sytuacji na rynku pracy, to:

- bezrobotny do 30. roku życia,
- bezrobotny długotrwale,
- bezrobotny powyżej 50. roku życia,
- bezrobotny korzystający ze świadczeń pomocy społecznej,
- bezrobotny posiadający co najmniej jedno dziecko do 6. roku życia lub co najmniej jedno dziecko niepełnosprawne do 18. roku życia,
- bezrobotny niepełnosprawny.

Poza rokiem 2014, w którym odsetek osób w szczególnej sytuacji na rynku pracy spadł do nieco ponad 83%, takich osób było ponad 90% wszystkich zarejestrowanych. Również w analizowanym okresie wysoki odsetek bezrobotnych w powiecie zielonogórskim stanowiła grupa długotrwale bezrobotnych. Oznacza to, że ta grupa osób pozostaje bez pracy ponad 12 miesięcy i stanowi ponad 40% wszystkich bezrobotnych zarejestrowanych w powiecie zielonogórskim. W latach 2011- 2014 spadła liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych poniżej 25 roku życia, od prawie 21% w 2011 do nieco ponad 16% w 2014 roku. Jest to spadek o 5%. W tym samym czasie wzrosła liczba osób po 50 roku życia zarejestrowanych w powiatowym urzędzie pracy i stanowiła w 2014 roku ponad 25%, czyli o ponad 3,5% więcej niż w roku 2011. Niepokojące jest zjawisko zarówno długotrwałego bezrobocia, jak i bezrobocia wśród osób powyżej 50 roku życia ponieważ obie grupy stanowią ponad 60% wszystkich osób zarejestrowanych w powiatowym urzędzie pracy. Taka sytuacja stanowi wyzwanie dla polityki rynku pracy ponieważ osoby długotrwale bezrobotne potrzebują szczególnego wsparcia aby ich motywacja do podjęcia zatrudnienia powróciła do pożądanego stanu i utrzymała się na wysokim poziomie. Osoby powyżej 50 roku życia mogą mieć trudność ze znalezieniem zatrudnienia ze względu na konieczność przekwalifikowania się, przystosowania do wymagań otwartego rynku pracy, w tym wysokiej konkurencji wśród pracowników. Wciąż zbyt mało jest przedsiębiorstw, które chętnie przyjmują osoby w wieku 50+ i chcą inwestować w rozwój zawodowy tych osób. Przed powiatowymi urzędami pracy stoi wyzwanie, do którego należy przystosować narzędzia pomocy przewidziane w ustawie.

Tabela 51 Liczba bezrobotnych w podziale gminy i kategorii bezrobotnych w roku 2011 roku

Gmina	kobiety	będący w szczególnej sytuacji na rynku pracy	do 25 roku życia	powyżej 50 roku życia	długotrwale bezrobotni	razem
Babimost	103	142	39	29	62	160
Bojadła	107	205	49	46	103	217
Czerwieńsk	315	561	128	126	290	602
Kargowa	140	228	62	52	93	249
Nowogród Bobrzański	288	505	119	117	223	541
Sulechów	814	1215	290	300	540	1360
Świdnica	129	207	43	51	93	236
Trzebiechów	96	158	37	35	75	163
Zabór	113	183	33	51	78	200
Zielona Góra	491	782	158	177	346	855
Razem	2596 56,64%	4186 91,34%	958 20,90%	984 21,47%	1903 41,52%	4583 100%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUP

Tabela 52 Liczba bezrobotnych w podziale gminy i kategorii bezrobotnych w roku 2012 roku

Gmina	kobiety	będący w szczególnej sytuacji na rynku pracy	do 25 roku życia	powyżej 50 roku życia	długotrwale bezrobotni	razem
Babimost	122	180	51	45	71	200
Bojadła	115	212	46	59	104	223
Czerwieńsk	306	539	113	123	232	582
Kargowa	153	271	65	72	115	279
Nowogród Bobrzański	320	565	144	136	240	617
Sulechów	796	1323	263	352	582	1462
Świdnica	161	268	45	71	120	300
Trzebiechów	100	167	46	38	79	181
Zabór	111	212	38	50	84	225
Zielona Góra	451	784	129	177	352	876
Razem	2635 53,29%	4521 91,43%	940 19,01%	1123 22,71%	1979 40,02%	4945 100%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUP

Tabela 53 Liczba bezrobotnych w podziale gminy i kategorii bezrobotnych w roku 2013 roku

Gmina	kobiety	będący w szczególnej sytuacji na rynku pracy	do 25 roku życia	powyżej 50 roku życia	długotrwale bezrobotni	razem
Babimost	137	203	56	47	104	215
Bojadła	124	222	42	61	122	236
Czerwieńsk	282	485	96	108	240	534
Kargowa	171	267	57	67	133	279
Nowogród Bobrzański	284	509	106	119	244	548
Sulechów	778	1342	244	383	677	1459
Świdnica	133	218	32	63	111	237
Trzebiechów	102	197	49	44	91	205
Zabór	118	199	34	57	93	216
Zielona Góra	432	692	106	188	350	769
Razem	2561 54,51%	4334 92,25%	822 17,50%	1137 24,20%	2165 46,08%	4698 100%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUP

Tabela 54 Liczba bezrobotnych w podziale gminy i kategorii bezrobotnych w roku 2014 roku

Gmina	kobiety	będący w szczególnej sytuacji na rynku pracy	do 25 roku życia	powyżej 50 roku życia	długotrwale bezrobotni	razem
Babimost	112	147	26	36	90	173
Bojadła	101	153	32	49	100	176
Czerwieńsk	261	427	87	123	238	502
Kargowa	137	205	40	72	119	247
Nowogród Bobrzański	265	419	104	110	245	504
Sulechów	703	1046	183	345	623	1227
Świdnica	138	201	48	55	107	255
Trzebiechów	79	130	28	33	83	154
Zabór	133	198	44	73	109	243
Zielona Góra	409	627	100	202	359	781
Razem	2338 54,86%	3553 83,36%	692 16,24%	1098 25,76%	2073 48,64%	4262 100%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUP

Powiatowe Urząd Pracy w Zielonej Górze korzysta z aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu kierując osoby zarejestrowane osoby na staże, szkolenia, do prac społecznie użytecznych, prac interwencyjnych lub robót publicznych. Część osób skorzystało z dofinansowania do rozpoczęcia działalności gospodarczej, podjęło pracę subsydiowaną lub zatrudnienie w ramach refundacji kosztów zatrudnienia. Dla wielu osób bezrobotnych duże wsparcie stanowi możliwość skorzystania z poradnictwa zawodowego i informacji zawodowej w formie: poradnictwa indywidualnego, poradnictwa grupowego, badań testowych oraz informacji zawodowej indywidualnej lub grupowej.

Zarówno liczba osób korzystających z aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu, jak i korzystających z poradnictwa zawodowego o informacji zawodowej jest zmienna. Profile pomocy dla osób zarejestrowanych obejmują realizację indywidualnej ścieżki dla każdego bezrobotnego. Taki sposób pracy z osobą bezrobotną ma na celu zwiększenie skuteczności pomocy i szybszy powrót na rynek pracy.

Tabela 55 Aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu w latach 2011-2014

Lp.	Formy przeciwdziałania bezrobociu	2011	2012	2013	2014
1.	Łączna liczba osób bezrobotnych, które objęte zostały aktywnymi formami przeciwdziałania bezrobociu, z tego:	947	1194	1292	1087
2.	Liczba osób bezrobotnych, które rozpoczęły prace interwencyjne	47	65	68	21
3.	Liczba osób bezrobotnych, które rozpoczęły roboty publiczne	156	134	184	86
4.	Liczba osób bezrobotnych, które podjęły działalność gospodarczą	29	36	49	58
5.	Liczba osób bezrobotnych, które podjęły pracę w ramach refundacji kosztów zatrudnienia	55	37	37	39
6.	Liczba osób bezrobotnych, które rozpoczęły szkolenia	235	236	141	128
7.	Liczba osób bezrobotnych, które rozpoczęły staż	338	580	751	675
8.	Liczba osób, które rozpoczęły prace społecznie użyteczne	85	99	60	61
9.	Pozostałe podjęcia pracy subsydiowanej przez osoby bezrobotne	2	7	2	19

Źródło: dane Powiatowego Urzędu Pracy w Zielonej Górze

Tabela 56 Poradnictwo zawodowe i informacja zawodowa w latach 2011-2014

Lata	Poradnictwo indywidualne			Poradnictwo grupowe		Badania testowe		Informacja zawodowa		
	liczba osób, które skorzystały z rozmowy wstępnej	liczba wizyt w ramach porady indywidualnej	liczba osób, które skorzystały z porady indywidualnej	liczba grup	liczba osób, które skorzystały z porady grupowej	liczba osób, które skorzystały z badań testowych	liczba przeprowadzonych badań testowych	liczba wizyt osób indywidualnych	liczba grup zorganizowanych	liczba osób uczestniczących w zorganizowanych spotkaniach grupowych
PUP Zielona Góra ogółem, z tego:										
2011	3383	2927	1583	34	115	53	74	76	1122	4639
2012	2687	6521	1137	2	6	1	1	26	930	3554
2013	2404	7831	1587	8	15	184	184	9	716	2670
2014	2047	5628	1343	308	1145	168	141	5	210	749
powiat zielonogórski										
2011	2194	1522	1009	17	56	53	74	73	511	1866
2012	1311	3127	688	1	6	1	1	25	465	1683
2013	1304	3718	798	4	3	49	49	9	358	1366
2014	898	2330	674	154	452	53	26	4	105	423

Źródło: dane Powiatowego Urzędu Pracy w Zielonej Górze

3.6. Analiza STEEPVL

W każdej strategii ważnym elementem jest dokonanie analizy zasobów i potrzeb, problemów i możliwych działań. Analiza STEEPVL jest jedną z możliwych do wybrania analiz, a w ostatnich latach bardzo popularną w ekonomii, gospodarce, biznesie oraz w działaniach społecznych. Nazwa analizy STEEPVL pochodzi od skrótu nazw angielskich poszczególnych czynników wchodzących w ich skład:

- **Social** – czynniki społeczne,
- **Technological** – czynniki technologiczne,
- **Economical** – czynniki ekonomiczne,
- **Enviromental** – czynniki środowiskowe,
- **Political** – czynniki polityczne,
- **Values** – wartości,
- **Legal** – czynniki prawne.

Podczas wykonywania analizy STEEPVL wypisuje się zarówno pozytywne, jak i negatywne czynniki. Różnorodność analizowanych czynników pozytywnie wpływa na dokładność rozpoznania problemów i ukazuje ich złożoność. Ważnym metodologicznie punktem tej analizy jest zaproszenie do udziału w niej organizacji, instytucji czy też indywidualnych osób, które swoją wiedzą i doświadczeniem mogą wzbogacić wynik analizy.

Dlatego też w realizacji niniejszej analizy STEEPVL wzięło udział 31 osób będących przedstawicielami 22 instytucji i organizacji działających na terenie powiatu zielonogórskiego. Byli to reprezentanci następujących instytucji i organizacji: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie im. Jana Pawła II w Zielonej Górze, Gmina Sulechów, MGOPS Nowogród Bobrzański, DPS w Trzebiechowie z filią w Bełczu, Dom Dziecka w Klenicy, Terenowy Komitet Ochrony Praw Dziecka, Caritas Diecezji Zielonogórsko-Gorzowskiej, MOS Zabór, Stowarzyszenie Wspierania Aktywności Obywatelskiej „CIVIS SUM”, Powiatowy Urząd Pracy, Katolickie Stowarzyszenie na Rzecz Osób Niepełnosprawnych Diecezji Zielonogórsko-Gorzowskiej, Starostwo Powiatowe, Lubuskie Stowarzyszenie na Rzecz Kobiet „BABA”, OPS Czerwieńsk, OPS Zabór, OPS Sulechów, OPS Bojadła, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Sulechowie z filią w Zielonej Górze, OPS Kargowa, OPS Trzebiechów oraz Powiatowy Ośrodek Wsparcia „Parasol” w Zielonej Górze.

Spotkanie podczas, którego odbyła się analiza czynników było bardzo efektywne i inspirujące. Uczestnicy spotkania wyłonili najważniejsze pozytywne i negatywne strony

każdego z czynników w powiecie zielonogórskim. Poniżej znajdują się tabele z wynikami analizy.

Tabela 57 Analiza STEEPVL – czynniki społeczne

Czynniki społeczne	
Czynniki pozytywne	Czynniki negatywne
Możliwość przekwalifikowania zawodowego dzięki środkom unijnym	Dziedziczenie biedy i patologii społecznych
Zwiększająca się świadomość społeczna	Starzejące się społeczeństwo, które wymaga dodatkowej infrastruktury i opieki
Dobra bezpośrednia komunikacja, bezpośredniość relacji w załatwianiu spraw, wzajemne zaufanie w kontekście współpracy instytucji w powiecie	Roszczeniowość w postawach społeczności lokalnych, wyuczona bezradność
Funkcjonowanie Domów Pomocy Społecznej na terenie powiatu	Wysoki poziom problemów z uzależnieniami (alkoholizm, narkomania)
Małe społeczności lokalne	Brak poszanowania dla tego co wspólne (np. niszczenie przystanków)
Dostęp do bezpłatnych szkoleń, możliwość podnoszenia kwalifikacji	Niski przyrost naturalny
Działanie organizacji pozarządowych	Niski poziom zaufania społecznego do instytucji państwowych i samorządowych

Źródło: spotkanie przedstawicieli organizacji i instytucji w dniu 10.09.2015 r. dotyczące analizy STEEPVL

Tabela 58 Analiza STEEPVL – czynniki technologiczne

Czynniki technologiczne	
Czynniki pozytywne	Czynniki negatywne
Dom Dziecka w Klenicy z 20 miejscami	Niewystarczająca liczba Domów Samotnej Matki, Domów Dziecka oraz miejsc w już istniejących placówkach (tylko 20 miejsc na cały powiat)
Rozbudowa dróg w powiecie	Brak połączeń komunikacyjnych (mosty, przeprawy promowe, połączenia komunikacją autobusową) w powiecie, szczególnie między Gminą Bojadła a Gminą Zabór

Dostępność do nowoczesnego sprzętu i technologii, w tym: centralna aplikacja pomocna w sprawozdawczości, zwiększająca się cyfryzacja miejsc pracy, dostęp do internetu i środków łączności (rozwój sieci teleinformatycznych), korzystanie z urządzeń technicznych, wyposażenie placówek oświatowych i kulturalnych w sprzęt multimedialny	Zbyt mała ilość kilometrów ścieżek rowerowych
Tworzenie centr wspierania inicjatyw obywatelskich, wyposażonych w ogólnodostępny sprzęt multimedialny oraz dostęp do internetu	Niewystarczająca ilość ośrodków zdrowia w niektórych gminach w powiecie
Rozbudowana infrastruktura sportowa (hale sportowe, boiska)	Niewystarczająca ilość placów zabaw w każdej gminie wyposażonych w nowoczesną infrastrukturę (karuzele, pajęczki, drabinki wielofunkcyjne)
Dom Pomocy Społecznej w Trzebiechowie z filią w Bełczu	

Źródło: spotkanie przedstawicieli organizacji i instytucji w dniu 10.09.2015 r. dotyczące analizy STEEPVL

Tabela 59 Analiza STEEPVL – czynniki ekonomiczne

Czynniki ekonomiczne	
Czynniki pozytywne	Czynniki negatywne
Możliwość skorzystania z funduszy w ramach programów dofinansowanych z Unii Europejskiej	Niskie wynagrodzenia pracowników
Dostępność różnego rodzaju dofinansowań dla organizacji pozarządowych	Ilość środków finansowych nieadekwatna do potrzeb w zakresie świadczeń i form pomocy dla osób starszych, uzależnionych, niepełnosprawnych, dzieci
Tworzenie partnerstw międzyinstytucjonalnych, wielosektorowych	Brak stałych źródeł finansowania organizacji pozarządowych i słaba kondycja finansowa większości z nich

Źródło: spotkanie przedstawicieli organizacji i instytucji w dniu 10.09.2015 r. dotyczące analizy STEEPVL

Tabela 60 Analiza STEEPVL – czynniki środowiskowe

Czynniki środowiskowe	
Czynniki pozytywne	Czynniki negatywne
Położenie powiatu w regionie zalesionym, z dużą ilością jezior, rzeką - region atrakcyjny turystycznie.	Słabe wykorzystanie odnawialnych źródeł energii (wiatraki, solary)
Możliwość rozwoju rolnictwa ekologicznego, na które wzrasta zapotrzebowanie	Niska świadomość mieszkańców powiatu odnośnie potrzeby segregowania odpadów
Rozwój winiarstwa z bazą turystyczną	Zmiany klimatyczne (susze), zagrożenie powodziowe

Źródło: spotkanie przedstawicieli organizacji i instytucji w dniu 10.09.2015 r. dotyczące analizy STEEPVL

Tabela 61 Analiza STEEPVL – czynniki polityczne

Czynniki polityczne	
Czynniki pozytywne	Czynniki negatywne
Zwiększająca się dostępność do władz gmin i powiatu	Zbyt mała liczba konsultacji społecznych przez samorzady lokalne
Bardziej podmiotowe traktowanie petenta w urzędzie	Niski udział obywateli w życiu publicznym
Zwiększające się zaangażowanie społeczeństwa w życie polityczne	Godziny pracy urzędów nieadekwatne do potrzeb mieszkańców
Zmiana władzy na szczeblach samorządowych nie powoduje zmian na stanowiskach kierowniczych podległych powiatowi	Brak wsparcia dla drobnych inicjatyw lokalnych ze strony samorządów oraz organizacji pozarządowych
Korzystanie przez samorzady lokalne z konsultacji społecznych	

Źródło: spotkanie przedstawicieli organizacji i instytucji w dniu 10.09.2015 r. dotyczące analizy STEEPVL

Tabela 62 Analiza STEEPVL – czynnik wartości

Czynnik wartości	
Czynniki pozytywne	Czynniki negatywne
Winobranie i rozwój tradycji winiarskich w regionie	Zwiększanie się liczby osób starszych w społeczeństwie
Rozwój kontaktów z zagranicą	Kryzys wartości w rodzinie – rozwody, zmiany partnerów, emigracja zarobkowa
Integracja mieszkańców podczas różnych uroczystości i świąt regionalnych (dożynki, święto czekolady, święto indyka itp.)	Wysoki poziom bezrobocia w niektórych gminach powiatu

Źródło: spotkanie przedstawicieli organizacji i instytucji w dniu 10.09.2015 r. dotyczące analizy STEEPVL

Tabela 63 Analiza STEEPVL – czynniki prawne

Czynniki prawne	
Czynniki pozytywne	Czynniki negatywne
Rozdzielenie ustawy o pomocy społecznej i ustawy o pieczy zastępczej – dokładny podział zadań	Ilość pracowników w pomocy społecznej nieadekwatna do zapotrzebowania w danej gminie – brak uregulowań prawnych w tej kwestii
Większa swoboda samorządów w tworzeniu prawa lokalnego (budżety obywatelskie, programy lokalne, fundusze sołeckie)	Długotrwałość postępowań sądowych
Coraz większa dostępność do bezpłatnego poradnictwa prawnego	Niejasne prawo: wielość interpretacji, brak spójności, przepisy wykluczające się, sztywność przepisów, niejednoznaczność przepisów, duża zmienność przepisów prawa
Zwiększenie kompetencji pracowników socjalnych, asystentów rodzin, koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej	Brak pomocy prawnej dla instytucji/organizacji
Uchwalenie ustawy o nieodpłatnej pomocy prawnej oraz edukacji prawnej	Brak wiedzy organów decyzyjnych w zakresie obowiązującego prawa
	Ograniczona możliwość dostępu do bezpłatnego poradnictwa prawnego, niska wiedza prawna wśród mieszkańców

Źródło: spotkanie przedstawicieli organizacji i instytucji w dniu 10.09.2015 r. dotyczące analizy STEEPVL

3.7. Podsumowanie części diagnostycznej

Podczas przygotowywania części diagnostycznej niniejszej strategii wykorzystane zostały dane z jednostek organizacyjnych samorządu terytorialnego, organizacji pozarządowych oraz innych instytucji, które działają w zakresie bądź też zbierają dane związane z obszarem polityki społecznej. W związku z poddaniem analizie zebranych danych, możliwe było wyłonienie kilku obszarów problemowych w powiecie zielonogórskim. Do najwyraźniejszych należą:

- **Starzejące się społeczeństwo** – zwiększająca się liczba osób w wieku poprodukcyjnym (emerytów i rencistów) w powiecie zielonogórskim z jednocześnie zmniejszającą się liczbą osób w wieku przedprodukcyjnym (dzieci i młodzieży). Zwiększające się zapotrzebowanie na miejsca w Domach Pomocy Społecznej.
- **Aktywność zawodowa** – niski poziom wykształcenia osób powyżej 45 roku życia, wysoki wskaźnik osób powyżej 50 roku życia wśród zarejestrowanych w powiatowym urzędzie pracy, ponad 50% udział kobiet wśród osób bezrobotnych oraz ponad 80% udział osób będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy.
- **Aktywność społeczna** – duża ilość zarejestrowanych w powiecie zielonogórskim organizacji pozarządowych jednak nieproporcjonalne zaangażowanie społeczne mieszkańców. Wiele organizacji mimo formalnego istnienia nie prowadzi regularnej działalności statutowej. Niewielka ilość organizacji, które regularnie prowadzą działania na terenie powiatu zielonogórskiego.
- **Niepełnosprawność, choroba** – w powiecie zielonogórskim jest ponad 19% osób niepełnosprawnych, co stanowi wyzwanie dla samorządów lokalnych. Niepełnosprawność czy długotrwała choroba to jedne z głównych powodów korzystania z pomocy społecznej. Osoby niepełnosprawne borykają się dodatkowo z trudnościami w znalezieniu zatrudnienia, problemami dostosowania architektonicznego budynków użyteczności publicznej do potrzeb osób z niepełnosprawnością, małym dostępem do kształcenia specjalnego czy też opieki dla osób wymagających stałej pomocy.
- **Ubóstwo** – stanowi główny powód korzystania z pomocy społecznej w powiecie zielonogórskim. Niski poziom wynagrodzeń za pracę powoduje, że mimo zmniejszającego się poziomu bezrobocia nie maleje poziom ubóstwa. Zjawisko ubóstwa pracujących (ang. working poor) dotyczy szczególnie osób zatrudnianych na tzw. umowach śmieciowych, w niepełnym wymiarze godzin lub za niskie wynagrodzenie. Dotyczy to między innymi takich zawodów jak ochroniarze

czy sprzątaczkę. Dla niektórych rodzin praca zarobkowa staje się pułapką ubóstwa – dochód z pracy nie wystarcza na zaspokajanie podstawowych potrzeb życiowych, ale przekracza kryterium dochodowe umożliwiające skorzystanie ze świadczeń pomocy społecznej.

- **Problemy dzieci i rodziny** – niewystarczająca ilość pracowników socjalnych oraz asystentów rodzin powoduje brak możliwości rozdzielenia w pracy ośrodków pomocy społecznej działu świadczeń od działu pracy środowiskowej. Mniejsza liczba środowisk pod opieką pozwoliłyby na szybszą i bardziej skuteczną pomoc dzieciom i rodzinom w rozwiązywaniu ich trudności. W powiecie zielonogórskim niewiele osób korzysta z pomocy społecznej z powodu uzależnienia lub przemocy domowej, jednak ten problem wyraźnie został zauważony w ramach negatywnych czynników społecznych analizy STEEPVL. Wnioskować można z tej sytuacji, że osoby dotknięte jednym lub drugim problemem z różnych powodów nie zgłaszają się po pomoc do ośrodków pomocy społecznej. Trudnością może być również organizowanie opieki pozalekcyjnej dla dzieci, szczególnie zamieszkujących na terenach wiejskich gdzie brak jest infrastruktury zapewniającej wsparcie rodziny w opiece w godzinach popołudniowych oraz oferty zajęć dodatkowych, szczególnie tych nieodpłatnych. Niektóre szkoły prowadzą świetlice szkolne dla uczniów, jednak zajęcia prowadzone w nich kończą się zazwyczaj w okolicach godziny 16.00. Brak placówek wsparcia dziennego prowadzonych przez samorządy lokalne lub jako zadanie zlecone przez organizacje pozarządowe może być utrudnieniem zorganizowania opieki nad dziećmi dla pracujących w godzinach popołudniowych rodziców. Kolejnym ważnym wyzwaniem dotyczącym dziecka i rodziny są problemy opiekuńczo-wychowawcze i uzależnienia od substancji psychoaktywnych, które są najczęstszymi przyczynami umieszczenia dzieci w pieczy zastępczej – rodzinnej i instytucjonalnej. Odbieranie dzieci z rodzin biologicznych jest sytuacją ostateczną, jednak czasem konieczną. W systemie pieczy zastępczej w powiecie zielonogórskim, podobnie jak w innych regionach kraju, brak jest wystarczającej liczby kandydatów chętnych do pełnienia funkcji rodzin zastępczych, rodzinnych pogotowi opiekuńczych czy rodzinnych domów dziecka. Trudna sytuacja dotyczy również miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych. W powiecie zielonogórskim dysponujemy jedynie 20 miejscami w Domu Dziecka w Klenicy, a w 2014 roku potrzebnych było niemal 40 dodatkowych miejsc.

Część programowa

4. Misja

Realizowanie adekwatnego wsparcia i skutecznej pomocy w rozwiązywaniu problemów społecznych, w tym redukcji zagrożenia wykluczeniem społecznym i marginalizacją, poprzez współpracę międzysektorową na rzecz mieszkańców powiatu zielonogórskiego.

5. Cele i kierunki działania

Niniejsza Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Zielonogórskim jest dokumentem, który można zaliczać do tak zwanych dokumentów długookresowych. Określone w niej cele i kierunki działań będą wiążące dla powiatu zielonogórskiego oraz jego jednostek organizacyjnych do końca 2022 roku. W związku z tym należy starannie i adekwatnie przeanalizować część diagnostyczną, aby cele, które zostaną w tym dokumencie zawarte spełniały warunki koncepcji SMART. Ten sposób formułowania celów daje możliwość skuteczniejszej ich realizacji. Skrót SMART pochodzi od pierwszych liter wyrazów angielskich oznaczających w tłumaczeniu:

S – szczegółowy, sprecyzowany, czyli określający dokładnie co chcemy osiągnąć,

M – mierzalny, czyli możemy określić wskaźnik jaki chcemy otrzymać na koniec realizacji celu,

A – atrakcyjny, ambitny czyli taki którego realizacja niesie wyzwanie, ale również wymierne korzyści,

R – realistyczny, możliwy do osiągnięcia,

T – terminowy czyli termin jego realizacji jest określony w czasie.

Cele dzielimy również na cele strategiczne i operacyjne. Cel strategiczny to taki, który definiuje szeroki zakres rozwoju jaki chcemy osiągnąć. Do celu strategicznego przypisane są cele operacyjne, określające zawężone dziedziny, którymi będziemy się zajmować. Cele operacyjne ściśle związane są z kierunkami działań jakie planujemy realizować w drodze do osiągnięcia celów. Pomocne w realizacji celów jest również zaproponowanie podmiotów, które mogą uczestniczyć w tym procesie oraz możliwych źródeł finansowania.

Wszystkie cele oraz działania określone w niniejszej strategii powinny zostać zrealizowane w latach 2016-2022.

**CELE STRATEGICZNE ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
W POWIECIE ZIELONOGÓRSKIM W LATACH 2016-2022**

Cel strategiczny nr 1

Realizowanie adekwatnego wsparcia i skutecznej pomocy dla rodzin i dzieci w powiecie zielonogórskim.

Cel strategiczny nr 2

Realizowanie adekwatnego wsparcia i skutecznej pomocy dla osób z niepełnosprawnością oraz starszych w powiecie zielonogórskim.

Cel strategiczny nr 3

Redukowanie zagrożenia wykluczeniem społecznym i marginalizacją wśród mieszkańców powiatu zielonogórskiego.

Cel strategiczny nr 4

Realizowanie idei współpracy międzyinstytucjonalnej i międzysektorowej na rzecz mieszkańców powiatu zielonogórskiego.

Cel strategiczny nr 1

Realizowanie adekwatnego wsparcia i skutecznej pomocy dla rodzin i dzieci w powiecie zielonogórskim

Cele operacyjne	Kierunki działania	Sposób oceny rezultatu/ wskaźniki	Podmioty biorące udział	Źródła finansowania
------------------------	---------------------------	--	------------------------------------	--------------------------------

<p>1. Tworzenie zintegrowanej sieci poradnictwa i wsparcia specjalistycznego dla rodzin</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nawiązywanie współpracy i partnerstw pomiędzy instytucjami, organizacjami oraz służbami społecznymi w celu podejmowania wspólnych i wczesnych działań na rzecz rodziny i dziecka zagrożonych problemami opiekuńczo-wychowawczymi. 2. Tworzenie punktów bezpłatnego poradnictwa specjalistycznego (pedagog, psycholog, prawnik, terapeuta uzależnień) w poszczególnych gminach. 3. Powoływanie stałych i interwencyjnych zespołów interdyscyplinarnych (pracownik socjalny, asystent rodziny, policjant, pracownik PCPR, wychowawca/pedagog szkolny, psycholog, kurator rodzinny/karny, itp.). 4. Systematyczne dążenie do zmniejszenia ilości środowisk pod opieką jednego pracownika socjalnego i asystenta rodziny. 5. Utworzenie sieci placówek wsparcia dziennego, które będą wspomagać rodzinę w opiece nad dziećmi. 6. Realizacja bezpłatnych warsztatów edukacyjnych dla 	<ul style="list-style-type: none"> - liczba podpisanych umów partnerskich i porozumień o współpracy, - liczba spotkań międzyinstytucjonalnych prowadzących to tworzenia stałej i systematycznej współpracy, - liczba nowopowstałych punktów bezpłatnego poradnictwa specjalistycznego, - liczba osób, które skorzystały z usług punktów poradnictwa, - liczba zespołów interdyscyplinarnych powstałych na terenie powiatu/gminy, - liczba spotkań stałych i interwencyjnych spotkań zespołów interdyscyplinarnych, - mniejsza liczba środowisk przypadająca na jednego pracownika socjalnego/asystenta rodziny, - liczba rodzin i dzieci objęta wsparciem i pomocą, - liczba nowopowstałych placówek wsparcia dziennego, - liczba dzieci korzystających z oferty placówek wsparcia dziennego w gminach, - liczba warsztatów edukacyjnych dla rodziców i dzieci wraz z liczbą uczestników 	<ul style="list-style-type: none"> - urzędy gmin, - starostwo powiatowe, - ośrodki pomocy społecznej, - powiatowe centrum pomocy rodzinie, - placówki oświatowe, - ośrodki kultury, sportu i rekreacji, - organizacje pozarządowe, - zespoły służby kuratorskiej, - policja 	<ul style="list-style-type: none"> - budżet państwa, - budżety samorządów: województwa, powiatu, gminy, - środki organizacji pozarządowych, - fundusze Unii Europejskiej, - środki z programów grantowych, - sponsorzy
--	---	---	--	--

	rodziców i dzieci m.in. z zakresu wzmocnienia kompetencji wychowawczych, przeciwdziałania przemocy, praw dziecka.			
--	---	--	--	--

<p>2. Rozwój i profesjonalizacja systemu pieczy zastępczej, w tym placówek opiekuńczo-wychowawczych</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Promocja systemu pieczy zastępczej. 2. Szkolenia dla istniejących rodzin zastępczych (spokrewnionych, niezawodowych i zawodowych). 3. Szkolenie i tworzenie nowych rodzin zastępczych niezawodowych i zawodowych, w tym rodzin pełniących funkcję pogotowi rodzinnych, rodzin specjalistycznych i rodzinnych domów dziecka. 4. Utworzenie kolejnej placówki opiekuńczo-wychowawczej na terenie powiatu. 5. Organizowanie wypoczynku (letniego i zimowego) dla dzieci z rodzin zastępczych i placówek opiekuńczo-wychowawczych. 6. Nawiązywanie stałej i skutecznej współpracy pomiędzy instytucjami w celu umożliwienia powrotu dzieci do rodzin biologicznych. 7. Prowadzenie wsparcia psychologicznego i pedagogicznego dla rodzin zastępczych i dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych. 8. Utrzymanie odpowiedniej liczby koordynatorów rodzinnej pieczy 	<ul style="list-style-type: none"> - liczba akcji i działań promujących system pieczy zastępczej, - liczba szkoleń dla istniejących rodzin zastępczych, - liczba kandydatów biorących udział w szkoleniach na rodzinę zastępczą oraz liczba wydanych kwalifikacji do pełnienia funkcji poszczególnych rodzajów rodzin, - liczba placówek opiekuńczo-wychowawczych na terenie powiatu oraz liczba miejsc i dzieci umieszczonych w nich, - liczba zorganizowanych wyjazdów dla dzieci z rodzin zastępczych i placówek opiekuńczo-wychowawczych oraz liczba ich uczestników, - liczba spotkań pracowników instytucji w celu realizacji pomocy i wsparcia dla rodzin biologicznych dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych i placówkach opiekuńczo-wychowawczych, - liczba powrotów dzieci do rodzin biologicznych, - liczba udzielonych rodzinom i dzieciom porad psychologicznych i pedagogicznych, - liczba koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej oraz liczba rodzin będących pod ich opieką, 	<ul style="list-style-type: none"> - powiatowe centrum pomocy rodzinie, - ośrodki pomocy społecznej, - urzędy gmin, - Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej, - rodziny zastępcze, - placówki opiekuńczo-wychowawcze, - poradnia psychologiczno-pedagogiczna, - Sąd rodzinny, - zespoły służby kuratorskiej, - organizacje pozarządowe, - lokalny biznes 	<ul style="list-style-type: none"> - budżet państwa, - budżety samorządów: województwa, powiatu, gminy, - środki organizacji pozarządowych, - fundusze Unii Europejskiej, - środki z programów grantowych, - sponsorzy
--	---	--	---	--

	<p>zastępczej w PCPR oraz systematyczne podnoszenie ich kompetencji poprzez udział w szkoleniach, i warsztatach.</p> <p>9. Realizowanie wsparcia finansowego i rzeczowego dla rodzin zastępczych.</p>	<p>- liczba rodzin zastępczych objętych pomocą finansową oraz liczba dzieci umieszczonych w tych rodzinach.</p>		
<p>3. Tworzenie systemu wsparcia wychowanków opuszczających placówki opiekuńczo-wychowawcze i rodziny zastępcze</p>	<p>1. Przyznawanie świadczeń pieniężnych dla młodzieży usamodzielniającej się.</p> <p>2. Realizowanie pomocy psychologicznej i pedagogicznej dla osób usamodzielnianych.</p> <p>3. Realizowanie Indywidualnych Programów Usamodzielnienia, w tym pomoc w planowaniu działań po opuszczeniu rodziny zastępczej lub placówki opiekuńczo-wychowawczej.</p> <p>4. Prowadzenie szkoleń z zakresu kompetencji społecznych dla osób usamodzielnianych.</p> <p>5. Pomoc w uzyskaniu poradnictwa zawodowego oraz podniesienia kwalifikacji zawodowych.</p> <p>6. Współpraca z instytucjami w miejscu powrotu osoby usamodzielnianej oraz rodziną biologiczną w przypadku powrotu do niej.</p> <p>7. Tworzenie mieszkań chronionych dla osób usamodzielnianych.</p>	<p>- liczba przyznanych świadczeń dla młodzieży usamodzielnianej,</p> <p>- liczba udzielonych porad i osób usamodzielnianych korzystających z nich,</p> <p>- liczba podpisanych i zrealizowanych Indywidualnych Programów Usamodzielnienia,</p> <p>- liczba przeprowadzonych szkoleń z kompetencji społecznych oraz liczba ich uczestników,</p> <p>- liczba osób usamodzielnianych korzystająca ze wsparcia powiatowego urzędu pracy oraz poradnictwa zawodowego i szkoleń zawodowych,</p> <p>- liczba powrotów do rodzin pochodzenia osób usamodzielnianych,</p> <p>- liczba miejsc w mieszkaniach chronionych</p>	<p>- powiatowe centrum pomocy rodzinie,</p> <p>- ośrodki pomocy społecznej,</p> <p>- urzędy gmin,</p> <p>- powiatowy urząd pracy,</p> <p>- rodziny zastępcze,</p> <p>- placówki opiekuńczo-wychowawcze,</p> <p>- organizacje pozarządowe</p>	<p>- budżet państwa,</p> <p>- budżety samorządów: województwa, powiatu, gminy,</p> <p>- środki organizacji pozarządowych,</p> <p>- fundusze Unii Europejskiej,</p> <p>- środki z programów grantowych,</p> <p>- sponsorzy</p>

4. Tworzenie systemu interwencji kryzysowej	<ol style="list-style-type: none"> 1. Utworzenie Ośrodka Interwencji Kryzysowej. 2. Realizowania wsparcia psychologicznego dla osób i rodzin w kryzysie. 3. Realizowanie szkoleń i warsztatów edukacyjnych z zakresu praw ofiar przemocy. 4. Realizacja programów edukacyjno-korekcyjnych dla sprawców przemocy. 5. Współpraca międzyinstytucjonalna w realizacji pomocy ofiarom przestępstw, w tym procedura Niebieskiej Karty. 	<ul style="list-style-type: none"> - liczba ośrodków interwencji kryzysowej oraz liczba osób korzystających z ich wsparcia, - liczba osób i rodzin objętych wsparciem, - liczba zrealizowanych szkoleń i warsztatów edukacyjnych oraz liczba ich uczestników, - liczba uczestników programów edukacyjno-korekcyjnych dla sprawców przemocy, - liczba Niebieskich Kart założonych w powiecie, - liczba osób objętych pomocą i wsparciem z powodu przemocy domowej 	<ul style="list-style-type: none"> - powiatowe centrum pomocy rodzinie, - ośrodki pomocy społecznej, - urzędy gmin, - organizacje pozarządowe, - policja, - sąd - jednostki uprawnione do zakładania Niebieskiej Karty 	<ul style="list-style-type: none"> - budżet państwa, - budżety samorządów: województwa, powiatu, gminy, - środki organizacji pozarządowych, - fundusze Unii Europejskiej, - środki z programów grantowych, - sponsorzy
--	---	--	---	--

Cel strategiczny nr 2

Realizowanie adekwatnego wsparcia i skutecznej pomocy dla osób z niepełnosprawnością oraz starszych w powiecie zielonogórskim.

Cele operacyjne	Kierunki działania	Sposób oceny rezultatu/ wskaźniki	Podmioty biorące udział	Źródła finansowania
-----------------	--------------------	--------------------------------------	-------------------------	---------------------

<p>1. Wsparcie rodzin z dziećmi niepełnosprawnymi</p>	<p>1. Zwiększenie dostępności do opieki przedszkolnej, szkolnictwa integracyjnego i specjalnego.</p> <p>2. Tworzenie programów wsparcia dla rodzin opiekujących się dziećmi niepełnosprawnymi, w tym programów integrujących te rodziny ze środowiskiem lokalnym.</p> <p>3. Tworzenie ośrodków wsparcia dla rodzin z dziećmi niepełnosprawnymi.</p>	<p>- liczba grup przedszkolnych dla dzieci z niepełnosprawnością,</p> <p>- liczba grup i klas integracyjnych na każdym etapie kształcenia (przedszkole, szkoła podstawowa, gimnazjum, szkoły ponadgimnazjalne),</p> <p>- liczba dzieci w placówkach specjalnych (szkoły specjalne, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze),</p> <p>- liczba programów wsparcia kierowanych do rodziców dzieci z niepełnosprawnością,</p> <p>- liczba programów integrujących środowiska lokalne z rodzinami osób niepełnosprawnych i osobami niepełnosprawnymi,</p> <p>- liczba ośrodków/instytucji, w których rodziny dzieci z niepełnosprawnością mogą uzyskać wsparcie</p>	<p>- powiatowe centrum pomocy rodzinie,</p> <p>- ośrodki pomocy społecznej,</p> <p>- urzędy gmin,</p> <p>- przedszkola specjalne, szkoły specjalne, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze, szkoły z oddziałami integracyjnymi,</p> <p>- organizacje pozarządowe,</p> <p>- placówki wsparcia dziennego dla dzieci z niepełnosprawnością (współfinansowane przez PFRON)</p>	<p>- budżet państwa,</p> <p>- budżety samorządów: województwa, powiatu, gminy,</p> <p>- środki organizacji pozarządowych,</p> <p>- fundusze Unii Europejskiej,</p> <p>- środki z programów grantowych,</p> <p>- PFRON,</p> <p>- sponsorzy</p>
--	---	--	---	---

<p>2. Zwiększenie dostępu do edukacji oraz rehabilitacji społecznej i zawodowej dla osób z niepełnosprawnością</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Upowszechnianie informacji o edukacji oraz rehabilitacji społecznej i zawodowej osób z niepełnosprawnością. 2. Tworzenie informatorów o organizacjach pozarządowych działających na rzecz osób niepełnosprawnych. 3. Regularny monitoring sytuacji i potrzeb osób z niepełnosprawnością w powiecie. 4. Nawiązanie współpracy i partnerstw wielosektorowych na rzecz osób niepełnosprawnych. 5. Promowanie zatrudnienia wśród osób z niepełnosprawnością, w tym realizacja szkoleń podnoszących kompetencje zawodowe. 6. Tworzenie podmiotów 	<ul style="list-style-type: none"> - liczba udzielonych informacji na temat uprawnień osób z niepełnosprawnością przez pracowników PCPR, - liczba szkoleń z zakresu rehabilitacji społecznej i zawodowej osób z niepełnosprawnością w różnych grupach ludzi (pracodawców, rodzin osób niepełnosprawnych, osób niepełnosprawnych, pracowników służb społecznych, itp.), - liczba organizacji pozarządowych w powiecie aktywnie działających na rzecz wsparcia osób niepełnosprawnych i ich otoczenia, - liczba badań/analiz w powiecie dotycząca potrzeb osób niepełnosprawnych, - liczba partnerstw zawiązanych na rzecz osób niepełnosprawnych, - liczba osób niepełnosprawnych, które podjęły pracę, 	<ul style="list-style-type: none"> - powiatowe centrum pomocy rodzinie, - ośrodki pomocy społecznej, - urzędy gmin, - powiatowy urząd pracy, - organizacje pozarządowe, - podmioty ekonomii społecznej, - lokalne przedsiębiorstwa 	<ul style="list-style-type: none"> - budżet państwa, - budżety samorządów: województwa, powiatu, gminy, - środki organizacji pozarządowych, - fundusze Unii Europejskiej, - środki z programów grantowych, - PFRON, - sponsorzy, - lokalne firmy zatrudniające osoby z niepełnosprawnością
---	---	--	---	--

	<p>ekonomii społecznej na terenie powiatu zatrudniających osoby z niepełnosprawnością.</p> <p>7. Tworzenie i wdrażanie programów integracyjnych w środowiskach lokalnych.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - liczba osób niepełnosprawnych, które wzięły udział w szkoleniach podnoszących kompetencje i kwalifikacje zawodowe, - liczba podmiotów ekonomii społecznej działających na terenie powiatu i zatrudniających osoby z niepełnosprawnością, - liczba osób niepełnosprawnych korzystających z dofinansowań na rehabilitację społeczną i zawodową w powiecie, w tym programu „Aktywny Samorząd”, - liczba imprez, spotkań, inicjatyw o charakterze integracyjnym w powiecie 		
--	---	---	--	--

<p>3. Wsparcie rodzin dorosłych osób niepełnosprawnych, osób przewlekle i nieuleczalnie chorych, w tym osób z zaburzeniami psychicznymi</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Tworzenie systemu wsparcia pozainstytucjonalnego dla rodzin dorosłych osób niepełnosprawnych, osób przewlekle i nieuleczalnie chorych, w tym z zaburzeniami psychicznymi, w tym grup wsparcia i samopomocy. 2. Zwiększenie dostępu do bezpłatnej pomocy psychologicznej. 3. Tworzenie i wdrażanie programów integracyjnych na rzecz osób niepełnosprawnych, starszych, chorych. 4. Rozwój organizacji pozarządowych działających na rzecz osób starszych i chorych, w tym rozwój wolontariatu. 5. Tworzenie programów edukacyjnych dla osób opiekujących się osobami starszymi i chorymi. 	<ul style="list-style-type: none"> - liczba grup wsparcia i samopomocy funkcjonujących na terenie powiatu oraz liczba osób/rodzin uczestniczących w nich, - liczba punktów bezpłatnej pomocy psychologicznej na terenie powiatu/gminy, - liczba imprez, spotkań, inicjatyw o charakterze integracyjnym, - liczba organizacji pozarządowych aktywnie działających na rzecz osób starszych i chorych, w tym liczba wolontariuszy w tych organizacjach, - liczba zrealizowanych programów edukacyjnych dla osób opiekujących się osobami starszymi i chorymi oraz liczba ich uczestników. 	<ul style="list-style-type: none"> - powiatowe centrum pomocy rodzinie, - ośrodki pomocy społecznej, - urzędy gmin, - powiatowy urząd pracy, - ośrodki zdrowia i pielęgniarki środowiskowe, - organizacje pozarządowe, - rodziny i osoby niepełnosprawne, starsze, chore, - podmioty ekonomii społecznej, - formalne i nieformalne grupy inicjatyw lokalnych (t.j. koła gospodyń wiejskich, ochotnicza straż pożarna, kluby sportowe), - kościoły i związki wyznaniowe 	<ul style="list-style-type: none"> - budżet państwa, - budżety samorządów: województwa, powiatu, gminy, - środki organizacji pozarządowych, - fundusze Unii Europejskiej, - środki z programów grantowych, - PFRON, - NFZ, - sponsorzy, - indywidualni darczyńcy, lokalna społeczność, - rodziny i osoby niepełnosprawne, chore, starsze, - kościół i związki wyznaniowe
--	--	---	--	---

<p>4. Rozwój opieki instytucjonalnej dla osób starszych i chorych, w tym osób z zaburzeniami psychicznymi</p>	<p>1. Rozwój systemu wsparcia instytucjonalnego dla dorosłych osób niepełnosprawnych, starszych, osób przewlekłe chorych, w tym z zaburzeniami psychicznymi (środowiskowe domy samopomocy, domy pomocy społecznej, komercyjne domy opieki, ośrodki wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi, itp.).</p> <p>2. Systematyczne podnoszenie kompetencji i kwalifikacji pracowników opieki instytucjonalnej.</p> <p>3. Zwiększenie ilości pracowników oraz podniesienie wynagrodzeń w placówkach instytucjonalnych.</p> <p>4. Promowanie pracy wolontariuszy w placówkach</p>	<p>- liczba klubów seniora, uniwersytetów trzeciego wieku i liczba ich uczestników,</p> <p>- liczba domów dziennego pobytu i liczba ich uczestników,</p> <p>- liczba środowiskowych domów samopomocy i liczba ich uczestników,</p> <p>- liczba domów pomocy społecznej, liczba miejsc w nich i liczba osób przebywających,</p> <p>- liczba komercyjnych domów opieki, liczba miejsc w nich i liczba osób przebywających,</p> <p>- liczba szkoleń dla pracowników opieki instytucjonalnej oraz liczba ich uczestników,</p> <p>- liczba pracowników w placówkach instytucjonalnych w przeliczeniu na liczbę mieszkańców,</p> <p>- liczba organizacji pozarządowych współpracujących z placówkami opieki,</p> <p>- liczba wolontariuszy</p>	<p>- powiatowe centrum pomocy rodzinie,</p> <p>- ośrodki pomocy społecznej,</p> <p>- urzędy gmin,</p> <p>- organizacje pozarządowe,</p> <p>- wolontariusze,</p> <p>- podmioty ekonomii społecznej,</p> <p>- formalne i nieformalne grupy inicjatyw lokalnych (kluby seniora, UTW)</p>	<p>- budżet państwa,</p> <p>- budżety samorządów: województwa, powiatu, gminy,</p> <p>- środki organizacji pozarządowych,</p> <p>- fundusze Unii Europejskiej,</p> <p>- środki z programów grantowych,</p> <p>- PFRON,</p> <p>- sponsorzy,</p> <p>- indywidualni darczyńcy, lokalna społeczność,</p> <p>- rodziny i osoby niepełnosprawne, chore, starsze</p>
--	---	--	---	---

	instytucjonalnych.	pomagających w placówkach instytucjonalnych		
--	--------------------	---	--	--

Cel strategiczny nr 3

Redukowanie zagrożenia wykluczeniem społecznym i marginalizacją wśród mieszkańców powiatu zielonogórskiego.

Cele operacyjne	Kierunki działania	Sposób oceny rezultatu/ wskaźniki	Podmioty biorące udział	Źródła finansowania
------------------------	---------------------------	--	--------------------------------	----------------------------

<p>1. Rozwój wsparcia dla osób i rodzin dotkniętych i zagrożonych problemem bezrobocia i ubóstwa</p>	<p>1. Regularne badanie zjawiska ubóstwa na terenie powiatu i podejmowanie działań na rzecz ograniczenia tego zjawiska.</p> <p>2. Aktywizacja społeczna i zawodowa osób bezrobotnych, szczególnie osób długotrwale bezrobotnych.</p> <p>3. Wspieranie mieszkańców powiatu w uzyskiwaniu kwalifikacji zawodowych, w tym przekwalifikowywaniu się poprzez udział w dofinansowanych kursach i szkoleniach.</p> <p>4. Realizowanie bezpłatnego poradnictwa specjalistycznego dla osób i rodzin ubogich i dotkniętych bezrobociem (psycholog, doradca zawodowy, trener pracy).</p> <p>5. Tworzenie i wdrażanie</p>	<p>- liczba badań/analiz/ pomiarów skali ubóstwa w gminach/powiecie,</p> <p>- liczba projektów i programów aktywizacyjnych skierowanych do osób bezrobotnych,</p> <p>- liczba osób, które skorzystały z programów i projektów aktywizacyjnych,</p> <p>- liczba osób, które uzyskały dodatkowe kwalifikacje zawodowe lub przekwalifikowały się biorąc udział w dofinansowanych szkoleniach i kursach,</p> <p>- liczba osób, które otrzymały dofinansowanie do rozpoczęcia działalności gospodarczej lub utworzeniem miejsca pracy w firmie,</p> <p>- liczba osób, które skorzystały z bezpłatnego poradnictwa specjalistycznego w związku z ubóstwem i/lub bezrobociem,</p> <p>- liczba programów,</p>	<p>- powiatowe centrum pomocy rodzinie,</p> <p>- ośrodki pomocy społecznej,</p> <p>- urzędy gmin,</p> <p>- powiatowy urząd pracy,</p> <p>- ochotnicze hufce pracy,</p> <p>- organizacje pozarządowe,</p> <p>- podmioty ekonomii społecznej,</p> <p>- lokalne przedsiębiorstwa</p>	<p>- budżet państwa,</p> <p>- budżety samorządów: województwa, powiatu, gminy,</p> <p>- środki organizacji pozarządowych,</p> <p>- fundusze Unii Europejskiej,</p> <p>- środki z programów grantowych,</p> <p>- sponsorzy,</p> <p>- lokalne firmy</p>
---	---	---	---	---

	<p>programów integracyjnych i aktywizacyjnych dla grup zagrożonych ubóstwem, wyuczoną bezradnością, bezrobociem.</p>	<p>inicjatyw integracyjnych i aktywizacyjnych dla osób zagrożonych ubóstwem, wyuczoną bezradnością, bezrobociem oraz liczba uczestników (festyny, spotkania, warsztaty tematyczne na terenach wiejskich, itp.) - liczba organizacji pozarządowych aktywnie działających na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i marginalizacją na terenie powiatu</p>		
--	--	---	--	--

<p>2. Rozwój wsparcia dla osób uzależnionych i współuzależnionych oraz zagrożonych uzależnieniem</p>	<p>1. Gminne punkty wsparcia dla osób uzależnionych i współuzależnionych oraz zagrożonych uzależnieniem.</p> <p>2. Profilaktyka problemu uzależnień w szkołach poprzez spotkania edukacyjne, warsztaty.</p>	<p>- liczba punktów bezpłatnego poradnictwa specjalistycznego w powiecie oraz liczba osób korzystających z pomocy z powodu uzależnienia lub współuzależnienia,</p> <p>- liczba klubów AA, AN itp. w powiecie oraz liczba ich członków,</p> <p>- liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu uzależnienia,</p> <p>- liczba organizacji pozarządowych aktywnie działających w powiecie w zakresie profilaktyki uzależnień,</p> <p>- liczba projektów, programów, spotkań, warsztatów poświęconych redukcji ilości uzależnień w szkołach i w środowiskach lokalnych</p>	<p>- powiatowe centrum pomocy rodzinie,</p> <p>- ośrodki pomocy społecznej,</p> <p>- urzędy gmin,</p> <p>- organizacje pozarządowe,</p> <p>- kluby AA, AN i inne,</p> <p>- ośrodki terapii uzależnień i współuzależnień,</p> <p>- ośrodki zdrowia i pielęgniarstwa środowiskowe</p>	<p>- budżet państwa,</p> <p>- budżety samorządów: województwa, powiatu, gminy,</p> <p>- środki organizacji pozarządowych,</p> <p>- fundusze Unii Europejskiej,</p> <p>- środki z programów grantowych,</p> <p>- sponsorzy,</p> <p>- NFZ</p>
---	---	--	---	---

<p>3. Rozwój wsparcia dla osób opuszczających zakłady karne</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nawiązywanie wczesnej współpracy z zakładami karnymi i osadzonymi powracającymi na teren gminy/powiatu. 2. Tworzenie programów pomocy dla osób opuszczających zakłady karne w celu uniknięcia powrotu do przestępstwa. 3. Wsparcie rodzin osób opuszczających zakłady karne w sytuacji powrotu osoby do domu rodzinnego. 4. Wsparcie środowiska lokalnego, do którego powraca osoba opuszczająca zakład karny. 	<ul style="list-style-type: none"> - liczba osób opuszczających zakłady karne objętych wczesną współpracą, - liczba programów pomocy dla osób opuszczających zakłady karne, - liczba organizacji pozarządowych na terenie powiatu aktywnie działających na rzecz osób opuszczających zakłady karne (pomoc w poszukiwaniu zatrudnienia, miejsca zamieszkania, uzyskania świadczeń, itp.), - liczba rodzin objętych wsparciem przed powrotem osadzonego do domu rodzinnego, - liczba środowisk lokalnych objętych wsparciem przed powrotem osadzonego do miejsca zamieszkania 	<ul style="list-style-type: none"> - powiatowe centrum pomocy rodzinie, - ośrodki pomocy społecznej, - urzędy gmin, - służba więzienna, - powiatowy urząd pracy, - centrum integracji społecznej, - podmioty ekonomii społecznej, - lokalne przedsiębiorstwa - organizacje pozarządowe, - kluby AA, AN i inne, - ośrodki terapii uzależnień i współuzależnień, - ośrodki zdrowia i pielęgniarstwa środowiskowe, - noclegownie 	<ul style="list-style-type: none"> - budżet państwa, - budżety samorządów: województwa, powiatu, gminy, - środki organizacji pozarządowych, - fundusze Unii Europejskiej, - środki z programów grantowych, - sponsorzy, - lokalne firmy
--	--	--	--	--

4. Zaprojektowanie powiatowego systemu wsparcia dla uchodźców	1. Zaprojektowanie i przygotowanie systemu wsparcia dla uchodźców w powiecie zielonogórskim.	- powstanie programu wsparcia uchodźców w powiecie zielonogórskim	- powiatowe centrum pomocy rodzinie, - ośrodki pomocy społecznej, - urzędy gmin, - powiatowy urząd pracy, - centrum integracji społecznej, - podmioty ekonomii społecznej, - lokalne przedsiębiorstwa - organizacje pozarządowe, - ośrodki zdrowia i pielęgniarstwa środowiskowe, - noclegownie, - służba graniczna	- budżet państwa, - budżety samorządów: województwa, powiatu, gminy, - środki organizacji pozarządowych, - fundusze Unii Europejskiej, - środki z programów grantowych, - sponsorzy, - lokalne firmy
--	--	---	---	--

Cel strategiczny nr 4

Realizowanie idei współpracy międzyinstytucjonalnej i międzysektorowej na rzecz mieszkańców powiatu zielonogórskiego.

Cele operacyjne	Kierunki działania	Sposób oceny rezultatu/ wskaźniki	Podmioty biorące udział	Źródła finansowania
-----------------	--------------------	--------------------------------------	-------------------------	---------------------

<p>1. Tworzenie partnerstw międzysektorowych na rzecz rozwiązywania problemów społecznych w powiecie.</p>	<p>1. Regularna wymiana doświadczeń i informacji podczas spotkań międzysektorowych.</p> <p>2. Nawiązywanie współpracy i partnerstw programowych i projektowych.</p> <p>3. Współdziałanie w rozwiązywaniu problemów społecznych poprzez tworzenie zespołów interdyscyplinarnych.</p>	<p>- liczba spotkań międzysektorowych, - liczba podpisanych porozumień o współpracy oraz partnerstw projektowych i programowych, - liczba powołanych zespołów interdyscyplinarnych do rozwiązywania problemów społecznych w powiecie zielonogórskim</p>	<p>- powiatowe centrum pomocy rodzinie, - ośrodki pomocy społecznej, - urzędy gmin, - powiatowy urząd pracy, - centrum integracji społecznej, - podmioty ekonomii społecznej, - lokalne przedsiębiorstwa - organizacje pozarządowe, - ośrodki zdrowia i pielęgniarstwa środowiskowe, - noclegownie, - służba graniczna, - kluby AA, AN i inne, - ośrodki terapii uzależnień i współuzależnień, - inne instytucje, organizacje zainteresowane współpracą</p>	<p>- budżet państwa, - budżety samorządów: województwa, powiatu, gminy, - środki organizacji pozarządowych, - fundusze Unii Europejskiej, - środki z programów grantowych, - inne instytucje i organizacje zainteresowane współpracą</p>
--	---	---	--	---

<p>2. Rozwój współpracy instytucji pomocy społecznej.</p>	<p>1. Poprawa jakości współpracy między instytucjami pomocy społecznej.</p> <p>2. Realizowanie szkoleń i konferencji dla kadr pomocy społecznej i podnoszenie kwalifikacji.</p> <p>3. Wspólne działania na rzecz zwiększenia finansowania zadań z zakresu pomocy społecznej przez samorządy lokalne.</p> <p>4. Dostosowanie liczby pracowników służb społecznych do potrzeb.</p> <p>5. Realizacja projektów pozakonkursowych w ramach środków z Unii Europejskiej.</p>	<p>- liczba wspólnych działań i spotkań w celu wymiany doświadczeń, informacji i projektowania działań na rzecz redukcji problemów społecznych w powiecie,</p> <p>- liczba szkoleń i konferencji dla kadr pomocy społecznej oraz liczba ich uczestników,</p> <p>- wzrost finansowania działań pomocy społecznej w powiecie ze środków samorządów lokalnych,</p> <p>- wzrost liczby pracowników służb społecznych w powiecie,</p> <p>- liczba realizowanych projektów współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej oraz liczba uczestników projektów</p>	<p>- powiatowe centrum pomocy rodzinie,</p> <p>- ośrodki pomocy społecznej,</p> <p>- urzędy gmin,</p> <p>- starostwo powiatowe,</p> <p>- powiatowy urząd pracy</p>	<p>- budżet państwa,</p> <p>- budżety samorządów: województwa, powiatu, gminy,</p> <p>- fundusze Unii Europejskiej,</p> <p>- środki z programów grantowych</p>
--	---	--	--	--

<p>3. Stymulowanie i podtrzymywanie aktywności społeczności lokalnych, w tym lokalnych organizacji pozarządowych, grup formalnych i nieformalnych.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zlecenie realizacji zadań publicznych organizacjom pozarządowym. 2. Wspieranie aktywności organizacji pozarządowych, społeczności lokalnych oraz grup formalnych i nieformalnych, w tym kół gospodyń, ochotniczych straży pożarnych, klubów sportowych, itd. 3. Podejmowanie działań na rzecz wzmocnienia aktywności społeczności lokalnych, w tym wolontariatu. 4. Prowadzenie szkoleń z zakresu ustawy o pożytku publicznym i wolontariacie. 	<ul style="list-style-type: none"> - liczba projektów realizowanych przez organizacje pozarządowe w powiecie na podstawie zlecenia realizacji zadań publicznych, - liczba beneficjentów projektów realizowanych przez organizacje pozarządowe oraz rodzaj projektów, - liczba aktywnie działających NGO, grup formalnych i nieformalnych w gminach i w powiecie, - liczba imprez, spotkań, działań realizowanych lub współrealizowanych przez NGO, grupy formalne i nieformalne oraz liczba uczestników tych wydarzeń, - liczba przeprowadzonych szkoleń z zakresu ustawy o pożytku publicznym i wolontariacie oraz liczba ich uczestników, - liczba nowopowstałych organizacji w powiecie 	<ul style="list-style-type: none"> - urzędy gmin, - starostwo powiatowe, - powiatowe centrum pomocy rodzinie, - ośrodki pomocy społecznej, - organizacje pozarządowe, - grupy formalne i nieformalne, - ośrodki kultury, sportu i rekreacji, - ochotnicze staże pożarne 	<ul style="list-style-type: none"> - budżet państwa, - budżety samorządów: województwa, powiatu, gminy, - fundusze Unii Europejskiej, - środki z programów grantowych, - środki organizacji pozarządowych, - sponsorzy, - lokalne przedsiębiorstwa
---	--	--	---	---

6. Monitoring i ewaluacja

Do sprawdzenia poziomu realizacji zawartych w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Zielonogórskim na lata 2016-2022 celów niezbędne jest określenie sposobu ich monitoringu i ewaluacji. Proponowaną formą monitoringu jest coroczne poddawanie ocenie poziomu realizacji wskaźników określonych dla każdego celu operacyjnego w tabelach powyżej. Systematyczne weryfikowanie realizacji Strategii pozwoli na wprowadzanie ewentualnych modyfikacji działań w przypadku nieadekwatności kierunków działań określonych w Strategii, ze względu na zmieniające się potrzeby społeczne czy regulacje prawne. Monitoring może odbywać się poprzez coroczne sprawozdania zbierane od różnych jednostek zaangażowanych w realizację Strategii lub spotkania przedstawicieli organizacji i instytucji w celu bezpośredniej wymiany doświadczeń, informacji i uwag. Aby tego rodzaju monitoring mógł się odbywać regularnie korzystne byłoby wyznaczenie koordynatora, który zbierałby dane i opracowywał je lub prowadził spotkanie tak, by zebrane informacje mogły posłużyć to sporządzenia ewaluacji Strategii. Ewaluacja jest swego rodzaju oceną trafności i efektywności działań założonych do realizacji w Strategii.

Zarówno monitoring, jak i ewaluacja Strategii wymagać będą współpracy i zaangażowania wszystkich instytucji i organizacji, które brały udział w jej tworzeniu. Ważne będą te podmioty, które dostarczały niezbędnych danych do stworzenia części diagnostycznej, jak i te które brały czynny udział w analizie STEEPVL.

Prawidłowo i rzetelnie przeprowadzony monitoring i ewaluacja będą stanowiły cenne źródło wiedzy, które będzie można wykorzystać do projektowania strategii rozwiązywania problemów społecznych na kolejne lata.

Spis instytucji i organizacji, których przedstawiciele wzięli udział w spotkaniu w dniu 10.09.2015 r. dotyczącym tworzenia Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych:

Gmina Sulechów,

Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Nowogrodzie Bobrzańskim

Dom Pomocy Społecznej w Trzebiechowie wraz z filią w Bełczu

Dom Dziecka w Klenicy

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie im. Jana Pawła II w Zielonej Górze

Caritas Diecezji Zielonogórsko-Gorzowskiej z Zielonej Góry

Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii w Zaborze

Stowarzyszenie Wspierania Aktywności Obywatelskiej "CIVIS SUM" z Zielonej Góry

Terenowy Komitet Ochrony Praw Dziecka - Schronisko dla Matki z Dzieckiem w Zielonej Górze

Powiatowy Urząd Pracy w Zielonej Górze

Katolickie Stowarzyszenie na Rzecz Osób Niepełnosprawnych Diecezji Zielonogórsko-Gorzowskiej „Tęcza” w Zielonej Górze

Starostwo Powiatowe – Powiat Zielonogórski

Lubuskie Stowarzyszenie na Rzecz Kobiet BABA w Zielonej Górze

Ośrodek Pomocy Społecznej w Czerwieńsku

Ośrodek Pomocy Społecznej w Zaborze

Ośrodek Pomocy Społecznej w Sulechowie

Ośrodek Pomocy Społecznej w Bojadłach

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Sulechowie filia w Zielonej Górze

Ośrodek Pomocy Społecznej w Kargowej

Ośrodek Pomocy Społecznej w Trzebiechowie

Powiatowy Ośrodek Wsparcia dla Osób z Zaburzeniami Psychicznymi „Parasol” w Zielonej Górze

Pozostałe instytucje i organizacje, które przekazały dane do Strategii:

Ośrodek Pomocy Społecznej w Świdnicy,

Ośrodek Pomocy Społecznej w Babimoście,

Gmina Bojadła,

Gmina Świdnica,

Gmina Trzebiechów,

Gmina Zabór,

Gmina Czerwieńsk,

Gmina Babimost,

Gmina Kargowa,

Gmina Nowogród Bobrzański,

Spółdzielnia Inwalidów „Rehabilitacja” w Zielonej Górze,

Środowiskowy Dom Samopomocy w Sulechowie,

Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii w Przytoku,

Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w Babimoście,

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Sulechowie,

Sołectwo Nowy Świat,

Sołectwo Wojnowo,

Sołectwo Radomia i Orzewo.

Spis tabel

Tabela 1 Struktura Lubuskiego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej na lata 2015-2020	18
Tabela 2 Zestawienie celów strategicznych i operacyjnych Lubuskiej Strategii Zatrudnienia na lata 2011-2020.....	19
Tabela 3 Struktura celów Wojewódzkiego Programu Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej na lata 2013-2016	20
Tabela 4 Struktura celów Wojewódzkiego Programu Pomocy Społecznej	20
Tabela 5 Struktura celów Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie	20
Tabela 6 Struktura celów Wojewódzkiego Programu Integracji Osób Niepełnosprawnych	21
Tabela 7 Struktura celów Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej	26
Tabela 8 Struktura celów Powiatowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie	27
Tabela 9 Struktura celów Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Powiecie Zielonogórskim	27
Tabela 10 Struktura celów Programu Aktywności Lokalnej w powiecie zielonogórskim	28
Tabela 11 Struktura osi priorytetowej 6 Regionalny rynek pracy	30
Tabela 12 Struktura osi priorytetowej 7 Równowaga społeczna	31
Tabela 13 Struktura osi priorytetowej 8 Nowoczesna edukacja.....	32
Tabela 14 Struktura osi priorytetowej 8 Nowoczesna edukacja.....	33
Tabela 15 Struktura wiekowa ludności w gminach powiatu zielonogórskiego w latach 2011-2014....	44
Tabela 16 Struktura wiekowa ludności w powiecie zielonogórskim w podziale na grupy wiekowe w latach 2011-2014 wg danych GUS.....	45
Tabela 17 Poziom wykształcenia mieszkańców powiatu zielonogórskiego wg spisu powszechnego w 2011 roku (dane razem z gminą Zielona Góra) wraz z podziałem na wiek	49
Tabela 18 Źródła utrzymania mieszkańców powiatu zielonogórskiego wg spisu powszechnego w 2011 roku (dane razem z gminą Zielona Góra).....	50
Tabela 19 Liczba przedsiębiorstw w powiecie zielonogórskim wg danych GUS za lata 2011-2014...	51
Tabela 20 Organizacje pozarządowe w powiecie zielonogórskim w latach 2011-2014 wg danych GUS	53
Tabela 21 Edukacja w powiecie zielonogórskim	58
Tabela 22 Oferta Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Sulechowie oraz liczba dzieci uczęszczających do poszczególnych grup.....	62
Tabela 23 Poziom kształcenia a gmina pochodzenia	64
Tabela 24 Struktura diagnoz Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Sulechowie z filią w Zielonej Górze ze względu na rodzaj diagnozy	71
Tabela 25 Struktura diagnoz Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Sulechowie z filią w Zielonej	

Górze ze względu na poziom kształcenia dzieci	72
Tabela 26 Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej w powiecie zielonogórskim w latach 2011-2014.....	77
Tabela 27 Powody korzystania z pomocy społecznej w podziale na gminy w roku 2011.....	81
Tabela 28 Powody korzystania z pomocy społecznej w podziale na gminy w roku 2012.....	83
Tabela 29 Powody korzystania z pomocy społecznej w podziale na gminy w roku 2013.....	85
Tabela 30 Powody korzystania z pomocy społecznej w podziale na gminy w roku 2014.....	87
Tabela 31 Wydatki ośrodków pomocy społecznej w powiecie zielonogórskim w latach 2011-2014 ..	98
Tabela 32 Liczba pracowników socjalnych i asystentów rodzin w ośrodkach pomocy społecznej w powiecie zielonogórskim w latach 2011-2014.....	102
Tabela 33 Wysokość środków finansowych przeznaczonych na realizację zadań przez Powiatowe Centrum, w tym zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz program Aktywny Samorząd.....	107
Tabela 34 Rodziny zastępcze w powiecie zielonogórskim w latach 2011-2015.....	108
Tabela 35 Koszty świadczeń dla rodzin zastępczych w latach 2011-2015	109
Tabela 36 Koszty utrzymania wychowanków w placówkach opiekuńczo-wychowawczych w latach 2011-2015.....	111
Tabela 37 Liczba dzieci umieszczonych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych na terenie powiatu i poza powiatem w podziale na gminy w latach 2011-2014.....	112
Tabela 38 Pomoc finansowa dla osób usamodzielnianych	114
Tabela 39 Osoby z niepełnosprawnością w powiecie zielonogórskim według danych spisu powszechnego z 2011 roku (razem z gminą Zielona Góra).....	116
Tabela 40 Informacja o wykorzystanych środkach PFRON na realizację zadań z zakresu rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych w latach 2011-2015.....	119
Tabela 41 Realizacja programu „Aktywny samorząd” w latach 2013-2015.....	120
Tabela 42 Realizacja programu „Aktywny samorząd” w latach 2013-2015 w podziale na Moduły, Obszary i Zadania.....	121
Tabela 43 Struktura wiekowa uczestników ŚDS w Sulechowie	128
Tabela 44 Powody przyjmowania osób do Domu Pomocy Społecznej w Trzebiechowie w latach 2011-2015.....	130
Tabela 47 Struktura wiekowa mieszkańców Domu Pomocy Społecznej w Trzebiechowie	131
Tabela 48 Powody przyjmowania osób do Domu Pomocy Społecznej w Trzebiechowie filia w Bełczu w latach 2011-2015	131
Tabela 49 Struktura wiekowa mieszkańców Domu Pomocy Społecznej w Trzebiechowie filia w Bełczu w latach 2011-2015	131
Tabela 48 Liczba bezrobotnych ze względu na profil pomocy w powiecie zielonogórskim na	

podstawie danych PUP	135
Tabela 49 Stopa bezrobocia w powiecie zielonogórskim i woj. lubuskim w latach 2011-2014.....	139
Tabela 50 Liczba bezrobotnych w podziale na gminy powiatu zielonogórskiego (stan na 31.12.)	141
Tabela 51 Liczba bezrobotnych w podziale gminy i kategorie bezrobotnych w roku 2011 roku.....	143
Tabela 52 Liczba bezrobotnych w podziale gminy i kategorie bezrobotnych w roku 2012 roku.....	143
Tabela 53 Liczba bezrobotnych w podziale gminy i kategorie bezrobotnych w roku 2013 roku.....	144
Tabela 54 Liczba bezrobotnych w podziale gminy i kategorie bezrobotnych w roku 2014 roku.....	144
Tabela 55 Aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu w latach 2011-2014	146
Tabela 56 Poradnictwo zawodowe i informacja zawodowa w latach 2011-2014.....	147
Tabela 57 Analiza STEEPVL – czynniki społeczne	149
Tabela 58 Analiza STEEPVL – czynniki technologiczne.....	149
Tabela 59 Analiza STEEPVL – czynniki ekonomiczne.....	150
Tabela 60 Analiza STEEPVL – czynniki środowiskowe.....	151
Tabela 61 Analiza STEEPVL – czynniki polityczne	151
Tabela 62 Analiza STEEPVL – czynnik wartości	152
Tabela 63 Analiza STEEPVL – czynniki prawne	152

Spis wykresów

Wykres 1 Ludność w powiecie zielonogórskim w latach 2011-2014 wg danych GUS (bez gminy Zielona Góra)	37
Wykres 2 Ludność w gminie wiejsko-miejskiej Babimost w latach 2011-2014 wg danych GUS	38
Wykres 3 Ludność w gminie wiejskiej Bojadła w latach 2011-2014 wg danych GUS	38
Wykres 4 Ludność w gminie wiejsko-miejskiej Czerwieńsk w latach 2011-2014 wg danych GUS....	39
Wykres 5 Ludność w gminie wiejsko-miejskiej Kargowa w latach 2011-2014 wg danych GUS.....	39
Wykres 6 Ludność w gminie wiejsko-miejskiej Nowogród Bobrzański w latach 2011-2014 wg danych GUS.....	40
Wykres 7 Ludność w gminie wiejsko-miejskiej Sulechów w latach 2011-2014 wg danych GUS.....	40
Wykres 8 Ludność w gminie wiejskiej Świdnica w latach 2011-2014 wg danych GUS.....	41
Wykres 9 Ludność w gminie wiejskiej Trzebiechów w latach 2011-2014 wg danych GUS.....	41
Wykres 10 Ludność w gminie wiejskiej Zabór w latach 2011-2014 wg danych GUS	42
Wykres 11 Odsetek osób korzystających z pomocy społecznej w powiecie zielonogórskim w latach 2011-2014.....	78
Wykres 12 Powody korzystania z pomocy społecznej w powiecie zielonogórskim w 2011 roku	78
Wykres 13 Powody korzystania z pomocy społecznej w powiecie zielonogórskim w 2012 roku	79
Wykres 14 Powody korzystania z pomocy społecznej w powiecie zielonogórskim w 2013 roku	79
Wykres 15 Powody korzystania z pomocy społecznej w powiecie zielonogórskim w 2014 roku	80

Wykres 16 Procent mieszkańców gmin korzystających z pomocy społecznej w roku 2011	89
Wykres 17 Procent mieszkańców gmin korzystających z pomocy społecznej w roku 2012	90
Wykres 18 Procent mieszkańców gmin korzystających z pomocy społecznej w roku 2013	90
Wykres 19 Procent mieszkańców gmin korzystających z pomocy społecznej w roku 2014	91
Wykres 20 Wydatki ośrodków pomocy społecznej w powiecie zielonogórskim w latach 2011-2014.	93
Wykres 21 Wydatki ośrodków pomocy społecznej w powiecie zielonogórskim w 2011 roku w przeliczeniu na 1 mieszkańca gminy	94
Wykres 22 Wydatki ośrodków pomocy społecznej w powiecie zielonogórskim w 2012 roku w przeliczeniu na 1 mieszkańca gminy	95
Wykres 23 Wydatki ośrodków pomocy społecznej w powiecie zielonogórskim w 2013 roku w przeliczeniu na 1 mieszkańca gminy	96
Wykres 24 Wydatki ośrodków pomocy społecznej w powiecie zielonogórskim w 2014 roku w przeliczeniu na 1 mieszkańca gminy	97
Wykres 25 Stopa bezrobocia w województwie lubuskim i powiecie zielonogórskim w latach 2011- 2014	139

Spis rysunków

Rysunek 1 Cele i priorytety Krajowego Programu Przeciwdziałania Wykluczeniu Społecznemu 2020	12
Rysunek 2 Struktura Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020	15
Rysunek 3 Cele rozwoju powiatu zielonogórskiego w obszarze Przestrzeń, Środowisko, Infrastruktura	22
Rysunek 4 Cele rozwoju powiatu zielonogórskiego w obszarze Sfera społeczna	23
Rysunek 5 Cele rozwoju powiatu zielonogórskiego w obszarze Sfera społeczna	23
Rysunek 6 Cele rozwoju powiatu zielonogórskiego w obszarze Sfera społeczna	24
Rysunek 7 Cele rozwoju powiatu zielonogórskiego w obszarze Sfera społeczna	24
Rysunek 8 Cele rozwoju powiatu zielonogórskiego w obszarze Sfera społeczna	25
Rysunek 9 Cele rozwoju powiatu zielonogórskiego w obszarze Sfera gospodarcza	25
Rysunek 10 Cele rozwoju powiatu zielonogórskiego w obszarze System zarządzania	26
Rysunek 11 Mapa powiatu zielonogórskiego.....	36